

CSFK

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

011319

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

10. 753 / T. 3

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

H·CH·ANDERSEN
ÖSSZES·MESEK·ÉS
TÖRTÉNETEK

1303

FORDITOTTA
HEVESI SÁNDOR

MÁSODIK KÖTET

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GENIUS KIADÁS

NAGY IRÓK NAGY IRÁSOK

SZERKESZTI BÁLINT LAJOS

ELSŐ SOROZAT

II

H. CHANDERSEN
ÖSSZES MESÉK ÉS
TÖRTÉNETEK

PRIHODA ISTVÁN &
8 EREDETI LITOGRAFIÁJÁVAL

MÁSODIK KÖTET

H. CH. ANDERSEN
ÖSSZES MESEKÉS
TÖRTÉNETEK

FORDITOTTA
HEVESI SÁNDOR

MÁSODIK KÖTET

GENIUS KIADÁS

A nagyanya.

Nagyanya olyan öreg, annyi a ránc rajta s oly fehér a haja, de a szemei úgy tündökölnék, mint két csillag, de még a csillagoknál is sokkal szebbek, olyan szelidek, hogy jól esik beléjük nézni. Meg aztán nagyanya a leggyönyörűbb történeteket tudja s van egy ruhája, nagy, nagy virágokkal, nehéz selyemszövetből, amely csak úgy suhog. Nagyanya sok mindent tud, mert jóval előbb élt már, mint apa meg anya, ez már olyan bizonyos, mint a szentírás! Van egy ezüstkapcsos zsoldáros-könyve s azt sűrűn forgatja s annak közepében van egy rózsza; egészen kiszáradt és lapos, nem olyan szép, mint nagyanya pohárban álló rózsái, de azért mégis csak erre mosolyog nagyanya legnyájasabban s akárhányszor könny szökik a szemébe. Vajjon miért is nézegeti így azt a hervadt rózsát a régi könyvben? Meg tudod-e mondani? Valahányszor nagyanyának könnyei hullanak a rózsára, a rózsza megduzzad, színe megélénkül, illattal telik meg az egész szoba, eltűnnek a falak, mintha csak köd és pára lettek volna s gyönyörű erdő zöldel köröskörül, a lombok között betűz a nap és nagyanya . . . igen bizony, nagyanya egészen ifju, szép, aranyfürtű, kerekarcu, piros-pozsgás leány, bájos és vonzó, a rózsza sem lehet üdébb, de a szemei, azok a szelid biztató szemek, igen, — ezek a nagyanya szemei. Mellette ül egy férfi, olyan szép, ifju és erőteljes; átnyújtja neki a rózsát és a leány

mosolyog . . . nagyanya így nem tud mosolyogni . . . de mégis, a mosoly visszatér . . . A férfi elment; gondolatok és alakok egész rajokban vonulnak el; elment a szép fiatal ember, a rózsza a zsoldároskönyvbe került és nagyanya . . . igen, nagyanya megint az előbbi öregasszony, aki a hervadt rózsát nézi a könyv levelei között.

Nagyanya azóta már meghalt.

A karosszékekben ült és egy hosszú, remek történetet mesélt. — És ezzel vége a történetnek — így szólt — egészen belefáradtam, hadd aludjak egy kicsit! — Ezzel hátradőlt a székekben, nagyot lélekzett és elaludt; de egyre csöndesebben és csöndesebben lélekzett, arcát elöntötte a boldogság és a békesség, olyan volt, mintha napfény hullott volna rája és akkor azt mondták, hogy meghalt.

Fekete gyolcsba takarták, fekete koporsóba zárták, olyan szép volt, pedig a szemei csukva voltak, de minden ránc eltűnt az arcáról és az ajka mosolygott; haja ezüstszürke volt s olyan tiszteletet gerjesztett, az ember nem félt ránézni a halottra, hiszen a jóságos lelkű, édes nagyanya volt. A zsoldáros könyvet a feje alá helyezték, ez az ő kívánsága volt s a rózsza is benne volt a könyvben; és aztán eltemették nagyanyát.

A sirra, mely a templom tövében állott, rózsátöt ültettek, ez virágba borult, a fülemile vert fölötte s bent a templomban, az orgonán megszólaltak a legszebb énekei annak az öreg zsoldároskönyvnek, melyen a nagyanya feje nyugodott. A hold egyenest a sirra sütött; de a halott nem volt benne; éjnek éjszakáján minden gyerek nyugodtan odamehetett s letéphetett egy rózsát a temető-fal mentén. A halottak többet tudnak ám, mint mi élők együttvéve; a halottak tudják, milyen félelem fogna el bennünket, ha az a különös dolog esnék meg velünk, hogy egy halott jelenlétét éreznők közöt-

tünk; a halottak jobblelkűek, mint mi valamennyien, így hát nem jönnek hozzánk. Föld van a koporsójuk fölött és föld van a koporsóban. A zsoltároskönyv levelei porrá omolnak széjjel és porrá válik a rózsza, minden emlékével együtt; de fönt friss rózsák virulnak, fönt a fülemile ver és az orgona szól; és mi az öreg nagyanyára gondolunk, akinek szelid, örökifju volt a szeme. A szemek nem halhatnak meg soha. És a mi szemeink látni fogják őt újra, üdeségében, szépségében, mint amikor először csókolta meg azt a friss, piros rózsát, mely porrá és hamuvá lett a sir ölében. ✓

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Tündérhalom.

Néhány fűrgelábu gyik futkározott egy vén fa hasadékaiban; jól értették egymást, mert valamennyien gyiknyelven beszéltek.

— No hát, hogy azon az öreg égerfa-dombon micsoda zsvajgás van! — mondotta az egyik. — Két éjszaka már a szememet sem tudtam lehunyni a nagy lármától, mintha csak fogfájásom lett volna, mert akkor is csak ébren fekszem, fekszem és nem tudok elaludni.

— Valami történik odabenn! — mondotta a második gyik. Kakasszóig négy piros cölöpre állítják a dombot; alaposan kiszellőztetik, a tündérlányok új táncokat tanultak, amelyeket dobogón kell járni. Valami történik ottan!

— Igen, beszéltem egy ismerős földi gilisztával, — mondotta a harmadik gyik —; épen a halomról jött, ahol éjjel-nappal a föld alatt turt-furt; az sokat hallott, látni nem lát az istenadta állat, de azért ügyesen tapogatózik és mindenre fülel. Idegeneket várnak a tündérdombra, előkelő idegeneket, de hogy kit, azt nem tudta megmondani a giliszta, mert nyilván ő maga sem tudta. Az összes lidérctüzeket berendelték, hogy fáklyásmenetet rendezzenek, ahogy nevezik, s az ezüstöt meg aranyat, amiben nagyon bővelkednek, mind kifényesítik s kiállítják a holdfénybe.

— Kik lehetnek azok az idegenek? — kérdezték a gyikok egy szájjal. Mi történhetik ottan? Halljátok ezt a zümmögést? Halljátok ezt a mormolást?

Abban a szempillantásban kettényilt a tündérhalom és tipegve kijött egy korosabb tündérleányzó, meztelen hátát leszámítva, eléggé tisztességesen fölöltözve. Ez a tündérkirály gazdasszonya volt, távoli rokona a családnak és borostyánkő-szívet hordott a homlokán. Tip-top, ugyancsak szaporán szedegette a lábait. Ezer villám, hogy tudott tipegni s ment le egyenest a zombékba, az éjjeli hollóhoz.¹

— Maga is hivatalos ma éjjel Tündérhalomra, — mondotta a koros tündérleányzó, de nem tenné meg azt a nagy szivességet, hogy magára vállalná a meghívásokat? Magának is kell valamit tennie, minthogy nincs saját háztartása. Lesz egy pár nagyon előkelő vendégünk, abból a tündérnépből, amely igazán számottévő, úgy hogy az öreg tündérkirály is meg fog jelenni az estélyen.

— Aztán kiket akarnak meghívni? — kérdezte az éjjeli holló.

— A nagy bálon résztvehet akárki, még emberek is, ha tudnak álmukban beszélni, vagy más egyebet művelni, ami a mi természetünkhöz talál. De a nagy ünnepélyre szigoruan meg kell válogatni a vendégeket: oda csakis a legislegelőbbeket bocsátjuk be. Volt egy kis vitám is a tündérkirállyal, mert én azt mondom, hogy oda belépni még a kisérteteknek sem lehet jussuk. Legelőször is meg kell hivnunk a tengeri öreget és a leányait, bár aligha jönnek ki örömet a szárazra, de majd készítünk nekik ülőhelyet nedves kövekből vagy kitalálunk még valami jobbat s akkor talán ezuttal nem fognak lemondani. Meg kell hivnunk az összes

¹ Hajdanában, ha kisértet mutatkozott, akkor a pap a földbe varázsolta; ha aztán ez megtörtént, azon a helyen beverték egy cölöpöt. Éjfélkor aztán valaki elkiáltotta magát: Bocsásd el! — A cölöpöt kihuzták s az elvarázsolts kisértet holló alakjában elröpült, de a balszárnyán lyuk volt. Ezt a kisértetes hollót nevezték éjjeli hollónak.

első osztályu öreg démonokat, akiknek farkuk van, a boszorkányok s a manók sem maradhatnak el, meg aztán, ugy gondolom, nem hagyhatjuk ki a siri disznót, a halál-paripát¹ és a templom törpéjét; ők persze a papirendhez tartoznak, amely nem a mi népünkben való, de hát az a hivataluk, mégis csak közeli rokonságban állnak velünk és sűrűn látogatnak el hozzánk.

— Krá! — szolt az éjjeli holló és elröpült, hogy elintézze a meghívásokat.

A tündérleányok már táncoltak a tündérhalmon és fátyolokkal táncoltak, amelyek ködből és holdsugárból voltak szöve s ez gyönyörű látvány annak, akinek kedve telik benne. Bent a Tündérhalomban a nagy termet ugyancsak föléesítették; a padlót fölmosták holdsugárral, a falakat ledörgölték boszorkányhájjal s a fényben ugy tündököltek, mint a tulipánszirmok. A konyhában pedig bőven volt nyársra huzott béka, csigahéj gyermekujjal töltve, gombamagsaláta, nedves egérszáj, meg bürök; sört a mocsári banya küldött, a csillogó salétrombor a sirboltokból került elő, minden a legjobb fajtából való volt; a csemegét rozsdás szögekből és templomi ablakok üvegéből állították össze.

Az öreg tündérkirály egy összetört palavessző porával fényesítette ki aranykoronáját; a palavessző elsőrendü tufkóból való volt s a tündérkirály csak nagy ügygyel-bajjal tud elsőrendü tufkóhoz jutni. Az ágyasházban függönyöket szereltek föl s csiganyálkával erősítették meg őket. Hej micsoda zümmögés, meg mormogás volt ott.

¹ Elterjedt babona a dán népben, hogy ha uj templomot építenek, eleven lovat kell alája temetni; ez a halott ló aztán három lábon sántikálva följár kísérteni az olyan házakba, ahol valakinek közel van a halála. Némely templom alá disznót temettek el s ez, mint siri disznó szokott kísérteni.

— Most még lószőrrel, meg disznósörtével kell kifüstölnöm a termeket, — akkor aztán ugy hiszem, hogy megtettem a magamét, — mondotta a koros tündérleányzó.

— Apuska? — kérdezte a legkisebb leány, — megtudhatnám most már, hogy kik azok az előkelő idegenek?

— No jó, — felelte az apja, — most már meg is kell mondanom. Lányaim közül ketten álljanak készen a férjhezmenetelre, mert kettő okvetlenül férjhez megy. A vén norvég manó, aki a Dovre-hegységben tanyáz s sziklapalotája van nagy sziklakövekből, meg egy aranybányája, amely többet ér, mint hiszik: két fiát hozza le, akik feleséget akarnak venni. Az öreg manó amolyan igazi, vérbeli, becsületes norvég aggastyán, jókedvű és egyenes lelkű; ismerem még a régi jó időkből, amikor te-tu pajtások lettünk; ideleenn járt, mert innen vitt asszonyt, aki azóta már meghalt; a molni kréta-sziklák királyának a lánya volt. Mondták is, hogy rovásra vette a feleségét. Oh, hogy vágyódom a vén éjszaki manó után. Azt mondják, hogy a fiai kissé nevetlen, kotnyeles fickók, de hátha csak elrágalmazták őket s majd megjavulnak, ha benő a fejük lágya. A ti dolgotok, hogy jó modorra szoktassátok őket.

— És mikor jönnek? — kérdezte az egyik leány.

— Az a szél, meg az idő járásán mulik! — felelte a tündérkirály. Vizi alkalmatossággal jönnek le hozzánk. Én azt szerettem volna, hogy Svédországon keresztül jöjjenek, de az öreg még mindig nincs a svédek pártján! Nem akar haladni a korrallal, ami nekem nagyon nem tetszik.

Egyszerre csak belibegett két lidércfény; az egyik fürgébb volt, mint a másik és előbb ért a király elé.

— Jönnek! Jönnek! — susterogták a lidércfények.

— Adjátok ide a koronámat, aztán hadd állok ki a holdfénybe! — mondotta a tündérkirály.

A leányok fölemelték fátyolukat és földig hajoltak.

Ott állt a vén Dovre-manó, kemény jégcsapokból és fényes fenyőtobozokból rakott korona a fején; egyébként medvebőr volt a ruhája, nehéz, prémes csizma volt rajta; de a fiainak földetlen, pusztá volt a nyakuk s csak térdig ért a nadrágjuk, mert ők edzett emberek voltak.

— Hát ez is domb? — kérdezte a legkisebb fiu s a Tündérhalomra mutatott. Minálunk Norvégiában az ilyet gödörnek hívják.

— Gyerekek! — intette le őket az öreg. A gödör az befelé megy, a halom fölfelé. Hát van szemetek, hogy ilyet mondotok!

Az egyetlen dolog, amin idelenn csudálkoztak, ahogy ők mondták, az volt, hogy minden baj nélkül megértették a vendéglátók beszédjét.

— Csak ne hencegjetek úgy, — mondotta az öreg, az ember azt hihetné, hogy még nem nőtt be a fejetek lágya.

Igy hát bevonultak a Tündérhalom belsejébe, ahol igazán finom társaság gyült össze, még pedig olyan hamarosan, mintha csak a szél sodorta volna őket oda s minden vendégnek megvolt a maga kényelme és kivánsága. A hableányok nagy vizes dézsákban ültek asztalhoz s azt mondták, hogy úgy érzik magukat, mintha csak otthon volnának. Mindenki illedelmesen evett, csak a két kis norvég kobold tett kivételt; lábaikat fölrakták az asztalra s azt hitték, hogy így nagyon jól festenek.

— Lábakat le a tálról! — rivallt rájuk a vén Dovre-manó és a fiuk engedelmeskedtek is, de nem nagyon sietve. Asztali szomszédnőjüket fenyő-

tobozokkal csiklandozták, amelyeket a zsebükben tartogattak, aztán meg lehúzták a csizmájukat, hogy kényelmesebben ülhessenek s a lehuzott csizmát a szomszédnőjük kezébe nyomták, de apjuk, a vén Dovre-manó egészen más fából volt faragva; olyan szépen tudott beszélni a kevély éjszaki sziklákról, a vizesésekről, amelyek fehértajtékosan zuhognak alá olyan dübörgéssel, mint a mennykő-csapás és az orgonaszó; beszélt a lazacról, mely szembeszökken a lezuhanó vízárral, amikor a sellő aranyos hárfáját pengeti. Beszélt a tündöklő téli éjszakákról, amikor a szánkók csöngettyüi csörögnek, a legények lobogó fáklyákkal szaladnak át a jégen, amely olyan átlátszó, hogy lábuk alatt láthatják a rémüldöző halakat. Bizony, úgy tudott beszélni, hogy az ember látta és hallotta, amit leirt; olyan volt, mintha a fűrészmalomok forogtak volna, mintha a béresek és szolgálók dalokat énekeltek és falusi táncot jártak volna; hejhó, egyszerre csak a vén Dovre-manó hatalmas pusztit nyomott a koros tündérleányzó képére, az volt aztán az igazi csók, pedig hát atyafiak se voltak.

Most aztán a tündérlányok tánca következett; először csak a padlót verték a lábukkal s ez nagyon jól illett nekik, azután jött csak az igazi tánc, a szóló, amint mondani szokás! Ezer villám! hogy tudták a lábukat nyujtogatni; az ember azt sem tudta, hogy hol kezdődik és hol végződik, azt sem tudta, hogy melyik a karjuk, melyik a lábuk, olyan gomolygás volt az, mintha gyaluforgácsok szóródtak volna szét a levegőben, azután meg körbe keringtek, hogy a halál-paripa beleszédült s kénytelen volt fölkelni az asztaltól.

— Brrr! — mondotta a vén manó — ezek aztán jól tudnak bánni a lábacskaikkal! De hát az ugrándozáson, lábkinnyujtáson, forgószél-kavaráson kívül tudnak-e egyébhez is?

— Majd meglátod mindjárt, — felelte a tündérkirály s előszólitotta lányai közül a legifjabbikat; olyan finom és olyan fénylő volt, mint a hold-sugár, testvérei közül ő volt a legtündéribb; fehér pálcikát vett a szájába és nyomban el is tűnt, mert ebben állott a tudománya.

De a vén manó azt mondta, hogy nem szereti, ha a felesége ilyenekben mesterkedik s nem hiszi, hogy a fiainak is inyökre volna ez a dolog.

A második testvér a saját oldala mellett tudott járni, mintha csak árnyéka lett volna magának, pedig hát a tündéreknek nincsen árnyékuk.

A harmadik testvér egész másmilyen volt, a mocsári banya konyháján tanulta ki a főzést s tudta, hogyan kell az égerfa-gumókat szentjánosbogárkával spékélni.

— Ebből jó háziasszony lesz! — mondotta a vén manó, aztán a szemével koccintott, mert nem akart már annyit inni.

Aztán a negyedik tündérleány következett, ennek nagy hárfája volt s amikor hozzákapott az első húrhoz, valamennyien fölemelték a ballábukat, mert a manók mind ballábuak s amikor a második húr t pengette meg, mindenkinek azt kellett tenni, amit ő akart.

— Ez már veszedelmes fehércseléd! — mondotta a vén manó; de a két fia kivonult, mert már tor-kig voltak a leányokkal.

— S mit tud a következő leányod? — kérdezte a vén Dovre-manó.

— Nekem az a tudományom, hogy megszerettem a norvégeket, — felelte a tündérleány és soha életemben nem megyek férjhez, ha Norvégiába nem juthatok.

De a legkisebbik leány ezt sugta a vén manó fülébe: Csak azért mondja ezt, mert egy norvég dalban azt hallotta, hogy ha majd elpusztul a

világ, a norvég szirtek akkor is megmaradnak, mint emlékkövek, s azért szeretne fölkerülni Norvégiába, mert nagyon fél a világpusztulástól.

— Hó, hó! — mondotta a vén manó, — hát ez a nyitja? És mit tud a hetedik és utolsó?

— A hatodik előbb jön, mint a hetedik! — mondotta a tündérkirály, mert ő tudott számolni, de a hatodiknak csöpp kedve sem volt előbujni.

— Én csak az igazságot mondhatom az embereknek, — felelte a hatodik tündérleány; én velem nem törődik senki, s elég dolgom van azzal, hogy megvarrom a halotti ruhámat.

Most aztán a hetedik és utolsó tündérleány következett és az vajjon mit tudott? Meséket tudott mondani, annyit, amennyit csak akart.

— Itt az öt ujjam! — mondotta a vén manó; mondj mesét minden ujjamról.

És a tündérleány megfogta a vén manó csuklóját s az öreg olyanokat nevetett, hogy csuklania kellett s amikor a leány a gyűrűs ujjához ért, amelyre rá volt huzva egy aranygyűrű, mintha csak előre tudta volna, hogy itt jegyváltás lesz, az öreg manó így szólt: Szorítsd, amit megfogtál, ez a kéz a tied! Téged én magam akarlak feleségül venni!

És a tündérleány azt mondta, hogy még hátravan a mese a gyűrűs ujjról, meg a kis Muzsikus Péterről.

— Azt majd meghallgatjuk télen! — mondotta a vén manó, — s majd akkor mesélsz nekünk a fenyőfáról meg nyirfáról, a szellemek ajándékaról meg a szépen csengő fagyról! Lesz módod benne, hogy meséket mondhass, mert odafönn még nem igen tudnak mesélni. Majd behuzódunk a sziklaszobába, ahol a szurkosfenyő lobog s a régi norvég királyok aranykürtjeiből iszunk sert. A vén embertől kaptam egy párat ajándékba s ha majd

ott üldögélünk, beállit hozzánk a sellő s elénekli minékünk a pásztorleányok dalait! Hej, be vigan leszünk! A lazac szokellni fog a zuhatagban s verdesni fogja a kőfalat, de azért nem juthat be hozzánk. Elhiheted nekem, hogy nagyon jó dolgunk van odafönn a mi kedves, öreg norvég hazánkban! De hol vannak a fiuk?

Igaz is, hol voltak a fiuk? Künn futkároztak a mezőn s elfújták a lidérctüzeket, amelyek pedig csupa barátságból jöttek el, hogy fáklyásmenetet rendezzenek.

— Hát illik így idekünn kódorogni? — kérdezte az öreg manó . . . Szereztem nektek új anyát, ti most a nénik közül válogathattok.

De a fiuk kijelentették, hogy ők legszivesebben brudert isznak és szónokolnak, de semmi kedvük a házasodáshoz. És így szónokoltak, brudert ittak s megcsinálták a körömpróbát, amely megmutatja, hogy utolsó csöppig kiüritették a poharakat, aztán levetköztek s végigfeküdtek az asztalon, mert ők igazán nem szégyelték magukat. De a vén manó körül táncolta a szobát ifjú arájával s aztán csizmát váltott vele, mert ez finomabb dolog, mint a gyűrűváltás.

— Már kukorékol a kakas! — mondotta az öreg tündérleányzó, aki a háztartást vezette. Be kell csuknunk az ablaktáblákat, hogy a nap ide ne tűzzön.

És a Tündérhalom újra bezárult.

De odakünn a megrepedt fa hasadékaiban föl és alá futkároztak a gyíkok és egyik így szólt a másikhoz:

— Oh, mennyire szeretem ezt az öreg norvég manót.

— Nekem a fiuk jobban tetszenek! — mondotta a földi giliszta, — de hiszen látni sem látott az az istenadta féreg.

A piros cipők.

Volt egyszer egy kis leány, olyan kecses, olyan csinos, de nyáron át mindig meztláb kellett járnia, mert szegény volt, s télen át nagy facipőkben, úgy hogy a bokája egészen kiveresedett, igazán szörnyőség volt ránézni.

A falu közepén lakott az öreg vargáné; kis székén ült és ócska piros posztódarabkákból egy pár kis cipőt varrt, már amilyet tudott; bizony, otromba kis cipő volt, de az öregasszony a legjobb szándékkal varrta meg s a kis leánynak szánta. A kis leányt pedig Karennek hívták.

A kis leány épen aznap kapta meg a piros cipőket s akkor huzta föl őket először, amikor az édesanyját temették; gyászolni persze nem nagyon lehetett bennük, de más cipője nem volt, így hát fölhuza meztelen lábcskájára a piros cipőt, s úgy ment a szegényes koporsó után.

Nagy, ódon batár jött velük szembe s benne egy magas, öreg dáma ült; megakadt szeme a kis leányon, aztán megesett rajta a szive és így szólt a lelkészhez: Jó emberek, adják nekem a kis leányt és én jól fogok vele bálni.

És Karen azt hitte, hogy mindent a piros cipőinek köszönhet, de az öreg dáma azt mondotta, hogy a cipők szörnyűségesek és tüzre is vetették őket, de Karen csinos, tiszta ruhába öltöztették, olvasásra és varrásra fogták s az emberek azt mondták róla, hogy csinos, de a tükör ezt mondotta: Sokkal több vagy, mint csinos, — szép vagy.

Egyszer csak a királyné keresztül utazott az országon s vele volt a kis leánya is, a királykisasszony; a nép mind a kastély elé tódult, Karen is ott volt, a királykisasszony pedig hófehér ruhában az ablakban állott és úgy mutogatta magát, nem volt se uszálya, se aranykoronája, de pompás, piros szattyáncipőt viselt, hát bizony az másféle cipő volt, mint amelyet az öreg vargáné varrt a kis Karennek. Nincs is szebb dolog a világon, mint a piros cipő.

Karen egyre nőtt s már közel volt a bérálás napja; új ruhát kapott és új cipőt is akartak neki rendelni. A gazdag városi cipész vett mértéket kicsiny lábáról, odahaza, a saját lakószobájában, ahol nagy üvegszekrények állottak s bennök gyönyörű cipők és fényes csizmák. Be szépek is voltak, de az öreg dáma már alig látott, így hát nem is telt öröme a szép holmikban. S a cipők között volt egy pár piros cipő is, szakasztott mása annak, amelyet a királykisasszony viselt! Ejnye, be szép volt! Mondta is a cipész, hogy egy grófkisasszonynak készült, de nem illett a lábára.

— Lakkcipő, ugy-e? — kérdezte az öreg dáma. Mert hogy úgy fénylik.

— Igen, fénylik! — mondotta Karen; illett a lábára és meg is kapta; de az öreg dáma nem tudta, hogy piros cipők, mert sohasem engedte volna meg Karennek, hogy piros cipőben menjen a bérálásra; már pedig most így történt.

Az emberek mind a Karen lábát nézték s amikor végig ment a templomon a kórus ajtajáig, úgy rémlett neki, hogy az öreg faragott képek a sírköveken, s a lelkészek és lelkésznék kemény galléros, hosszú, fekete ruhás arcképei mind az ő piros cipőjére tapadnak a tekintetükkel és ő maga is csak a piros cipőjére gondolt, amikor a lelkész a fejére tette kezét s a szent keresztségről és az

uj szövetségről beszélt s hogy Karen most már úgy viselkedjék, mint felnőtt keresztény hajadonhoz illik; az orgona olyan ünnepélyesen szólt, a gyermekek hangja olyan üdén csengett, de Karen csakis a piros cipőkre gondolt.

Délután az öreg dáma megtudta az emberektől, hogy Karennek piros a cipője, azt mondta, hogy ez utálatos dolog, hogy nem illik s Karen, ha ezentul templomba megy, fekete cipőt huzzon, még ha ócska is az a fekete cipő.

Rákövetkező vasárnap Úrvacsora volt, Karen kezébe vette a fekete cipőt, azután a pirosat, azután megint csak a piros cipőt nézte és végre föl is huzta.

Gyönyörűen süttött a nap; Karen és az öreg dáma a gyalogösvényen mentek a rozson át; porzott az ut egy kissé.

A templom ajtajában egy kiszolgált, öreg katona állott, mankóra támaszkodva; furcsa, hosszú szakállu volt, inkább vörös, mint fehér; bizony, vörös volt a szakálla. Földig hajolt s megkérdezte az öreg dámától, hogy megtörölheti-e a cipőjét. Karen is kinyújtotta kicsiny lábát. Ejnye, be szép tánccipők! — mondotta a katona. — Tapadjatok, ha táncoltok! — és kezével a cipő talpára koppantott.

És az öreg dáma alamizsnát adott neki s azután belépett Karennel a templomba.

Az emberek mind Karen piros cipőjét nézték és a képek is mind, s amikor Karen letérdelt az oltár elé s szájához emelte az aranykelyhet, csakis a piros cipőkre gondolt s úgy rémlett neki, mintha ott uszkálnának szeme előtt az aranykelyhekben: és elfelejtette, hogy a többiekkel együtt kellene énekelnie a zsolozsmát s elmondani a Miatyánkat.

Az emberek mind kimentek a templomból és az öreg dáma kocsijába szállott. Karen is emelte már a lábát, hogy fölszálljon, amikor a vén katona,

aki ott állt szorosán mellettük, így szólott: Ejnye de szép tánc-cipők! — És Karen akarva nem akarva egy pár tánc lépést tett a templom előtt, de alighogy belefogott, a lábai ellenállhatatlanul tovább táncoltak; mintha csak a cipők megbabonázták volna, Karen a templom sarkáig táncolt, nem tudta abbahagyni, a kocsisnak kellett hogy utána szaladjon, megfogja és beemelje a kocsiba, de a lábak még akkor is tovább táncoltak, úgy hogy Karen össze-vissza taposta a jó, öreg hölgyet. Végre lehúzták róla a cipőt s lábai akkor megnyugodtak.

Odahaza a cipőket a szekrénybe zárták, de Karen még azután is egyre csak a cipőket nézegette.

Aztán az öreg dáma ágynak esett s úgy beszélték, hogy nem is kel föl többé; ápolásra, gondozásra volt szüksége s ez első sorban is Karennek lett volna a kötelessége; csakhogy a városban nagy bál volt, ahova Karen is meghívták; ránézett az öreg asszonyra, akin már úgysem lehetett segíteni, ránézett a piros cipőkre s azt gondolta magában, hogy nem követ el bünt azzal; fölhúzta a piros cipőket s ez még csak hagyján volt, de aztán elment a bálba és ott elkezdett táncolni.

Csakhogy, amikor jobbra akart fordulni, a cipők balra lejtettek s amikor fölfelé igyekezett a padlón, a cipők lefelé iramodtak, le a lépcsőn, végig az utcán, ki a város kapuján. És Karen táncolt, muszájból táncolt, ki egyenesen a sötét erdőbe.

Valami fénylett a fák között s Karen azt hitte, hogy a hold, mert egy fénylő arcot látott, de csak a vörös szakállu vén katona volt; ott ült és bólogatott és így szólt: Nini, milyen szép tánc-cipők!

Erre Karen megijedt s le akarta rántani lábáról a piros cipőt, de az nem engedett, letépte a harisnyáit, de a cipő odanőtt a lábához és Karen tán-

colt és muszáj volt táncolnia erdő-mezőn keresztül, napfényben és záporban, éjjel-nappal, és legszörnyűbb volt a dolog éjjel.

Kitáncolt a nyílt temetőbe, de a halottak nem táncoltak ottan, volt azoknak okosabb dolguk, semhogy ugrádozzanak; le akart ülni egy szegény sirra, ahol a keserű páfrány nő, de nyugta, maradása nem volt sehol és amikor a temető nyitott kapuja felé táncolt, egy angyalt pillantott meg, akinek földig érő hosszú szárnyai voltak a vállán s a kezében széles, villogó kardot tartott.

— Csak táncolj! — mondotta az angyal; táncolj a piros cipőben, amíg hideg és halavány nem leszel s amíg a bőröd úgy össze nem zsugorodik, mint a csontvázaké! Táncolj egyik ajtóról a másikra, kopogtass ott, ahol kevély és gögős gyermekek laknak, hogy hallják a kopogásodat és féljenek tőled! Táncolj, táncolj . . .!

— Irgalom! — kiáltotta Karen. De amit az angyal felelt, már nem is hallotta, mert a cipők kivitték őt a temető kapuján át a mezőre árkonbokon keresztül s neki egyre táncolnia kellett.

Valamelyik reggel egy kapu elé ért, amelyet nagyon is jól ösmert; belül zsoltárt énekeltek, aztán kihoztak egy virágokkal diszitett koporsót; ebből Karen megtudta, hogy az öreg dáma meghalt és úgy rémlett neki, hogy most már mindenki elhagyta őt és az Ur angyala kárhozatra vetette.

És tovább táncolt, mert táncolnia kellett, még a koromfekete éjszakában is. A cipők tüskénbokon keresztül ragadták magukkal, úgy hogy véresre sebezte magát s a pusztán keresztül egy kis, magányos ház elé táncolt. Tudta, hogy ott lakik a hóhér; ujjával megkopogtatta az ablakot és beszólt:

— Gyere ki! Gyere ki! Én be nem mehetek, mert táncolnom kell.

És a hóhér így felelt: Te nyilván nem tudod, hogy én ki vagyok. Gonosz embereknek le szoktam ütni a fejüket és hallom is már, hogy cseng a bárdom.

— Ne üsd le a fejemet! — mondotta Karen, — mert akkor nem vezekelhetem le a bűnömet. De vágd le a két lábamat, a piros cipőkkel együtt.

És ekkor meggyóna nagy bűnét a hóhérnak és a hóhér levágta két lábát piros cipőstül; de a cipők tovább táncoltak a levágott kis lábakkal keresztül a mezőn, be az erdő mélyébe.

A hóhér pedig falábat és mankót faragott Karennek, megtanította arra a zsoltárra, melyet a bűnösök szoktak énekelni, Karen megcsókolta a kezét, mely lesujtott rá a bárdal s azután neki-vágott a pusztának.

— Most már megszenvedtem a piros cipőkért! — mondotta. Bemegyek a templomba, hogy az emberek láthassanak! És gyors léptekkel egyenest a templomajtó felé tartott, de mikor odaért, előtte táncoltak a piros cipők, mire Karen megijedt és visszafordult.

Egész héten át nagyon szomorú volt. Sok keserves könnyet hullatott, de mikor beköszöntött a vasárnap, így szólott: No most már eleget türtem és szenvedtem! Azt hiszem, hogy most már én is vagyok olyan jó, mint a legtöbb, aki a templomban ül és fölfujja magát. — És aztán nagy bátran elindult, de megint csak a templomajtóig jutott, amikor újra megpillantotta a piros cipőket, amelyek előtte táncoltak, megint elrémült, visszafordult és most már szive mélyéből báni kezdte a bűnét.

Elment a lelkész házához, könyörgött, hogy fogadják meg cselédnek, hogy szorgalmas lesz és megtesz mindent, ami csak telik tőle, nem nézi, hogy mi lesz a bére, csak hogy legyen hova le-hajtania a fejét s hogy jó emberek között élhessen.

A lelkésznek megesett rajta a szive és fölfogadta. És Karen magába tért és nagyon szorgalmasan dolgozott. Csöndesen ült és figyelmesen hallgatott, ha a lelkész esténként fonszóval olvasta a Bibliát. A kis gyermekek mind nagyon megbecsülték, de ha fényről, meg pompáról beszéltek neki, meg hogy ki lehetne olyan szép, mint egy királynő, Karen csak a fejét csóválta.

Vasárnap mindnyájan templomba mentek s Karentől is megkérdezték, nem tart-e velük, de ő könnyes szemmel, szomoruan nézett a mankóira, a többiek aztán elmentek meghallgatni az Úr igéjét, Karen pedig bevonult egyedül kicsi kamrájába, amely épen csak akkora volt, hogy egy ágy, meg egy szék elfért benne; ott leült, kezében a zsoltároskönyv s mialatt ájtatos lélekkel lapozgatott benne, a szél elhozta hozzá a templomból az orgonaszót; Karen fölemelte könnyes arcát és így fohászzkodott: Oh Istenem, segíts rajtam!

És a nap mintha egyszerre fényesebben sütött volna, Karen előtt fölsugárzott az Úr angyala, fehér ruhában, ugyanaz, akit akkor éjszaka a temető kapujában látott, de most nem éles kard volt a kezében, hanem gyönyörű, zöldellő ág, tele rózsával, csak megérintette vele a szoba mennyezetét, amire az följebb emelkedett s ahol megérintette, aranyos csillag tündökölt rajta; aztán megérintette a falakat és ezek kitágultak s Karen megpillantotta a bűgő orgonát, látta a lelkészek és lelkésznek régi képeit, a község tagjai ott ültek a diszes padokban és zsoltároskönyvükből énekeltek, mert maga a templom jött el a szegény szolgáló kicsinyke kamrájába, vagy Karen is eljutott a templomba; ott ült a padban a lelkészék családjával és amikor azok befejezték a zsoltárt és fölpillantottak, bólintottak a fejükkel és így szóltak: — Jól tettetd, Karen, hogy eljöttél.

— Az Isten irgalma volt, — felelte Karen.

Az orgona bűgött s a gyermekek kórusa olyan lágyan és elragadóan hangzott. És a tiszta napfény olyan melegen áradt be egyenesen arra a helyre, ahol Karen ült; és szive úgy megtelt napfényel, békével és boldogsággal, hogy megszakadt örömeiben; lelke napsugáron szárnyalt föl Istenhez és ott nem volt senki, aki a piros cipők után kérdezősködött volna.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A versenyugrók.

A bolha, a szöcske, meg a béka látni akarták egyszer, hogy melyikük tud nagyobbat ugrani s meghívták az egész társaságot és mindenkit, aki csak el akart jönni a nagyszerű mutatványt megnézni, mert mindahárman jeles ugrók voltak, akik ott a szobában összejöttek.

— Bizony, én annak adom a lányomat, aki legnagyobbat ugrik! — mondotta a király. Mégis csak szegényes dolog volna, ha ezek az urak ingyen ugrálnának.

A bolha lépett ki legelsőnek, nagyon finom modora volt, mindenfelé köszöngetett, mert egy úri kisasszony vére csörgedezett az ereiben és ami nagy dolog, igen is megszokta az emberekkel való érintkezést.

Azután jött a szöcske; persze, már jóval nagyobb volt a sulya, de azért látszott rajta, hogy úri fajta s hogy a zöld egyenruhája vele született; ez az úr különben azt állította, hogy ősrégi, egyptomi családból származik, amely ott nagy tiszteletnek örvend; hogy mindjárt a mezőn fogták el és egy három emeletes kártyavárba helyezték, amely csupa kártyából volt összeragasztva, de úgy, hogy a figurák mind befelé néztek; az ajtók és az ablakok pedig mind a coeur-dáma testébe voltak vágva. — Ugy tudok énekelni, — mondotta, — hogy tizenhat benszülött tücsök, akik már kicsikoruk óta cirpelenek és mégsem kaptak kártyavárat, amikor az

énekemet hallották, a bosszuságtól még soványab-
bak lettek, mint voltak.

A bolha is meg a szöcske is, mindaketten
ugyancsak dobra verték, hogy ők ki- és mifélék,
minélfogva joggal számíthatnak akár egy király-
kisasszony kezére.

A béka nem szólt egy szót sem, de hire járt,
hogy annál többet gondolkozik s az udvari eb
épen csak hogy körülzaglászta, máris kezességet
vállalt, hogy a béka jó családból való; a vén
tanácsos, aki már három érdemjelet kapott azért,
hogy sohasem szólt egy szót sem, az állította,
hogy a béka kiváló jóstehetséggel van megáldva;
a hátáról le lehet olvasni, hogy enyhe vagy
szigoru telet kapunk-e, pedig ezt még annak a
hátáról sem lehet leolvasni, aki a százesztendő
kalendáriomot írja.

— No hát én már nem szólok többé! — mon-
dotta az öreg király, én csak járok-kelek és hozzá-
gondolom a magamét.

De hátra volt még a versenyugrás. A bolha
olyan magasra ugrott, hogy senkisé sem láthatta,
miért is azt állították róla, hogy nem is ugrott és
ez nagy alávalóság volt.

A szöcske csak félmagasságot ért el, csakhogy
éppen a király arcába vágódott, mire a király azt
mondta, hogy ez utálatos dolog.

A béka sokáig állt veszteg és gondolkozott; a
a közönség már azt hitte, hogy nem is tud ugrani.

— Csak nem lett rosszul? — mondotta az
udvari eb és megint körülzaglászta. Egyszerre
csak, zsupsz, a béka egy kicsit rézsut ugrott,
egyenesen a királykisasszony ölébe, aki a közel-
ben ült egy kis arany zsámolyon.

A király erre így szólt: A legnagyobb ugrás
az, amelylyel föl lehet érni a lányomhoz, ez finom
dolog, de erre csak az jöhet rá, akinek esze van

és a béka bebizonyította, hogy neki esze van. Szép esze, finom esze.

Meg is kapta a királykisasszonyt.

— Mégis csak én ugrottam legmagasabbra! — mondotta a bolha. De hát mindegy! Hát csak legyen annak a libagerincü, szurokkal összeeszkábált békának a felesége! Mégis csak én ugrottam legmagasabbra, de a mai világban pocakra van szüksége az embernek, hogy meglássák.

A béka aztán külföldön vállalt katonai szolgálatot s ott is verték agyon, legalább úgy mondják.

A szöcske pedig kiült a kertbe, eltűnődött a világ során és ő is így szólt: Pocakja legyen az embernek! Pocakja legyen az embernek! — És aztán rázendített búbánatos nótájára, és mi is abból vettük az egész történetet, amely hazugság is lehet, ámbár ki vagyon nyomtatva.

A pásztorleány és a kéményseprő.

Láttál-e már valaha igazi, ódon almáriomot, amely már megfeketedett az időtől és faragott cifraságok meg lombdiszek vannak rajta? Nohát szakasztott ilyen almáriom állott egy lakószobában, dédanyai örökség volt s a tetejétől a lábáig faragott rózsákkal és tulipánokkal volt borítva; a legfortélyosabb cifraságok voltak rajta, amelyek közül apró szarvasok dugták ki agancsos fejüket; s fönt, középen egy egész faragott ember állott, persze nagyon neveltséges alak s ő maga is vigyorgott, mert nevetésnek azt igazán nem lehetett mondani. Kecskelábai voltak, a homlokán apró szarvai és hosszú szakálla. A lakószoba gyermekei mindig csak kecskelábu fő és altábornagyi vezénylő őrmesternek hívták, mert ezt a nevet igen nehéz volt kiejteni és nem igen akad katona, aki ezt a rangot megszerezheti; de hát kifaragni sem volt ám könnyű dolog. De hát csak megvolt és ott állott! Mindig a tükör alatt álló asztalra nézett, mert ott állt egy bájos kis pásztorleány porcellánból; cipője be volt aranyozva, szoknyája egy piros rózsával föltűzve, fején aranyos kalap, kezében pásztorbot, igazán csudaszép volt! Szorosan mellette állott egy kis kéményseprő, koromfekete legény, különben szintén porcellánból; épen olyan tiszta és finom volt, mint bármelyikük; hogy kéményseprő volt, ezt igazán csak külsőségnek lehet mondani; a porcellánmunkás ugyanolyan fáradsággal király-

fit is csinálhatott volna belőle, hiszen az igazán mindegy volt.

Olyan kedvesen állt ott a lajtorjájával, az arca tej meg rózsza volt, mint egy leányé és ez tulajdonképpen hiba is volt, mert minden kéményseprőnek kormos az arca. Közvetlen szomszédja volt a pásztorleánykának. Ott álltak mindketten, a hova állították őket, és minthogy már odaállították őket, hát jegyesek is lettek, hiszen illettek egymáshoz. Fialok voltak mindketten, ugyanegy fajta porcellánból s mindketten egyaránt törekenyek.

Egészen közel hozzájuk még egy figura állott, háromszor akkora, mint ők, egy vén kínai, aki bólogatni is tudott; ő is porcellánból volt s azt mondta, hogy nagyapja a kis pásztorleánynak, de bebizonyítani nem tudta; azt állította, hogy neki rendelkezési joga van a pásztorleány fölött, miért is igent bólintott a kecskelábu fő- és altábornagyi vezénylő őrmester felé, amikor ez megkérte a pásztorleány kezét.

— Olyan férjet kapsz, — mondotta a vén kínai, — olyan férjet, akiről szinte azt hiszem, hogy mahagóni fából van, kecskelábu fő- és altábornagyi vezénylő őrmesternévé tehet, az almáriomja tele van ezüstművel, azon kívül, amit a titkos fiókokban tartogat.

— De én nem akarok a sötét almáriomba kerülni, — mondotta a kis pásztorleány. Hallottam hírét, hogy már tizenegy porcellán feleséget őriz odabenn.

— Akkor te lehetsz a tizenkettedik! — mondotta a kínai. Ma éjszaka, mihelyt recsegni kezd a vén almáriom, meglesz a lakodalom, amily igaz, hogy kínai vagyok! — Bólintott a fejével és elaludt.

De a kis pásztorleány sirt és a porcellánkéményseprőre nézett, szíve választottjára.

— Talán legjobb volna, ha szépen megkérnélek, hogy menjünk világgá, — mondotta a pásztorleányka, mert itt nem maradhatunk.

— Én mindenben azt akarom, amit te akarsz! — felelte a kis kéményseprő. — Induljunk is mindjárt. Én azt hiszem, hogy a mesterséggel el tudlak tartani.

— Csak már szerencsésen lejutottunk volna az asztalról, — mondotta a pásztorleány. Nem tudok megnyugodni, amig künt nem leszünk a nagyvilágban.

A kéményseprő vigasztalta, megmutatta neki, hogyan rakja le a lábát az asztalláb faragott éleire és aranyozott lombdiszeire; lajtorjáját is fölhasználta és le is érték a padlóra; de amikor odanéztek az ódon almáriumra, nagy volt ott a mozgolódás; a faragott szarvasok mind előre nyújtották a fejüket, agancsaikat emelték és nyakukat csavarták; a kecskelábu fő- és altábornagyi hadvezénylő őrmester nagyot ugrott a levegőben s átkiabált a vén kinainak: **Megszöknek! Megszöknek!**

A fiatalok erre egy kissé megijedtek és gyorsan beugrottak az ablakpárkány fiókjába.

Három vagy négy hiányos pakli kártya volt ott, meg egy kis bábszínház, amely a körülményekhez képest elég ügyesen volt fölépítve, épen komédiát játszottak benne és a hölgyek mind, a zöld-, a vörös-, a makk- és a tök-dámák az első sorban ültek, tulipánjukkal legyezték magukat s hátuk mögött álltak a filkók, akik azt mutogatták, hogy van fejük, alul is, meg fölül is, mint a játék-kártyáknak szokott lenni. A komédia két szerető szivről szólott, akik nem lehettek egymáséi és a pásztorleány sirt rajta, mert hiszen az ő saját történetére ismert.

— Ezt nem bírom ki tovább! — mondotta.

Ki akarok menni a fiókból! — De amikor kiértek a padlóra és fölnéztek az asztalra, a vén kínai fölébredt álmából, s hányta-vetette egész testét, mert hiszen alul csak kolonc volt.

— Jön már a vén kínai! — kiáltotta a kis pásztorleány s olyan szomorúság vett rajta erőt, hogy porcellántérdeire roskadt.

— Van egy jó ötletem! — mondotta a kéményseprő. Bujjunk be a nagy virágvázába, amely ott áll a sarokban; ott aztán rózsán meg levendulán pihenhetünk és sót szórhatunk a szemébe, ha odajönne.

— Az nem segít rajtunk! — mondotta a pásztorleány. Különbben is tudom, hogy a nagy virágváza meg a vén kínai valamikor jegyesek voltak, és az ilyen mátkaságból mindig megmarad egy kis szerelem; nem, nem tehetünk egyebet, mint hogy világgá bujdosunk.

— És igazán van bátorságod nekimenni a nagy világnak? — kérdezte a kéményseprő. Meggondoltad, milyen nagy a világ és hogy ide többé soha vissza nem jöhetünk?

— Meggondoltam! — felelte a kis pásztorleány.

A kéményseprő erősen a szemébe nézett és aztán így szólt: Az én utam a kéményen visz keresztül! Van igazán bátorságod, hogy keresztül bujss velem a kályhán, át a vasgyomrán meg a bádogcsövein keresztül? Ilyenformán kijutunk a kürtőbe és ott én már biztosan forgolódom! Olyan magasra mászunk, hogy nem érhetnek utól bennünket, a kürtő csucsán van egy nyílás s azon keresztül kiérünk a nagy világba.

És a kályha ajtajához vezette a kis pásztorleányt.

— Hej, milyen feketeség van itt! — mondotta a pásztorleány, de azért mégis vele ment a kályha gyomrán és csövein keresztül, ahol koromfekete éjszaka borította be őket.

— No most már a kürtőben vagyunk! — mondotta a kéményseprő. És nézd csak, nézd csak, fölöttünk ragyog a legfényesebb csillag.

És csakugyan, az ég boltjáról leragyogott rájuk egy csillag, mintha csak az utat akarta volna mutatni nekik. És tovább kúsztak és másztak, fölfelé a rettentő uton, föl a magasba, a magasba, de a kéményseprő fogta, emelte, támogatta a pásztorleánykát, megmutatta neki mindig a legjobb helyet, hogy kicsi porcellánlábával hova lépjen, és így fölértek a kürtő párkányáig, ott aztán le is telepedtek, mert bizony kifáradtak szegények, amin nem is lehet csodálkozni.

A csillagokkal teleszórt égbolt magasan fölöttük ragyogott, a város háztetői pedig mélyen alattuk voltak: így hát köröskörül messzire elláthattak, messze ki a nagy világba; a szegény kis pásztorleány ezt sohasem képzelte ilyennek, fejcskéjét a kéményseprő vállára hajtotta és aztán oly keservesen sirt, hogy övéről lepattogott az aranyozás.

— Ez nagyon is sok énnekem! — mondotta. Nem bírom elviselni. A világ igen is nagy nekem! Bár ott volnék megint a kis asztalon a tükör alatt. Nem is leszek addig jókedvű, míg vissza nem kerülök oda! Én eljöttem veled a nagy világba, de ha igazán szeretsz, akkor vissza is ki-sérhetsz megint.

A kéményseprő próbált vele okosan beszélni, eszébe juttatta a vén kinait meg a fő- és altábornagyihadvezénylő őrmestert, de a pásztorleányka rettenetesen zokogott és úgy csókolgatta az ő kis kéményseprőjét, hogy ez kénytelen-kelletlen belenyugodott a kívánságába, akármilyen esztelennek látta.

Igy hát nagy ügygyel-bajjal megint lemásztak a kürtőn, keresztülbujtak a csöveken meg a kályha

fölső részén, ami bizony egy csöppet sem volt kellemes s megint ott állottak a kályha gyomrában; és a kályha ajtaja mögött hallgatóztak, hogy megtudják, mi történik a szobában. Ott csöndes volt minden; kikandikáltak . . . oh, hát a vén kínai a padló közepén hevert; lebukott az asztalról, amikor üzőbe akarta venni őket és most ott feküdt három darabra zúzva; háta egy darabban vált le róla és a feje egy sarokba gurult; a kecskelábu fő- és altábornagyi vezénylő-őrmester ott állott, ahol mindig is állni szokott, gondolatokba mélyedve.

— Borzasztó! — mondotta a kis pásztorleány. Az öreg nagyapó darabokra törött és ez a mi vétünk! Ezt én nem fogom túlélni és tördelte pirinyó kis kezeit.

— Még össze lehet tapasztani! — mondotta a kéményseprő. Nagyon jól össze lehet tapasztani. Csak ne essél úgy kétségbe, mert ha visszarakasztják a hátát, meg srófot tesznek a nyakába, olyan lesz, mint ujkorában volt, még nagyon sokszor meg fogja mosni a fejünket!

— Azt hiszed? — kérdezte a pásztorleányka, aztán megint fölkapaszzkodtak az asztalra, ahol azelőtt állottak.

— No lám, milyen messzire jutottunk! — mondotta a kéményseprő. Bizony megkímélhettük volna magunkat a sok fáradságtól.

— Csak már az öreg nagyapó volna összetasztva! — mondotta a pásztorleány. Nagyon sokba kerül az?

Nagyapót össze is rakták újra; a hátát odaragasztották, a nyakába srófot kapott s olyan lett, mint ujkorában volt, de bólogatni többé nem tudott.

— Ugy látszik, nagyon gögös lett, mióta darabokra zuzta magát! mondotta a kecskelábu

fő- és altábornagyi vezénylő-örmester, pedig nem hinném, hogy az ember ezzel olyan nagyon büszkélkedhetik! Hozzám adja-e a leányt vagy nem adja hozzám?

És a kéményseprő meg a pásztorleány olyan könyörgő pillantást vetettek a vén kinaira, úgy félték attól, hogy biccenteni talál, de nem tudott biccenteni, azt pedig idegen ember előtt szégyelte volna bevallani, hogy srófot kapott a nyakába, így hát a két porcellán figura együtt maradt a szívből áldották a nagyapó srófját és szerették egymást, míg csak darabokra nem törtek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Holger, a dán.

Dániában áll egy várkastély, Kronburg a neve, közvetlenül Oresund mellett, ahol minden áldott nap százával vitorláznak el a hajók, angol, orosz, sőt porosz hajók s ágyuszóval köszöntik a régi várkastélyt: Bum! — és a várkastély is ágyuszóval felel: Bum! — mert az ágyu így kíván „Jó napot“ és így mondja, hogy: Adjon Isten! Télviz idején nem jár arra hajó, mert föl egészen a svéd partokig mindent jég borít, de valóságos országut visz odáig, ott leng a dán meg a svéd lobogó és a dán meg a svéd polgárok szépen köszöntik egymást: — Jó napot! — Adjon Isten! — de nem ágyut dörgetnek, hanem egymás tenyerét csapkodják s fehérkenyeret meg peracet kérnek egymástól, mert az idegen koszt mindig legjobban izlik. De a dologban legszebb mégis a régi Kronburg s annak a sötét mély pincéjében ül a dánus Holger, akihez be nem juthat senki. Talpig vasban és acélban van, fejét két erős karjára támasztja. Hosszu szakálla keresztülnőtt a márványasztalon és alul lecsüng. Ott alszik és álmodik, de álmában mindent lát, ami idenfönn Dániában történik. Szent Karácsony estéjén mindig eljön hozzá az Ur angyala s azt mondja neki, hogy minden úgy van, ahogy álmodta és hogy nyugodtan tovább alhatik. Dániát még nem fenyegeti komoly veszedelem; de ha az ország veszedelembé kerülne, akkor az öreg dán Holger

talpra ugornék, úgy hogy az asztal is megrepedne, amikor kirántaná hosszú szakállát. Akkor aztán megint följönne a napvilágra s olyan vagdalkozást vinne véghez, hogy a zaját mindenütt a világon meghallanák.

A dán Holger viselt dolgait pedig egy öreg nagyapó mesélte el egyszer az unokájának és a kis fiu tudta, hogy nagyapó minden szava szintiszta igazság. És mialatt nagyapó a karosszékben ült és mesélt, buzgón dolgozott egy fából faragott képen, amely a dánus Holgert akarta ábrázolni s amellyel egy hajó orrát akarták díszíteni; mert az öreg nagyapó képfaragó volt, olyan ember, aki azokat a faragott díszeket csinálja, amelyek után a hajókat el szokták nevezni, most a dánus Holger alakját faragta ki, olyan egyenesen és büszkén állt ott hosszú szakállával, egyik kezében széles csatabárdját fogta, másik kezével pedig a dán országcimerre támaszkodott.

És az öreg nagyapó sokat mesélt jeles dán férfiakról és asszonyokról s kis unokájának, végül már úgy rémlett, hogy most már ő is tud annyit, mint a dánus Holger, aki mindent csak álmában láthatott; és amikor a kis fiut lefektették, annyit gondolt Holgerre, hogy állát erősen odaszoritotta a paplanhoz és úgy érezte, hogy neki is hosszú szakálla van, amely hozzáótt a paplanhoz.

De az öreg nagyapó tovább is ott ült a munkája mellett, már épen az utolját faragta ki és ez a dán országcimer volt; készen is lett vele hamar, szemügyre vette az egészet, elgondolta mindazt, amit olvasott és hallott s amit ezen az estén a kis fiunak elmesélt; biccentett a fejével, megtörölte pápaszemét, megint föltette és így szólt: Bizony, én már nem érem meg, hogy Holger Danske följöjjön a napvilágra; de az az alvó kis fiu még megláthatja s kiveheti a maga részét, ha majd kenyértörésre kerül a dolog. — És az öreg nagy-

apó megint biccentett egyet és mennél tovább nézte az ő Holger Danské-ját, annál világosabban érezte, hogy igazán jó képmás, amit csinált; szinte úgy rémlett neki, hogy az alak megszinesedik, hogy a vértete úgy fénylik, mint a vas meg az acél; a dán országcimerben a szivek egyre pirosabbak lettek s a három oroszlán, aranykoronával a fején, ugrálni kezdett.

— Mégis csak ez a legszebb cimer az egész világon! — mondotta az öreg. Az oroszlánok jelentik az erőt és a szivek a szelidséget és a szeretetet! — Fölpillantott a legfelső oroszlánra és Kanut királyra gondolt, aki a nagy Angolországot Dánia trónjához csatolta, aztán a második oroszlánt nézte s Waldemárra gondolt, aki Dániát egyesítette és a wend tartományokat leigázta; aztán a harmadik oroszlánra nézett és eszébe jutott Margaréta, aki Dániát, Svédországot és Norvégiát egyesítette; de mialatt a piros sziveket nézte, ezek még jobban kezdtek fényleni, csupa tűzláng lett belőlük, amelyek ide-oda lobogtak s az ő gondolatai mindegyik lángot követték.

Az első láng keskeny, sötét börtönbe vitte; egy fogoly ült ott, egy szép asszony, IV. Keresztély leánya, Ulfeld Eleonóra, s a láng a nő keblére hullott, mint egy vörös rózsa s egyesült az ő égő szívével, mert ez volt a legjobb és legnemesebb szív minden dán asszonyok között.

— Oh, milyen szív ez a dán országcimerben! — mondotta az öreg nagyapó.

És gondolata a második láng után szárnyalt, amely vitte őt a tengerre, ahol dörögtek az ágyuk s füstfelhőkbe burkolózva állottak a hajók; és a láng Hoitfeld mellére röpült, amikor ő, hogy a hajóhadat megmenthesse, önmagát és hajóját a légbe röpítette.

És a harmadik láng elvitte nagyapót Grönland

nyomoruságos viskóihoz. Hans Orgede lelkész szóval és tettel hirdette a szeretet igéjét és a láng csillag volt az ő mellén, sziv a dán országcimerben.

Akkor aztán nagyapó gondolatai a lebegő láng előtt szárnyaltak tovább, mert tudták, hogy a láng hova igyekszik. A parasztasszony szegényes szobáskájában állott Hatodik Frigyes s krétával róttá nevét a gerendára; a láng az ő mellén és az ő szívében reszketett; a paraszti szobában lett olyan a szíve, hogy ez a sziv a dán országcimerbe is belékerült.¹ Az öreg nagyapó megtörölte szemét, mert ő még ismerte Frigyes királyt, akinek ezüstfehér haja volt s olyan becsületes, kék szeme, akiért élt-halt nagyapó. Összekulcsolta kezeit és csöndesen nézett maga elé. Ekkor odajött hozzá a menyé, figyelmeztette, hogy már késő van, nem-sokára le kell pihennie s hogy már meg is terítették a vacsorához.

— Mégis csak szép, amit fabrikáltál, nagyapó! — mondotta a menyé. Holger Danske, meg a mi teljes, régi cimerünk. Ugy rémlik nekem, mintha ezt az arcot már előbb is láttam volna.

— No hát azt nem igen láthattad! — felelte az öreg nagyapó, — de én láttam őt és igyekeztem fából kifaragni, ahogy emlékemben megőriztem. Akkor volt, mikor az angolok a révben horgonyoztak, azon az emlékezetes április másodikán, amikor megmutattuk, hogy él még a régi dán virtus! A „Dániá“-n, ahol én Sten Bille szakaszában harcoltam, egy ember állt az oldalam mellett; és a kartácsok, mintha csak félték volna tőle! Jókedvűen énekelt régi nótákat, lődözött és úgy küzdött, mintha több volna egy embernél. Még emlékszem az arcára, de hogy honnan jött és hová ment, nem tudom és nem tudja senki. Sokszor az jutott

¹ A dán cimer: Kilenc sziv között álló három oroszán.

eszembe, hogy maga az öreg Holger Danske volt, aki Kronburgból leuszott és segítségünkre volt a veszedelem órájában; ez a gondolatom támadt sokszor és most ott áll a faragott képmása.

És a faragott kép óriási árnyékot vetett falra és az árnyék fölnyult a szoba mennyezetéig; az egész úgy festett, mintha csak az igazi, eleven Holger Danske állott volna a szobor mögött, mert az árnyék mozgott, de ez attól is lehetett, hogy a gyertya lángja nem egyenletesen lobogott. És a fiatal asszony megcsókolta nagyapót s az asztalhoz vezette, ahol a nagy karosszék állott és ő meg az ura, aki fia volt nagyapónak és apja a kis fiunak, aki már az ágyában feküdt: asztalhoz ültek és elköltötték vacsorájukat és az öreg nagyapó beszélt a dán oroszlánokról meg a dán szivekről, az erőről meg a szelidségről és igen világosan megmagyarázta, hogy van még erő azon kívül is, amely a kardban rejlik és a polcra mutatott, ahol Holberg összes komédiái állottak, amelyeket sűrűn olvastak, mert nagyon mulatságosak voltak, az ember szinte azt hitte, hogy az a sok régi időből való alak mind csupa jó ismerőse.

— Lásd, ez is tudott ám vagdalkozni! — mondotta az öreg nagyapó; amíg csak módjában volt, ostorozta az emberek balgaságát és faragatlanságát! — Nagyapó azután a tükör felé bólintott, ahol a kalendárium lógott, melynek cimképe a kopenhágai csillagvizsgáló kerek tornyát ábrázolta és így szólott: Tydo Brahe is azok közül való; aki tudta forgatni a kardját, nem azért, hogy eleven husba vágjon, hanem hogy világosabb utat törjön az égbolt összes csillagai között. Aztán meg ő, akinek apja az én céhemhez tartozott, a vén képfaragó fia, a fehérhaju, szélesvállu ember, akit mi is láttunk s akinek a nevét minden országban emlegetik. Ő bizony a kemény követ is meg-

dolgozta, én csak fába tudok faragni! Igen, Holger Danske sokféle alakot ölthet, úgy hogy a világ minden táján hirt megy Dánia erejének. Ígyunk Thorwaldsen egészségére!

Az ágyban fekvő kis fiu pedig világosan látta az ódon Kronburgot, az igazi Holger Danskét, aki lent ült a mély pincében, akinek a szakálla odanőtt a márványsztalhoz s aki mindent megálmodott, ami idefönn történt; Holger Danske arról a szegényes kis szobáról is álmodott, ahol a képfaragó ült, hallott mindent, amiről ott szó folyt, bólintott álmában és így szólt:

— Igen, igen, csak emlékezzetek rólam, én dán véreim! Ne felejtsetek el engem! A végszükség óráján meg fogok jelenni.

Es künn, Kronburg előtt, a fényes napvilág tündökölt, a szél a vadászkürt hangjait átsodorta a szomszéd országból, a vár előtt elvitorláztak a hajók és ráköszöntöttek: Bum! Bum! — És Kronburgból visszhangzott a felelet: Bum! Bum! — De Holger Danske nem ébredt föl álmából, akármilyen erősen szóltak is az ágyuk, mert hiszen ez csak annyit jelentett: Jó napot! meg: Adjon Isten! — Másféle lövöldözés kell ahhoz, hogy Holger Danske föl-ébredjen; pedig hát fölédred, ha üt az óra, mert a dánus Holgerben van erő és velő.

A harang.

A nagy város keskeny utcáiban, ha már a nap lenyugodott s a felhők aranyszínben tündököltek a kémények között, hol egyik, hol másik járóelő nem egyszer különös hangot hallott, mintha csak harangszó csendült volna meg, de csak egy pillanatig lehetett hallani, mert a kocsik zörögtek s az emberek kiabáltak, ami nagyon is zavar.

— Megszólalt az estharang! — mondták az emberek, — most megy le a nap.

Akik a városon kívül jártak, ahol a házak távolabb állanak egymástól, mert kert és kis szántó-föld is tartozik hozzájuk, még gyönyörűbbnek látták az esti égboltot és sokkal tisztábban hallották a harangszót; mintha csak templomból jött volna a hang, a néma, illatos erdő mélyéről; az emberek arrafelé tekintettek és áhitattal telt meg a szívük.

Sok-sok idő telt el. És egyszer így szólt egy ember a másikhoz: Lehetséges-e, hogy egy templom áll künn az erdőn! Hiszen annak a harangnak olyan csodálatosan szép a hangja! Jó volna tán kimenni, hogy közelebbről megnézhessük? — És a gazdagok kimentek kocsin, a szegények gyalogszerrel; de érthetetlenül hosszú volt az út s amikor egy csoport fűzfához értek, ahol az erdő kezdődött, letelepedtek a fák tövébe, föl-néztek a hosszú ágakra s azt hitték, hogy most már a zöldben vannak. A város cukrásza is kijött,

fölütötte sátorát, aztán megjelent egy másik cukrász is, aki a maga sátra fölé harangot akasztott, s ez a harang be volt kátrányozva, hogy az eső ne ártson neki s a nyelve hiányzott. S mikor az emberek megint hazaértek, elmondták, hogy nagyon regényes mulatság volt s nem afféle közönséges délutáni teázás. Akadtak hárman, akik azt állították, hogy behatoltak az erdőbe, egészen a tulsó széléig s folytonosan hallották a csodálatos harangszót, de ott meg úgy rémlett nekik, mintha a város felől jönne; az egyik egész költeményt irt róla és azt mondotta, hogy úgy hangzik a harang, mintha egy édesanya szólna az ő kedves, okos gyermekéhez és hogy a harangszónál nincsen gyönyörűbb dallam.

Az ország uralkodó császárnak is fülébe jutott a dolog s megfogadta, hogy aki fölfedezi, honnan ered a hang: megkapja „a világ harangozója” címet, még akkor is, ha az nem harangszó.

A szép hivatal reményében nagyon sokan mentek ki az erdőbe; de csak egy volt köztük, aki valamiféle magyarázattal tért vissza; senkisért hatolt be mélyen az erdőbe, ő maga sem, de azért mégis azt állította, hogy a harangszó egy igen nagy bagolytól ered, aki egy odvas fában tanyázik; ez tudniillik afféle bölcs bagoly, aki a fejét folyton az odvas fához veri, de hogy a fejéből jön-e hang, vagy az odvas fából, azt még nem tudja határozottan, így hát alkalmazták, mint „világ harangozóját” s irt is minden esztendőben egy kis értekezést a bölcs bagolyról; de az emberek csak olyan okosak voltak, mint annakelőtte.

Egyszer épen bérnálás napja volt, a tiszteletes ur nagyon szépen és megindítóan szónokolt az Úr asztalához járulók nagyon meg voltak hatva, nagyon fontos napjuk volt ez, gyermekekből egyszerre felnőtt emberekké váltak s a gyermeki

léleknek is mintegy értelmesebb lényekbe kellett átszállania. A nap csodagyönyörűen sütött, a megbérmáltak kivonultak a város elé s az erdő felől csodálatos erővel hangzott fülükbe a nagy, ismeretlen harang szava.

Egyszerre kedvük támadt, hogy megkeressék, mindössze hárman voltak más nézetten; egy kis lány, aki haza akart menni, hogy fölpróbálja a báli ruháját, mert épen a ruha, meg a bál miatt bérmálták meg már az idén, különben el se jött volna velük; a második egy szegény fiu volt, aki a házigazdájuk fiától kérte kölcsön az ünneplő kabátját és csizmáját s ezeket meghatározott időre kellett visszaszolgáltatni; a harmadik pedig azt mondta, hogy ő a szülei nélkül sohase megy ismeretlen, idegen helyre és hogy ő mindenkor illedelmes gyermek volt és az marad, ha megbérmálták is és e miatt ne nevesse ki őt senki. — Pedig hát mégis csak kinevették.

Ez a három visszamaradt, a többiek pedig sietve elindultak; sütött a nap, a madarak énekeltek, a megbérmáltak együtt énekeltek velük s egymást kézen fogva jártak, mert hiszen még nem volt rangjuk és hivataluk és mind az Úr gyermekei voltak.

A legkisebbek közül ketten csakhamar kifáradtak, azért hát megfordultak és visszaindultak a városba; két kis leány leült a fűbe és koszorut kötött, ezek is elmaradtak tőlük s mikor a többiek elértek a fűzfákhoz, ahol a cukrász lakott, így szóltak: No most már idekünn vagyunk; nincs is itt semmiféle harang, az csak merő képzelődés!

E pillanatban oly szívhezszólón s oly ünnepélyesen kondult meg a harang az erdő mélyén, hogy négyen vagy öten elszánták magukat és még mélyebben akartak behatolni az erdőbe. De olyan sűrű, olyan lombos volt az erdő, hogy nehezen lehetett előre-

jutni benne. A gyöngyvirág, meg a nárcisz túl-
magasra nőttek, virágzó folyondárok és szeder-
indák mint hosszú füzérek kusztak egyik fáról a
másikra, ahol a csalogányok énekeltek és a nap-
sugarak táncoltak; olyan gyönyörű volt, de nem
volt járható út a leányok számára; elszaggatták
volna a ruhájukat; nagy darab sziklák álltak ki
ottan, amelyeket tarka moh nőtt be, friss forrásvíz
buggyant ki alóluk és gyönyörűen muzsikált.

— Ez csak nem a harang! — mondotta az
egyik; lefeküdt a földre és úgy figyelt. — Ezt
alaposan kell tanulmányozni! — szólt és ott maradt
s miatta a többiek tovább vonulhattak.

Egy fakéregből és faágakból összeeszkábált ház
elé értek. Nagy vadalmafa terjesztette ki feléje
ágait, mintha csak áldását akarta volna kiontani
a tetőre, ahol rózsák virultak, s a hosszú ágak
körülölelték a ház ormát, amelyen egy kis harang
lógott. Talán ennek a harangnak a szavát hallották?
Igen, mind megegyeztek ebben, egyetlen egy társuk
kivételével, aki azt mondta, hogy a harang nagyon
is finom és filigrán, a hangja nem vihet olyan
messzire, ahonnan hallottuk s egészen más hang az,
amely úgy meg tudja indítani az emberi szívet;
az, aki így beszélt, királyfi volt s a többiek azt
mondták róla: Az ilyen királyfi mindig okosabb
akar lenni.

Igy hát egymagában engedték utjára s minél
tovább haladt, annál jobban eltöltötte lelkét a nagy,
erdei magányosság. De még hallotta a kis haran-
gocskát, amelynek a többiek annyira megörültek
s amikor a szél a cukrász sátra mellől elvitte
hozzá a hangokat, azt is hallotta, hogy teázás
közben énekelnek; de az igazi harang mély hangja
még erősebben zengett, mintha csak orgona szólott
volna és a hang balfelől jött, a sziv oldaláról.

Egyszerre csak megzörrent a bokor s egy kis

fiu termett a királyfi előtt, egy facipős kis fiu, olyan kurta zubbonyban, hogy mind a két csuklója kilátszott; ismerték egymást, az ujonnan jött az a fiu volt, aki nem tarthatott velük, mert haza kellett mennie, hogy a házigazdájuk fiának beszolgáltassa a kölcsönkért kabátot és csizmát; ezt meg is tette és azután facipőben, szegényes ruhában egyesegyedül nekivágott az utnak, mert a harang mély és erős zengésének nem tudott ellentállni.

— Hiszen akkor együtt mehetünk! — mondotta a királyfi. De a szegény facipős fiu nagyon szégyelte magát; egyre csak huzigálta a zubbony kurta ujjait, azt mondta, fél, hogy nem tud elég gyorsan járni s különben is úgy vélekedett, hogy a harangot jobbra kell keresni, mert jobbkézt a helye mindennek, ami szép és nagyszerű.

— Akkor hát mi nem fogunk találkozni, — mondotta a királyfi, s bucsut intett a szegény fiunak, aki behatolt az erdő legsűrűbb és legsötétebb részébe, ahol a tövisek széjjeltépték szegényes ruháját s véresre sebeztek arcát, kezét s a lábait. A királyfit is párszor megtépték a tüskék, de utjára sütött a nap és őt fogjuk most tovább kísérni, mert fürge legény volt.

— Meg akarom találni és meg kell találnom a harangot! — mondotta, — még ha a világ végére kell is mennem.

Rút majmok ültek fenn a fákon és fogukat vicsorgatták. — Rakjuk el! — visitották. — Rakjuk el! Királyfi az istenadta!

De a királyfi rendületlenül törtetett tovább, egyre mélyebben és mélyebben be az erdőbe, ahol a legcsodálatosabb virágok nyíltak; vérvörös porzóju fehér liliomok, égszínkék tulipánok, amelyek tündökölve hajladoztak a szélben, azután almafák, amelyeken az almák olyanok voltak, mint nagy, csillogó szappanbuborékok; képzelhetitek, hogy

ragyogtak a fák a nap sugaraiban. Köröskörül a legszebb, zöld réteket, ahol szarvasgimek és ünök játszadoztak a fűben, gyönyörű tölgyek és bükkfák szegélyeztek s ahol egy-egy fa meg volt hasadva, fűszálak és hosszú indák nőttek ki belőle, s voltak ott nagy erdei tisztások, csendes tavakkal, amelyekben fehér hattyúk uszkáltak és szárnyukat csattogtatták. A királyfi gyakran megállt és hallgatózott, néha szinte azt hitte, hogy valamelyik tónak a mélyéről tör föl hozzá a harangszó, de aztán rájött, hogy a hang nem onnan támad s hogy a harang még messzibbre lehet, az erdő legmélyén.

Lemenőben volt a nap, a levegő átpirosodott a tüzelő fénytől, olyan csönd borult az erdőre, olyan néma csönd, s a királyfi térdre omlott, elénekelte az esti zsoltárt és így szólt: Nem találok meg soha, amit keresek! Már a nap is lenyugszik s jön az éjszaka, a sötét éjszaka; de talán még egyszer megláthatom a nap tányérját, amint lebukik a szemhatár mögött; fölkapaszodom a sziklákra, hiszen azok olyan magasra nyulnak, mint a legmagasabb fák.

Indákba és gyökerekbe fogózva fölkapaszkodott a nyirkos köveken, ahol vizikigyók tekergőztek s a varangyos békák szinte reá pöfékeltek, — de följutott, mielőtt még a nap ilyen magasból nézve, egészen letűnt. Oh mily nagyszerű volt. A tenger, a nagy, a hatalmas tenger tárult ki előtte, amint hosszú ivekben rengette hullámain a part felé, s a nap, mint nagy tündöklő oltár állt azon a ponton, ahol a tenger és az égbolt összeért, minden izzó színekbe olvadt, zengett az erdő s vele zengett a sziv, az egész természet hatalmas szentegyház volt, oszlopai a fák és a lebegő felhők, himzett bársonytakarója a sok virág meg a pázsit s kupolája maga az égbolt; és odafenn

elfakultak a piros szinek, miközben a nap eltűnt, de kigyult milliányi csillag, millió gyémántlámpa tündökölt odafenn, a királyfi széttárta karjait az ég felé, a tenger felé, az erdő felé s ebben a pillanatban ért oda a jobboldali mellékutról a kurta zubbonyos, facipős fiú; ő is még idejekorán érkezett meg, a maga útján, rohantak egymás elébe és megfogták egymás kezét a természet és költészet nagy templomában és fejük fölött megszólalt a láthatatlan, szent harang, diadalmas hallelujával és üdvözült szellemek lebegtek és keringtek körülötte.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az öltögető-tű.

Volt egyszer egy öltögető-tű, aki azt képzelte, hogy nagyon finom valaki és elhitette magával, hogy varrótű.

— Jól nézzétek ám meg, hogy mit fogtok! — így szólt az öltögető-tű az ujjakhoz, amelyek elővették. — Valahogy el ne ejtsetek! Ha a földre esem, talán soha többé meg nem találunk, olyan finom vagyok.

— Kár ugy dicsekedni! — mondták az ujjak s jól megszorították a derekát.

— Lássátok, jön utánam a kíséret! — mondtotta az öltögető-tű s hosszú fonalat húzott maga után, de a fonálon nem volt csomó.

Az ujjak az öltögető-tűt egyenesen a szakácsné papucsá felé irányították, ahol szakadozott volt a felső-bőr, amelyet össze kellett foldozni.

— Milyen szennyes munka! — mondtotta az öltögető-tű. Sohase jutok itt keresztül; kettétörök a derekam, kettétörök a derekam. — És ketté is tört. — Ugy-e, hogy megjósoltam! — mondtotta az öltögető-tű. Nagyon is finom vagyok.

— No most aztán egész hasznavehetetlen! — mondták az ujjak, de azért mégis szorosan fogták, a szakácsné pecsétviaszkot csepegtetett a türe és aztán a mellén beletűzte a kendőjébe.

— No, most mellű lett belőlem! — mondtotta az öltögető-tű. Tudtam én, hogy még nagy tisztességre vergődöm; ha az ember valaki, hát

lesz is belőle valami. — És befelé nevetett, mert egy öltögető-tűn sohasem lehet észrevenni, ha nevet; olyan büszkén terpeszkedett a helyén, mintha diszhintóban ült volna és mindenfelé tekintgetett.

— Szabad-e tisztelettel megkérdezni, hogy aranyból van-e? — így szólt hozzá szomszédnője, a gombostű. A megjelenése igazán elragadó és van saját feje is, csak nagyon kicsi! Hozzá kell látnia, hogy kinőjön a feje, mert nem lehet ám mindenkire pecsétviaszkat csöpögtetni. — És az öltögető-tű ekkor olyan büszkén huzta ki magát, hogy kipottyant a kendőből s egyenest a mosléknyelőbe hullott, amelyet a szakácsné éppen kiöblített.

— No most utazunk! — mondotta az öltögető-tű! Csak veszendőbe ne menjek! — Pedig hát mégis csak veszendőbe ment.

— Nagyon is finom vagyok én erre a világra! — mondotta az öltögető-tű, amikor a mosléknyelőben feküdt. De tudom, hogy ki vagyok és ebben mindig némi örömét leli az ember! — És az öltögető-tű egyenesen tartotta magát és nem vesztette el jókedvét.

Mindenféle lim-lom vitorlázott el fölötte, forgácsok, szalmaszálak és ócska ujságszeletek. — Nézd csak, hogy vitorláznak odább! — mondta az öltögető-tű. Ezek nem tudják, hogy ki van itt alattuk! Itt rekedtem! Itt kell gubbasztanom! Nini, ott uszik egy száлка, de persze a világon nem gondol semmi egyébre, mint a „száلكára“ és az ő maga; ott meg egy szalmaszál, nini, hogy forog-kering a vizen! Ne gondolj annyit magadra, még hozzá találsz vágódni a járda kövéhez. Amott lebeg egy ujság! Hogy mi áll benne, már réges-rég elfelejtették és mégis, hogy terpeszkedik széjjel a vizen. Én meg itt ülök csöndben, türel-

mesen! Tudom, hogy ki vagyok és mindig is az maradok.

Egy nap a tőzsomszédságában megvillant valami nagyon fényes holmi, az öltögető-tű azt hitte, hogy gyémánt, de csak egy darab üvegcsserép volt és mivelhogy csillogott, az öltögető-tű megszólította és mint melltű mutatkozott be neki. — Ön ugyebár gyémánt? — Ah igen, afféle vagyok! — És így az egyik a másikáról azt hitte, hogy értékes, ritka személyiség s arról kezdtek beszélni, hogy milyen gögös a világ.

— Igen, én egy hajadonnál laktam, egy dobozban, — mondotta az öltögető-tű, — és az a hajadon szakácsnő volt; mindegyik kezén öt ujj volt, de mind az öten olyan képzelődő teremtések voltak, hogy olyat soha életemben nem láttam, pedig csak azért voltak a világon, hogy engem fөгjanak, hogy kivegyenek a skatulyából és visszategyenek a skatulyába.

— És volt némi fényük az illetőknek? — kérdezte az üvegcsserép.

— Fényük? — mondotta az öltögető-tű; az nem volt, de annál gögösebbek voltak! Öten voltak egy testvérek, s mind született „ujjak“. Büszkén állottak egymás mellett, ámbár a hosszuk is különböző volt. A legszélső köztük, a hüvelykujj, kurta és zömök legény, nagyon kiállott a sorból s a hátán csak egy izülete volt, úgy hogy csak egyszer tudott meggörbülni de, azt állította, hogy amely embernek levágják a hüvelykujját, az katonai szolgálatra teljesen alkalmatlanná lesz. A dudlis ujj vagy mutatóujj járt minden édes vagy savanyu lében, mutatott a napra meg a holdra s mindig öt nyomták meg, ha irtak. A középujj, mint legnagyobb ujj, nagyon lenézte a többit, a negyedik ujj vagy gyürüs ujj aranykarikát hordott a teste körül, a kis ujj pedig a világon semmit sem csi-

nált és erre volt büszke. Mindenki csak hengegett és mindig csak hengegett és ezért vonúltam el a mosléknyelőbe.

— És most itt ülünk és ragyogunk! — mondotta az üvegcserép. E pillanatban több viz nyomult a mosléknyelőbe, elöntötte mindakét partját és magával sodorta az üvegcserepet.

— No lám, ennek fölvitte Isten a dolgát! — mondotta az öltögető-tű; én meg itt ülhetek tovább, hiába, túlfinom vagyok; de épen ez a büszkeségem s ez a büszkeség tiszteletreméltó! — és ott ült feszesen és sok mindenféle gondolt.

— Szinte azt hiszem, hogy a napsugártól származom, olyan finom vagyok; ugy rémlik is nekem, hogy a nap mindig keres engem a víz alatt. Oh, olyan finom vagyok, hogy az anyám nem akad rám a vízben; volna meg csak a régi szemem, amely letört, azt hiszem, hogy sirni tudnék, ámbár akkor sem sirnék, mert az nem finom.

Egy nap néhány utcagyerek táborozott a mosléknyelő körül, vájkáltak a vízben s ócska szögeket, pénzdarabokat s mindenféle holmit szedtek ki belőle. Piszkos munka volt bizony, de annál nagyobb mulatságuk telt benne.

— Au! — kiáltotta az egyik; mert az öltögető-tű megszurta! Ej, de csunya legény!

— Nem vagyok én legény, kisasszony vagyok! mondotta az öltögető-tű; de ezt senkisésem hallotta; a pecsétviaszk levált róla, megint fekete lett, de feketén az ember karcsúbb és így az öltögető-tű azt hitte magáról, hogy még finomabb, mint volt annakelőtte.

— Egy tojásbéj uszik errefelé! — kiáltották a gyerkőcök és az öltögető-tűt jó erősen beleszúrták a tojásbéjba.

— Fehér falak között feketében lenni! — mondotta az öltögető-tű, — igazán izléses. Így aztán

mindenki előtt mutatkozhatom. Csak tengeri betegséget ne kapjak, mert az még jobban összetör. De nem kapta meg a tengeri betegséget és nem tört még jobban össze.

— Jó dolog, ha az embernek a tengeri betegség ellen acélból van a gyomra és mindig arra gondolhat, hogy mennyivel különb az embereknél! Az én tengeri betegségem elmúlt. Mennél finomabb valaki, annál többet bír kiállani.

— Krak! — mondotta a tojánhéj, mert egy teherkocsi ment keresztül rajta. Hű! Micsoda nyomás! — mondotta az öltögető-tű! Mégis csak itt a tengeri betegség! Összetör! Összetör! — De nem törte össze, bár egy teherkocsi ment rajta keresztül; ott feküdt hosszában és csak feküdjék ott tovább is.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A kis gyufaárus leány.

Rettentő hideg volt; hullt a hó és sötétedni kezdett; utolsó estéje volt az esztendőnek, Szilveszterest. S ebben a hidegben és sötétben egy szegény kis leány járt az utcán, hajadonfővel és mezitláb. Persze, mikor eljött hazulról, még papucs volt a lábán, de mi hasznát vehette? Igen is nagy volt a papucs, olyan nagy volt, azelőtt az édesanyja hordta s mindakét papucs lemaradt a kis leány lábáról, amikor szegényke átszaladt a másik sorra, mert két kocsi szörnyű gyorsasággal robogott arra; az egyik papucsnak teljesen nyoma veszett, a másikkal pedig odább állt egy siheder, aki azt mondta, hogy bölcsőnek fogja használni, ha majd valamikor gyermekei lesznek.

Igy hát a kis leány mezitláb rózta az utcát s apró lábacska kékek meg vörösek lettek a hidegtől; ócska köténye tele volt kénesek gyufával, egy paklit a kezében tartott. Egész áldott nap egy szál gyufát sem vettek tőle és egy fillér alamizsnát sem adtak neki. Éhesen és dideregve baktatott tovább és olyan nyomoruság nézett ki szegénykéből. A hópelyhek belepték hosszú, szőke haját, amely szépen göndörödött a nyaka körül, de a kis leány most igazán nem gondolt a hajára. Minden ablakból világosság ragyogott s a libasült fűlégek illata párolgott ki az utcára; hiszen

Szilveszter-est volt. A kis lány bizony csak erre gondolt.

Lekuporodott egy sarokba, ahol két épület összeért, amelyek közül az egyik erősebben beszögellert az utcába. Apró lábacskaikat maga alá húzta, de csak annál jobban didergett s hazamenni mégse mert, hiszen egyetlen doboz gyufát sem adott el, egy árva fillért sem keresett, apja bizonyosan elverné, meg aztán odahaza is csak hideg volt, a puszta háztető alatt laktak s a szél besüvitett, bár a nagyobb hasadékokat betömték szalmával meg ronggyal. Kis kezecskéi a fagytól egészen megmerevedtek! Oh, milyen jót tenne egy szál gyufácska. Ha csak egyetlenegy kihuzhatna a csomóból, a falhoz dörzsölné s fölmelegíthetné a kezét. Végre is kihuzott egyet. Szrr! Hogy szikrázott, hogy lángolt! Fényes, meleg lángja volt, mint egy kis gyertyának, amikor a leányka fölébe tartotta a kezét; csodálatos kis gyertya volt! A kis leánynak úgy rémlett, hogy sárgaréztetejű és sárgarézlábu, nagy vaskályha előtt ül; olyan jól esett belenézni a tűzbe, olyan meleget árasztott. A kis leány már a lábát is kinyújtotta, hogy az is fölmelegedjék, de ekkor kialudt a lángocska, eltűnt a kályha s a kis leány ott ült egy kiégett gyujtóvéggel a kezében.

A falhoz dörzsölt egy másik szálát, ez is meggyulladt, fölsugárzott s ahol a fény a falra hullott, olyan átlátszó lett a fal, mint a fátyol; a kis leány betekintett a szobába, ahol megterítve állott az asztal, vakítóan fehér abrosszal, finom porcellánedényekkel és fölségesen párologott az almával és az aszalt szilvával töltött sült liba. De még ennél is remekebb látvány volt, hogy a liba leugrott a tálból, késsel-villával hátában bukdácsolt a padlón s a szegény kis leány felé iparkodott; de ekkor kialudt a kénsgyufa s csak a vastag, hideg fal látszott.

Meggyújtott még egy szál gyufát . . . Most a leggyönyörűbb karácsonyfa alatt ült; nagyobb és díszesebb fa volt, mint amelyet a legutolsó karácsonyestén az üvegajtón keresztül a gazdag kereskedőnél látott; ezer meg ezer gyertya égett a zöld ágakon s tarka képek bámultak le rája, amilyeneket a kirakatokban látott . . . Mindakét karjával a magasba kapott, s ekkor kilobbant a kénes gyufácska. A sok-sok karácsonyi gyertya egyre följebb és följebb szállott, és most látta a kis leány, hogy azok fénylő csillagok, egy közülök lehullott és hosszú fénycsikot irt le az égen.

— Most meghal valaki! — mondotta a kis leány, mert öreg nagyanyja, az egyetlen lény, aki jó szívvvel volt hozzá, de aki már régen meghalt, mindig azt mondta: Ha lehull egy csillag az égről, fölszáll egy lélek az Úrhoz.

Megint végighuzott egy gyufát a falon, világosság támadt körülötte és a fényben ott állt az öreg nagyanya, olyan ragyogó, olyan tiszta, olyan szelíd és olyan üdvözült arccal.

— Nagyanya! — kiáltotta a kis leány, — oh, vigy el magaddal. Tudom, hogy eltünsz, ha a gyufa kialszik, eltünsz, mint a meleg kályha, a remek libasült, meg a csudaszép, nagy karácsonyfa. És gyorsan a falhoz dörzsölt minden gyufaszálat, amely még a csomóban volt, ott akarta marasztalni nagyanyát és a sok gyufa olyan fényt árasztott, hogy nagyobb világosság volt, mint fényes nappal. Nagyanya még sohasem volt ilyen szép és ilyen nagy; karjára vette a kis leányt s fényben és örömben szálltak a magasba és ott nem volt se hideg, se éhség, se rettegés, Istennél voltak.

De amikor jött a hideg virradat, a ház sarkában kipirosodott arccal ült a kis leány, mosolylyal az ajkán — holtan; megfagyott az ó-év utolsó éjszakáján. Az ujesztendő első reggele már csak

egy kis halottat talált, aki ott ült a kénesgyufákkal, amelyekből egy csomó el volt használva. — Melegedni akart! — mondották az emberek; senkisé tudta, hogy mennyi szépet látott s milyen fényességben szállott föl az öreg nagyanyával az ujesztendő üdvösségébe.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kép a sánctfalról.

Ősz van, a sánctfalon állunk, kinézünk a tengerre, ahol sűrűn járnak a hajók, egészen a svéd partokig, amelyek magasan nyulnak föl az alkonyi fényben; mögöttünk a sánc meredek lejtője, ahol gyönyörű fák állanak, a fákról peregnek a sárga levelek, s lent a mélyben sötét, komor, kerítéses házak sorakoznak egymás mellé s a kerítésen belül, ahol az őrszem sétál, minden oly keskeny és komor, de még nagyobb a sötétség a rostélyos kis ablakok mögött, ahol a fegyencek ülnek, a legnagyobb gonosztévők.

A lehanyatló nap egy sugara betűz a kopár cellába. Mert a nap egyformáú süt a gonoszokra és a jókra. A komor, megátalkodott szívü fogoly csúnya pillantást vet a hideg napsugárra. Egy kis madár száll a rostélyra. Csak annyit csicsereg, hogy „kvivit“, de ülve marad, szárnyát csattogtatja, kitépi egy tollát a nyakán, a többit fölborzolja és a megláncolt gonosz ember csak nézi. Rút arcán valami szelidség ömlik széjjel; elméjében egy gondolat villan meg, amellyel maga sincs tisztában, de az a gondolat rokona a napsugárnak, amely betűz a rostélyon keresztül s az ibolyák illatának, amelyek kikeletkor oly dúsan tenyésznek odakünn. Egyszerre megszólal a vadászkürt, hangja kedves és zengő. A madárka fölröppen a börtönablak

rostélyárról, a napsugár eltűnik és sötétség borul a cellára, sötétség a gonosz ember szívére, de azért mégis csak járt ott a napsugár s dalolt benne a kis madár.

Csak zengj tovább, te szépen szóló vadászkiált! Enyhe az este s a tenger tükre sima és csendes.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A menedékház ablakából.

Közel a föld sáncokhoz, amelyek körülveszik egész Kopenhágát, nagy vörös épület áll, sok az ablaka, amelyekben muskátli, meg bazsalikom virágzik; bent olyan szegényes minden és szegény öregemberek laknak ott. Mert ez a menedékház.

Nézd csak, az ablakráamához támaszkodik egy öreg leány, tépdesi a bazsalikom hervadt levelét és kinéz a zöldellő vársánkra, ahol jökekvü gyerekek ugrádoznak; vajjon mire gondol? És lelki szeme előtt leperereg életének egész drámája.

Szegény kicsikék, milyen boldogan játszadoznak! Rózsás arcok és angyali szemek, de se cipő, se harisnya nincs a lábukon, táncolnak a zöld sáncon, ott, ahol a monda szerint, sok-sok esztendővel ezelőtt, amikor a talaj egyre jobban süllyedt, egy ártatlan gyermeket virággal, meg játékszerrel becsalogattak a nyitott sirba, melyet azután befalaztak, mialatt a gyermek játszott és evett. Attól fogva a sánc nem süllyedt tovább és hamarosan gyönyörű zöld pázsit nőtt ki rajta. A kicsikék nem ismerik a mondát, mert különben a föld mélyéről hallanák a kis gyermek sirását s látnák, hogy a pázsiton reszkető harmatcseppek égő könnyek. Nem ismerik a dán király történetét sem, aki erre nyargalt, mikor az ellenség künn táborozott, s esküvel fogadta, hogy nem adja meg magát; és jöttek asszonyok és férfiak, forró vizet öntöttek le

a fehérbe öltözött ellenségre, akik a hóban föl akartak kapaszkodni a külső sáncfalon.

Milyen vigan voltak a szegény kicsikék.

Játszadozzál csak, kis leány! Nemsokára eljönnek az évek, igen, az áldott esztendők; az első áldozáshoz járulók egymást kézenfogva sétálgatnak, te fehér ruhában sűrögsz, amely elég pénzébe került az édesanyádnak, pedig csak egy régi ruhájából szabatta. Piros sált is kapsz, hosszan lóg le rólad, de legalább látni, hogy milyen nagy, igen is nagy neked! Az ünneplődre gondolsz, meg a jó Istenre! Milyen gyönyörű ottkűnn sétálni a sáncokon! És telnek az évek, rakodva szomorú napokkal, de ifjui lélekkel, és ráakadsz a barátira, magad sem tudod, hogyan! Találkoztok és jártok a sáncokon korai tavasszal, amikor minden harang hangos szóval hirdeti a nagy ünnepet. Még nem nyílnak az ibolyák, de kűnt, Rosenburg előtt, egy fa áll, tele gyöngye rűgyekkel, ott megálltok. Minden évben zöld lombot hajt a fa, de az ember szive nem ilyen, több fekete felhő vonul át rajta, mint a legsötétebb éjszaken. Szegény gyermek, vőlegényed nászikamrája koporsóvá lesz, te belőled pedig öreg leány válik; a menedékház ablakából bazsalikomok között nézel ki a játszadozó gyermekekre és látod, hogy a történeted újra megismétlődik.

És épen ez az a dráma, amely lepereg a vén leány előtt, amint kinéz a bástyára, ahol ragyog a nap, ahol a piros pozsgás gyerekek mezitláb ujjonganak, mint az ég többi madarai.

Az öreg utcai lámpás.

Hallottad-e az öreg utcai lámpás történetét? Ámbár nem valami nagyon mulatságos história, de hát egyszer végig lehet hallgatni. Volt egyszer egy nagyon derék, ócska utcai lámpás, aki sok-sok esztendeig jól ellátta a dolgát, de akit most nyugalomba akartak helyezni. Utolsó estéje volt ez az oszlop csúcsán, utóljára világította be az utcát s úgy érezte magát, mint egy vén ballerina, aki utóljára táncol és tudja, hogy másnap már a padlásszobájában fog csücsülni. A lámpás szörnyen félt a másnaptól, mert tudta, hogy első ízben fog megjelenni a városházán, ahol a harminchat városatya meg fogja vizsgálni, hogy alkalmas-e a szolgálatra, vagy pedig alkalmatlan. Ők fogják eldönteni, hogy kiküldik-e valamelyik külvárosba, hogy világítson tovább, vagy pedig áthelyezik-e valamely vidéki gyárba, vagy Isten őrizz, talán a vasöntőbe küldik és beolvasztják; így persze minden lehet belőle, de mégis nagyon gyötrődött, mert nem tudta, hogy azután is fog-e még emlékezni arra, hogy előbbi életében utcai lámpás volt.

De akár jobbra, akár balra dől el, mindenestre el kell válnia a baktertől meg a feleségétől, akik már egészen úgy tekintették, mint családtagot. Ő ugyanakkor lett lámpa, amikor az akter lett. Az asszony akkor még egy kissé kevély volt; csak este vetett egy futó pillantást a lámpásra, ha arra ment, de nappal soha. De a leg-

utolsó esztendőkbén, amikor már mind a hárman megöregedtek, a bakter, az asszony meg a lámpás, neki is gondját viselte a bakterné; megtisztogatta és megtöltötte olajjal. Becsületes öreg házaspár volt, egy csöpp olajjal sem csalták meg a lámpát. És most utolsó estéjét töltötte az utcán s másnap meg kellett jelennie a városházán; ez a két szomorú gondolat nyugtalanította s könnyű elképzelni, hogyan égett és világított a szegény. De egyéb gondolatok is motoztak benne; sok mindent látott életében, sok mindenre rávilágított, talán épen annyit látott, mint a harminchat városatyja, de ezt nem emlegette, mert nagyon tisztességes öreg lámpa volt, aki senkitsem akart megbántani, s legkevésbé a fölöttes hatóságát. Sok minden jutott eszébe s mintha föllobbant a lángja, mintha csak azt érezte volna: Rólam is meg fognak emlékezni. Járt egyszer itt egy csinos, fiatal ember — sok-sok esztendeje már annak; arany-metszésű, rózsaszínű levélke volt a kezében, finom-finom kis levél; és olyan filigrán betűk voltak, — női kézírás. A fiatalember kétszer is elolvasta, megcsókolta, aztán két szemével föl nézett rám és a szemei ezt mondták: Én vagyok a legboldogabb ember a világon. Bizony csak ő tudta meg én, hogy mi áll írva imádottjának első levelében. És emlékszem még egy pár szemre, csodálatos, hogyan szökellnek az ember gondolatai! Volt egyszer itt az utcában egy fényes temetés; a szép, fiatal asszony koporsóban feküdt, gyönyörű, diszes gyász kocsin, annyi volt ott a virág meg a koszoru, s annyi fáklya lobogott, hogy én egészen elhomályosodtam mellettük; a gyalogjáró is tömve volt emberrel, akik mind a halottat kísérték. — De amikor a fáklyák eltűntek, egy ember itt állott az oszlophoz támaszkodva és zokogott; sose felejttem el azt a két

szomoru szemet, amely föltekintett rám! — És sok mindenféle jutott eszébe az öreg utcai lámpásnak, amely ma utóljára világított. Az őrszem, akit fölváltanak a helyén, ismeri utódját s válthat vele egy-két szót, de a lámpás nem ismerte az övét, pedig adhatott volna néki egy-két hasznos utbaigazítást az esőre meg a ködre vonatkozólag, megmondhatta volna neki mennyire világítja meg a holdfény a gyalogjárót s melyik oldalról fuj a szél.

A csatornaárok hidján hárman álltak, akik bemutatkoztak az utcai lámpásnak, mert azt hitték, hogy ő maga rendelkezik a hivatallal; az egyik egy héringfej volt, aki tudvalévőleg sötétben világít, minélfogva azt vallotta, hogy sok olajat takarítanának meg, ha ő kerülne föl a lámpaoszlopra. A második egy reves fadarab volt, amely villog és mindenkor tultesz egy héringfejen, ahogy ő maga mondta; azonfölül utolsó tagja volt egy fának, mely valamikor ékessége volt az erdőnek. A harmadik személy egy Szent-János bogárka volt; hogy honnan került elő, az öreg lámpás föl nem foghatta, de hát ott volt és világított is, de a reves fadarab és a héringfej égre-földre esküdtek, hogy csak hébe-hóba világít s ennélfogva nem jöhet komolyan számba.

Az öreg lámpás kijelentette, hogy egyik sem válnék be utcai lámpásnak, mert nincs elegendő fényük, s amikor meghallották, hogy a hivatallal nem az utcai lámpa rendelkezik, ezt nagy örömmel vették tudomásul, mert — úgy mondták — az utcai lámpás már olyan totyakos, hogy nem is volna képes kiszemelni az utódját.

E pillanatban az utcasarokról befordult a szél, besüvitett a lámpás szellőzőlyukain és így szólt: Mit hallok, te holnap elmégy innen? Ma este látlak utóljára? Akkor hát megajándékozlak valamivel; olyat fujok a koponyádba, hogy nemcsak

arra fogsz visszaemlékezni, amit valaha láttál, hanem olyan világos fejű leszel, hogy magad előtt fogsz látni mindent, amit a közeledben elolvasnak vagy elmesélnek.

— Ez igazán nagyszerű ajándék! — mondotta az öreg utcai lámpás. Szépen köszönöm. Csak be ne olvasszanak!

— Arra még nem kerül a sor! — felelte a szél s most majd egy kicsit fölfrissitem az emlékezőtehetséged; ha még több ilyen ajándékot kapsz, akkor nagyon kellemes lesz az öregséged.

— Csak be ne olvasszanak! — mondotta a lámpás. Avagy erre az esetre is biztosíthatod az emlékezőtehetségemet?

— Vén lámpás, legyen eszed! — szólt a szél és süviteni kezdett. E pillanatban előbujt a hold. Mit ajándékoz kegyed a lámpásnak? — kérdezte a szél.

— Semmit! — felelte a hold. Hiszen fogyóban vagyok s a lámpák nekem sohasem világítottak, csak én világítottam a lámpáknak. — És e szavakkal a hold visszabujt a felhők mögé, mert nem akarta, hogy zaklassák. Ekkor egy vízcsepp egyenest a lámpaüvegre hullott, úgy látszott, hogy a háztetőről, de a vízcsepp előadta, hogy a szürke fellegekből jött, hogy ő is ajándék s talán a legbecsesebb... — Beléd szivárgok, úgy hogy ha kívánod, egy éjszaka alatt megrozsdásodhatol, s akkor összeomlasz és porrá válsz! — De a lámpa egy cseppet sem örült ennek az ajándéknak s a szél is ugyanugy volt vele s egyre ezt süvítette, ahogy csak a szuflája engedte: Nem ad már senki semmit? Nem ad már senki semmit? És ekkor egy fényes hullócsillag futott le az égről, hosszú, világos sávban.

— Mi volt ez? — kiáltotta a héringfej. Nem egy csillag hullott le? Mintha csak beleszaladt

volna a lámpába! No ha már ilyen magasrangu személyiségek is pályáznak erre az állásra, akkor mi hazamehetünk és lefekhetünk! — És ugy is tett, az öreg lámpa pedig egyszerre csodálatos erővel kezdett fényleni. — Ez gyönyörű ajándék! — mondotta. A fényes csillagok, akiknek mindig úgy örültem s akik oly tündöklőn világítanak odafönn, ahogy én sohasem tudtam világítani, ámbár minden erőmet és tehetségemet latba vetetem: figyelemre méltatnak engem, szegény öreg lámpást, s leküldték egy társukat olyan ajándékkal, hogy amire én emlékszem vagy amit én világosan látok, azok is láthassák, akiket szeretek. És csakis ez az igazi gyönyörűség, mert csak félöröm az, amit másokkal meg nem oszthatunk.

— Ez nemes gondolkozásra vall, — mondotta a szél. Csakhogy ehhez viaszgyertyák kellenek. Ha nem viaszgyertyát gyujtanak meg benned, a többiek közül senki sem láthat semmit a te segítségével. A csillagok erre nem gondoltak, ők azt hiszik, hogy mindenben, ami fénylik, van legalább is egy szál viaszgyertya. De most fáradt vagyok, — mondta a szél, — lefekszem egy kissé. És el is feküdt.

Másnap (no de hiszen a napot átugorhatjuk, tehát: másnap este) az utcai lámpás egy karosszékben pihent, még pedig hol? A vén bakternél. Megkérte a „harminchat városatyát“, hogy hosszú és hűséges szolgálata fejében megtarthassa az öreg lámpást; azok kinevették a kérését, de odaadták neki a lámpást, amely most a karosszékben pihent, a jó meleg kályha mellett s a jó módtól szinte megdagadt, mert alig fért el a karosszékben. A két öreg már vacsoránál ült és barátságosan tekintgetett az öreg lámpásra, akit az asztalukhoz is szívesen odaültettek volna. Persze, csak pincelakásuk volt, két rőfnyire a föld alatt s

kövezett folyosó vitt a szobába, de odabenn meleg volt, mert az ajtó posztóval volt körülszögelve; tiszta és rendes volt a szoba, függönyök az ágyakon meg a kis ablakokon s az ablakdeszkán két különös virágcserep állott. Keresztély, a matróz hozta őket keleti vagy nyugati Indiákról; két elefánt volt agyagból, de a hátuk hiányzott, s e helyett a földből, amellyel meg voltak töltve, az egyikben gyönyörű metélőhagyma nőtt, s ez volt az öreg emberek veteményes kertje, a másikban pedig nagy muskátli bokor s ez volt a virágoskertjük. A falon nagy, színes kép függött, a bécsi kongresszus, úgy hogy együtt láhatták az összes királyokat és császárokat. A falióra nagy ólom-súlyokon járt: Tik! Tak! — és mindig sietett, de az öregek azt gondolták, hogy sokkal jobb ha siet, mintha késnék. Éppen vacsoráztak, s ahogy mondtam, az öreg utcai lámpás a karosszékben pihent, a meleg kályha mellett. A lámpásnak úgy rémlett, hogy fölfordult az egész világ. De, mikor az öreg bakter ránézett és arról kezdett beszélni, hogy mit éltek át együtt ők ketten, esőben és ködben, a világos kurta nyári éjszakákon, aztán meg a hófúvásos éjjeleken, amikor jól esett hazakerülni a pincelakásba: a lámpás is lassankint visszanyerte lelkinyugalmát; mindent úgy látott maga előtt, mintha csak most történnék; igen, a szél őt nagyon fölvilágosította.

Az öreg emberek nagyon dolgozók és serények voltak, egy órájuk sem telt el munka nélkül; vasárnap délután előkerestek egy-egy könyvet, legszivesebben valami utleirást s az öreg ember fenszóval olvasott Afrikáról, a nagy erdőségekről meg az elefántokról, amelyek ott vadon kószálnak, az öreg asszony feszült figyelemmel hallgatta s lopva az agyagelefántokra nézegetett, amelyeket virágcserepnek használt.

— Szinte magam előtt látom, — mondotta az öregasszony. És a lámpás szörnyen kívánta, bár volna ott egy viaszgyertya s azt gyujtanák meg benne, mert akkor a két öreg is olyan apróra láthatott volna mindent, mint ő maga: a magas fákat, az egymásba fonódó sűrű gallyakat, a mezeten, fekete embereket lóháton, meg az elefántcsordákat, melyek otromba, széles talpukkal összetaposták a nádat meg a bozótot.

— Mit használ minden tehetségem, ha nem ég bennem viaszgyertya! — így sóhajtott a lámpa. Csak olajuk van meg faggyugyertyájuk és az nem elegendő.

Egy nap egész csomó viaszgyertya-darab került a pincelakásba. A nagyobb darabokat világításra használták fel, a kisebbekkel a cérnáját faggyúzta be az öreg asszony, amikor varrt; volt hát már viaszgyertya is, de senkinek sem jutott eszébe, hogy egy darabkát a lámpába dugjon.

— Itt állok ritka nagy tehetséggel! — gondolta magában az utcai lámpás. Megvan bennem minden és nem közölhetem velük. Nem tudják, hogy én fehér falaikat gyönyörű kárpitokká változtathatom, dús erdőségeké, vagy akármivé, amit csak kívánnak. Nem tudják!

Az öreg lámpást különben jókarban tartották és fényesre súrolva állott egy sarokban, ahol mindenkinek szemébe ötlött. Az emberek persze azt mondták róla, hogy ócska lim-lom; de az öreg emberek nem adtak erre semmit, mert szerették a lámpást.

Egy napon, — a bakter születésnapja volt, — az öregasszony odatipegett a lámpához, elmosolyogta magát és így szólt: No, ma kivilágítok a tiszteletére! — A lámpa a vereteivel csikorgott nagy örömeiben, mert azt gondolta magában: No, megjött az eszük! — De csak olajat kapott, nem

viaszgyertyát; egész este égett, de most már nagyon is belátta, hogy a csillagok ajándéka, a legértékesebb ajándék erre az életre, holt kincs marad. Egyszer azután azt álmodta (ha az ember olyan tehetséges, akkor igazán álmodhatik), hogy az öreg emberek meghaltak s ő maga a vasöntő-műhelybe került, hogy átöntsék; megint épen úgy félt, mint amikor be volt rendelve a városházára, ahol harminchat városatya vette vizsgálat alá, de habár megvolt az a képessége is, hogy megrozsdásodjék és porrá váljék, ha az a kívánsága támadna, mégsem szánta rá magát, így hát belekerült az olvasztó kemencébe és vaslámpa lett belőle, amelyben bizonyosan viaszgyertyákat fognak égetni; a vascsillár angyalt ábrázolt, aki nagy csokrot tartott s a csokor közepébe dugták a viaszgyertyát s a lámpa egy zöld íróasztalon kapott helyet, a szoba is olyan barátságos volt, tele könyvvel és gyönyörű képek lógtak a falakon, mert egy költő szobája volt, s minden, amit gondolt vagy leirt, megelevenült körülötte; a szoba átváltozott sötét erdőséggé, majd meg nap-sütött mezőséggé, ahol méltóságosan lépdeltek a gólyák, majd meg a háborgó tengeren rengő hajó földézetére.

— Istenem, milyen tehetség vagyok! — mondotta az öreg lámpás, amikor fölébredt. Szinte kívánom, bár beolvasztanának. De nem. Ne olvaszsanak be addig, amíg életben van a két öreg. Ők épen a személyemért szeretnek. Én pótolom házukban a gyermeket, mindig tisztogattak, olajjal tápláltak, épen olyan jó dolgom van náluk, mint a Bécsi kongresszusnak, aki pedig előkelő szobadisz.

És azóta nyugodtabb volt a lelke, amit a derék, öreg utcai lámpás meg is érdemelt.

A jeles szomszédok.

Az ember azt hihette volna, hogy valami történt a kacsausztatóban, pedig hát nem történt semmi. A kacsák, amelyek a legnyugodtabban feküdtek a vizen, meg az a pár kacska is, amelyik a feje tetején állott, mert ezt is tudják, mind egyszerre a partra tódultak; a nedves földön látszott a lábuk nyoma s a gágogásuk messzire elhallatszott. A víz ugyancsak hullámzott, pedig kicsivel azelőtt még olyan sima és fényes volt, mint a tükör; az ember megláthatott benne minden fát, minden közeli bokrot, az öreg parasztházat, melynek csúcsos tetején annyi kerek lyuk van meg egy fecskefészek, de legkivált a virágjában álló hatalmas rózsabokrot, melynek ágai szinte belecsüngtek a vízbe, ahol az egész olyan volt, mint egy festmény, csakhogy minden a feje bubján állott; és amikor a víz megmozdult, minden összerosódott és az egész kép eltűnt. Két darab toll, melyet a fölröppenő kacsák hagytak el, erősen himbálózott föl s alá, egyszerre csak nekilendültek, mintha szél kerekednék, de nem volt szél, így hát veszteg maradtak és a víz megint olyan sima lett, mint a tükör s megint lehetett látni a csúcsos háztetőt, eresze alatt a fecskefészket, meg aztán a rózsabokrot; minden szál rózsza visszatükröződött a vízben, gyönyörűek voltak, de ezt ők maguk nem tudták, mert senki sem mondta meg nekik. A nap keresztül fénylett a gyöngö-

szirmokon s ezek tele voltak illattal, s mindegyik rózsza úgy érezte magát, mint mi emberek, amikor szép gondolatokkal van tele a lelkünk.

— Milyen gyönyörű is az élet! — mondotta minden egyes rózsza. Igazán csak egy kívánságom lehetne, hogy megcsókolhassam a napot, mert-hogy olyan fényes és meleg. Igen, és azokat a rózsákat is meg szeretném csókolni, amelyek oda-lenn vannak a vízben, mert szakasztott olyanok, mint mi vagyunk; meg aztán a kedves madarakat odalenn a fészükben; igen, igen, fölöttünk is vannak madarak. Kidugják fejüket és halkán csipog-nak, még nincsen tollazatuk, mint az apjuknak, meg az anyjuknak. Igazán, fönt is, alant is jó szomszédaink vannak. Milyen gyönyörű is az élet!

A madárfiókák fönt és lent (azokat odalenn csak a víz tükrözte) apró verebek voltak, apjuk és anyjuk verébszülők; egyszerűen beköltöztek a tavalyi fecskéfészékbe, amely üresen állott s úgy laktak benne, mintha az ő tulajdonuk lett volna.

— Azok kacsagyermek, akik ott úsznak? — kérdezték a veréb fiókák, amikor meglátták a vizen uszó kacsatollakat.

— Ha kérdezték valamit, hát valami okosat kérdezzetek! — felelte az anyjuk! Hát nem lát-játok, hogy az csak toll, eleven ruhaszövet, ami-lyet én is hordok, s amelyet ti is fogtok hordani. Csakhogy a mi ruhánk finomabb. De bár itt fönn volnának azok a tollak a fészükben, mert jó meleget adnak ám. Szeretném tudni, mitől ijedtek meg úgy a kacsák; a vízben történhetett valami, mert én nem voltam oka, ámbar meglehetősen han-gosan mondtam nektek: Csip! Azok a nagyfejű rózsák legjobban tudhatnák, csakhogy azok sem-mit sem tudnak, mindig csak magukat nézik meg szagolják; mondhatom, hogy már torkig vagyok ezekkel a szomszédokkal.

— Halljátok azokat az édes kis madarakat oda-fönt? — mondották a rózsák. Már most ők is próbálgatják az éneklést, még nem megy, de majd fog menni. Milyen nagy öröm lehet az! Mégis csak szép, hogy ilyen jókedvű szomszédaink vannak.

Egyszerre csak egy parasztlegény két lovat szöktetett oda, hogy megitassa őket; ő maga az egyikben ült, egy szál ruha nélkül, csakis a fején volt nagy, széleskarimájú kalapja. A legény úgy füttyörészett, mint egy madár s benyargalt a tóba, ahol legmélyebb volt a víz; amint elhaladt a rózsabokor előtt, letört egy rózsát, kalapja mellé tűzte, azt hitte, hogy most már igazán kicsipte magát s toványargalt. A többi rózsa mind a testvére után tekintgetett s egymástól kérdezték: Vajjon hová utazik? — De egyikük sem tudta.

— Én is szeretnék egyszer kijutni a nagy világba, — így szólt egyike a másikához, — de azért itthon is nagyon szép ez a mi kis zöld birodalmunk. Nappal olyan melegen süt ránk a nap s éjjel az égbolt még szebben ragyog. Mi ezt a sok apró lyukon keresztül láthatjuk, amelyek odafönn vannak.

Amiket ők apró lyukaknak neveztek, azok persze a csillagok voltak, de hát a rózsáknak csak ilyen gyöngye volt a tudományuk.

— Mi megélnékitjük a ház táját, — mondotta a veréb-mama — és a fecskefészek, így mondják, szerencsét hoz, azért örülnek úgy nekünk. De a szomszédság, az ilyen terebélyes rózsabokor, amely fölkuszik a falra, nedvességet okoz. Azt hiszem, hogy majd elkerül innen, akkor aztán gabona nőhet a helyén. Az ilyen rózsa csak arra való, hogy nézze az ember, szagolja s legfőljebb, hogy a kalapjához tűzze. Az anyámtól tudom, hogy minden esztendőben lehullanak, a paraszt felesége elrakja őket, sőt hint közéjük, francia nevet kapnak,

amelyet nem tudok kimondani s amellyel nem is törődöm; aztán, ha jó illatot akarnak, a tűzre szórják őket. Lássátok, ebből áll az ő életük; csak az orrnak, meg a szemnek valók. Most hát ezt is tudjátok!

Amikor beesteledett s szúnyogok szökelltek a meleg levegőben s a felhők kipirosodtak, eljött a csalogány s dalolt a rózsáknak arról, hogy a szépség olyan a világban, mint a napfény és hogy örökkön-örökké él. De a rózsák azt hitték, hogy a csalogány magamagáról énekel és ezt könnyen gondolhatták. Eszük ágába sem jutott, hogy őket illeti a csalogány dicsérete; de gyönyörködtek az éneken s azon tünődtek, hogy az apró verebekből válhatnak-e csalogányok.

— Nagyon jól értettem, amit az a madár énekelt, — csipogták az ifju verebek. Csak egy szó volt, amit nem értettem. Mi az a szép?

— Semmi! — felelte a verébmama; az csak olyan külsőség. Fönn az úri portán, ahol a galamboknak saját házuk van s mindennap borsóval, meg búzával etetik őket (én már együtt étkeztem velük s nektek is lesz benne módotok! Mondd meg, hogy ki a barátod és én megmondom, hogy te ki vagy!) — szóval fönn, az úri portán van két madár, zöld a nyakuk és taréjt hordanak a fejükön; a farkukat szét tudják tární, mintha nagy kerék volna s az olyan sokféle színű, hogy az embernek belefájdul a szeme; páva a nevük s róluk mondják, hogy szépek; de ha megkoppasztanák őket, csak olyanok lennének, mint mi. Már beléjük vágtam volna a csőrömet, csak ne lennének olyan nagyok.

— Majd én beléjük vágom! — mondta a legkisebb veréb fióka, akinek még ki se nőtt a tolla.

Két fiatal teremtés lakott a majorságban; nagyon szerették egymást, szerények és szorgalmatosak

voltak s nagyon rendes volt a házuk tája. Vasárnap reggel kijött az asszonyka, egész marékkal szedett a legszebb rózsákból, egy pohár vízbe tette őket s odaállította a szekrényre.

— Most legalább tudom, hogy vasárnap van, — mondotta a férfi, megcsókolta édes, kicsiny feleségét, aztán leültek, olvastak a zoltáros könyvből, egymás kezét fogva, s az ablakon át besütött a nap a friss rózsákra és a fiatal párra.

— No hát én már torkig vagyok ezzel! — mondotta a verébmama, aki fészkéből egyenesen beláthatott a szobába és odább repült.

Rákövetkező vasárnap ugyanezt tette, mert minden vasárnap friss rózsák kerültek a pohárba, de a rózsabokor azután is csak oly szépen virult; a verébfiókák, akik közben megtollasodtak, szerettek volna vele röpülni, de az anyjuk rájuk szólt: Itt maradtok! — és ők ott maradtak. Verébmama elröpült, de hogy, hogy nem, hirtelen egy lószőr-hálóba keveredett, amelyet néhány suhanc kötözött föl egy faágra. A lószőr-szálak rácsavarodtak a lábára, olyan szorosan, mintha csak el akarták volna metszeni; micsoda kinban volt és micsoda rettegést állott ki! A fiuk mindjárt ott termettek, megfogták a madarat s ugyancsak szorongatták a markukban. Csak veréb az istenadta! — mondták, de azért mégsem bocsátották szárnyára, hanem hazavitték magukkal; és valahányszor csipogni kezdett, ráütöttek a csőrére.

A majorsági udvarban álldogált egy ember, aki mosó- meg borotválkozó szappant tudott készíteni, négyszögletű meg gömbölyű formákban. Jókedvű öreg s afféle vándor-házaló volt s amint meglátta a verebet, amelyet a suhancok odahoztak s amellyel, ahogy a szavakból kitetszett, nem nagyon törődtek, így szólott: Ne szépítsük meg

a madarat? mire a verébmama gerincén végigfutott a hideg. Ládikájából, ahol a leggyönyörűbb festékeket tartogatta, egész csomó gyönyörű aranszint szedett elő, a fiukkal tojást hozatott s annak fehérjét vette, azzal behuzta a madarat tetőtől-talpig; erre kente aztán az aranyat s teljesen bearanyozta a veréb-mamát. De ez nem gondolt a diszre s minden tagja remegett. A szappanos ember öreg zubbonyának piros béléséből kihasított egy darabot, cik-cakba metszette, hogy olyan lett, mint a kakastaréj s fejére ragasztotta a verébnék.

— No most lássátok, hogyan röpül az aranymadár! — mondotta és eleresztette a madarat, amely halálosan rettegve röppent föl a ragyogó napfényben. No de hogy csillogott-villogott! A verebek mind, de még egy természetes varju is, aki pedig már nem volt fiatal, megrémültek láttára; de azért mégis utána röpültek, mert szerették volna tudni, hogy miféle előkelő madár. — Honnan jösz? Honnan jösz? — rikoltozta a varju:

— Várj egy kicsit! Várj egy kicsit! — sipogták a verebek. De ő egy csöppet sem várt; rettegve és iszonyodva szállt hazafelé; már szinte alázuhant a földre és egyre több madár sereglett köréje, kicsik és nagyok, egyesek szorosán melléje kerültek, hogy belevágják a csőrüket. — Ezt nézzed! Ezt nézzed! — rikoltozta valamennyi.

— Ezt nézzed! Ezt nézzed! — sipogták a fiókái, amikor megérkezett a fészekben. Ez bizonyosan páva-fióka, mert mindenféle színben játszik s az embernek belefájdul a szeme, ahogy az anyánk mondta. Csip-csup! Ez a szép! — És megvagdosták kis csőrükkel úgy, hogy nem surranhatott be a fészekbe! az ijedtség annyira levette, hogy még „csip-csup“-ot sem tudott mondani, még kevésbé azt, hogy: én az anyátok vagyok!

A többi is mind hozzákapott a csőrével, rendre kitépték a tollait és verébmama vérző testtel zuhant le a rózsabokorba.

— Szegény állat! — mondták a rózsák, — jer ide, mi elrejtünk! Hajtsd le miránk a fejedet.

Verébmama még egyszer kiterjesztette szárnyait, aztán megint szorosán összehuzta és holtan terült el a szomszédoknál, a szép üde rózsák alatt.

— Csip-csup! — sipogták a verébfiókák a fészekben. Hol marad az anyánk? Megfoghatatlan. Talán csak nem ravaszságból csinálja, azért, hogy most már mi gondoskodjunk magunkról! Ezt a házat örökségül hagyta reánk; de melyikünk lakják benne, ha családot alapítunk?

— Hát bizony itt nem maradhattok, ha a háztartásom asszonnyal meg gyerekekkel fog bővülni! — így vélekedett a legkisebbik.

— Nekem több feleségem meg gyermekem lesz, mint neked! — mondtotta a második.

— De én vagyok a legidősebb! — mondtotta a harmadik. Valamennyien leszólták, csattogtak a szárnyukkal, vagdalkoztak a csőrükkel és zsupsz! — egyik a másik után bukott le a fészekből. Ott heverték és nagyon mérgesek voltak; a fejüket félrehajtották, s fölfelé pislogtak a szemükkel. Náluk ez duzzogást jelentett.

Egy kicsit már tudtak repülni, aztán buzgóbban gyakoroltak és végül megegyeztek abban, hogy ha összeakadnak valahol a világon, ismertető jelül csip-csupot fognak mondani s a bal lábukkal három hajbókot vágnak ki.

Az a fióka, amely visszamaradt a fészekben, szétterpeszkedett benne, ahogy csak tudott, hiszen ő volt a háziúr, de nem sokáig tartott az uraság! Éjszaka piros tüzfény világította meg az ablakokat, a tető alól kicsaptak a lángok, a száraz szalma lángoszlopba nyult föl, leégett az egész ház s velük

égett el a verébfióka : de a fiatal pár szerencsésen megmenekült.

Másnap reggel, amikor föltetszett a nap s édes, éjszakai álma után minden olyan üde volt, az egész tanyából nem látszott egyéb, mint egy pár elfeketült, üszkös gerenda, nekidőlve a kéménynek, amely most a maga ura lett; a romhalmaz még nagyon füstölgött, de előtte állott frissen és virágzón a teljes rózsabokor és minden virága és minden ága visszaverődött a csendes vitzükron.

— Nini, milyen szépek a rózsák így a leégett ház előtt! — mondta egy ember, arramenőben. — Igazán bájos kép. Ezt meg kell örökítenem! — Mappájából egy fehérlevelű kis könyvet huzott elő, vette a ceruzáját, mert festő volt s lerajzolta a füstölgő romhalmazt, a megszenesedett gerendákat föl a hajladozó kéményig, mert az bizony egyre jobban hajolt lefelé, de egészen elől a nagy, viruló rózsabokor állott, amely persze gyönyörű volt, de hiszen csakis neki lehetett köszönni, hogy az egészet lerajzolták.

Napközben két veréb vetődött arra, akik ott születtek. — Hol a ház? — kérdezték? Hol a fészek? Csip-csup! Minden leégett és a mi erős öcsikénk is odaveszett a tűzbe; nohát, ez a haszna abból, hogy bennemaradt a fészekben. A rózsák nagyon jól jártak; itt állnak mind, piros ábrázatukkal. Ezek persze nem gyászolják szerencsétlen szomszédjaikat. Én bizony nem állok szóba velük s azt mondom, hogy nagyon csunya világ ez itten. — Erre elröpültek.

Ősszel egyszer gyönyörű, napfényes idő járt, azt hihette volna az ember, hogy nyár dereka van. Az urasági ház nagy lépcsője előtt tiszta és száraz volt az udvar s ott sétálgattak a galambok, feketék, fehérek meg kékek; csillogtak a napfényben s az öreg anyagalambok felborzolták magukat és így

szóltak a fiókáikhoz: Csoportosuljatok! Csoportosuljatok! — mert hát így jobban festettek!

— Miféle kis szürke jószágok szaladgálnak itt körülöttünk? — kérdezte egy vén galamb, akinek kék meg zöld volt a szeme. „Kis szürkék! Kis szürkék!” ezt búgta.

— Verebek; jó kis állatok. Nekünk mindig az a hírünk volt, hogy jámborak vagyunk, engedjük meg nekik, hogy velünk szedegethessék a szemet; nem szólnak bele semmibe és olyan szépen tudnak kapirgálni.

Igen, háromszor hajbókoltak a lábukkal, még pedig a bal-lábukkal, azt is mondták, hogy: Csip! — erről aztán egymásra ismertek, három veréb volt a leégett házból.

— Itt nagyon jól lehet enni! — mondták a verebek.

A galambok büszkélkedve jártak körül, kifeszítették a mellüket s magukban megalkották a véleményüket — egymásról.

— Látod azt a búbosat? szólt egyik a másikához. . . És nézd emezt, hogy nyeli a sok borsószemet? Valósággal fal! És a legjobb szemeket válogatja ki. Burr! Burr! Hogy emeli a taróját! Látod azt a csúnya, gonosz állatot? Burr! Burr! És minden szemben tűzpirosan égett a gonoszság. — Csoportosuljatok! Csoportosuljatok! Kis szürkék! Kis szürkék! Burr! Burr! — hangzott szüntelenül s így fog hangzani még sok ezer esztendeig.

A verebek jóízűen falatoztak, minden szót meghallgattak, sorakoztak is, ami nem jól illett nekik; amikor jóllaktak, ott hagyták a galambokat, kölcsönösen elmondták egymásnak véleményüket a galambokról, a kerítés alatt elsurrantak s mint-hogy a kertre nyíló terem ajtaja tárva volt, az egyik, aki tulságosan jóllakott s ettől nagyon fölbátorodott, a küszöbre szökkent. Csip! — mon-

dotta — ezt meg lehet kockáztatni. — Csup! — mondotta a másik! — annyit nekem is szabad, sőt annál többet is! — És beszökelte a szobába. Ott nem volt senki. Látta ezt a harmadik, még messzibbre röpült be a szobába és ezt sipogta: Minden vagy semmi! Különben igen furcsa ember-fészek! És mit állítottak ide! Mi ez itt ni?

A verebek közvetlen közelében ott álltak a viruló rózsák; visszatükröződtek a vízben és a megszenesedett gerendák a lehajló kéményhez támaszkodtak! Ejnye, hát mi történt? Hogy került ez az urasági kastély szobájába?

És mind a három veréb el akart röpülni a rózsabokor meg a kémény fölött, de csak nekiverődtek a sik falnak; mert csak festmény volt, amit láttak, pompás, nagy kép, amelyet a festő a kicsi vázlat után készített.

— Csip! — mondták a verebek, — ez semmi! Csak látszik valaminek. Csup! Ez az ugynevezett szépség. Te érted? En nem. — És elröpültek, mert emberek jöttek be a szobába.

Napok és évek teltek el; a galambok sokat bugtak, hogy ne mondjam, burrogtak a gonosz jószágok. A verebek télszakán fagyoskodtak és nyaratszaka világukat élték; mind el voltak jegyezve, vagy házások voltak, vagy akárhogy is nevezze az ember. Fiókáik voltak és természetesen mindegyik a maga fiókáit tartotta legszebbnek és legokosabbnak; az egyik ideröpült, a másik oda és hogyha összeakadtak, megismerték egymást a „Csip“-ről meg arról, hogy hármat bókoltak a bal lábukkal. A legidősebb köztük vénkisasszony maradt, nem volt fészke, nem voltak fiókái, szeretett volna egyszer egy nagy várost is látni és elröpült Kopenhágába.

Ott egy sokszinü, nagy ház állott; mindjárt a palota meg a csatorna mellett, ahol almával és

fazekakkal megrakott hajók uszkáltak. Az ablakok lent szélesebbek voltak, mint fönt és mikor a verebek bekandikáltak, mindegyik szobát olyan-
nak látták, mintha egy tulipánba néztek volna
bele, amelynek ezer színe és cirádája volt s a
tulipán közepében fehér emberek állottak; ezek
márványból voltak, némelyikük gipszből, de veréb-
szemnek az egyik kökény, a másik galagonya. A
ház ormán pedig ércszekér állott ércparipákkal, s
a győzelem istennője hajtotta őket, aki maga is
ércből volt. A Thorwaldsen-muzeumban voltak.

— Hogy fénylik! Hogy fénylik! — mondotta
a verébkisasszony. Ez bizonyosan a szép. Csip!
De itt nagyobb, amit a páva! — Emlékezett még
gyerekkorából arra, amit az édesanyja mint leg-
főbb szépséget ismert. Aztán leröpült az udvarra;
az is gyönyörű volt, a falakon festett pálmák és
ágak voltak s az udvar közepében nagy, virágzó
rózsabokor állott; friss ágait és tömérdek virágát
egy sir fölé terjesztette ki s a verébkisasszony
odarepült, mert más verebek is ültek ottan. Csip!
— és három hajbók a ballákkal; egész esztendő-
ben sokszor megpróbálkozott ezzel az üdvözlettel,
de senki sem értette meg, mert akik egyszer szét-
váltak, nem kerülnek össze minden nap; ez az
üdvözlés már szokássá gyökerezett benne, de ma
két öreg és egy fiatal veréb válaszolt rá „Csup-
pal“ s utána hármat kapartak a ballábukkal.

— Ah, jó nap, jó nap! — A régi fészek három
örege volt együtt, meg egy fióka, aki szintén a
családhoz tartozott. — Hát itt találkozunk, —
mondották. Nagyon előkelő hely, de alig van mit
enni. Ez az úgy nevezett szép! Csip!

Sokan özönlöttek ki az oldaltermekből, ahol a
gyönyörű márványalakok állottak s odamentek a
sirhoz, mely a nagy mester hamvait takarta, aki e
márványszobrok megalkotója volt, s akik odajöttek,

mind sugárzó arccal álltak körül Thorwaldsen sirját, némelyek fölszedegették a lehullott rózsaszirmokat és eltették emlékül. Messziről jöttek oda; a nagy Angliából, mások meg ki Németországból, ki Franciaországból; a legszebb hölgy leszakított egy rózsát s keblébe rejtette. A verebek már most azt hitték, hogy itt a rózsák uralkodnak s a házat is csak értük építették; és ezt természetesen tulzottnak találták, de mert az emberek mind olyan nagy szeretetet árultak el a rózsák iránt, ők sem akartak hátraladni. — Csip! — mondták, farkukkal sepergették a földet s a rózsák felé pislantottak; de nem is nézték őket sokáig s rájöttek, hogy ezek az ő egykori szomszédjaik. S csakugyan úgy is volt. A festő, aki a leégett ház előtt lerajzolta a rózsabokrot, később engedelmet nyert, hogy kivágassa s ő odaadta a bokrot az építömesternek, mert szebb rózsákat sehohsem látott; az építömester pedig Thorwaldsen sirján ültette el a rózsabokrot, ahol mint a testet öltött szépség virult és illatos, piros szirmait odapergette az embereknek, hogy mint emléket elvigyék távoli országokba.

— Itt a városban találtak hivatalt? — kérdezték a verebek. És a rózsák bólintottak. Megismerték a szürke szomszédokat és örültek a viszontlátásnak.

— Mégis csak gyönyörű dolog élni, virágzani, régi barátokat viszontlátni s mindennap vidám arcokkal találkozni. Ugy élünk itt, mintha minden napunk ünnepnap volna.

— Csip! — mondták a verebek, — igen, ezek a régi szomszédok; még jól emlékszünk, hogy a tó vizéről származtak el. Csip! Hogy fölvitte Isten a dolgukat. Hja, van, akinek álmában jön meg a szerencséje! Csak tudnám, hogy mi különöset találnak az ilyen piros jószágon. No tessék, itt egy fonnyadt levél, ezt jól látom.

Addig csipkedték a levelet, amig lehullott s még üdébben, még zöldebben állt ott a bokor s napfényben illatoztak a rózsák Thorwaldsen sirján, akinek halhatatlan nevéhez csatlakozott az ő szépségük.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A kis Tuk.

Bizony, a kis Tuk volt, pedig hát nem is Tuk volt a becsületes neve, de amikor még nem tudott beszélni, Tuknak nevezte magát; a Tuk ez esetben annyit jelentett, hogy Károly, amit jó tudni; Tuknak vigyáznia kellett a kis testvéreire, Gusztikára, s egyúttal a leckéjét is meg kellett volna tanulnia, de a két dolog valahogy nem akart összevágni. A szegény gyerek ölében tartotta a kis hugát, ahány nótát tudott, azt mind elénekelte neki s közben-közben belepislantott a földrajzkönyvébe, amely kinyitva feküdt előtte; holnap reggelre tudnia kell Seeland összes városait könyv nélkül s azonkívül minden városról az összes tudnivalókat.

Végre hazajött az anyja, aki künnjárt és elvette Gusztikát; Tuk az ablakhoz szaladt és olvasott, olvasott, hogy már minden összefolyt a szeme előtt, mert sötétedni kezdett, s egyre sötétebb lett, anyjának pedig nem volt pénze gyertyára.

— Ott megy az öreg mosóné a szomszéd utcából! — szólt az anyja, amikor kinézett az ablakon. Vánszorogni is alig bír, most meg egy egész vödör vizet cipel a kutról; légy jó gyerek, Tuk, ugorj át és segíts az öreg asszonynak.

Tuk át is szaladt, segített az öreg asszonynak, de mire visszakerült, egészen besötétedett, gyertyának pedig hire-nyoma nem volt; Tuknak le kellett feküdnie; volt ott egy öreg háló-pad, azon feküdt, a földrajzi leckére gondolt, Seelandra és

mindenre, amit a tanító ur magyarázott. Persze még olvasgatnia kellett volna a leckét, de erre nem volt mód. A földrajzkönyvet a párnája alá tette, mert úgy hallotta, hogy ez nagyon sokat használ, ha valaki tudni akarja a leckéjét; de persze mégse bízhatja rá magát az ember.

Ott feküdt hát és gondolkozott, gondolkozott; egyszerre úgy rémlett neki, hogy valaki szemén és szájon csókolja; aludt, de mégsem aludt, mintha az öreg mosóné tekintene rá szelid szemével és így szólna hozzá: nagy bűn volna ám, ha holnap reggel nem tudnád a leckédet! Te segítettél rajtam, most én segítek te rajtad s a jó Isten ezt mindig meg fogja tenni.

Egyszerre csak izegni-mozogni kezdett ám a könyv a kis Tuk fejpárnája alatt.

— Kot! Kot! — Ott termett egy tyúk, egyenest Kjöge városából. — Kjögei tyúk vagyok, — mondotta s elmesélte, hány lakósa van a városnak és hogy milyen csata esett meg ott egyszer, a mi már nem is volt említésre méltó.

— Kip-kop, zsupsz! — valaki lezuhant; egy famadár jött, a präsztöi lövészek papagája. Elmondta, hogy annyi ember lakik ottan, ahány szög van az ő testében; kissé gögös is volt. — Thorwaldsen a tőszomszédom volt. Zsupsz, itt nagyon jó fekvés esik.

De a kis Tuk már nem feküdt az ágyában, egyszerre csak lovon ült. És vágatott, vágatott. Előtte a nyeregben gyönyörűen öltözött lovag ült, fénylő sisak a fején, lebegő tollbokréta a sisakján és így nyargaltak az erdőn keresztül Vordingborg régi város felé; nagy és forgalmas város volt, a királyi várat magas tornyok szegték s fényözön áradt ki az ablakokon; bent pedig tánc és ének járta; Valdemár király meg a fölcicomázott fiatal udvari kisasszonyok táncoltak egymással. Reggel

lett és mihelyt föltetszett a nap, semmivé omlott a város meg a királyi palota, egyik torony a másik után, végre már egy árva torony maradt fenn a dombon, ahol a vár állott, a város kicsi lett, szük és szegény s iskolás fiuk jöttek, hónuk alatt könyvekkel és így szóltak: kétezer lakos; de nem mondtak igazat, mert annyi lakosa sem volt.

És a kis Tuk ágyában feküdt, úgy rémlett neki, mintha álmodnék és mintha még sem álmodnék, de valaki szorosan mellette állott.

— Kicsi Tuk! Kicsi Tuk! — szólott egy hang; valami tengerész volt, nagyon kicsi alak, olyan kicsi, mintha kadét lett volna, de nem volt kadét. — Sok-sok üdvözetet hozok Korzörből, nagyon eleven város, most kezd virulni, vannak gőzhajói és postakocsijai; azelőtt mindig azt mondták róla, hogy csunya város, de ma már ez nem igaz. A tengerparton fekszem, — mondja Korzör — vannak országutjaim és parkjaim s én szültem Dániának Baggeseit, a költőt, aki mulatságos és elmés volt, pedig hát nem minden költő az. Egyszer világszerte akartam küldeni egy hajót, de nem tettem, ámbár megtehettem volna; aztán meg nagyon jószagu is vagyok, mert kapum előtt a leggyönyörűbb rózsák nyílnak.

A kis Tuk látta is őket, piros és zöld színek táncoltak a szeme előtt, de amikor lecsöndesedtek a színek, egyszerre csak erdőtakarta lejtőn állott, az öböl mellett s fönt szép, régi templomot látott, melynek két magas, csucsíves tornya volt; a lejtőn vastag vizsugarakban források szökkeltek elő, úgy hogy mindig hallatszott a csobogásuk s a közelben ült egy vén király; hosszú haját hordott és arany koronát; Hovar király volt a források mellett. S a dombon fölfelé lépkedtek egymást kézenfogva Dánia összes királyai és királynéi, mindnek arany koronája volt, s az orgona zengett, a források

csobogtak. A kicsi Tuk mindent látott és mindent hallott. — Ne felejtse el a rendeket! — mondotta Hovar király.

Aztán egyszerre eltűnt minden; ej! vajjon hova lett! Olyanforma volt ez, mintha valami könyvben egyet fordítanánk. És egy öreg asszony állt ott, egy gyomláló asszony, Soróból, ahol fű nő a piac-téren. Szürke vászonkötény volt a fejeére és a hátára vetve, amely egészen ázott volt, úgy látszik, hogy nagy esőn jött keresztül. — Hát bizony, megáztam! — mondotta, sok mulatságos dolgot tudott mesélni Holberg komédiáiból, meg Valdemárról és Absolonról; de egyszerre csak összekörmögdött, bólogatni kezdett a fejével, mintha csak ugrásra szánta volna el magát. — Koaksz! — mondotta, — nedves, nedves; Soró olyan csendes, mint a sir. — Egyszerre csak átváltozott békává. — Koaksz! — megint visszaváltozott öreg néni-kévé. — Az ember az idő járása szerint ruház-kodik, — mondotta. Nedves, nedves! Az én városom olyan, mint egy palack; dugaszoláskor kerül be az ember, dugaszoláskor kell megint kikerülnie! Azelőtt gyönyörű halaim voltak, most pirospozsgás friss fiaim vannak a palack alján, akik bölcsességet tanulnak: Héberül: Görögül! — Koax! — Ez úgy hangzott, mint mikor a békák vartyognak, vagy valaki nagy csizmában gázolja a mocsarat. Mindig ugyanaz a hang volt, egyforma, unalmas, olyan unalmas, hogy a kis Tuk mély álomba esett, ami nem válhatott kárára.

De alvása közben új álmot látott vagy mi egyebet; kis huga, a kékszemű, szőke fűrtös Gusztika egyszerre szép nagy leány lett s ámbár nem volt szárnya, mégis tudott repülni; és elrepültek Seeland fölött, a zöld erdők és kék tavak fölött.

— Hallod a harsány kakasszót, kicsi Tuk?

Kikeriki! Kjöljében fölröppenek a kakasok! Egész baromfiudvarod lesz, nagy, nagy baromfiudvarod. Nem fogsz éhezni, sem szükségét látni. Le fogod lőni a madarat, a hogy mondani szokás; gazdag és boldog ember lesz belőled. Fölepül a házad, mint Valdemár király tornya és márványszobrokkal gazdag és ékes leszen, mint a pröstői házak. Megértettél, ugy-e. Hired-neved be fogja járni az egész világot, mint a hajó, amelynek Korzörből kellett volna elindulnia és Roskildeben... — ne feledd el a rendeket! — mondotta Hroar király; ott jól és okosan beszélj, kicsi Tuk s ha végezetül sirodba kerülsz, legyen ott nyugodalmas álmod.

— Mintha Soróban feküdném! — mondotta Tuk s erre fölébredt; világos reggel volt s nem tudott visszaemlékezni álmára, de erre nem is volt semmi szükség, mert az embernek nem szabad tudnia, hogy mi fog vele egyszer történni.

Tuk kiugrott ágyából, olvasni kezdett a könyvből és egyszerre csak tudta a leckéjét. Az öreg mosóné bedugta fejét az ajtón, odabólogatott feléje és így szólt:

— Édes, jó gyermekem, szépen köszönöm a tegnapi segítséget. Kivánom, hogy a jó Isten teljesítse a legszebb álmodat.

A kis Tuk nem is tudta, hogy mit álmodott, de lám, a jó Isten tudta.

Az árnyék.

A forró égővi országokban nagyon éget ám a nap; az emberek ott úgy megbarnulnak, mint a mahagonifa, sőt a legforróbb országokban négerekké sülnek; de az a tudós ember a hideg, északi vidékről csak a forró országokig jutott; azt hitte szegény, hogy itt is úgy járhat-kelhet, mint odahaza, de erről a szokásáról hamarosan le kellett tennie. Ő is, mint a többi okos ember kénytelen volt a lakását őrizni; az ablaktáblák meg az ajtók egész áldott nap csukva voltak, mintha az egész háznép aludnék vagy senkisem volna otthon. A magas házakkal rakott keskeny utca, amelyben lakott, úgy is volt építve, hogy reggeltől estig odatüzött a nap, ami igazán nem embernek való dolog volt. A hideg tájakról való tudós férfit fiatal ember volt, okos ember s úgy érezte magát, mintha izzó kályhában gubbasztana; ez megtámadta az egészségét, egészen belesoványodott; még az árnyéka is összezsugorodott, sokkal kisebb lett, mint otthon volt; a nap még az árnyékát is kikezdte. Mindaketten csak este éledtek föl, mikor a nap már leáldozott.

Ezt aztán már nagy öröm volt látni; mihelyt gyertyát hoztak a szobába, az árnyék fölnyult a fal hosszában, föl egészen a menyezetig, úgy kihuzta magát, hiába, nyújtózkodnia kellett, hogy megint erőre kapjon. A tudós férfit kiment az erkélyre, hogy kinyújtózkodjék s mihelyt a szép,

derült égbolton föltetszettek a csillagok, úgy érezte, hogy újra élet költözik beléje. Az utcában minden erkélyre — pedig hát a meleg tartományokban minden ablak előtt van erkély — kijöttek az emberek, mert friss levegőt csak kell szivni, még ha valaki hozzászokott is ahhoz, hogy mahagoni színre barnuljon. Akkor aztán lett nagy élénkség lent és fönt. Suszterek meg szabók, mindenféle népség kitódult azt utcára, kirakták az asztalokat meg a székeket, égett a gyertya, talán ezernél is több gyertya égett, s az egyik fecsegett, a másik énekelt és sétálgattak az emberek, jártak a kocsik, ügettek az öszvérek: csingiling; mert hiszen csengő volt rajtuk; halottakat temettek élénkszóval, az utcagyerekek cigánykerekeket hánytak s szóltak a templomi harangok, bizony nagy élénkség uralkodott az utcán. Csakis egy ház volt nagyon csöndes, az, amely épen szemben volt a tudós férfiu lakásával, pedig hát annak is volt lakója, mert virágok álltak az erkélyen s olyan szépen nyíltak a forró napon; pedig hát ez lehetetlen lett volna, ha nem öntözik őket, így okvetlenül volt ott valaki, aki öntözött, így hát a háznak lakói is voltak. Estefelé ennek a háznak az ajtaja is kinyílt, de akkor sötét volt odabenn, legalább is a pitvarban, beljebből pedig muzsikaszó hangzott. A tudós idegen gyönyörűnek találta a muzsikát, de persze az is lehetséges, hogy ez csak képzelődés volt, mert ő odalenn a forró tartományban mindent nagyszerűnek talált, csak a nap ne lett volna. Az idegen házigazdája azt mondotta, hogy nem tudja, ki bérli az átellenben levő házat, hiszen ott sohasem látni embert, ami pedig a zenét illeti, neki úgy rémlik, hogy szörnyen unalmas . . . Olyan, mintha valaki ott ülne és egy zenedarabot gyakorolna s mindig ugyanazt a darabot, csakhogy nem tud vele boldogulni.

Valószínűleg azt mondja magában: Majd csak boldogulok vele, pedig hát még sem boldogul, akármeddig nyüvi.

Egy éjszaka fölébredt az idegen; nyitott erkélyajtónál aludt, amelynek függőnye himbálózott a szélben s a tudósnak úgy rémlett, mintha csudálatos fény sugárzanék az átellenes ház erkélyéről; a virágok úgy tüzeltek, mint szebbnél-szebb színű lángok s a virágok között szép, sugár szűz állott, s mintha belőle is fény áradt volna. A tudós valósággal belekápázott, de hát nagyon is tágra nyitotta a két szemét, s most ocsudott föl csak első álmából. Egy ugrással künn termett az ágyából, halkán a függöny mögé lopózott, de a szűz eltűnt, a fény kialudt, a virágok már nem tüzeltek, de ott álltak olyan szépen, mint máskor; az ajtó be volt támasztva s belülről muzsika hallatszott, olyan lágyan, olyan szépen, hogy az embert igazán édes álmodozásba ringatta. Mintha boszorkányság lett volna; de hát ki lakott ott? Hol is van tulajdonképen a bejárat? Végig az egész földszint csupa bolthelyiség volt és az emberek csak nem járhattak folyton a bolthelyiségeken keresztül.

Egy este az idegen kint ült az erkélyen; közvetlenül a háta mögött, a szobában gyertya égett, úgy hogy a férfi árnyéka magától értetődően a szemközt álló ház falára vetődött; igen, ott ült az erkélyen, a virágok között s ha az idegen egyet mozdult, az árnyéka vele mozgott, mert mindig így szokta.

— Azt hiszem, árnyékom az egyetlen eleven dolog, amelyet odaát láthatni, — mondotta a tudós férfi. — Lám, milyen szépen ül a virágok között; az ajtó csak be van támasztva, az árnyéknak igazán lehetne annyi esze, hogy beosonjon, körülnézzen, visszajöjjön s elmesélje nekem,

hogy mit látott. — Ezzel igazán hasznos dolgot művelnél, — mondta csak úgy tréfából. Légy oly szives és eredj be! No, mégy-e már? — s intett fejével az árnyékának s az árnyék vissza-intett neki. — Eredj, eredj, de aztán ott ne maradj végkép! És az idegen fölemelkedett s vele együtt árnyéka is fölemelkedett az átellenben levő erkélyen; az idegen megfordult s az árnyék is megfordult; bizony, ha valaki jól odafigyel, világosan láthatta volna, hogy kúszik be az árnyék az átellenes ház félig nyitott erkélyajtáján ugyanabban a szempillantásban, amikor az idegen visszament a szobájába és lebocsátotta a hosszú függönyt.

Másnap reggel a tudós ember elment kávézni és újságot olvasni. — Mi ez? — mondotta, amikor kiért a verőfényre. Hisz nekem nincs árnyékom! Akkor hát tegnap este csakugyan elment és azóta nem jött vissza; ez igazán bosszantó!

És bosszankodott és nem is annyira amiatt, hogy az árnyéka elhagyta, de mert tudta, hogy van egy történet egy emberről, akinek nem volt árnyéka; odafönn éjszakon mindenki ismerte ezt a történetet s ha már most ő hazamegy s elmondja otthon, hogyan járt, azt fogják mondani, hogy ez közönséges majmolás, s arra igazán nem volt szüksége, hogy az emberek ilyet beszéljenek róla. Ennélfogva úgy gondolta, hogy nem is fogja említeni a dolgot s ezt okosan is gondolta.

Este megint kiment az erkélyre; a gyertyát nagyon helyesen megint a háta mögé állította, mert tudta, hogy árnyék mindig ótalmazóul kívánja a gazdáját, de nem tudta kicsalni; próbált összekuporodni, kinyújtózkodni, de csak nem volt ott árnyék, nem jött ki. A tudós férfiú nagyon ümmögött, de az nem használt.

Bosszantó volt, de a meleg tartományokban minden gyorsan növekszik és egy hét múlva a tudós nagy örömeire úgy tapasztalta, hogy új árnyék nő ki a lábaiból, ha kimegy a napfényre, tehát a gyökere mégis bennmaradt. Három hét múlva már türhető árnyéka volt s mikor hazatérőben volt éjszakra, az árnyék utközben is egyre jobban nőtt s végre már olyan hosszú és nagy lett, hogy a felével is beérte volna.

A tudós férfit tehát hazakerült, könyveket irt arról, hogy mi igaz van a világon, mi jó és mi szép; és teltek a napok és teltek az évek és eltelt sok esztendő.

Ott ül egy este a szobájában, amikor valaki gyöngén kopog az ajtón.

— Szabad! — mondotta, de nem jött be senki, kinyitja az ajtót s egy hihetetlenül szikár ember áll előtte, úgy hogy furcsán kezdte magát érezni. Az ember különben finoman volt öltözve; csak előkelő uriember lehetett.

— Kihez van szerencsém? — kérdezte a tudós.

— Ah, gondoltam én azt, — mondotta a finom ur, — hogy nem fog rám ismerni. Nagyon is testté váltam, hust meg ruhát is szedtem magamra. Ön persze sohasem hitte volna, hogy ilyen jó karban fog viszontlátni. Hát nem ismeri egykori árnyékát? Persze, nem számított arra, hogy valaha is visszajövök. Nekem nagyszerű dolgom volt, amióta utóljára voltunk együtt, minden tekintetben gyarapodtam s ha akarom, hát kiválthatom magamat a szolgaságból, — megcsörgette azt a csomó drága csecsebecsét, amelyek az óráján fityegtek s keresztül dugta kezét a vastag aranyláncon, melyet a nyakában viselt s valamennyi ujján is gyémántgyűrű csillogott. És az mind igazi volt!

— Nem, nem tudok magamhoz térni! —
mondotta a tudós férfiu. Hát mi ez tulajdonképen?

— No, nem mindennapi dolog! — felelte az árnyék. De hiszen ön sem tartozik a mindennapi emberek közé, és amint ön is jól tudja, gyerekkorom óta az ön nyomdokain jártam. Mihelyest ön eléggé érettnak ítélt engem arra, hogy önállóan boldoguljak a világban, attól fogva a magam útján haladtam; a legfényesebb viszonyok közt élek, de valahogy elfogott a vágy, hogy még egyszer lássam öni, mielőtt meghal, mert hiszen meg kell halnia; meg aztán újra akartam látni e vidéket is, mert hiszen az ember mindig ragaszkodik a hazájához. Tudom, hogy ön új árnyékot szerzett, kell-e néki vagy önnek valamit fizetnem? Ha igen, legyen oly szives és mondja meg.

— Hát te vagy az csakugyan! — szólt a tudós férfiu. Mégis csak érdekes! Sohase hittem volna, hogy valaki az egykori árnyékát mint embert láthatja viszont.

— Mondja meg, hogy mivel tartozom, — felelte az árnyék, — mert nem szeretnék senkinek sem adósa maradni.

— Hogy beszélhetsz így? — mondotta a tudós férfiu. Miféle adósságról lehetne itt szó? Olyan szabad vagy, mint bárki más. Nagyon örülök a szerencsédén. Ül le, öreg pajtás és beszéld el nekem, hogy esett a dolog s mit láttál odalenn a forró tartományokban, a mi szomszédunknál?

— Igen, azt el fogom önnek mondani, — felelte az árnyék és leült, — de önnek is meg kell ígérnie, hogy bárhol is találkozánk, ebben a városban nem mondja meg senkinek, hogy én az ön árnyéka voltam! Mert én meg akarok nőszülni; egy családnál többet is el tudnék tartani.

— Légy nyugodt; — mondotta a tudós férfiu, — nem áruolom el senkinek: ki vagy te tulajdon-

képen; itt a kezem; megigérem s becsületes ember ura a szavának.

— Szavának ura a becsületes árnyék! — mondotta az árnyék, mert ő csak így beszélhetett.

De igazán csodálatos volt, hogy milyen mértékben vált emberré; talpig feketébe volt öltözve, ráhája a legfinomabb fekete posztóból készült, lakkcipőt viselt és olyan kalapot, amelyet ugy össze lehetett lapítani, hogy csak a karimája meg a födele látszott, nem is említve, amit már láttunk, a drága fityegőket, az arany nyakláncot meg a gyémántgyűrűket; igen, az árnyék rendkívül jól volt öltözve s épen ezért látszott egész embernek.

— Most hát elmondom, hogyan történt! — mondotta az árnyék s aztán lakkcipős lábát teljes erővel odanyomta a tudós férfiú uj árnyékának a karjára, mert az uj árnyék úgy hevert ott a lábainál, mint egy uszkár; s ezt vagy kevélységből tette, vagy azért, hogy az uj árnyék hozzája ragadjon, de a földön elnyuló árnyék vesztég maradt és csöndben, hogy jobban hallhassa; ő is kíváncsi volt arra, hogyan lehet megszabadulni s hogy lehet valaki a más szolgájából a maga gazdája.

— Tudja-e, ki lakott a velünk átellenes házban? — kérdezte az árnyék, — ami mindennél gyönyörűbb: a költészet! Három hetet töltöttem ott s olyan erős volt a hatása, mintha háromezer esztendeig élne az ember és mindent el tudna olvasni, amit költöttek és irtak; ezt mondom én és ez az igazság. Mindent láttam és mindent tudok.

— A költészet! — kiáltott föl a tudós férfiú, — igen, igen, az sokszor úgy él a nagy városokban, mint a remete. A költészet! Igen, láttam én is egyetlen kurta pillanatra, de álom ült a szempillámon! Ott állott az erkélyen és úgy tündökölt,

mint az éjszakai fény; beszéld el, beszéld el! Te az erkélyen voltál, bementél az ajtón és aztán . . .

— Aztán az előszobába jutottam, — felelte az árnyék. Ön még mindig a helyén ült s nézett át az előszoba felé. Ott nem égett gyertya, félhomály borongott benne; de hosszú sor szobán és termen át nyitva állt minden ajtó, ott aztán már világos volt s a fényözön megölt volna, ha tovább törtetek a szüzhöz; de én okos voltam, időt engedtem magamnak és ez volt a helyes.

— És mit láttál azután? — kérdezte a tudós férfiu.

— Mindent láttam s el is akarom beszélni önnek; de (s ezt igazán nem a büszkeség mondatja velem) mint szabad ember, aki igazán bő ismeretekre hivatkozhatik, — nem is számítva jó állásomat és fényes anyagi helyzetemet, — mégis szeretném, ha magázna és nem tegezne.

— Bocsánatot kérek, — mondotta a tudós férfiu, — nekem ez olyan régi, megrögzött szokásom. Önnek tökéletesen igaza van s majd lesz rá gondom. De most már beszéljen el nekem mindent, amit látott.

— Mindent, — felelte az árnyék, — mert én mindent láttam és mindent tudok.

— Mit látott a belső szobákban? — kérdezte a tudós férfiu. Olyanok voltak, mint a tavaszi erdő, vagy mint a szentegyház? S olyanok voltak a termek, mint a csillagfényes égbolt, ha magas hegyen áll az ember?

— Minden volt ott, — felelte az árnyék, — bár nem is voltam egészen bent; a legkülső szobában maradtam, a félhomályban, de igen kitünő helyem volt ottan; mindent láttam és mindent tudok! A költészet udvarában jártam s bejutottam az előszobába.

— De hát mit látott? A nagy termeken keresztül-

haladtak az ősidők minden istenei? Harcoltak ott a régi hősök? Játszottak ott kedves gyermekek s elmesélték álmaikat?

— Mondom Önnek, hogy ott voltam és értse meg ebből, hogy mindent láttam, ami látnivaló volt. Ha ön jut oda, nem maradt volna meg embernek, én pedig emberré lettem! S egyuttal megismertem legbensőbb mivoltomat, velem született adományaimat s hogy minő rokonság fűz a költészethez. Bizony, amikor még önnel voltam együtt, sohasem gondolkoztam erről, de azt ön is tudja, hogy valahányszor a nap följött vagy leáldozott, én mindig csodálatosan megnöttem; holdfényben szinte fölismerhetőbb voltam, mint ön maga; akkor még nem fogtam föl igazi mivoltomat, ez csak a költészet pítvarában tárult föl előttem! Emberré lettem! Éretten jöttem ki onnan, de ön akkor már nem volt a meleg tartományokban. Ember létemre rösteltem úgy járni, a hogy jártam, cipőre, ruhára volt szükségem, mindarra a külső mázra, amelyről az embert fölismerik. Mindjárt el is indultam utamra, igen, önnek elárulhatom, nem fogja könyvben kiírni, utnak is indultam és elbujtam egy kalácsos kofa szoknyája alá; az asszony nem is sejtette, kinek ad szállást; csak este bujtam elő; szaladgáltam a holdfényben, hosszan fölnyultam a falon, az olyan kellemesen csiklandozza az ember hátát; föl és alá futkostam, benéztem a legmagasabb ablakokon át a termekbe, aztán fölnéztem a tetőre, bekandikáltam, ahova senki be nem kandikálhat, láttam, amit senki más nem láthat és amit ne is lásson senki. Alapjában véve gonosz ez a világ s nem is akarnék ember lenni, ha mindenki azt nem hinné, hogy embernek lenni jelent valamit. A leg-hihetlenebb dolgokat láttam asszonyoknál és férfiaknál, szülőknél és azoknál a páratlan, édes gyermekeknél. Láttam, amit egy embernek sem volna

szabad tudni s amit mindegyik nagyon is szeretne tudni: rosszat a szomszédoknál. Ha ujságba írom ki, elolvasták volna, de én egyenesen az illető személynek írtam s volt nagy rémület minden városban, ahol csak megfordultam. Ugy rettegték tőlem és mégis annyira szerettek. A tanár megtett tanárnak, a szabótól új ruhákat kaptam; jól el vagyok látva; a pénzverő pénzeket vert számomra és a nők mind azt mondták, hogy szép vagyok! És így lettem az az ember, aki vagyok! És most Adieu! Itt a névjegyem, a verőfényes oldalon lakom és esős időben mindig otthon vagyok! — És ezzel az árnyék elment.

— No hát ez nagyon csodálatos volt! — mondotta a tudós férfiu. — Hosszu idő multán az árnyék megint eljött hozzá.

— Hogy van? — kérdezte a tudóstól.

— Ah! — felelte a tudós férfiu, könyvet írok a szépről, meg a jóról, meg az igazról; de az embereknek nem fontos, hogy erről tudomást vegyenek; én meg annyira a szívemre veszem, hogy kétségbe vagyok esve.

— Én bizony nem esném kétségbe! — mondotta az árnyék, én erősödöm és hizom és mindenki erre törekedjék. Hja, ön nem ért a világ dolgához. Hiszen belebetegszik. El kell utaznia. Én a nyáron utazni akarok, nem tartana velem? Szeretnék egy jó utitársat, nem jönne velem, mint az árnyékom? Igazán, nagyon fogok örülni, ha önnel együtt utazhatom, fizetem az utiköltséget.

— Ez már mégis sok! — mondotta a tudós férfiu.

— Ahogy vesszük! — felelte az árnyék. Egy kis utazás nagyon jót fog tenni önnek. Akar az árnyékom lenni, ez esetben az utazás minden költségét én fedezem.

— Bolond egy dolog! — mondotta a tudós férfiu.

— Pedig hát ez a világ sora! — mondotta az árnyék, — és így is marad mindig! — Ezzel aztán eltávozott.

A tudós férfinak pedig nem ment jól a dolga; gond és bánat üldözte s amit az igazról, meg a jóról, meg a szépről hirdetett, a legtöbbször csak az volt, mint rózsaszál a tehénnek. Utóvégre egészen belebetegedett.

— Ön már csakugyan olyan, mint egy árnyék! — így szóltak hozzá az emberek s a tudós férfit tetőtől talpig megborzongott, mert egészen sajátos gondolatai támadtak.

— Önnek fürdőre kell utaznia! — mondotta az árnyék, aki eljött hozzá látogatóba. Más segítség nincs az ön számára. A régi ismeretség kedvéért elviszem önt magammal; fizetem az utat, ön pedig csinál egy szép utleirást és utazás közben szórakoztat egy kissé engem; én fürdőre készülök, mert a szakállam nem nő úgy, ahogy kellene s ez is betegség, mert szakáll nélkül nem lehet el az ember. Legyen okos, fogadja el ajánlatomat s utazzunk mint pajtások.

És így utaztak; most az árnyék volt az úr és az úr az árnyék; együtt kocsikáztak, lovagoltak és sétáltak, egymás mellett, előtt vagy mögött, a nap állása szerint; az árnyék mindig tudta a módját, hogy ő kerüljön a főhelyre; a tudósnak ez már föl sem tűnt; jószívü ember volt, végzetlenül szelid és barátságos és egy napon így szólt az árnyékhoz: Minthogy már utitársak lettünk s különben is kicsi gyerekkorunk óta együtt nőtünk fel, ne igyunk brudert? Mégis csak barátságosabb dolog.

— Mond valamit, — felelte az árnyék, — aki tulajdonképen az úr volt, — és minthogy ön jó szándékkal és őszinte szívből szólott, hát én is viszonzom a jó szándékot és az őszinte szót. Ön,

aki tudós ember, bizonyára azt is tudja, hogy milyen csodálatos a természet. Vannak emberek, akik nem mernek hozzányulni a szürke papirosához, mindjárt rosszul lesznek tőle; másoknak a csontján, meg a velőjén nyilallik keresztül, ha valaki a körmével karcolja az ablaküveget; én ugyanezt érzem, ha azt hallom, hogy ön tegez, ez egyenesen a porba sujt, épen úgy, mint mikor az ön szolgálatában állottam. Láthatja, hogy ez csak érzés, nem pedig büszkeség dolga; nem engedhetem meg, hogy ön tegezzen, de én szívesen tegezem önt s így legalább a kívánsága félig teljesedik.

És ettől fogva az árnyék tegezte egykori gazdáját.

— Ez már mégis sok egy kissé! — gondolta a tudós, hogy én magázom őt, ő pedig tegez engem. — De hát mégis csak bele kellett törődnie.

Igy érkeztek meg egy fürdőhelyre, ahol sok volt az idegen s ezek között egy csodaszép királyleány, akinek az volt a betegsége, hogy nagyon is élesen látott, ami a környezetét nagyon nyugtalanította.

A királykisasszony tüstént észrevette, hogy az új vendég egészen másfajta ember, mint a többiek. — Azt mondják, azért jött ide, hogy megnövessze a szakállát, de én látom az igazi okot, nem tud árnyékot vetni.

Most már kíváncsivá lett rája s a sétateren mindjárt beszélgetésbe is elegyedett az idegen úrral. Mint királyleánynak, nem kellett sokat teketóriáznia s meg is mondta neki: Önnek az a betegsége, hogy nem tud árnyékot vetni.

— Királyi Fenséged okvetlenül a javulás útján van, mondotta az árnyék. Tudom, az a baja, hogy nagyon is élesen lát, csakhogy ez a baj már elmúlt; Fenséged teljesen meggyógyult; nekem rendkívüli árnyékom van, nem látja azt az embert, aki

folyton kísér engem? Más embereknek közönséges árnyékuk van, de én nem szeretem a köznapi dolgokat. Az ember néha az inasa libériáját finomabb posztóból szabatja, mint a saját ruháját és így én az árnyékomat embernek öltöztettem ki, sőt, amint látja, még árnyéket is adtam neki. Ez nagyon sokba kerül, de én szeretek mindent, ami különleges.

— Micsoda? — mondotta magában a királyleány, — csakugyan meggyógyultam; ez a legkitünőbb fürdőhely a világon; a viznek a mi időnkben egész csodálatos ereje van. De nem utazom még el innen, hiszen csak most kezdődik a mulatság; ez az idegen roppantul tetszik nekem. Csak meg ne nőjön a szakálla, mert akkor elutazik.

Este a nagy bálteremben a királyleány és az árnyék együtt táncoltak. A királykisasszony könnyű volt, de az árnyék még könnyebb, ilyen táncosa még sohasem volt. Megmondta az árnyéknak, hogy mely országból való s az árnyék ismerte ezt az országot; volt ott, csakhogy a királykisasszony távolléte alatt; betekintett az ablakokon, fönt és lent, látott egyetmást, s így szépen felelgetett a királykisasszonynak és célozgatott egyre-másra, amin a királykisasszony nagyon álmélkodott; ez igazán a világ legokosabb embere. A királykisasszony nagy respektust érzett az árnyék tudománya iránt, s amikor újra együtt táncoltak, beléje szeretett s az árnyék ezt észre is vehette, mert hiszen a királykisasszony a szemével keresztül-kasul nézett rajta. Azután még egyszer táncoltak s a királykisasszony majdnem bevallotta szerelmét, de okos volt, országára és birodalmára gondolt s arra a tömérdek emberre, akik mind az ő alattvalói voltak. — Okos ember, — mondotta magában és ez jó dolog; kitünően táncol és ez is jó; de fontos az, hogy igazán

alapos-e a tudása; meg kell vizsgáztatni. — És kezdte őt kikérdezni a legnehezebb dolgok felől, amikről ő maga sem tudott volna fölvilágosítást adni; az árnyék nagyon különös arcot vágott.

— Ugy-e, hogy nem tud felelni erre? — mondotta a királyleány.

— Ezt én már gyerekkoromban megtanultam, — felelte az árnyék, — sőt azt hiszem, hogy az árnyékom is megtudna felelni rája, aki ott áll az ajtóban.

— Az árnyéka? — kérdezte a királyleány. No hát ez igazán csodálatos volna.

— Nem állítom határozottan, — felelte az árnyék, — de szinte azt hiszem, hiszen annyi esztendőn át járt velem s annyi mindent hallott tőlem. De kegyes engedelmével, Fenség, bátor vagyok figyelmeztetni, hogy az árnyékom nagyon büszke, amiért emberszámba veszik s ha azt akarjuk, hogy jókedve legyen (már pedig csak akkor felel, ha jókedvben van), akkor egészen úgy kell bännünk vele, mint emberrel.

— Ez tetszik nekem! — mondotta a királyleány.

Odament a tudós férfihoz, aki az ajtóban állott s beszélt vele a napról, meg a holdról s a lelki és a testi emberről és a tudós ember nagyon okosan és szépen felelt.

— Milyen ember lehet az, akinek ilyen okos az árnyéka! — gondolta magában a királykisasszony. Igazi áldás volna népemre és birodalmamra, ha őt választanám férjemül; meg is teszem.

Csakhamar meg is egyeztek, már tudniillik a királykisasszony, meg az árnyék, de a dolgot senkinek sem volt szabad megtudnia, amíg a királykisasszony haza nem tér országába.

Senkinek, még az árnyékomnak sem! — mondotta az árnyék, csakhogy magában egészen mást gondolt.

Megérkeztek abba az országba, ahol a királykisasszony uralkodott, ha odahaza volt.

— Hallod-e, édes barátom, mondotta az árnyék a tudós embernek, — olyan boldog és olyan hatalmas lettem, amilyen csak lehet valaki, hát valami különöset szeretnék érted tenni. Mindig együtt leszel velem a királyi palotában, velem fogsz kikocsizni az udvari hintóban és kapsz tőlem százezer birodalmi tallér évi fizetést; de bele kell nyugodnod abba, hogy mindenki árnyéknak nevezzen, nem szabad elárulnod, hogy valaha ember voltál s évenként egyszer, ha a verőfényben kiülök az erkélyre, hogy lásson a nép, a lábaimnál kell heverned, ahogy egy igazi árnyékhoz illik; mert tudtodra kell adnom, hogy feleségül veszem a királykisasszonyt s ma este lesz a menyegző.

— Nem, ez már veszett dolog! — mondotta a tudós férfit, — nem akarom, nem is teszem meg, mert ezzel megcsálnám az egész országot s ráadásul a királykisasszonyt! Én bizony megmondok mindent: hogy én vagyok az ember s te vagy az árnyék, hogy csak a ruháid tesznek emberré.

— Ezt nem hinné el senki! — felelte az árnyék, — légy eszeden, mert beszólitom az őrséget.

— Én egyenesen a királykisasszonyhoz megyek! — mondta a tudós ember. — De először én megyek! — felelte az árnyék, — te pedig mehatsz a börtönbe. — És így is történt, mert a posztok annak engedelmessé váltak, akiről tudták, hogy a királykisasszony hozzá fog menni feleségül.

— Reszketsz? — mondotta a királykisasszony, amikor az árnyék belépett hozzá. Történt valami? Ma nem szabad megbetegedned, hiszen ma lesz a menyegzőnk!

— Átélttem a legszörnyűbbet, amit ember átélhet! — felelte az árnyék. Képzeld csak (persze, az

ilyen szegény árnyékagy nem sokat bir meg), képzeld csak, az árnyékom megbolondult, azt hiszi, hogy ő az ember és hogy én — képzeld csak! — hogy én vagyok az árnyéka.

— Rettentő! — mondotta a királykisasszony. De lecsuktátok?

— Természetesen; attól tartok, hogy nem épül ki többé.

— Szegény árnyék! — kiáltott föl a királykisasszony, nagyon boldogtalan lehet; igazi jótétemény volna, ha megszabadulhatna az árnyékvilágtól, s ha jól meggondolom a dolgot, azt hiszem, hogy szép csöndben el kellene őt tenni láb alól.

— Ez bizony kemény dolog, mert hűséges szolgám volt, — mondotta az árnyék s úgy tett, mintha sóhajtana.

— Ön igazán fenkölt jellem! — mondotta a királykisasszony.

Estére kivilágították az egész várost; ágyukat sütöttek el és bum! a katonák fegyverrel tisztelegtek. Ez volt aztán a lakodalom! A királykisasszony, meg az árnyék kiléptek az erkélyre, hogy a nép lássa és még egyszer megéljenezze őket.

A tudós ember mindebből semmit sem hallott, őt szegényt szépen eltették láb alól.

A régi ház.

Lent, az utcason állt egy régi, régi ház, csaknem háromszáz esztendőös volt már, amit az erkélyéről lehetett leolvasni, ahol tulipánok és komlóindák között volt bevésve az évszám; egész kis vers volt ott, régimódi betűkből vésve, minden ablak fölött egy faragott arc, torzvonásokkal; az egyik emelet magasan fölébe nyult a másíknak, a tető szélén pedig ólomcsatorna volt és sárkányfejen végződött; az esőviznek a sárkány szájából kellett volna lecsurognia, csakhogy a gyomrából csurgott le, mert lyukas volt ám a csatorna.

Az utca többi háza mind ujdonatuj volt és nagyon szép, nagy ablaktáblákkal, sima falakkal és látszott rajtuk, hogy nem akarnak közösséget vállalni a régi házzal. Azt gondolták magukban: Meddig fog még itt éktelenkedni ez a rozszant alkotmány mindenki megbotránkozására? A párkánya ugy kiugrik, hogy az ablakunkból sohasem láthatjuk, mi történik az utcasarkon, a lépcsője olyan széles, mint egy várlépcső és olyan magas, mintha toronylépcső volna. A vaskorlát is ugy fest, mint egy sirbolt-ajtó, aztán meg rézgombjai vannak. Nagy otrombaság!

Az utca másik során is nagyon szép és nagyon uj házak álltak s ezek is ugy gondolkoztak, mint a többiek, csakhogy itt az ablakban egy üde, rózsarucu, tiszta, ragyogószemü fiucska ült, akinek roppantul tetszett a régi ház napfényben is, meg

amikor a hold sütött. És ha átnézett a régi falra, amelyről már lehullt a vakolat, elüldögélt ott s a legcsodálatosabb képek rajzoltak elébe, hogy milyen lehetett az utca régi időkben, a nyitott lépcsők, a széles párkányok és a csinos tetők; látta az alabárdos katonákat és az ereszsatornákat, amelyek sárkány- meg kigyóalakban végződtek. Ezen a házon igazán volt mit nézni, s egy öreg ember lakott benne, aki bőrből szabott térdnadrágban járt, nagy rézpitykével diszitett kabátot hordott és parókát, amelyen mindjárt meglátszott, hogy igazi paróka. Minden reggel fölkereste egy öreg szolgál, aki takarított a házban, eljárt a dolgában, de máskülönben a bőrnadrágos öreg ember egyesegyedül lakott a régi házban; néha odaállt az ablakhoz és kinézett, a kis fiu bólintott feléje, az öreg ur visszabólintott és így összeismerkedtek, megbarátkoztak, ámbár soha egy szót sem váltottak egymással; de hát erre nem is volt szükség.

A kis fiu gyakran hallotta a szüleitől: Az öreg urnak odaát nagyon jól megy a dolga, de olyan szörnyen elhagyatott.

Rákövetkező vasárnap a kis fiu begöngyölt valamit egy darab papirosba, lement a kapu elé s mikor arra jött az ember, aki az öreg úr számára bevásárolni járt, így szólott hozzá: Hallod-e? Elvinnéd-e ezt az öreg urnak odaát, hogy én küldöm? Két ólomkatonám van; itt az egyik, neki adom, mert tudom, hogy oly szörnyen elhagyatott.

Az öreg szolgál arca kiderült; biccentett és átvitte az ólomkatonát a régi házba. Vissza is jött azzal az üzenettel, hogy nem volna-e kedve a kis fiunak átmenni és meglátogatni az öreg urat, s minthogy a szülei megengedték neki, át is sétált a régi házba.

És a lépcsőház korlátján fényesebbek voltak a rézgombok, mint máskor, azt hitte volna az ember,

hogy a vendég tiszteletére fényesítették ki őket s mintha csak a kifaragott trombitások (mert a kapu fölött faragott trombitások állottak tulipánkelyhekben) teljes erejükből fujták volna, az arcuk sokkal pufókabb volt, mint rendszeren. Bizony, ezt fujták: Tratatata! Jön a kis fiu! Tratatata! Aztán kinyilt a kapu. Az egész tornác tele volt aggatva páncélos lovagok és selyemruhás asszonyok képeivel és a páncélok zörögtek s a selyemruhák suhogtak. Aztán a lépcsőhöz ért, jó darabig fölfelé ment aztán egy kis darabig lefelé s egy erkélyre jutott, amely persze nagyon rozzant volt, nagy lyukakkal és hosszú hasadékokkal s valamennyiből füvek és levelek sarjadzottak elő, mert az egész erkélyt, az udvart meg a házfalat úgy benőtte a fű, hogy valóságos kertnek látszott, pedig hát csak erkély volt. Öreg virágcserepek álltak itten, amelyeknek ábrázatuk volt és számárfülük, a virágok úgy nőttek-nyiltak, ahogy nekik tetszett. Az egyik cserépben szegfű nőtt s a zöld hajtások köröskörül mindenfelé kinyultak s egész érthetően mondták: A levegő simogatott, a napfény csókolgatott s vasárnapra egy kis nyiló virágot ígért, egy kis nyiló virágot vasárnapra.

Aztán egy szobába értek, amelynek falai disznóbőrrel voltak behúzva, préselt aranyvirágokkal.

Aranyfüst mulandó,

Disznóbőr állandó!

ezt mondták a falak.

Magashátu, faragott karosszékek álltak a szobában. — Üljön le! Üljön le! — mondogatták. Jaj, jaj, hogy recsegek! Bizonyosan megkapom a köszvényt, mint a vén almárium. Köszvény áll a hátamba. Juj!

Aztán az erkélyes szobába nyitott be a fiucska, ahol az öreg ur üldögélt.

— Köszönöm az ólomkatonát, kis barátom! — mondotta az öreg úr. És köszönöm, hogy eljöttél hozzám.

— Hivlak! Hivlak! — vagy knik-knak, knik-knak! — recsegték-ropogták az összes bútorok. Annyian voltak, hogy majdnem egymásba ütköztek, csakhogy a kis fiut láthassák.

S a fal közepén egy festmény lógott, szép hölgyet ábrázolt; aki nagyon ifju volt, nagyon jókedvű és szakasztott olyan ruhát hordott, mint a régi időkben, hajporos volt a feje és a bronzos a szoknyája. Se azt nem mondta, hogy: hivlak, se azt, hogy: knik-knak, hanem szelid szemét rászögezte a kis fiura, aki mindjárt meg is kérdezte az öreg urtól: hol szerezted ezt a képet?

— Odaát a zsidóknál, — felelte az öreg ur. Annyi kép lóg ott a boltban, nem ismeri őket senki és nem törődik velük; mert akiket ábrázolnak, azok már rég sirjukban pihennek, de ezt a hölgyet ismertem hajdanában, de már régen meghalt, ötven esztendővel ezelőtt.

És a kép alatt, üvegburával lefödve, fonnyadt virágbokréta állt a konzolon; lehetett az is vagy ötven esztendő, legalább is annyit mutatott. S a nagy falóra ingája ide-oda járt, a mutatók egyet-egyed fordultak s még öregebb lett minden a szobában; de ezt senkisémet vette észre.

— Odahaza azt mondják, — így szólt a kis fiu, — hogy te olyan szörnyen elhagyatott vagy.

— Oh, — felelte az öreg ur, — eljönnek hozzám, meglátogatnak a régi gondolatok s annyi mindent hoznak magukkal, meg aztán te is eljöttél! Nagyon jó dolgom van.

A fali polcra levett egy képes könyvet; nagy diszfölvonulások voltak benne, a legcsodálatosabb hintók, amilyeneket manapság már nem látni, a katonák olyanok voltak, mint a kártyán a filkók,

a polgárok lengő zászlókat vittek; a szabók zászlaján olló volt, amelyet két oroszán tartott, a csizmadiák pedig kétfejű sassal vonultak föl, mert a csizmadiáknak mindenük olyan: hogy az egy pár! Hej, micsoda képeskönyv volt az!

Az öreg ur átment a másik szobába, hogy befőttet, almát és diót hozzon: bizony, szép volt ott abban a régi házban.

— Nem állom ki tovább! — mondotta az ólomkatona, aki a sublódon tartózkodott. Olyan magányos, szomorú hely ez itten. Nem, aki megismerte a családi életet, az itt nem tud megszokni. Nem állom ki tovább! Hosszuak a napok és az esték még hosszabbak! Itt nem úgy megy ám, mint odaát nálatok, a hol az édesapád meg az édesanyád olyan vidáman elbeszélgetnek és a hol te meg a kisebb testvérkéid olyan veszett lármát csaptok. Jaj, micsoda elhagyatott élet ez itten, az öreg urnál. Azt hiszed, hogy őt megcsókolja valaki? Azt hiszed, hogy kap egy nyájas tekintetet, vagy egy szép karácsonyfát? Nem kap ő már semmit e világon, csak temetést! Én nem állom ki itten!

— Nem kell mindent olyan szomorúnak látni! — mondotta a kis fiú. Én mindent olyan szépnek látok itten, meg aztán a régi gondolatok is ellátogatnak ide s anyyi mindent hoznak magukkal.

— De azokat én nem látom és nem is ösmerem! — felelte az ólomkatona. Nem állom ki itten.

— Pedig hát muszáj! — mondotta a kis fiú.

Az öreg ur ragyogó arccal jött vissza, remek befőttet, almát meg diót hozott és a kis fiú szépen meg is feledkezett az ólomkatonáról.

Jókedvűen és boldogan tért haza; napok és hetek teltek el azután s a régi ház felé s a régi ház felől sokszor integettek egymásnak barátságosan. Mig egyszer a kis fiú megint átment az öreg urhoz.

A faragott trombitások megint ezt fújták: Tratatata! Itt a kis fiu! Tratatata! A régi lovagképeken megint zörögtek a páncélok és a pajzsok, és a selyemruhák suhogtak; a disznóbőr fecsegett s az öreg székeknek köszvény volt a hátukban. — Juj! — Minden épen olyan volt, mint első ízben, mert a régi házban mind szakasztott egyformán teltek az órák és a napok.

— Nem állom ki itten! — mondotta az ólomkatona. Már ólomkönyeket sirtam. Nagyon szomorú élet ez itten! Inkább háboruba megyek s ellövetem a karomat vagy a lábamat. Az legalább egy kis változatosság. Nem állom ki itteni Most már tudom, mi az, ha az embert a régi gondolatok látogatják s mi az, amit magukkal hoznak! Engem is meglátogattak egykori gondolataim és elhíheded, hogy az egy csöppet se mulatságos, ha sokáig tart és végül már majdnem levettem magamat a sublódról. Olyan tisztán láttalak benneteket a másik házban, mintha csak itt lettetek volna a közelemben. Megint vasárnap reggel volt, amelyet jól ismersz. Ti gyerekek mind körülállottatok az asztalt s énekeltétek a zsoltárt, amelyet minden reggel szoktatok énekelni; ájtatosan álltatok ott, összekulcsolt kézzel, apa és anya szintoly ünnepi hangulatban voltak, ekkor föltárult az ajtó és behozták kis hugodat Marikát, aki még alig két esztendő és mindig táncol, akármiféle zenét vagy éneket hall, ami nincs is rendjén és akkor is elkezdett táncolni, de hát sehogysem találta el a taktust, mert a zsoltár hangjai hosszan nyujtottak, s azért először az egyik lábára állt s fejét előre nyujtotta, aztán meg a másik lábára állt s a fejét megint előre nyujtotta, de csak nem illett a muzsikára. Ti tovább is ott álltatok komoly ábrázattal, ami pedig nem volt könnyű dolog, de én úgy nevettem magamban,

hogy lepottyantam az asztalról, úgy, hogy egy daganatot kaptam, amely máig se mult el, de hát rosszul is tettem, hogy nevettem. De ez mind, meg ami egyebet még átéltem, mind újra átvonul a lelkemen és nyilván ezek azok a bizonyos régi gondolatok, meg az, amit magukkal hozhatnak. Mondd csak, vasárnaponkint még mindig énekeltek? Beszélj valamit a kis Marikáról! S hogy van a pajtásom, a másik ólomkatona? Ő persze nagyon boldog! — Nem állom ki tovább.

— De téged elajándékoztalak! — mondotta a kis fiu. Neked itt kell maradnod. Hát te ezt nem látod be?

Bejött az öreg ur s egy szekrénykét hozott be, amelyben sok látni való volt, festékes szelencék, balsamos dobozok meg régi kártyák, olyan nagyok és aranyosak, amilyeneket manapság már nem látni. Nagy fiókokat huzogattak ki, a zongorát is kinyitották, ennek a födelére belül tájkép volt festve s nagyon rekedt hangot adott, amikor az öreg ur a billentyűket verte és egy dalt is dudolt hozzá.

— Igen, ezt énekelte ő! — mondotta az öreg ur és a képre kacintott, melyet a zsbárusnál vásárolt volt; és az öreg ur szemei fölragyogtak.

— Háboruba megyek! Háboruba megyek! — kiáltotta az ólomkatona torkaszakadtából és levetette magát a padlóra.

De hova is lett? kereste az öreg ur, kereste a kis fiu, de a katona eltűnt és teljesen nyoma veszett. — Majd megtalálom, — mondotta az öreg ur; de soha többé nem találta meg, a padló likacsos volt, szakadékos, az ólomkatona egy szakadékon suhant keresztül s most ott feküdt, mint egy nyitott sirban.

Eltelt a nap, a kis fiu hazament, és eltelt a hét, és egyik hét telt el a másik után. Az ablakok

befagytak; a kis fiunak oda kellett ülnie az ablakhoz, rálehelni, hogy egy kis kerek helyen leolvadjon a jég s ő átnézhesse a régi házra, ahol a felirásokat és a cífraságokat befujta a hó, amely elborította az egész lépcsőt is, mintha senki sem volna otthon, és nem is volt otthon senki, mert az öreg ur halva feküdt.

Este kocsi állt meg a kapu előtt, s a koporsót lehozták, a kocsira tették, amely kivigye őt falura, hogy ott pihenjen a családi sírboltjában. A kocsi el is vitte, de nem kísérte őt senki, mert a barátjai már mind meghaltak. A kis fiu csókokat hintett az elrobogó kocsi után.

Pár nappal később árverés volt a régi házban s a kis fiu az ablakból látta, hogy visznek el mindent, a régi lovagokat, a régi dámákat, a hosszufülű virágcserépeket, a régi képeket és régi szekrényeket, az egyik holmi ide került, a másik meg oda; a zсібárusnál talált festmény megint visszakerült a zсібárushoz s ott is lógott aztán mindig, mert azt a hölgyet nem ismerte senki és senki sem törődött a régi képpel.

Tavasszal a házat is bontani kezdték, mert csak omladék volt, mondták az emberek. Az utcáról egyenesen a disznóbörkárpittal behuzott szobába lehetett látni, de a kárpitot rongyokban tépték le a falakról és az erkély zöld növényzete elburjánzott a korhatag gerendákon.

Akkor aztán teljesen lebontották.

— Már ideje volt! — mondták a szomszéd házak.

A helyén gyönyörű új házat építettek, nagy ablakokkal, sima, fehér falakkal, de elől, ahol tulajdonképpen a régi ház állott, kis kertet ültettek s vad szőlőindák kusztak föl a szomszédház falára; a kertet nagy vasrács kerítette be, pompás vaskapuja volt, az emberek megálltak előtte és be-

kandikáltak. A verebek tucatszám telepedtek rá a szőlőindákra és összevissza csiripeltek, a hogy a csőrükön kifért, de nem ám a régi házról; arra nem is emlékeztek, mert hiszen annyi esztendő telt el azóta, hogy a kis fiu emberré növekedett, igazán derék ember vált belőle, akiben a szülők örömeit lelték s épen most házasodott meg s kis feleségével a kertes házba költözött be. Ott állt a felesége mellett, mialatt az asszonyka egy mezei virágot ültetett el, amely nagyon tetszett neki. Saját kis kezével ültette el és keményre nyomkodta ujjáival a földet! Jaj! Mi az? Az asszonyka megszurta magát. Valami hegyes jószág állott ki a puha földből.

És képzeljétek csak, ez a hegyes jószág az ólomkatona volt, ugyanaz az ólomkatona, amely egykor fönt, az öreg ur szobájában elveszett s amely a farészek és a sok törmelék között hányódott-vetődött, amíg a földbe került, ahol sok-sok esztendeig feküdt.

A fiatalasszony először egy zöld levéllel törölte meg a katonát, azután a zsebkendőjével, amelynek olyan finom volt az illata! Az ólomkatonának úgy rémlett, mintha ájulásból térne magához.

— Hadd látom! — szólt a fiatalember, elmosolyogta magát s azután a fejét csóválta. Nem, nem lehet ugyanaz; de eszembe juttat egy történetet egy ólomkatonáról, amely az enyém volt kiskoromban. — És aztán mesélt feleségének a régi házról, az öreg urról, meg az ólomkatonáról, akit átküldött az öreg urnak, merthogy az olyan szörnyű elhagyatottságban élt, elmondott mindent apróra, ahogy történt, úgy hogy a fiatalasszonykának könny futotta el a szemét a régi ház és az öreg úr miatt.

— Meglehet, hogy ugyanaz az ólomkatona! — mondotta a fiatalasszony, — megőrzöm és nem

felejték el semmit abból, amit elbeszélte; de az öreg ur sírját meg kell mutatnod nekem!

— Csakhogy nem tudom ám, merre van! — felelte a fiatalember. Barátai akkor már mind meghaltak, senki sem ápolta, én meg még kis fiu voltam.

— Szörnyen elhagyott lehetett a szegény! — mondotta az asszonyka.

— Szörnyen elhagyatott! — felelte az ólomkatona. De gyönyörű dolog az, ha nem felejtik el az embert.

— Gyönyörű! — szólalt meg valami egészen a közelükben, de az ólomkatonán kívül senki sem látta, hogy a disznóbörkárpit egy foszlánya volt az; az aranyfüst már rég lekopott róla, olyan volt, mint a nevedves agyag, de most is az volt a meggyőződése, amit hajdanában vallott:

Aranyfüst mulandó,
Disznóbőr állandó.

Csakhogy az ólomkatona ezt nem hitte el neki.

A vizcsöpp.

Bizonyosan láttál már nagyítóüveget, afféle kerek pápaszemet, amelyen keresztül mindent százszor akkorának lát az ember, mint amekkora igazán. Ha ilyen üveget veszel, a szemed elé tartod és a tó vizének egy csöppjét vizsgálod vele, ezernyi csodálatos állatot veszel észre, amelyeket különben sohasem látsz a vízben, pedig hát ott vannak, ez ténydolog és így van. Mintha csak egy tányért látnál, tele tengeri pókkal, amelyek keresztül-kasul ugrálnak egymáson, s olyan dühösök, hogy kitépik egymás karját, lábát, elejét, hátulját s a maguk módja szerint mégis vígan élik a világukat.

És volt egyszer egy öreg ember, akit mindenki csak Hemzsegi-Nyüzsöginek hívott, mert hát ez volt a neve. Minden dolognak a legjavát akarta s ha más utón-módon nem férhetett hozzá, megszerezte boszorkánysággal.

Hát egy nap a szobájában ült, nagyítóüvegével a szemén és egy vizcsöppet nézegetett, amelyet egy mély pocsolyából meritett. Hogy micsoda nyüzsgés meg hemzsegés volt abban a vizcsöppben! A sok ezer apró állatka mind ugrált és ficánkolt s marcangolta és falta egymást.

— Ez már mégis csak utálatos dolog! — mondotta az öreg Hemzsegi-Nyüzsögi, — hát nem lehet ránevelni őket, hogy nyugalomban és békeségben éljenek és mindegyik csak magamagával

törődjék? És gondolkozott, gondolkozott, de semmire se ment, így hát boszorkánysághoz kellett folyamodnia. — Valami szint kell nekik adnom, hogy jobban lehessen látni őket! — mondotta s becsöppentett a vízbe valamit, ami vörös bornak látszott, csakhogy boszorkánývér volt a legfinomabb, két shillinges fajtából; azok a furcsa kis állatkák most mind egyszerre egész testükben rózsaszínűek lettek s az egész olyan volt, mint egy nagy város, tele csupasz, lázongó emberrel.

— Hát ez miféle csoda? — kérdezte egy másik, öreg boszorkánymester, akinek nem volt neve s épen ezért volt nagyon előkelő.

— Hát ha kitalárod, hogy micsoda! — felelte Hemzsegi-Nyüzsögi — akkor neked ajándékozom. De ha az ember nem tudja, akkor igen bajos ám kitalálni.

És a boszorkánymester, akinek nem volt neve, keresztülnézett a nagyítóüvegen. Igazán, mintha csak egy egész várost látott volna, ahol az emberek meztelenül futkároztak szanaszéjjel. Irtózatos volt, de még irtózatosabb volt látni, hogy lökdösi-üti egyik a másikat, hogy vagdosták és csipdesték, harapdálták és marcangolták egymást. Ami alul volt, az mind legfölül akart lenni s ami fölül volt, az mind legalul akart lenni. — Nini! Ennek hosszabb lába van, mint nekem! Hum! Le vele. Ennek kelevénye van a füle mögött, ártatlan kis kelése, de fáj neki, hát csak hadd fájjon még jobban! — Erre elkezdték vagdosni, téptékráncigálták s felfalták a kelése miatt. Az egyik nyugton ült, mint egy ártatlan szüzcseke, csak nyugalmat és békességet kívánt, de előráncigálták, ide-oda ráncigálták és tépték és végül elnyelték.

— Ez roppant mulatságos! — mondotta a boszorkánymester.

— Jó, jó, de hát mit gondolsz, micsoda! —
kérdelte Hemzsegi-Nyüzsögi. Kitalálod-e?

— Hiszen azt mindjárt látja az ember! —
mondotta a másik. Ez Kopenhága, vagy valamelyik
más nagy város, mert hiszen azok mind egy-
formák. Ez egy nagy város.

— Pocsolyavíz! — mondotta Hemzsegi-Nyüzsögi.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A boldog család.

A legnagyobb zöld levél erre mifelénk mégis csak a lapulevél, ha az ember a derekára köti, olyan, mint egy kötény, ha a fejére teszi, esős időben majdnem olyan alkalmatosság, mint az esernyő, mert roppant nagy! A lapulevél sohasem nő magában; nem, ahol egy nő, több is nő, igazán gyönyörű valami és gyönyörű valami mindelestől a csigaeledel. A nagy, fehér csigák, amelyekből a nagy urak hajdan vagdalt ételt készítettek s miközben ették, azt mondták, hogy: jaj, be finom! — mert igazán azt hitték, hogy finom, lapulevélből éltek, s az emberek a laput azért is természetették.

Volt egyszer egy régi uri birtok, ahol már nem ették a csigákat, s ezek ki is haltak, de a lapu azért nem halt ki, sőt egyre jobban terebélyesedett és terjeszkedett, keresztül a kert utjain és a virágágyakon és már semmi sem tudta föltartóztatni, egész lapuerdővé lett, s ha egy-egy almafa vagy szilvafa ki nem nyulik belőle, soha senki el nem hitte volna, hogy kert is van ottan; mindenütt lapu volt s ebben az erdőségben tanyázott az utolsó két vén csiga.

Ők maguk sem tudták, hogy milyen öregek, de arra nagyon jól emlékeztek, hogy valamikor sokkal jobb sorban voltak, hogy idegen országból szakadt uri származékok s hogy az egész lapuerdőt valamikor az ő kedvükért ültették. Sohasem

jártak künt, de tudták, hogy van még valami a világon, aminek uri kastély a neve, hogy ott megfőzik a csigákat, akik egészen megfeketülnek, s hogy azután ezüst tálba rakják őket, de hogy azután mi történik velük, azt már nem tudták. Azt se nagyon tudták elképzelni, mi az, ha az embert megfőzik és ezüst tálba rakják, de valahogy úgy tartották, hogy ez nagyon szép dolog s kiváltképen nagyon előkelő! Se a cserebogár, se a varangyosbéka, se a giliszta, akiket megkérdeztek, nem tudtak fölvilágosítással szolgálni, mert soha egyiküket sem főzték meg s nem is rakták ezüst tálba.

Az öreg, fehér csigák voltak a legelőkelőbbek a világon, ezt ők tudták; az ő kedvükért volt az erdő, az urasági kastély pedig csak arra szolgált, hogy őket megfőzhessék és ezüst tálba rakhassák.

De most nagyon összehuzódva és boldogan éltek s mivelhogy ők maguk gyermektelenek voltak, egy közönséges kis csigát vettek magukhoz, akit fölneveltek, mint édes gyermeküket, de a kicsike nem akart megnőni, mert csak afféle közönséges csiga volt, de az öregek, kivált a mama, a csigamama úgy vélte, hogy mégis csak észrevehetőleg nő s mondotta a csigapapának, hogyha a szemével nem tud erről meggyőződni, tapogassa csak meg a kis csigaházat; a csigaapó ezt meg is tette s igazat adott a csigamamának.

Egy nap nagy eső jött.

— Hallod, hogy tratratratarázik a lapuleveleken? — mondotta a csigapapa.

— Hiszen csöppek jönnek! — mondotta a csigamama. Hiszen lefutnak a száron. Majd meglátod, micsoda vizi vedvesség lesz itten. Csak annak örülök, hogy megvan a jó házunk s a kicsikének is megvan a magáé! Igazán, miértünk sokkal többet tettek, mint az összes többi terem-

ményekért; ebből láthatni, hogy mi vagyunk a világ urai. Születésünk óta a saját házukban lakunk s a lapuerdőt is csak a mi kedvünkért ültették! Szeretném tudni, hogy meddig terjed s hogy mi van az erdön túl.

— Semmi sincs az erdön túl! — mondotta a csigapapa. Senkinek sem lehet jobb dolga, mint nekünk s én sohasem kívánnék jobbat magamnak.

— Én bizony szeretném, ha az urasági kastélyba kerülhetnék, — mondotta a mama, ha megfőznének és ezüst tálba raknának, hiszen minden ősünknek volt ebben része s hidd el, hogy az nem mindennapi dolog.

Az urasági kastély talán összedőlt, — mondotta a csigapapa, — vagy a lapuerdő úgy benőtte, hogy az emberek nem tudnak kijönni többé. De hiszen nem sietős a dolog, de te mindig nagyon is sietsz s a fiunk is már utánozni kezd ebben; nem fölmászott a lapu szára, most éppen három napja? igazán fejfájást kapok, ha fölnézek rája.

— Ne bánts a fiut, — mondotta a csigamama, — nagyon meggondoltan mászik, bizonyosan sok örömünk lesz még benne és mi öregek igazán már csak ezért élhetünk. De gondolkoztál-e már azon, hogy hol szerzünk számára feleséget? Nem gondolod, hogy beljebb, a lapuerdőben lehet még egy pár csiga a mi fajtánkból?

— Én bizony azt hiszem, hogy azok fekete csigák, — mondotta az öreg. Fekete csigák, akiknek nincsen házuk! nagyon közönséges lények, de azért fönnhordják a szarvukat; de talán megbizást adhatnánk a hangyáknak, azok ide-oda futkároznak, mintha valami dologban járnának, ők bizonyosan tudnának feleséget a mi fiunk számára.

— Tudnék én egy gyönyörű szépet! — mondta az egyik hangya, — de attól félek, hogy nem lehet nyélbe ütni, mert királyné.

— Az nem tesz semmit! — mondták az öregek. Van háza?

— Palotája van! — felelte a hangya, — a legszébb hangyapalotája, hétszáz folyosóval.

— Köszönöm! — mondotta a csigamama, — nem eresztem én hangyabolyba a fiamat. Ha jobbat nem tudtok, majd adunk megbizást a fehér szunyogoknak, amelyek olyan nagy, messzi köröket járnak, esőben és napfényben, s kívül-belül ismerik a lapuerdőt.

— Tudunk feleséget a számára! — mondták a szunyogok. Száz emberlépésnyire innen egy pöszmétebokron üldögél egy kis csiga, aki saját házában lakik, egymagában él és abban a korban van, hogy férjhez mehet. Csak száz emberlépésnyire van innen.

— Hát akkor csak jöjjön ő ide háztüznézni, — mondták az öregek, — mert a mi fiunknak egész lapuerdeje van, neki meg csak egy pöszmétebokra.

Akkor azután elhozták a kis csigakisasszonyt. Nyolc napba telt, míg megérkezett, de épen ezt nagyon meg kellett becsülni, mert ebből látnivaló volt, hogy igazi uri fajta.

Igy hát megülték a lakodalmat. Száz Szentjánosbogárka világított nekik, ahogy csak telt tőlük; máskülönben nagyon csöndes lagzi volt, mert a két öreg csiga nem szerette a handabandát meg a mulatozást; de a csigamama gyönyörű beszédet mondott, a csigapapa viszont nem tudott beszélni, a nagy megindulástól, aztán örökségül a fiatal párnak adták az egész lapuerdőt s elmondták, amit mindig mondani szoktak, hogy ennél jobb hely nincs a világon és ha a fiatalok tisztességben, becsületben fognak élni és szaporodni, valamikor sarjadékaikkal együtt bejutnak az urasági kastélyba, ahol aztán feketére főzik és ezüst tálba rakják őket.

S miután a beszéd elhangzott, az öregek visszabujtak a házukba s ki se jöttek többé soha; aludtak. Az ifju csigapár uralkodott az erdőben, nagyon megsokasodtak utódaikban, de se meg nem főzték, se ezüst tálba nem rakták őket, amit arra magyaráztak, hogy az urasági kastély összedőlt, hogy az egész világon mindenütt kihaltak az emberek s minthogy senki se mondott nekik ellent, hát csak az lehetett az igazság. Az eső csak azért verte a lapuleveleket, hogy egy kis dobszót hallhassanak, a nap csak azért sütött, hogy színekkel vonja be a lapuerdőt, és nagyon boldogok voltak, az egész család boldog volt, mert hát az volt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy anya története.

Egy anya ott ült a kis gyermeke mellett; nagyon szomorkodott, nagyon aggódott, hogy meghal a gyermek. Hiszen olyan sápadt volt, két kis szeme le volt csukva, alig-alig lélezett és néha olyan nehezen, mintha sóhajtott volna; és az anya egyre szorongóbb szívvvel nézte a kis ártatlant.

Egyszerre csak kopogtak az ajtón s beállított egy szegény öreg ember, jól bebonyálva egy nagy lópokrócba, mert az meleget ad s az öregnek kellett a meleg, mert odakünn hideg tél volt, jég és hó takart mindent, s a szél úgy fujt, hogy csak úgy metszette az ember arcát.

S mivelhogy az öreg ember szörnyen didergett s a kis gyermek egy pillanatra elszenderült, az anya fölkelt s egy kis bögrében sört tett a kályhára, hogy megmelegítse az öreg ember számára; az öreg ember leült, ringatta a gyermeket, az anya szorosán melléje ült a székre, a beteg gyermeket nézte, aki oly nehezen lélezett és kis kezét emelgette.

— Ugy-e, te is azt hiszed, hogy megmarad, — mondotta az anya, — a jó Isten nem veszi el tőlem.

És az öreg ember, aki maga a Halál volt, olyan furcsán bölintott, hogy az igent is, nemet is jelenthetett. Az anya lehajtotta fejét és könnyei leperegtek az arcán; a feje olyan nehéz lett, hiszen három éjjel, három nap nem hunyta le már

a szemét és most elaludt, de csak egy pillanatra, mert rögtön fölriadt s egész testében didergett. — Mi ez? — kérdezte és nézett körül mindenfelé; de az öreg ember már eltűnt és eltűnt a gyermek is, az öreg magával vitte; a sarokban pedig csak ketyegett, ketyegett a régi óra, a nagy ólomsúly már épen leért a padlóig és bum! az óra is megállott.

A szegény anya kirohant a házból s a gyermeke nevét kiáltozta.

Künn a hóban egy asszony ült, hosszú, fekete kántusban és az így szólt hozzá: A Halál volt benn a szobádban, láttam, amint elsietett a gyermekeddel; gyorsabban jár, mint a szélvész és amit egyszer elvitt, oda többé nem hozza vissza.

— Csak azt mondd meg, hogy merre ment! — szólt az anya. Mutasd meg az utat és én rátalálok.

— Tudom, hogy merre ment, — szólt a fekete ruhás asszony, — de nem mondom meg addig, míg el nem énekeled mindazokat a dalokat, amelyeket a gyermekednek énekeltél; szeretem őket, hallottam is már valamennyit, én az Éj vagyok és láttam könnyeidet, mialatt énekeltél.

— Elénekelem mind, mind! — mondta az anya, — de ne tartóztass föl, hadd érjem őket utól, hogy megtalálhassam a gyermekemet.

De az Éj ott ült némán és mozdulatlanul, az anya kezét tördelte, de aztán énekelt és zokogott; sok volt a dal, de még több volt a könny; aztán így szólt az Éj: Fordulj be jobbra a sötét fenyvesbe, arra láttam menni a Halált kis gyermekeddel.

Mélyen bent az erdőben keresztbe futottak az utak s az anya nem tudta, merre tartson; egy csipkebokor állt ott lombtalanul, virágtalanul, hiszen hideg téli idő volt s jégcsapok lógtak az ágain.

— Nem láttad errefelé a Halált az én kis gyermekemmel?

— De bizony láttam, — felelte a csipkebokor, — csakhogy nem mondom meg, hogy merre ment, amíg föl nem melengetsz a kebleden; megöl a fagy, csupamerő jég leszek.

Az anya a csipkebokrot keblére szoritotta, olyan szorosan, hogy az igazán fölmelegedhetett; a tövisek behatoltak a husába, s a vére nagy csöppekben hullott, de a csipkebokor friss, zöld leveleket hajtott és kivirult a hideg, téli éjszakában, oly forró volt a bánatos anyaszív; és a csipkebokor megmondta neki, hogy merre menjen.

Egy nagy tóhoz ért, amelyen nem volt se hajó, se ladik. A víz nem volt annyira befagyva, hogy megbirhatta volna, de nem is zajlott s nem volt olyan sekély, hogy átgázolhatott volna rajta, pedig át kellett jutnia a tavon, ha meg akarta találni a gyermekét; lefeküdt, hogy kiigya a tó vizét, pedig hát arra halandó ember nem képes; de a bánatos anya abban reménykedett, hogy talán mégis csoda fog történni.

— Nem, ez ugyis lehetetlen! — mondotta a tó, — inkább lássuk, nem tudnánk-e megegyezni mi ketten. Én szenvedélyesen gyűjtöm a gyöngyöket és két szemed a legtisztább gyöngy, amelyet valaha láttam; ha belém sirod őket, akkor átviszlek a nagy melegházba, ahol a Halál lakik és fákat, meg virágokat ápol; és mindegyik egy-egy emberélet.

— Oh, mit nem adnék azért, hogy a gyermekemhez jussak! — mondotta a kisirt szemű anya és még jobban sirt és két szeme a tó mélyébe hullott, ahol két drágagyönggyé változott, a tó pedig úgy emelte, mintha csak egy hinta lett volna s egyetlen lendülettel átrepítette a másik partra, ahol egy mérföldnyi terjedelmű, furcsa alkotmány állott; nem lehetett tudni, hogy hegy volt-e erdők-

kel, meg barlangokkal, vagy hogy úgy építették-e föl, de a szegény anya nem is láthatta, mert hiszen a két szemét elhullatta.

— Hol találom meg a Halált, aki elvitte az én kis gyermekemet? — mondotta.

— Ide még nem jött vissza, — mondotta a sirok vénasszonya, aki a Halál nagy melegágyát őrizte. De hogyan találtál ide és kinek a segítségével?

— A jó Isten segítségével! — mondotta, — Ő irgalmas és te is az leszel. Hol találhatom meg az én kis gyermekemet?

— En bizony nem ismerem! Te pedig világtalan vagy. Sok virág és sok fa elfonnyadt ma éjjel, nemsokára megjön a Halál és átülteti őket. Hiszen tudod, minden embernek meg van a maga életfája vagy virága, a maga természete szerint; épen olyanok, mint a többi növény, csakhogy ezeknek ver a szivük; a gyermeksziv is tud verni; indulj ez uton, talán megismered a gyermeked szive dobogását, de mit adsz, ha megmondom, hogy még mi egyebet csinálj?

— Már nincs mit adjak, — mondotta a bánatos szivü anya, — de elmegyek a kedvedért a világ végére.

— Ott nekem semmi keresni valóm, — mondotta a vénasszony, de nekem adhatod hosszú, fekete hajadat, magad is tudod, hogy szép a hajad és nekem tetszik. Odaadom érte cserébe az én megöszült hajamat, az is jobb a semminél.

— Ha egyebet nem kívánsz, azt örömmel odaadom! — mondotta az anya. S odaadta fekete haját, cserében a vénasszony hófehér hajáért.

És így bementek mindaketten a Halál nagy melegházába, ahol a fák és a virágok furcsa összevisszaságban nőttek. Üveggarangok alatt jácintok álltak, aztán nagy, vastagszárú pünkösdi rózsák;

voltak ott vizinövények, némelyik friss volt, a másik félig fonnyadt, vizicsigák tanyáztak rajtuk és fekete rákok csimpaszkodtak a szárukba. Szép-séges pálmafák álltak ottan, tölgyfák, meg platánok, odább petrezselyem, meg viruló kakukfű; minden fának és minden virágnak meg volt a maga neve, mindegyik egy emberélet volt, s az illető emberek még éltek, egyik Kinában, a másik Grönlandban, szóval szanaszéjjel a világon. Voltak ott nagy fák apró cserepekben, úgy hogy nyomorékoknak látszottak, akik szét akarják repeszteni a tartójukat, itt-ott a kövér földben mohával övezve, jól ápolva és gondozva gyöngye kis virág nyiladozott. De a bánatos szívű anya a legkisebb növények fölé hajolt, hallotta bennük az emberi szív dobogását s millió között megismerte a gyermekét

— Ez az! — kiáltott föl s kinyújtotta kezét egy kicsi kék krókuszt után, amely egész alétan hajlott féloldalt.

— Ne nyulj a virághoz! — mondotta a vén-asszony, — állj ide és ha majd megjön a Halál, akit már idevárok, ne engedd, hogy kitépje ezt a virágot, fenyegezd meg azzal, hogy te meg kitéped a többi virágot, attól megijed, mert ő felelős a jó Istennek, akinek az engedelmé nélkül egy virágot sem szabad kitépnie.

Egyszerre csak jéghideg szél zúgott át a meleg-házon és a vak anya is érezte, hogy a Halál érkezett meg.

— Hogyan találhattál ide? — kérdezte a Halál — s hogyan érhettél ide hamarább, mint én.

— Anya vagyok, — felelte a szegény asszony.

— És a Halál hosszú, csontos kezét kinyújtotta a kicsi, gyöngye virág után, de az anya két keze közé fogta a virágot, szorosan és mégis óvatosan, hogy ne érintse a szirmait. Ekkor a Halál rálehelte az anya kezére, aki érezte, hogy ez a lehellet

hidegebb a hideg szélnél s az anya kezei dermedten hanyatlottak alá.

— Nem tehetsz semmit ellenem! — mondotta a Halál.

— De a jó Isten tehet! — felelte az anya.

— Én csak azt teszem, amit ő akar, — mondotta a Halál. Én az ő kertésze vagyok. Minden szál virágát és minden egyes fáját én ültetem át a paradicsom nagy kertjébe, az ismeretlen országba, de hogyan virulnak ott s milyen ott az élet, azt nem árulhatom el neked.

— Add vissza gyermekemet! — mondotta az anya és zokogott és könyörgött; egyszerre mind a két kezével megragadott egy-egy közelben levő szép virágot s odakiáltotta a Halálnak: kitépem minden virágodat, oly szörnyű az én kétségbeesésem.

— Ne nyulj hozzájuk! — mondta a Halál. Azt mondod, hogy boldogtalan vagy s most egy másik anyát akarsz ép ily boldogtalaná tenni.

— Egy másik anyát? — kérdezte a szegény asszony s mindjárt elvonta kezét a két virágról.

— Itt van a két szemed, — mondta a Halál, — kihalásztam őket a tóból, olyan erősen tündököltek; nem tudtam, hogy a te szemeid, vedd vissza őket, még fényesebbek, mint voltak; és most tekints bele a mély kutba, mely ott van melletted; megnevezem neked azt a két virágot, amelyeket ki akartál tépni s te meglátod egész jövődjüket, földi életük egész folyását, meglátod, hogy mit akartál elpusztítani és megsemmisíteni.

Lenézett a kutba és üdvösséges érzés volt látni, hogy az egyik virág milyen áldás volt a világra, mennyi boldogságot és örömet árasztott maga körül. És látta a másik virág életét és az csak gond volt és nélkülözés, borzalom és nyomorúság.

— Mindkettőnek sorsa Isten rendelése! — mondta a Halál.

— Melyik a boldogtalanság és melyik az üdvösség virága? — kérdezte az anya.

— Azt nem mondom meg neked, — felelte a Halál, de annyit elárulok, hogy az egyik a te gyermeked virága; az a te gyermeked sorsa volt és te a gyermeked jövőjét láttad.

Az anya rémülten kiáltott fel: Melyikük volt az én gyermekem! Ezt mondd meg nekem. Váltsd meg az ártatlant! Váltsd meg gyermekemet mind e nyomoruságtól. Vidd el inkább magaddal! Vidd el Isten országába! Felejtsd el könnyeimet, felejtsd el imádságaimat és mindent, amit mondtam és tettem.

— Nem értelek! — szólt a Halál. Visszadjam-e gyermekedet, vagy menjek vele oda, ahonnan nincs visszatérés?

Az anya összekulcsolta kezét, térdre hullott s így fohászkozott a jó Istenhez: Ne hallgass rám, ha a Te akaratod ellen imádkozom, amely mindig a legjobb. Ne hallgass meg engem! Ne hallgass meg engem!

És mellére hajtotta fejét.

A Halál pedig bement a gyermekkel a nem ismert tartományba.

A gallér.

Volt egyszer egy finom gavallér, akinek minden ingó-bingó jószága egy csizmahuzóból és egy hajkeféből állott, de viszont övé volt a világ legszebb gallérja s ennek a gallérnak a történetét fogjuk most hallani. A gallér már olyan idős volt, hogy házasodni készült s ekkor ugy esett a dolog, hogy egy harisnyakötővel együtt került a mosásba.

— Ejnye! — mondotta a gallér, — még soha életemben nem láttam ily karcsu és finom, ily kecses és bájos teremtést. Szabad a nevét kérdenem?

— Azt nem mondom meg! — felelte a harisnyakötő.

— És hol van állandó lakása? — kérdezte a gallér.

De a harisnyakötő nagyon szemérmes hölgy volt és furcsának találta, hogy erre a kérdésre válaszoljon.

— Kegyed nyilván deréköv? — mondotta a gallér, — afféle belső deréköv? Nagyon jól látom, édes kisasszonykám, hogy kegyed ép oly hasznos, mint ékes teremtés.

— Kérem ne szóljon hozzám! — felelte a harisnyakötő; igazán azt hiszem, hogy egy csöppet sem bátorítottam föl erre!

— De ha valaki olyan szép, mint kegyed, — mondotta a gallér — az már fölbátorítja az embert.

— Kérem, ne jöjjön hozzám olyan közel! —

mondta a harisnyakötő. Ugy látom, hogy ön férfiember.

— Az volnék, — szólt a gallér, — igazi, finom gavallér; van csizmahuzóm és hajkefém, — pedig hát ez nem is volt igaz, mert mindez a gazdájáé volt, de azért a gallér eldicsekedett vele.

— Ne közeledjék hozzám! — mondotta a harisnyakötő. Nem vagyok hozzászokva az efféléhez.

— Divatbáb! — mondotta a gallér s ekkor kivették őket a mosásból, kikeményítették s kiakasztották őket egy szék támlájára a napsütésben, azután meg a vasalódeszkára kerültek és jött a tüzes vas.

— Szép özvegy! — mondotta a gallér, — bájos kis özvegyem. Nagyon melegem kezd lenni. Egészen kivetkőzöm magamból, a redőzetemet is eltünteti; lyukat éget belém! Jaj! Kérem a kezét.

— Ni, a rongyos! — mondotta a vasaló s kevélyen végiggázolt a galléron; mert azt képzelte magáról, hogy gőzkazán, amely kocsikat von magával künn a pályaudvaron.

— Rongyos! — ezt mondotta.

A gallér a szélein kissé kirojtosodott, jött hát a papírvágó olló, hogy lemesse a rojtokat.

— Oh! — mondotta a gallér. Ugy-e bár, kegyed prima ballerina! Hogy tudja a lábait nyújtogatni! Ennél bájosabbat soha életemben nem láttam! Nincs ember, aki ezt megcsinálja!

— Azt ugyis tudom, — felelte az olló.

— Megérdemelné, hogy grófné legyen, — mondotta a gallér, — de nekem nincs egyebem, mint egy finom gavallérom, egy csizmahuzóm meg egy hajkefém! — Oh, volna csak egy grófságom!

— Maga a kezemre pályázik? — mondotta az olló, aki megharagudott s olyan mélyen szaladt bele, hogy a szegény gallért ki kellett selejtezni.

— Már látom, hogy a hajkefét kell feleségül

kérem, — gondolta a gallér. Csodálatos, hogy milyen szép haja van, drága kisasszonykám! Nem gondolt még soha a férjhezmenésre?

— Huh, igazán furcsa kérdés! — felelte a hajkefe, — hiszen már menyasszonya vagyok a csizmahuzónak.

— Menyasszonya? — kiáltott föl a gallér; most már nem volt senki, akit megkérhetett volna s így megvetésével sujtotta a házaseletet.

Sok idő telt el s a gallér egy zsákban a papírmalomba került; ott nagy rongyostársaság volt együtt, külön az uri, külön a paraszt rongyosak, ahogy illik. Mindegyik sokat tudott mesélni, de legtöbbet a gallér, aki igazi szájhős volt.

— Rettentő sok szerelmi viszonyom volt, — mondotta a gallér; a nők nem hagytak békében. De finom gavallér is voltam, keményített gavallér! Volt egy csizmahuzóm meg egy hajkefém is, de sohasem használtam őket. Akkor láttak volna, oh, akkor láttak volna, amikor féloldalt feküdtem! Sohasem felejttem el első szerelmemet! Deréköv volt, finom, puha, bájos jószág, miattam a mosóteknőbe ölte magát. Volt egy özvegyem is, aki izzón szeretett, de én a faképnél hagytam, úgy hogy megfeketült. Volt aztán egy primaballerina, aki ezt a mély sebet ütötte rajtam, amely még most is látszik; olyan metsző fájdalmakat okozott nekem! A saját hajkefém is belém bolondult és szerelmi bánatában kihullott minden szál haja. Bizony, sokat tapasztaltam ezen a téren. De legjobban sajnálom a harisnyakötőt, azaz hogy a derékövet, aki a mosóteknőbe ölte magát. Sok minden terheli a lelkiösmeretemet, ideje már, hogy fehér papirossá változzam.

És az is lett belőle, minden rongyosból fehér papír lett s a gallérból épen az a darab fehér papiros, melyre ezt a történetet kinyomtatták, és

ez azért történt így, mert utólag szörnyen kérdett olyan dolgokkal, amelyek sohasem voltak igazak; jusson ez eszünkbe, hogy mi is úgy ne tegyünk, mert igazán nem tudhatjuk, nem kerülünk-e mi is valamikor a zsákba, a rongy közé, s nem dolgoznak-e föl bennünket fehér papirossá, amelyre kinyomják a történetünket, legrejtettebb titkainkat is, s aztán kénytelenek vagyunk bejárni a világot és elmesélni mindenütt, úgy, mint a gallér.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A len.

Virágjában állott a len. Bájos, kékszinü virágai voltak, puhák, mint a légy szárnya s még annál is finomabbak. A nap rásütött a lenre, az esőfelhők megöntözték s ez ép úgy egészségére vált, mint ha a kis gyerekeket megmosdatja az anyjuk és azután megcsókolja őket; ettől nagyon megszépülnek. És a len megszépült.

— Az emberek azt mondják, hogy nagyon szépen állok! — így szólt a len, hosszura nőttem s jó darab vászon kerül ki belőlem. No de, hogy én milyen boldog vagyok! Nincs nálam boldogabb lény a világon! Jó sorom van! És fogom is vinni valamire! Hogy boldogít a napfény, hogy izlik és hogy üdit az eső! Hihetetlenül boldog vagyok, a legboldogabb vagyok a világon.

— Jó, jó, jó! — mondotta a sövénykaró, — te nem ismered a világot, csakhogy mi ismerjük, mert tele vagyunk bütyökkel:

Kis mise, nagy mise
Utoljára semmise,
Vége a nótának.

— Nem, még nincsen vége! — felelte a len, — holnap kisüt a nap, használ az eső, hallom, hogyan növekszem, érzem, hogy virágzom; én vagyok a legboldogabb teremtmény.

De egy napon emberek jöttek, akik üstökön ragadták és gyökerestől kitépték, ami nagyon fáj

neki; aztán vízbe rakták, mintha meg akarták volna fullasztani, aztán meg tűz fölé tették, mintha meg akarták volna pörkölni; borzasztó volt.

— Az embernek nem lehet mindig jó sora! — mondotta a len, — próbálnia kell egyetmást, csakis abból tanul.

De még hátra volt a fekete leves. A lent megáztatták, szárították, megtörték és megtilolták, azaz, hogy ő nem is tudta, minek nevezik azt, amit művelnek vele. Aztán a rokkára került: zrrrr! Igazán, már a gondolatait sem birta rendbeszedni.

— Véghetetlenül boldog voltam! — nagy kinjai közepette is ezt gondolta magában, — örüljön az ember, hogy annyi jóban volt része! Örüljünk, örüljünk, oh! Még akkor is ezt mondta, amikor a szövőszékre került; így aztán szép, nagy darab vászon lett belőle. Az egész lent, minden szárával együtt egy darabbá szótték.

— Hát ez mégis csak csodálatos! Sohasem hittem volna! Mégis csak szerencsém van nekem. No hiszen, az a sövénykaró se nagyon tudta, hogy mit mond.

Kis mise, nagy mise
Utoljára semmise,
Vége a nótának.

A nótának nincsen vége. Csak most kezdődik igazán! Ez nagyszerű! Ha szenvedtem, hát lett is belőlem valami! Én vagyok a világon a legboldogabb. Erős vagyok és finom vagyok. Fehér vagyok és hosszú vagyok! Mégis csak különb dolog ez, mint mikor csak növények vagyunk, még ha virágzunk is! Nem ápolnak bennünket s vizet is csak akkor kapunk, ha esik. Most kiszolgálunk! A cselédleány minden reggel meg-

forгат s minden este megfürdet az öntözőkannából; sőt a tiszteletes asszony maga mondott rólam beszédet s kijelentette, hogy az egész egyházközségben én vagyok a legszebb darab vászon! Boldogabb már nem is lehetnék.

Aztán hazavitték a vásznat s olló alá került. Hogy vagdalták és hasogatták s hogy össze-vissza szurkálták a varrótüvel! Ez bizony nem volt élvezet! De a vászomból egy tucat olyan fehérneműt varrtak, amelynek kimondhatatlan a neve, de amelyre minden embernek szüksége van; épen tizenkét darabra futotta.

— No lám, csak most lesz belőlem valami! Ez tehát a rendeltetésem! Hiszen ez igazi áldás! Most aztán hasznára leszek a világnak, ez kötelessége az embernek és legigazibb gyönyörűsége! Tizenkét darabbá osztunk széjjel, de azért valamennyien egyek és ugyanazok vagyunk: egy tucat vagyunk! Mily rendkívüli boldogság!

Észtendők teltek el és a tucat kimondhatatlan fölmondta a szolgálatot.

— Semmitem tart örökké! — mondotta minden egyes darabja. Én még szívesen kitarítottam volna egy darabig, de lehetetlenséget ne kívánjanak az embertől! — Darabokra metélték, rongyokká szabdalták őket s azt hitték szegények, hogy már végük van, mert hiszen szétvagdalták, beáztatták, megfőzték őket, már maguk sem tudták, mi történik velük, de aztán szép, finom, fehér papiros lett belőlük.

— No hát ez igazán meglepetés, nagyszerű meglepetés! — mondotta a papiros. Finomabb vagyok, mint voltam és irni fognak a hátamra. Mi mindent fognak rám irni! Ez már aztán ritka szerencse! — És irtak is a papírra, gyönyörű történeteket. És az emberek megtudták, hogy mi van rájuk írva és az olyan helyes és jó volt, hogy

ők is sokkal okosabbak és jobbak lettek tőle; nagy áldás volt a papirosra irt szavakon.

— Álmodni sem mertem volna ezt, amikor még csak kicsinyke, kékszinű mezei virág voltam! Hogyan is gondolhattam volna, hogy örömet és tudást fogok yinni az emberek közé! Én magam sem értem! És mégis így van! A jó Isten a tanum, hogy nem tettem többet, mint amit gyenge erőmmel tennem kellett a saját megélhetésemért; és most az Ő kegyelméből mindig új öröm és tisztesség ér engem. Valahányszor azt gondolom, hogy vége a nótának, akkor kezdődik egy jobb és tisztultabb élet; most bizonyosan utazni küldenek, széjjel a világba, hogy minden ember elolvashasson. Nem lehet máskép. Ez a legvalószínűbb! Valamikor kék virágokat növeltem s most a virágaim gyönyörű gondolatok. Én vagyok a legboldogabb lény a világon.

De bizony a papirost nem utazni küldték, hanem a nyomdászhoz, s ami rá volt írva, azt mind ki-nyomtatták, nem is egy, hanem sok száz könyvbe, mert ilyen módon sokkal több hasznot és gyönyörűséget szerzett, mintha az az egyetlen példány, a kézirat bejárja a világot, amikor ugyanis már feleuton elrongyolódott volna.

— Hát persze, hogy ez a legokosabb! — gondolta a teleirt papiros. Ez eszembe sem jutott. Itthon maradok s úgy fognak tisztelni, mint egy öreg nagyapót. Én vagyok az, akire irtak, a tollból én reám ömlöttek a szavak. Én itt maradok és a könyvek utrakelnek. Így aztán lesz is fogatja a dolognak! Jaj de örülök, jaj de boldog vagyok!

A kéziratot aztán összezsavarták és félretették. — Munka után édes a nyugalom! — mondotta a papiros. Igazán jó, ha az ember meditálhat egy kissé és elgondolkozhatik azon, hogy mi lakik

benne voltaképen? Most tudom csak igazán, hogy mi áll rajtam írva. Megismerni önmagunkat, ez az igazi haladás. Vajjon mi következik most? Mindenestre emelkedni fogok, hiszen mindig csak emelkedem.

Egy nap aztán minden kéziratot előszedtek és a tűzhelyre rakták, be akartak gyujtani vele, az ilyen papirost nem szabad eladni a szatócsnak, aki csak sajtot vagy cukrot csomagolna bele. A házbéli gyermekek mind körülállták, hogy lássák, mikor vet lobbot, látni akarták a hamuban a sok illanó piros tűzszikrát, amelyek egymásután lobbannak, nagy hirtelenséggel, s olyanok, mint a gyerekek, mikor iskolából jönnek s a legutolsó szikra az iskolamester; sokszor azt hiszik, hogy már elment, egyszer aztán csak előkerül s kacag a gyermekek után.

Ami papir csak volt, mind egy kötegben feküdt a tűzön. — Hű! — így szólt a papiros s egyszerre az egész lángba borult; olyan magasra csapott föl, amily magasra a len sohasem emelhetette a maga kis kékszinű virágait s úgy csillogott, ahogy a fehér vászon sohasem csilloghatott. Minden írott betű egy szempillantás alatt izzóvá lett s a szavak és a gondolatok mind ellángoltak.

— Most egyenesen fölrepülök a napba! — így sistergett a láng s mintha ezer hang ismételte volna, a lángok kicsaptak fönn a kürtő nyílásán... és a lángnál finomabb szövetű, földi szemnek láthatatlan, parányi lények lebegtek ott fönn, épen annyi, mint ahány virága volt a lennek. Könnyebbek voltak, mint a láng, amelyből születtek s amikor ez kialudt s a papirosnak csak fekete hamva maradt, mégegyszer végiglejtettek rajta, s ahol hozzáértek, meglátszott a lábak nyoma s ez volt a sok piros szikra: „A gyermekek hazamentek az iskolából és az iskolamester volt az utolsó;“

mulatságos látvány volt, a házbeli gyermekek körülállták a megfeketült hamut:

Kis mise, nagy mise,
Utoljára semmise :
Vége a nótának!

De a láthatatlan parányi lények így szóltak: Soha sincsen vége a nótának! Az egész dologban ez a legfölségesebb! Én tudom s azért vagyok a legboldogabb lény a világon.

De a gyermekek ezt nem hallották, nem is értették volna és minek is, a gyermekeknek nem kell mindent tudniok.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A fönixmadár.

A paradicsomkertben, a tudás fája alatt állt egy rózsabokor; s itt az első rózsza kelyhében született egy madár, aki úgy szárnyalt, mint a fény, akinek csodálatos volt a színe s fölséges az éneke.

De mikor Éva leszakította a tudás fájának gyümölcsét s Ádámmal együtt kiüzetett a paradicsomkertből a bosszu arkangyalának lángpallósából egy szikra röppent a madár fészkébe és lángba borította. A madár elpusztult a lángok között, de a vörös tojásból kirepült egy új madár, az egyetlen, a mindig egyetlen fönix-madár. A monda azt vallja róla, hogy Arábiában fészkel, minden száz évben egyszer önmagát gyújtja meg a fészkében s a vörös tojásból új fönix röppen föl, aki megint egyetlen a világon.

Ez a madár körülöttünk röpdés, gyors, mint a fény, csodálatos a színe s fölséges az éneke. Ha gyermekének bölcsője mellett ül az anya, a madár a bölcső fejénél áll és szárnyának suhogása glóriafény a gyermek feje körül. Átrepül a szobán, ahol a megalégedettség tanyázik, s a szoba megtelik napfényvel s a szegényes almáriom ibolyák illatát árasztja széjjel.

De a fönix nem csupán Arábiának madara, az éjszaki fényben átrepül a lappok országának jégmezőin s csapong a sárga virágok között a kurta grönlandi nyárban. Falun rozsdás szirtjei között,

Angolország kőszénbányáiban mint finom por-szem száll el a zsoltároskönyv fölött, melyet kezében tart a jámbor munkás. A lótusz szirmain uszik lefelé a Ganges szent vizén és fölragyog a hindu leányok szeme, ha megpillantják.

Főnixmadár! Nem ismered őt? A paradicsomkert madara, a dal szent hattyuja! Thespis kordeján úgy ült, mint csacska seregély s verdeste seprővel bemázolt fekete szárnyait; és a hattyu piros, zengő csőre végigsiklott Island dalnokának hárfáján; Shakespeare vállán úgy nyugodott, mint Odin hollója s fülébe sugta: Halhatatlanság! S a wartburgi dalnokversenykor átlebbent a lovagtermen.

Főnixmadár! Nem ismered őt? Ő énekelte neked a Marseillaisét, s te megcsókoltad a tollat, mely szárnyából kihullott; eljött hozzád a paradicsom pompájában s te talán a veréb felé fordultál, amelynek szárnyain aranyfüst csillogott.

Madara a paradicsomkertnek, aki ujjáéledsz minden évszázadban, te lángokban születő, lángokban haló, képed aranyrámában ott függ a gazdagok termében s te magad gyakran szilaj kedvvel, magányosan jársz, mint egy szálló rege: Te, arabiai főnixmadár!

. . . A paradicsomkertben, ahol a tudás fája alatt születél, az első rózsakelyhében, megcsókolt téged az Úr s Ő adta neked igazi nevedet: költészet!

Egy kis történet.

A kertben virágba borult minden almafa; olyan sietősen csinálták, hogy még zöld levelet se hajtottak, hanem mindjárt virágot hoztak, az udvaron az összes kis kacsák sétálgattak s még a macska is ugyancsak nyalta napfényt, a saját körméről nyalta; s ha az ember kinézett a szántóföldek felé, láthatta, hogy milyen friss és dus a gabona földje, a kis madarak pedig csipogtak és csicseregtek, mintha nagy ünnep volna és az is volt, ünnep, mert hát vasárnapot irtak. Zugtak a harangok, az emberek legjobb ruhájukban mentek templomba és jókedvünek látszottak; és valami jókedv áradt szét mindenben, olyan meleg, olyan áldott nap volt, hogy bizvást el lehetett mondani: A jó Isten igazán páratlanul jó hozzánk, emberekhez.

De benn a templomban a szószéken állt a tiszteletes ur és nagyon hangosan és nagyon csunyán beszélt; azt mondta, hogy az emberek egytől-egyig istentelenek, amiért Isten meg is fogja büntetni őket s ha meghalnak, a gonoszok mind a pokolba kerülnek, ahol öröktűzön fognak égni s azt is mondta, hogy a lelküket mardosó féreg sohasem fog meghalni, a testüket nyaldosó tűzláng sohasem fog kialudni, s nem lelnek soha nyugodalmat és békességet. Rettentő volt ezt hallani s a tiszteletes ur olyan határozott hangon mondta; úgy irta le a poklot, mint dögleletes barlangot, ahol egybefolyik a világ minden mocska

és szennye, s nincs más levegője, mint az izzó kénláng, feneke sincsen, s ott csak lemerülnek, lemerülnek az örök némaságba! Már a pusztá említése is szörnyű volt, a tiszteletes ur pedig teljes lelkéből beszélt s a templombéli közönség el volt szörnyedve.

De odakünn az apró madarak olyan jókedvűen csicseregtek, a nap olyan melegen sütött, mintha minden szál kis virág így szólt volna: Isten oly hihetetlenül jó mindnyájunkhoz. Bizony, a világ künn másmilyen volt, mint a lelkész ur prédikációja.

Este, lefekvéskor látta a tiszteletes ur, hogy a tiszteletes asszony csöndesen maga elé gondolkodik.

— Mi bajod? — kérdezte tőle.

— Hogy mi bajom? — felelte az asszony, — hát az a bajom, hogy nem tudom rendbeszedni a gondolataimat, hogy nem tudom igazán fölérteni, amit ma reggel mondottál, hogy annyi istentelen ember van a világon, s hogy azok örökké fognak égni; örökké, — oh, — az nagyon sok ám! Én csak bűnös ember vagyok, de nem férne a lelkemre, hogy akár a leggonoszabb bűnöst is örök tüzre vessem, hát akkor hogyan tehetné azt a jó Isten, aki oly véghetetlenül kegyes és aki tudja, hogy a gonosz kívülről meg belülről támad. Nem, én nem tudom ezt fölgondolni, ámbár te mondtad.

Ősz lett, hullott a lomb a fákról, a komoly, szigorú lelkész egy haldokló ágya mellett ült, egy jámbor, hívő lélek zárta le örökre a szemét: a lelkész felesége volt.

— Ha van, aki nyugalmat lel a sirban s kegyelmet az Urnál, akkor te vagy az! — mondotta a lelkész, összekulcsolta a halott kezeit s elmondott fölötte egy zsoltárt.

És sirjába fektették a halottat; két nehéz könny pergett le a komoly férfi arcán; a lelkészlak üres

lett és csöndes, leáldozott a napja, elment az asszony.

Éjszaka volt, hideg szél süvitett a lelkész feje körül; fölvetette a szemét s úgy rémlett neki, hogy a hold süt be a szobába, de nem volt az holdfény; egy alak állt az ágya előtt, elhalt feleségének szellemét látta, aki mélyen elszomorodva nézett rá, mintha szólni akart volna hozzá.

A lelkész fölemelkedett s karjait terjesztette ki utána: Hát te sem lelhetted föl az örök nyugalmat? Szenvedsz? Te, aki a legjobb, a legjámborabb voltál?

És a halott asszony igent bólintott a fejével és mellére szoritotta a kezét.

— És tehetek érted valamit, hogy nyugodtan fekhessél sirodban?

— Tehetsz! — így hangzott a felelet.

— Mit?

— Adj nekem egy hajszálat, egyetlen hajszálat annak a bünösnek a fejéről, aki mindörökkön fog égni s akit Isten örökös kinokra taszit le a pokolba.

— Igen, igen, te olyan tiszta és jámbor vagy, hogy a megváltásod is csak könnyű lehet.

— Jer hát velem! — mondotta a halott asszony, — ez az, amit megadtak nekünk. Te mellettem lebegsz, ahová a gondolataid visznek; emberi szemnek láthatatlanul, betérhetünk a legelrejtettebb zugolyokba, de neked biztos kézzel kell rámutatnod arra, aki örökös kárhozatra van kiszemelve s ezt az embert még hajnali kakasszó előtt kell megtalálnunk.

És nagyhamar, mintha a gondolat szárnyán repültek volna, ott termettek a nagy városban; és a házak falairól lángbetűkkel ragyogtak feléjük a halálos bűnök nevei: Kevélység, fősvénység, iszákosság, kéjelgés, szóval a bűnök hétszinű szivárványa.

— Igen, — mondotta a tiszteletes, ahogy mindig hittem és tudtam, odabenn tanyáznak, akik az örökös pokolra vannak szánva. S ott álltak a ragyogóan világított bejárat előtt, amelyen tul szőnyegekkel és virágokkal diszitett tágas lépcső vitt az emeletre s az ünnepies termekből táncmuzsika hallatszott. A saséros ott állt selyembenbársonyban, nagy ezüstveretű botjával.

— A mi bálunk versenyezhet a király báljával! — mondotta és kinézett a nyüzsgő utcára; és fejtől bokáig egy gondolat hatotta által: Szedettvedett rongynép, akik bekukucsáltok a kapun, hozzám képest valamennyien csak alávaló söpredék vagytok!

— A kevélység! — mondta a halott asszony. Látod!

— Ez! — válaszolta a lelkész. Csakhogy ez csak bolond, esztelen, ezért nem kárhozik örök tűzre és örök kinokra.

— Csak bolond! — ez hangzott végig a kevélység e hajlékán, mert ott mind bolondok voltak.

Beröpültek a fősvény szobájának négy pusztá fala közé, ahol az aggastyán, aki olyan ösztövér volt, mint egy csontváz, didergett a hidegtől és szomjazott és éhezett és mégis minden gondolatával csak a pénzébe fogódzott; látták lázas állapotában fölugrani nyomoruságos fekvőhelyéről, látták, amint egy lazán álló követ kiemel a falból s ott egy vén harisnyában voltak az aranypénzek; megtapogatta foszladozó kabátját, amelybe aranypénzek voltak bevarrva és nedves ujjai remegtek.

— Ez beteg! Ez örület, örömtelen örület, amelyet félelem és rossz álmok környékeznek.

Gyorsan otthagyták s ott álltak a gonosztevők priccse előtt, akik hosszú sorokban aludtak egymás mellett. Az egyik fölszökkent álmából, mint valami fenevad s undorító üvöltésbe tört ki; hegyes

könyökével meglökte a pajtását, aki álmosan fordult a másik oldalára:

— Fogd be a szádat, te barom és aludj! Minden éjszaka ezt csinálod!

— Minden éjszaka! — ismételte a másik, — igen, minden éjszaka meglátogat, hogy kinezzen és gyötörjön. Ha kigyult a vérem, én követtem el egyetmást, rossz természettel jöttem a világra s a rossz természetem már kétszer idejuttatott; de ha rosszat cselekedtem, hát meg is bünhődöm érte. Csak egyet nem ismertem be. Mikor legutóbb kikerültem s elmentem a régi gazdám udvara előtt, eszembe jutott egy és más, ami fölforralta az epémet, egy szál gyufát csak úgy könnyedén oda-dörzsöltem a falhoz, csakhogy nagyon közel esett hozzá a szalmatető, minden kigyulladt úgy, mint a vérem szokott kigyulladni. Én is segitettem menteni, lábas jószágot, ingóságot! Nem is égett el ott semmi élő, csak egy raj galamb, amely nekiröpült a tűznek, meg a láncoskutya. Erre én nem is gondoltam. Hallani lehetett az üvöltését és én még mindig hallom ezt az üvöltést, ha aludni akarok s mihelyt elaludtam, idejön a kutya, nagy, otromba állat; a mellemre ül és üvölt és rám nehezedik és gyötör. Hallgasd meg már, amit elmondok neked. Horkolni egész éjjel horkolhatsz, én meg egy fertályórát sem tudok aludni. — És a szilaj embernek vérben forgott a szeme, rávetette magát a pajtására s ököllel az arcába sujtott.

— Ez a gonosz bugris megint megbolondult! — ez hangzott köröskörül, a többi gonosztévő megragadta, birkózott vele, lenyomta, úgy, hogy feje a két térde közé szorult, aztán úgy megkötözték, hogy a szeméből és minden pórusából majdnem kiszökkent a vére.

— Megölték a boldogtalant! — kiáltotta a

lelkész s miközben kezét védőleg terjesztette ki a bűnös fölé, aki már nagyon is keményen szenvedett, megváltozott a szintér; gazdag termeken és szegényes szobákon repültek által; elhaladtak a kéjtelenség, az irigység, az összes halálos bűnök mellett, az ítélet angyala olvasta föl a bűnöket s a védekezést; ez gyarló lehetett Isten előtt, de Isten olvas a szivekben és ismer mindent, s Ő, aki maga a kegyelem és az egyetemes szeretet, ismeri a rosszat, amely belül és kívül támad.

A lelkész keze reszketett, nem merte kinyújtani, hogy a bűnösnek kitépje egy szál haját. Szeméből patakzott a könny, mint az irgalom és a szeretet forrása, amely kioltotta a pokol örökös tüzét.

És ekkor megszólalt a kakas.

— Könyörülő Isten! Te megadod néki a siri nyugalmat, amelyet én meg nem szerezhettem.

— Már meg is van! — mondotta a halott aszszony, — a te kemény szavad, Istenben és az ő teremtményeiben való sötét bizalmatlanságod volt az, ami hozzád hajtott! Ismerd meg az embereket! A leggonoszabb emberben is van egy rész Istenből, egy rész, amely diadalmaskodni fog és elfojtja a pokol tüzét.

A lelkész érezte, hogy csókot nyomnak az ajkára, körülötte nagy világosság támadt; Isten fényes napja sütött be a szobába, ahol a felesége élve, szeliden és szeretetteljesen keltette álmából, melyet Isten bocsátott rája.

A néma könyv.

Benn az erdőben az országuton állott egy magányos parasztház, az országut épen az udvarát hasította ketté; sütött a nap, minden ablak nyitva állt, nagy sürgés-forgás volt odabenn, de az udvaron, viruló orgona-lugas árnyán nyitott koporsó állott; oda vitték ki a halottat, akit még délelőtt el akartak temetni; senki sem vetett ott szomorú tekintetet a halottra, senkisémmé siratta, arca fehér kendővel volt letakarva s a feje alja nagy, vastag könyv volt, amelynek levelei sok-sok ív itatóspapírból állottak s az egyes levelek között elrejtve és elfeledve szárított virágok voltak, egész növénygyűjtemény, különböző helyekről összeszedve: — a halott kívánsága volt, hogy vele együtt a sirba tegyék. Mindegyik virághoz életének egy fejezete fűződött.

— Ki a halott? — kérdeztük s ezt felelték nekünk: Az öreg upsalai diák! Valamikor élénk, fürge ember volt, régi nyelvekkel foglalkozott, énekelt s ő maga is irt dalokat, amint mondják; de mindig közbejött valami, úgy hogy minden gondolatával együtt a pálinkára adta magát s amikor végre elitta az egészségét, kikerült falura, ahol valaki kosztot és kvártélyt fizetett érte. Olyan kezes volt, mint egy gyerek, amíg meg nem szállották a sötét gondolatok, ilyenkor aztán megjött az ereje s föl-alá száguldott az erdőben, mint egy üldözött vadállat; de hogyha sikerült őt hazaszál-

litani s rábirni arra, hogy beletekintsen a szárított virágok könyvébe, akkor egész áldott nap el tudott üldögélni s majd az egyik, majd a másik virágot nézegette s néha könnyek peregtek végig az arcán; a jó Isten tudja, hogy mit gondolt hozzá. De megkért bennünket, tegyük a könyvet a koporsójába és most itt fekszik, mindjárt beszögeljük a koporsó födelét, és a szegény ember édesen fog pihenni a sírjában.

Fölemelték a halotti lepelt; békességes volt a halott arca, egy napsugár hullott rája; egy fecske röpült be a lugasba, úgy hasítva a levegőt, mint a nyíl, aztán röptében megfordulva csicssergett a halott feje fölött.

Milyen furcsa dolog is (hiszen bizonyval mindnyájan ismerjük), ifjúkori régi leveleket szedni elő és újra átolvasni őket; mintha egy egész élet merülne föl a multból, minden gondjával és reménységével. Sokan, akikkel akkoriban melegen barákoztunk, olyanok ránk nézve, mintha meghaltak volna, pedig hát élnek még, de mi már régóta nem gondolunk rájuk, — ő rájuk, akikről azt hittük, hogy örökké hozzánk fognak tartozni, s akikkel osztozni akartunk minden örömnkben és bánatunkban!

Az elhervadt tölgyfalevél itt a könyvben emlékeztet a pajtásra, az iskolatársra, az egész életre szóló barátira; ezt a levelet tűzte diáksapkája mellé a zöld erdőben, amikor szövetséget kötöttünk az egész életre. Vajjon, hol lehet most? A levél megmaradt, a barátság elapadt! Itt egy idegen, üvegházi növény, éjszaki kertekben meg nem teremhetne, mintha még illat bujkálna a szirmok között! Ő adta neki, az urikisasszony, az uribirtok virágoskertjéből. Itt egy vizirózsa, melyet ő maga szakított és sós könnyeivel öntözött, — az édesvizi virágot! És itt egy szekfü, mit mesél-

nek a szirmai? Mit gondolt vajjon, amikor letépte és eltette emlékül? Itt egy gyöngyvirág, az erdő magányából; itt egy jerikói lonc a söntésben álló virágcserepből, és itt a meztelen, édes fűszál.

A virágzó orgonák friss illatos csokraikkal a halott ember fölé hajolnak, a fecske megint odarepül: Kivvit, kvivit! . . . Emberek jönnek, hoznak szöget meg kalapácsot s rácsattan a koporsó födele a halottra, akinek feje a néma könyvön nyugszik. Megmaradt, elapadt!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„Van különbség.“

Május havában volt, még hűvös szél fujt, de a bokrok meg a fák, a mezők meg a rétek mégis azt mondták, hogy: itt a tavasz; minden tele volt virággal, föl egészen az eleven sövényekig, s ott a tavasz maga volt szószólója a saját ügyének, mert egy kis almafa tetejéről beszélt; az egész fácska egyetlen friss, üde, virágos ág volt, teleszórva gyöngé rózsaszínű bimbóval, amelyek épen hasadozni kezdtek; ő maga is tudta, hogy milyen szép (ez nemcsak az ember vérében van meg, hanem a növény nedvében is) s azért egy csöppet sem volt meglepve, hogy az országuton egy urasági hintó épen előtte áll meg s a grófné kijelenti, hogy ez az almafaág a leggyönyörűbb dolog, amit el lehet képzelni, mert ez magának a tavasznak a legszebb megnyilatkozása. Az ágot tehát letörték, a grófné finom ujjai közé vette és selyem napernyőjét tartotta föléje s így hajtattak a kastélyhoz, amelynek magas termei és gyönyörű szobái voltak; tiszta, fehér függönyök lebegtek a nyitott ablakokon, remek virágok pompáztak a fényes, átlátszó vázákban s egy ilyen vázába, amelyet mintha csak frissen hullott hóból metszettek volna, világosszínű, friss bükkfaágak közé tettek az almafaágot; gyönyörűség volt ránézni.

Az almafaág ettől büszke lett, ami nagyon emberi dolog.

Sokféle ember ment a szobán keresztül s aszerint, hogy ki mit ért, volt szabad kifejezést adni a csodálatuknak; némelyek egy kukkot sem szóltak, mások nagyon is sokat beszéltek s az almafaág rájött, hogy az emberek között is van különbség, úgy, mint a növények között... „Egyesek diszül szolgálnak, mások táplálékul, s olyanok is vannak, akikre semmi szükség“, — gondolta magában az almafaág és mivelhogy a nyitott ablakban állott, ahonnan kényelmes kilátás nyílt a kertre és a mezőre, volt elég virág és növény, amelyet tanulmányozhatott s amelyhez a gondolatait fűzhette; voltak ott gazdag és szegény virágok, sőt egy pár koldus is akadt köztük.

— Szegény, kitaszított növények! — mondotta az almafaág, — persze, hogy van különbség s milyen boldogtalanoknak érezhetik magukat, ha az ő fajtájuk ép úgy tud érezni, mint én és az én fajtámbeliek; persze, hogy van különbség, de kell is különbséget tenni, mert különben mind egyformák volnának.

És az almafaág bizonyos szánakozással tekintett különösen egy fajta virágra, mely nagy csomóstul nyílt a mezőn, meg az árokban; senkisémet kötötte csokorba, nagyon közönséges virág volt, még a flaszter hasadékaiban is megtermett; szárba szökken, mint a legrosszabb dudva, meg aztán rut neve is volt: pitypang.

— Szegény, megvetett növény, — mondotta az almafaág, — te nem tehetsz róla, hogy azzá lettél, ami vagy, hogy olyan közönségesnek teremtettek és hogy olyan rut nevet kaptál. De hát a növényekkel is úgy van, mint az emberekkel, kell, hogy különbség legyen.

— Különbség! — mondotta a napsugár s megcsókolta a virágos almafaágot, de megcsókolta a sárga pitypangot is ott künn, a mezőn s a nap-

sugár bátyjai is mind megcsókolták a szegény virágokat csak úgy, mint a gazdagokat.

Az almafaág még sohasem tünődött azon, hogy Isten minő végtelen szeretettel van minden iránt, ami benne él és mozog, sohasem tünődött azon, hogy mennyi rejtett, de azért el nem felejtett szépség és jóság lehet a földön; és ez is nagyon emberi dolog volt.

De a napfény, a fénysugár többet tudott: Nem látsz messzire, nem látsz tisztán. Hol az a megvetett növény, amelyet oly nagyon sajnálsz?

— A pitypang! — felelte az almafaág. Sohasem kötik csokorba, csak lábbal tapossák, nagyon is sok van belőle, s ha magja érik, az mint finomra vágott, kis gyapjupehely szállong át az uton s az emberek ruhájához tapad. Biz az csak gyom és dudva, de hát dudvának is kell lenni a világon. Igazán hálás vagyok érte, hogy én is az nem lettem.

Egész csapat gyerek vonult át a mezőn; a legifjabb köztük olyan kicsiny volt, hogy a többinek kellett őt vinni, s mikor leültették a fűbe, a sárga virágok közé, fölujjongott örömeiben, ficáncolt és hentergett a fűben, csak a sárga virágokat szakította le és gyermeki ártatlanságában megcsókolta őket. A nagyobbacska gyermekek letépték a virágokat üreges szárukról, a szárat karikába hajtották, egyik karikát a másikba fűzték, úgy hogy egész lánc lett belőle; az elsőt a nyakukba vetették, a másikkal a vállukat övezték, meg a derekukat, aztán a mellüket és a fejüket is földiszítették; s a zöld karikákból fonott eleven lánc igazán pompás volt; a legnagyobb gyermekek pedig az elvirult pitypangot fogták óvatosan a kezükbe, a szárat, amely a pelyhes-bolyhos szövevényes magkoronát hordta a fején, azt a laza, légies pehelyvirágot, amely valóságos kis műremek, mintha csak a legfinomabb tollból és pehelyből volna

szerkesztve; szájukhoz illesztették, hogy egyszerre egészen széjjelfujják; mert nagyanyó azt mondta, hogy aki ezt tudja, az még ujesztendő előtt új rend ruhát kap.

A megvetett virág ez alkalommal mint valószínű próféta szerepelt.

— Látod? — mondotta a napsugár, — látod a szépségét, látod az erejét.

— Igen, a gyermekek között! — felelte az almafaág.

Egy öreg anyóka tipegett ki a mezőre s nyeletlen, tompa késével turkált a virág gyökere körül, amelyet ki is huzott; a gyökerek egy részéből kávé akart főzni magának, másik részét a patikáriusnak akarta eladni jó pénzért, mert az meg orvosságot tud főzni belőle.

— Mégis csak külön dolog a szépség! — mondotta az almafaág. Csakis a kiválasztottak juthatnak be a szépség országába! Van különbség a növények között, mint a hogy van különbség az emberek között.

A napsugár beszélt Isten végtelen szeretetéről minden teremtett lény iránt és minden iránt, ami él és mozog s hogy minden dolgok egyformán vannak elosztva most és mindörökké.

— Igen, igen, önnek ez a véleménye! — mondotta az almafaág.

Emberek jöttek a szobába, bejött a fiatal grófné, aki az almafaágot olyan szépen helyezte el abban az átlátszó vázában, amelyet beragyogott a napfény; egy virágot hozott vagy mi egyebet, ami három vagy négy nagy levél közé volt rejtve, mintha csak egy dobozban lett volna, hogy légjárás vagy szélroham ne férhessen hozzá s kárt ne tehessen benne és olyan óvatosan lépkedtek vele, amit a finom almafaággal sohasem tettek. Aztán vigyázva eltávolították a nagy leveleket s

ott volt a megvetett, sárga pitypang finom, pelyhes magkoronája. Ő volt az, akit olyan óvatosan téptek le, akit oly vigyázva vittek, hogy azokból a laza pehelynyilacskákból, amelyek ködalakját alkotják, egyetlenegy se szállhasson el. S ott állott egész épségében és szépségében; a grófné megcsodálta szép formáját, légies könnyűségét, egészen különös összetételét és báját, amely oly könnyen tűnik el a szélben.

— Nézd csak, milyen csodálatos szépnek teremtette Isten! — mondotta a grófné; együtt festem le az almafaággal, amelyet mindenki oly végtelenül szépnek talál, pedig hát ez a szegény kis virág, ha más formában is, de ugyanannyit kapott a jó Istentől; olyan különbözők és mégis mindaketten a szépség országának gyermekei.

A napsugár megcsókolta a szegényes kis virágot s megcsókolta a virágos almafaágot, amelynek szirmai mintha elpirultak volna.

A régi sirkő.

Valamelyik vidéki városban, az egyik gazdánál, kinek saját háza, kertje volt, egy este körben ült az egész család, abban az évszakban, amikor már azt szokás mondani: „Az esték már hosszabbodnak.“ Pedig még meleg, enyhe idő volt; égett a lámpa, a hosszú függönyök lelógtak az ablakokon, ahol virágcserepek állottak, künn pedig gyönyörűen sütött a hold; de erről most nem beszéltek; hanem csakis egy régi, nagy kőről, amely ott lenn hevert a konyhaajtó mellett, ahová a szolgálók a fényesre surolt rézedényeket szokták állítani, hogy megszáradjanak a napon s ahol a gyermekek olyan örömet játszogattak; tulajdonképen egy régi sirkő volt.

— Bizony, — mondotta a házigazda, — én azt hiszem, hogy az a kő a régi, lebontott zárda templomából való; hiszen akkor eladták a szószéket, az epitáfiumokat meg a sirköveket! Boldogult apám sokat vett meg belőlük, földarabol-tatta flaszterkővé, de ez az egy kő visszamaradt s azóta is ott lenn hever az udvaron.

— Mindjárt meglátni rajta, hogy sirkő volt, — mondotta a legidősebb gyermek; látni még egy homokórát, meg egy angyalból egy darabkát, de a fölírás, amely alattuk volt, majdnem egészen elmosódott, csak a Preben név, mindjárt utána egy nagy S és valamivel odább a Márta név olvasható

rajta, ennél többet aztán nem, hiába keres az ember s ezt is csak eső után látni, vagy ha jól lemossuk a követ.

— Én édes jó Istenem, hiszen ez Preben Svane sirköve meg a feleségéé! — felelte rá egy öreg ember, aki a koránál fogva, nagyapjuk lehetett volna mindazoknak, akik a szobában voltak. — Bizony, ők az utolsó házaspárok közé tartoztak, akiket még a régi zárda kertjében temettek el! Tiszteletreméltó, öreg házaspár voltak ők az én gyerekidőmben; mindenki ösmerte, mindenki szerette őket, a városka úgy nézett rájuk, mint egy koronázatlan öreg királyi párra; azt mondogatták róluk, hogy van egy tonna aranyuk, de azért nagyon egyszerűen ruházkodtak, durva szöveteket hordtak, bár a fehérműjök mindig ragyogott a tisztaságtól. Szép öreg házaspár voltak ők, Preben meg Márta. Ha a házuk magas kőlépcsőjének a padján ültek, amely fölé egy öreg hársfa terjesztette ki ágait és olyan barátságosan és jóságosan bólintottak, az embert igazán elfogta az öröm. Hihetetlenül jól bántak a szegényekkel, etették, ruházták őket s jótékonyosságuk csupa okosság volt és igazi keresztény emberszeretet. Az asszony halt meg előbb! Nagyon jól emlékszem még arra a napra; kis fiu voltam s apámat kísértem el az öreg Prebenhez, épen amikor az öreg asszony örökre elszenderült; az öreg ember mélyen meg volt indulva s úgy sirt, mint egy gyermek. A halott még a hálókamrában feküdt, amely épen a mellettünk való szoba volt, s az öreg ur apámnak és egy pár szomszédnak, akik eljöttek, arról beszélt, hogy milyen magányos lesz most már az ő élete, hogy milyen jó és hű volt az asszony, hány esztendő tölthettek együtt, hogyan ismerkedtek össze és hogyan szerették meg egymást; én, amint mondtam, még kicsi voltam, csak ott álltam és hall-

gattam és csodálatosan futotta el a szívemet, amint hallottam és láttam az öreg embert, aki lassankint fölélénkült s még az arca is kipirult, amikor mátkasága napjairól beszélt, meg arról, hogy milyen bájos volt az asszony s ő hány apró ártatlan fortélyt eszelt ki, hogy találkozhassek vele; beszélt az esküvő napjáról s szemei fölragyogtak, szinte visszaélte magát abba a boldog időbe s a szomszéd kamrában holtan feküdt egy öreg asszony, ő maga pedig öreg ember volt, s beszélt a reményteljes ifjuságról . . . Igen, bizony, ez a világ sora! Akkoriban meg csak gyermek voltam s most öreg vagyok, olyan öreg, mint Preben Svane. Elmulik az idő és megváltozik minden. Még nagyon világosan emlékszem a temetés napjára, az öreg Preben mindjárt a koporsó mögött haladt. Pár évvel előbb a házaspár kifaragtatta a sirkövét, rávésette a fölirást, a nevüket, mindent, csak ép a halálozás évszámát nem; a követ aznap este szekéren kivitték a temetőbe, fölállították a siron s egy évvel utóbb megint leemelték, az öreg Preben is odakerült a felesége mellé. Nem maradt utánuk akkora vagyon, mint az emberek hitték és mondták; ami maradt, az távoli rokonoknak jutott, olyan családoknak, amelyről addig nem tudott senki. A nagy favázás házat a magas kőlépcsővel, melynek kiugróján, a hárs alatt állott a pad, lehordatta a hatóság, mert már nagyon dűledezett s nem lett volna bátorságos meghagyni a többi mellett. Később, mikor a zárda templomával ugyanez történt s a temetőt is fölhányták, Preben és Márta sirköve, mint minden egyéb, ahhoz került, aki többet adott érte s már most ugy esett a dolog, hogy a sirkövet nem darabolták s nem használták föl, hanem még most is ott van az udvaron, surolópadja a cselédeknek s játszóhelye a gyermekeknek. A kövezett utca most az

öreg Preben és feleségének sirja fölött huzódik. Már nem gondol rájuk senki.

És az öreg ember, aki mindezt elbeszélte, bánatosan csóválta a fejét... Elfelejtették! Egyszer mindent elfelejtenek! — mondotta.

Azután egyéb dolgokról beszélgettek a szobában, de a legkisebb gyermek, akinek nagy, komoly szemei voltak, fölállott egy székre az ablakfüggönyök mögött s kinézett az udvarra, ahol a hold ráragyogott a nagy sirkőre, amelyet ő azelőtt mindig olyan üresnek és laposnak látott, de amely most úgy feküdt ottan, mint egy történelmi könyvnek teleírott, nagy levele. Mindazt, amit Prebenről és a feleségéről hallott a fiu, magában hordta a sirkő; és nézte a sirkövet s fölneézett a fényes, tiszta holdra, föl a tiszta magas légbé s úgy rémlett neki, hogy Isten arca ragyog a föld fölött.

— Elfelejtettek! Egyszer mindent elfelejtenek! — hangzott bent a szobában s ugyanabban a pillanatban egy láthatatlan angyal szíven és homlokon csókolta és halkán suttozta: Őrizd meg a rád bizott vetőmagot, őrizd meg jól érés idejéig! Oh te gyermek; az elmosódott föliratot, a porladó sirkövet tiszta, fénylő alakban te fogod átszármasztatni jövő nemzedékekre. Az öreg házaspár megint karonfogva fog sétálni a régi utcákon, mosolygó, friss, piros arccal fog ülni a kőlépcsőn, a nagy hárs alatt s köszöntgetni gazdagnak és szegénynek. Ennek az órának elvetett magja esztendőök lefolyása alatt viruló költeménnyé fog érlelődni. A szépet és a jót nem éri a feledés, tovább él az dalban és regében.

A világ legszebb rózsája.

Volt hajdan egy hatalmas királyné, akinek a kertjében minden évszaknak és a világ minden országának leggyönyörösebb virágai nyiltak, de a királyné legkivált a rózsákat szerette s volt is ott mindenféle fajta, a vad fölfutó rózsától kezdve, melynek zöld levelei almafaillatot árasztottak, a legszebb provence-i rózsáig; a palota falának menten nyiltak a rózsák, fölkúsztak az oszlopokra, ráfonódtak az ablakrámákra, be a tornácokra és az összes termék mennyezeteire; és mindegyik rózsafajtának más volt az illata, színe és alakja.

De bent a palotában gond és szomorúság tanyázott; a királyné betegen feküdt az ágyában s az orvosok kijelentették, hogy meg fog halni.

— Egy dolog mentheti meg az életét! — mondotta az orvosok között a legbölcsebb. Hozzátok el neki a világ legszebb rózsáját, azt, amely megnyilatkozása a legfensőbb és legtisztább szeretetnek; ha ezt meglátja a szeme, mielőtt meg-törnének: akkor életben marad.

És ifjak és vének jöttek mindenfelől s elhozták a legszebb rózsákat, amelyek mindenfelé a kertekben nyiltak, csak hogy az a rózsa nem volt köztük; a szeretet kertjéből kellett elhozni azt a rózsát; de ott is vajjon melyik szál rózsa volt a legfensőbb, legtisztább szeretet megnyilatkozása?

És a költők énekeltek a világ legszebb rózsá-

járól s mindegyik a magáét vallotta annak. És üzenet ment szét az egész országban minden szivhez, amely szerelemtől dobogott és üzenet ment minden rangu és minden koru emberekhez.

— Még senki sem nevezte meg azt a virágot, — mondotta a doktorok bölcse. Még senki sem mutatott rá a helyre, ahol teljes pompájában ki-
virult. Nem Romeo és Julia avagy Valborg koporsójának rózsái, ámbár ezek a rózsák mindenkor fognak illatozni a szálló dalban és regében, s nem is azok a rózsák, melyek Winkelried véres lándzsáiból sarjadzottak elő, abból a szent vérből, amely a hős szivéből csurgott, amikor meghalt a hazáért, ámbár nincs ennél édesebb halál, és nincs rózsza, amely pirosabb volna az ott hullatott vérenél. És nem is az a csodavirág, amelynek egy férfi magányos szobájában odaáldozza friss életének esztendőkön által, hosszú, álmatlan éjszakákon: — nem a tudomány bűvös rózsája.

— Én tudom, hogy hol virul! — mondotta egy boldog anya, aki gyöngé kisedével oda-
lépett a királyné fekvőhelyéhez. — Tudom, hol lehet ráakadni a világ legszebb rózsájára. Arra a rózsára, mely a legfensőbb és legtisztább szeretet megnyilatkozása. Az én édes gyermekem viruló arcán nyilik, amikor az álomból felüdülvé fölveti két szemét és szivének egész szeretetével mosolyog felém.

— Szép az a rózsza, de van még annál szebb is! — mondotta a doktorok bölcse.

— Igen, annál sokkal szebb! — mondotta az asszonyok közül az egyik. Én láttam, nem nyilik sehol fönségesebb, szentségesebb rózsza, de halovány volt, mint a tearózsza szirmai; láttam őt a királyné arcán; letette koronáját és a hosszú, kinterhes éjszakán maga hordozta beteg gyermekét, zokogva csókolgatta és Istenhez fohászzkodott

a gyermekért, ahogy csak egy anya tud fohász-
kodni a rettegés óráiban.

— Szentséges és csodálatraméltó a bánat fehér
rózsája a maga nagy erejében, de mégsem a leg-
szébb rózsza.

— Nem, a világ legszebb rózsáját az Ur oltára
előtt láttam, — mondotta a jámborszivü, öreg
püspök. Ugy ragyogott szemem láttára, mintha
egy angyal arca jelent volna meg előttem. A fiatal
leányok az Ur asztalához járultak, megujították
a szent keresztséget és rózsák pirultak és bágya-
doztak az üde arcokon; s ott állt egy ifju leány,
aki lelkének teljes makulátlan tisztaságával és
szeretetével tekintett föl az Istenéhez: ez volt a
legfensőbb és legtisztább szeretet megnyilatkozása.

— Legyen áldott az a leány! — mondotta a
bölc; de azért még eddig senki sem nevezte meg
a világ legszebb rózsáját.

Egy gyermek lépett a szobába, a királyné kis
fiacskája; könnyben ázott a szeme és az arca;
nagy nyitott könyv volt a kezében, ezüstveretü
szép bársonykötésü.

— Anyám! — szólt a kis fiu, — hallgasd meg
csak, hogy mit olvastam! — s a gyermek az ágy
szélére ült s olvasott a könyvből Róla, aki áldozati
halált halt a kereszten, hogy megváltsa az embere-
ket, a még meg sem született nemzedékeket.
Ennél nagyobb szeretett nincs a világon.

Rózsapír futotta el a királyné arcát, a szeme
tágra nyílt és tisztán látott és a könyv leveleiből
kinyílt előtte a világ legszebb rózsája, mása annak
a rózsának, mely Krisztus vércsöppjeiből sarjadt
a keresztfán.

— Látom! — mondotta. Sohasem hal meg az,
aki ezt a rózsát látja, a földkerekség legszebb
rózsáját.

Az év története.

Január derekán tul volt; szörnyü hóvihár dühöngött; a hóforgatagok végig porzottak a széles utakon és a keskeny utcákon; az ablaktáblákat kívülről mintha csak hóval tapasztották volna be, a háztetőkről nagy darabokban zuhant le, úgy hogy az emberek szanaszéjjel robbantak; szaladtak, futottak, egymás karjaiba omlottak, egy pillanatig szorosán fogták egymást s addig legalább meg tudtak állani a lábukon. A kocsikat meg a lovakat mintha csak porcukorral hintették volna be, az inasok a hátukat a kocsinak vetették és így védekeztek a szél ellen, a gyalogjárók pedig a kocsik mögött kerestek fedezéket, amelyek nehezen zötyögtek előre a mély hóban; és amikor nagyvégrevalahára megszűnt a vihar és a házak mentén keskeny ösvényt vágtak a hóban, az emberek mégis mindig megálltak, ha találkoztak; egyiküknek sem volt kedve megtenni az első lépést s belegázolni a mély hóba, hogy a másik elmeheessen előtte. Némán álltak ott, amíg végre, mintegy hallgatólagos megegyezés alapján mindegyik föláldozta a fél lábát, amellyel beletaposott a magas hóba.

Estefelé már szélcsönd lett, az égbolt olyan volt, mintha kisöpörték s egyuttal magasabbra emelték és átlátszóbbá tették volna; a csillagok vadonatujnak látszottak, némelyikük olyan kék és fényes volt; úgy fagyott, hogy csak úgy csikorgott s a legfelső hórétég lassankint annyira meg-

keményedett, hogy hajnalra már a verebeket is megbirta; ezek föl-alá ugrándoztak ott ahol az utcseprők a havat lapátolták, de bizony nem sok morzsát találtak és nagyon fáztak.

— Csip! — így szólt egyik a másikához — ezt nevezik ujesztendőnek! Hiszen rosszabb a réginél! Akkor mindjárt a régi mellett maradhattunk volna. Nagyon elégedetlen vagyok és nem ok nélkül.

— Igen, az emberek jártak mindenfelé és lövésekkel köszöntötték az ujesztendőt, — mondta egy kis didergő veréb, — bögréket vagdostak az ajtókhöz, magukon kívül voltak örömben, mert hogy az ó-esztendő odább állott; és én is örültem rajta, mert hogy azt vártam, hogy meleg napok köszönjenek majd ránk, de abból nem lett semmi, még keményebben fagy, mint azelőtt. Az emberek elhibázták az időszámítást.

— Elhibázták, — mondta egy harmadik, öreg és fehérbóbitás veréb; van valamijük, amit ők kalendáriomnak neveznek, ez az ő saját találmányuk és kell, hogy minden ahhoz igazodjék; csakhogy hát nem igazodik ahhoz. Az esztendő akkor kezdődik, amikor beáll a tavasz, ez a természet rendje és én így számítom az időt.

— De mikor áll be a tavasz? — kérdezték a többiek.

— Akkor, amikor megjön a gólya, de hát az nagyon bizonytalan és idebenn a városban senki sem tud bizonyosat róla, falun sokkal többet tudnak az emberek; kirepülünk falura és ott várjuk be talán; az ember ott közelebb van a tavaszhoz.

— Bizony, az nem is lenne rossz! — szólt az egyik veréb, aki ott szökdécselt és csipogott, anélkül, hogy valami érdemlegeset mondott volna. De itt a városban sok olyan kényelme van az embernek, amit attól tartok, nélkülöznie kell falun. Itt közelben egy tanyán lakik egy ember-

család, s az az okos ötletük támadt, hogy három vagy négy virágcserepet erősitenek a falhoz, úgy hogy a cserép nyílása a fal felé van, az alja pedig kifelé s mindegyiknek az aljába akkora lyuk van vájva, hogy szabadon ki-beröpdöshetnek; az uram, meg én ott raktunk fészket s a fiókáink is mind onnan keltek szárnyra. Az embercsalád persze azért rendezte be így, hogy mibennünk gyönyörködhessenek, mert különben nem csinálták volna, a maguk multságára kenyérmorzsát szórnak és így van mit csipegetnünk, szóval gondoskodnak rólunk; s így azt hiszem, hogy mégis maradok, s hogy az uram is marad, bár nagyon elégedetlenek vagyunk; de azért mégis maradunk.

— Mi meg kiröpülünk a vidékre, megnézni, jön-e már a tavasz, — s ezzel elröpültek.

Odakünn falun bizony még kemény volt a tél; jobban is fagyott, mint benn a városban. Metsző szél söpörte a hótakart mezőket. A paraszt nagy keztyükben ült a szánkóján s malmozott a karjaival, hogy meg ne vegye a hideg; térdén nyugodott az ostora, az ösztövére lovak meg úgy vágattak, hogy csakugy gőzölögtek belé, ropogott a hó, a kerékcsapáson szökdelték a verebek és dideregtek. — Csip-csup! Mikor jön a tavasz? Már alig várjuk!

— Várjuk! — ez hallatszott a legmagasabb havas dombról, keresztül a mezőkön; talán csak a visszhang volt, de annak a furcsa öreg embernek a szava is lehetett, aki szélben-viharban ott ült fönn a hó tetején; egészen fehér volt, mint a paraszt a fehér subájában, arca sápadt volt, haja hosszú, fehér, szeme nagy és fényes.

— Ki az az öreg ottan? — kérdezték a verebek.

— Én tudom! — mondotta egy vén holló, aki a sövény cölöpjén ült és igen leereszkedően elismerte, hogy az Úr színe előtt valamennyien kis

madarak vagyunk és ezért szóba elegyedett a verebekkel is és fölvilágosította őket: Én tudom, hogy ki az öreg. Ő a Tél, a tavalyi esztendő vénje, aki nem halt meg, mint a kalendáriom vallja, nem, mert hiszen ő a gyámja a kis Tavasz hercegnek, aki jönni fog. Bizony, Télapó viszi a kormányt. Hű! Titeket is ráz a hideg, kicsikéim?

— Hát nem úgy van, ahogy mondtam? — szólt a legkisebbik, — a kalendáriomot úgy fundálták ki az emberek, az nem a természet rendje. Inkább biznák mi reánk, mert nekünk finomabb az ösztönünk.

És eltelt egy hét, már a második is csaknem letelt, a befagyott tó szinte ránehezedett a földre s olyan volt, mint a megmervült ólom; a felhők meg nem is felhők voltak azok, hanem nedves, jéghideg ködök, amelyek csak úgy lógtak a szárazföld fölött; a nagy, fekete varjuk hosszú rajokban, némán huztak el, minden olyan volt, mintha álom ült volna rajta. És ekkor egy napsugár siklott végig a tavon s ez megcsillant, mint az olvasztott ón. Halomnak és mezőnek hótakarója már nem csillogott úgy, mint azelőtt, de a fehér alak, a Tél még mindig ott ült, szemét dél-tájnak szögezve; észre sem vette, hogy a hólepel csak besüpped a földbe s imitt-amott egy-egy zöld foltocska bukkan elő, amelyet aztán körülsereglettek a verebek.

— Kivivit! kivivit! Jön-e végre a tavasz?

— A tavasz! — hangzott végig réten és mezőn, a sötétbarna erdőkön által, ahol a fatörzseken a mohának friss zöldje fénylett; és délvidékről a levegőt szelve megérkezett az első gólyapár; mindegyiknek a hátán egy édes kis gyermek ült, egy kisfiu meg egy kislány; üdvözetül megcsókolták a földet; s ahova a lábuk ért, fehér virágok bujtak elő a hó alól; kézenfogva mentek föl az öreg hóemberhez, Télapóhoz, újabb üdvöz-

letül a mellére borultak, de abban a minutában mindahárman eltűntek és maga a vidék is eltűnt; nyirkos, ólmos köd ereszkedett le vastagon és mindent beborított. De nemsokára a szélvész belekapott a ködbe, nagy erővel tépázni kezdte és elhajtotta, mire a nap melegen kisütött; a Tél eltűnt, s a tavasz bájos gyermekei ültek az esztendő trónusán.

— Ezt nevezem én ujévnek! — csiripelték a verebek. Végre megkapjuk, ami dukál nekünk és kárpótlást is nyerünk a kemény télért.

S a merre a két gyermek fordult, zöld bimbók fakadoztak bokrokon és fákon, egyre jobban magasodott a fű és a szántóföldnek egyre mosolygóbb lett a zöldje. És a kislány köröskörül virágokat szórt széjjel; föltürt szoknyája telistele volt virággal, csak úgy buggyantak ki belőle és akármily serényen szórta a virágot, a szoknya azért csak tele volt, nagy buzgóságában valóságos virágesőt bocsátott az alma- és a barackfákra s azok ünnepi pompába borultak, pedig még egy zöld levélke is alig volt rajtuk.

A kisleány tapsolt a kezével, a kisfiu is tapsolt, mire fölburrantak a madarak, az ember azt sem tudta, honnan és mind az csicseregte és zengte: Megjött a tavasz!

Hát ez igazán csodaszép volt a szemnek. Sok öreg anyóka kitipegett ajtajából a verőfénybe, megrázta magát, nézte a sárga virágokat, melyek elárasztották a széles mezőt, szakasztott úgy, mint az ő fiatal korában; a világ újra megifjodott. — Áldott nap ez ma idekint! mondogatták az öreg anyókák.

Az erdő még barnászöld volt, minden fa a bimbójában, de ott volt már a müge, frissen, illatosan, ibolya garmadával, kökörcsin és primula, nedvtől, erőtől duzzadott minden fűszál, erre a pompás

szőnyegre igazán le lehetett telepedni s a tavasz-
nak ifju párja ott ült kéz a kézben, daloltak és
mosolyogtak és egyre jobban nőttek.

Langyos eső permetezett rájuk az égből, de ők
azt észre se vették, az esőcseppek meg az öröm-
könnyek összefolytak. Menyasszony és vőlegény
megcsókolták egymást s abban a szempillantásban
fölpattantak a bimbók mind s mire föltetszett a
nap, zöldbe öltözött minden erdő.

És a mátkapár kéz a kézben járt a lehajló, friss
lombsátor alatt, ahol a nap sugarai és a lombok
árnyéka annyiféle zöld színben játszottak. Szüzsies
tisztaság, üde illat reszketett a gyöngye leveleken,
elevenen és tisztán szökellt a forrás és a patak a
bársonyos zöld nád között, a tarka köveken . . .
Mindennek mindig is örök az élete és az is marad,
— ez volt az egész Természet szava. Szólt a kakuk,
szántott a pacsirta, hiszen gyönyörű tavaszidő
volt; de a fűzfák virágain még fejes keztyű volt,
olyan szörnyen óvatosak voltak, ami pedig nagyon
unalmas dolog.

Napok teltek el és hetek teltek el, a forróság
szinte lehömpölygött a levegőből; égő hullámok
járták át a vetést, amely egyre jobban sárgult,
egyre jobban aranyosodott. Éjszak fehér lótusz-
virága szétterítette nagy, zöld leveleit az erdei tó
tükörén és a halak ott kerestek árnyékot; az erdő
szélmentes oldalán, ahol a nap a parasztház falát
sütötte s szinte izzott a kinyílt rózsákon s a hol
a megrakott cseresznyefáról napégette, fekete,
zamatos gyümölcs csüngött: ott énekelt a nyár
szépséges asszonya, akit mint gyermeket és meny-
asszonyt láttunk; nézett föl a szálló, sötét felhőkre,
amelyek kékesfeketén, hullámosan, sűrűn egyre
magasabbra és magasabbra tornyosultak, mint a
hegyek; és folyton növekedve, mint megkövült
és levegőbe fordított tenger az erdő fölé eresz-

kedtek, ahol mintegy varázsütésre minden elnémult; minden szellőcske elült, minden madár elhallgatott, olyan komoly várakozás ülte meg az egész természetet, de az utakon és ösvényeken, kocsin, lovon, gyalogszerrel fődél alá igyekeztek az emberek. Most hirtelen megvillant valami, mintha csak a nap lángolón, vakítón, mindent fölégetve előtört volna, aztán harsogó égrobaj közepette minden elsötétült, az eső csakugy szakadt, aztán sötét lett, aztán világos lett, lecsendesült a természet, meg újra földübörgött. A barnáspelyhü, fiatal nádas nagy erősen hullámozott, az ágasbogas erdő beletemetkezett az esős ködbe, aztán sötét lett, aztán világos lett, lecsöndesült a természet meg újra földübörgött. A rét füve, mezők vetése elfeküdt a földön, mintha árviz söpört volna végig rajtuk s mintha már soha föl nem emelkednének. De zápor helyett egyszerre csak szemezni kezdett az eső, kisütött a nap, fűszálon, levélen ugy csillogott a vízcsöpp, mint a gyöngy, a madarak énekeltek, a patakban a halak fölnyilalltak a viz tükörére, szökdécseltek a bogarak s künt a föl-korbácsolt, sósvizü tengerben egy kövön ült maga a nyár, kemény kötésü, izmos ember, nedves csapzott hajjal; a friss fürdőtől megifjodva ott ült a meleg verőfényben. És köröskörül megifjodott az egész Természet: minden buja volt, erőtelji és szépséges; nyár volt, pompás, meleg nyár.

És éltető és édes volt az illat, amely szárnyra kelt a dús szénás réteken; a méhek ott az öreg körül zümmögtek; a szederinda ráfonódott az oltárköre, amely az esőtől megmosdatva ragyogott a napfényben; s odaszállott a méhkirályné a méhrajjal és viaszt és mézet készített; nem látta senki, csak a Nyár és az ő erőteljes felesége; nekik állott az Úr asztala, megterítve a természet áldozati adományaival.

Arany színben tüzelt az alkonyi égbolt, gazdag templomkupolák sem fénylenek így és hajnalfény és alkonypir között a hold világlott. Nyár volt.

És multak napok és multak hetek. Az aratók meztelen sarlói tündököltek a szántóföldek között, az almafák ágai roskadoztak a sárga és piros gyümölcsök alatt; kedvesen illatozott a komló, amely nagy csomókban csüngött alá és a mogyoróbokrok alatt, ahol fürtökben lógott le a gyümölcs, pihent a férfi meg az asszony, a nyár az ő komoly hitvesével.

— Milyen kincsház! — mondotta az asszony — köröskörül minden csupa áldás, olyan jól, olyan otthonosan érzem itt magam és mégis, nem tudom, de mintha, csönd és nyugalom után vágyódnám! Nem tudom, hogy milyen szóval mondjam! Már megint szántanak ott künn a mezőn. Az emberek mindig több és több nyereséget akarnak. Nézd, seregestől jönnek a gólyák és kis távolságban követik az eke járását; Egyiptom madara, mely a levegőn keresztül hozott bennünket! Emlékszel még, amikor mint kis gyermekek kerültünk ide, Éjszaká honába? Virágot hoztunk, kedves napfényt és zöld erdőket, amelyekkel keményen bánt a szél, mert barnulnak és sötétednek, mint a délszaki fák, de nem függ rajtuk arany gyümölcs, mint amazokon.

— Az arany gyümölcsöket akarod látni? — kérdezte a Nyár, — úgy hát örvendezzél. Föl-emelte karját és az erdő levelei pirosra meg aranszínűre váltak, pompázatos színek öntötték el az összes erdőket; tűzpiros bogyók fénylettek a rózsabokrokra, a bodzafák ágain nagy, nehéz, feketébe játszó bogyók csüngtek, a vad gesztenye gyümölcse megérve hámlott ki zöldesfekete héjából s az erdő mélyén másodvirágzása volt az ibolyának.

De az év királynéja egyre szótlanabb lett, egyre

halaványabb. — Hideg szél fuj! — mondotta! — nyirkos ködöt támaszt az éjszaka, a gyermekek országa után vágyódom.

És látta szárnyra kelni egyenként a gólyákat! És karjait terjesztette ki utánuk. Fölnézett az üresen maradt fészkekre, egyikben hosszuszáru buzavirág nyílt, egy másikban pedig sárga karórépa, mintha a fészek csak az ő védelmük és korlátjuk lett volna; és a verebek felröppentek a gólyafészkebe.

— Csip-csup! Hol maradnak az uraságok? Ugy látszik, nem bírják a szélfuvást, és azért hagyták el az országot! Szerencsés utat!

És egyre jobban sárgult a lomb az erdön, levél levél után hullott a fáról, zugtak az ősznek szélviharjai; az esztendő a lejtő végét járta. És a sárga levélszőnyegen feküdt az esztendő királynéja s szelid szemmel tekintett a tündöklő csillagokra; az ura mellette állott. Szélroham rázta-verte a lombot, amely lehullt a földre s akkor a királyné eltűnt, csak egy pillangó, az év utolsó pillangója szállt a fagyos légen át.

És jöttek a nyirkos ködök, a jeges szelek és a hosszú, sötét esték. Az esztendő fedelme ott állott, hófehér fürtökkel, de ő maga nem tudta ezt, azt hitte, hogy azok csak hópelyhek, amelyek a felhőkből hullottak le; vékony hólepel terült széjjel a zöld mezőn.

S a templomi harangok hirdették a karácsonyt.

— Születésre szólnak a harangok! — mondotta az év uralkodója, nemsokára megszületik az új uralkodópár és én is meg ő is fölleljük nyugalunkat, megpihenünk a tündöklő csillagon.

S a friss, zöld behavasodott fenyőerdőben, ott állott a karácsonyi angyal s beszentelte a gyöngye, fiatal fákat, amelyek majd az ő ünnepét fogják magasztalni.

— Öröm a szobában, a zöld fák alatt! —
mondotta az esztendő öreg fejedelme, aki pár
hét alatt hófehér aggastyánná vénhedett; közelget
az én pihenőm, az esztendő ifju párja nyeri el a
koronát és a jogart.

— És mégis tiéd a hatalom! — mondotta a
karácsonyi angyal, — a hatalom, de nem a pihe-
nés! Hagyd ott a havat meleg takarónak a fiatal
vetésen! Tanuld meg elviselni, hogy másnak
hódolnak, amikor még te vagy az uralkodó, tanuld
meg, hogy kell elfelejtve élni! Szabadságod órája
akkor fog ütni, ha megjön a tavasz!

— S mikor jön meg a tavasz? — kérdezte
a Tél.

— Megjön a gólya jöttével.

És ott ült az apó a hóval befűtt dombtetőn, fehér
fürtökkel, hófehér szakállal, hajlottan és öregén,
de olyan erősen, mint a tél vihara, keményen,
mint a tél jege, s nézett Dél felé, mint ahogy a
tavalyi Tél is ott ült és nézett a messzeségbe.
Ropogott a jég, csikorgott a hó, a tó fényes
tükrén karikáztak a korcsolyázók, a hollók és
varjak olyan jól festettek a fehér alapon s szél
se rezzen. És a néma levegőben a Tél ökölbe
szorította kezét és a jég ölvastagságnyira fagyott.

A verebek megint odaszállingóztak a városból
és tudakolták: Ki az az öreg ember ottan? —
És a holló megint ott ült, vagy talán már a fia,
ami teljesen egyremegy és így felelt nekik: Ez a
Tél! A tavalyi öreg. Nem halt meg, mint a
kalendárium mondja, hanem gyámja a tavasznak,
amely jönni fog.

— S mikor jön a tavasz? — kérdezték a
verebek, — mert akkor szebb idő virrad reánk
és jobb kormányt kapunk. A régi semmire sem
volt jó.

És a Tél csöndesen elgondolkozva bólogatott

a lombtalan, fekete erdő felé, ahol minden fának ágai szép formákban és hajlásokban rajzolódtak az égre; és míg a téli álom tartott, jéghideg ködöket eresztettek alá a felhők, a fejedelem ifjúságát és férfikorát álmodta vissza s reggeli szürkületkor a dér csillogó pompájában állott az erdő, ez volt a télnek nyári álma; aztán a napfény leolvasztotta a deret a fák ágairól.

— Mikor jön meg a tavasz? — kérdezték a verebek.

— A tavasz! — hangzott föl, mintha csak a hóval fedett halmok verték volna vissza. És a nap egyre melegebben és melegebben sütött, olvadt a hó, csicseregtek a madarak: Jön a tavasz!

S magasan a levegőégben megjelent az első gólya, utána a második: mindegyiknek a hátán egy kedves gyermek ült, leereszkedtek a nyílt mezőn, megcsókolták a földet, megcsókolták a csöndes, öreg embert és a ködfelhőktől vitetve eltűnt, mint Mózes a hegyen.

Véget ért az év története.

— Ez nagyon helyes! — csipogták a verebek, — meg nagyon szép is, de nem a kalendárium szerint való és azért olyan fonák.

Az utolsó napon.

Legszentebb nap az élet valamennyi napja között az, amikor meghalunk; az utolsó nap ez, a nagy átváltozás szentséges napja. Gondolkoztál-e már komolyan erről a bizonyos, nagyszerű, utolsó földi óráról?

Volt hajdan egy ember, erősen vallásos, ahogy mondani szokták, harcosa az igének, amely neki igája volt, buzgó szolgája egy buzgó istennek. S egyszer csak ágya mellett állott a halál, a mennyei arcu, szigorú halál.

— Ütött az órád, jönnöd kell velem! — mondotta a Halál; jéghideg ujjával megérintette az ember lábait s ezek megmerevültek, megérintette a homlokát, aztán a szívét, mely az érintéstől megszakadt s a lélek követte a Halál angyalát.

De abban az előbbi pár pillanatban, a lábtól a homlokig s a szivig való fölavatás alatt minden, amit az élete hozott neki és fölkellett benne, mint a tenger nagy, fekete hullámai elborították a haldoklót. Így fog át az ember egyetlen tekintettel széditő mélységeket, úgy futja be egy gondolat villámával a mérhetetlen utat, így summázza és így ösmeri föl szemének egy rebbenésével a megszámlálhatatlan csillagtábor, a földgolyókat és világokat a végtelen térségben.

Az ilyen pillanatban borzad a megrémült bűnös, nincs támasza, miben megfogózzék, úgy rémlik neki, mintha kizuhanna a végtelen ürbe. De a

jámbor fejét Istenre támasztja, átadja magát, mint a gyermek: Legyen meg a Te akaratod.

Am ebben a haldoklóban nem lakozott gyermeki lélek, érezte magáról, hogy férfi, nem borzadott, mint a bűnös, tudta, hogy ő az igazhitű. A vallás parancsait mindig betöltötte betű szerint, tudta, hogy millióknak a kárhozát széles utját kell megjárniok, tüzzel és vassal pusztithatta volna el itt a testüket, mint ahogy lelkük megért a pusztulásra most és mindörökké; az ő utja az égnek volt irányozva, ahol a kegyelem, a megígért kegyelem fog neki kaput nyitni.

És a lélek a Halál angyalához állott, de még egyszer visszanézett a kihült ágyra, ahol porhüvelybe feküdt, fehér halotti ingben; saját énjének idegen képemása. És mentek és szálltak, mintha csak hatalmas csarnokban lettek volna, mely mégis olyan volt, mint egy erdő; megnyesett, kifeszített, fölötözött, rendbeszedett, mesterségesen formált volt ott a természet, mint a régi francia kertekben; maskarádé volt ott.

— Ez az ember élete! — mondotta a Halál angyala.

Valamennyi alak többé-kevésbé maskarában volt; s nem épen a legnemesebbek és leghatalmasabbak voltak azok, akik bársonyban és aranyban sürgölődtek s nem a legalsóbbak és legsilányabbak, akik a szegénység kámzsájában jártak-keltek. Nagyon furcsa maskarádé volt és legsajátságosabb az volt benne, hogy a ruhája alatt valamennyi gondosan rejtegetett valamint a többitől; de a sok alak egymáshoz kapkodott, hogy kiráncigálják egymás titkát s ilyenkor mindig egy állatfej bukkant elő; az egyiknél vigyorgó majom, a másiknál undok kecskebak, nyálas kigyó vagy pihegő halfej.

Az az állat volt, amely mindnyájunknak átka, az az állat, amely belegyökeresedett az emberbe

s szökellt és ugrált, akart törtetni előre és mind-egyik alak szorosán összefogta a ruháját, de a többi elrántotta és így kiabált: Látod! Ilyen ez a férfi! Ilyen ez a nő! — S pőrére vetkeztették egymás silányságát.

— Milyen állapot fészkelte bennem? — kérdezte a vándorlélek; és a Halál angyala egy kevély alakra mutatott, amelynek fejét csillámló színű, tarka dicsfény koszoruzta, de az ember szive körül egy állat lábai rejtőzködtek, egy páva lábai; a dicsfény csak a madár sokszínű farka volt.

Amint tovább szálltak, nagy madarak csunyán kiáltoztak a fák ágairól s érthető emberi hangon kiabálták: Te Halál vándora, jutok-e még eszedbe; s ezek mind életidejének bűnös gondolatai és vágyai voltak, amelyek hozzá kiáltoztak: Jutok-e még eszedbe.

Egy pillanatra megborzadt a lélek, mert ráismert a hangokra, bűnös gondolataira és bőszt vágyaira, amelyek most mint terhelő tanúk jelentkeztek.

— A mi vad törzsünkben, bűnös természetünkben semmi jó nem lakozik! — mondotta a lélek, — de az én gondolataim nem váltak tetté, a világ nem látta a férges gyümölcsöt! — És még jobban sietett, hogy kiérjen az ocsmány kiáltozás köréből, de a nagy, fekete madarak körbefogták, s ott kerengtek nagy kiáltozással, mintha az egész világot be akarnák tölteni hírével; fölszökött, mint az üldözött szarvas, minden lépésénél éles kavicsba ütközött a lába s fölhasadozott a husa, hogy igazán fáj. — Honnan kerülnek ide ezek az éles kövek? Ugy hevernek a földön, mint a hervadt levelek!

— Ezek a te meggondolatlan szavaid, amelyeket életidőd alatt elejtettél s amelyek mélyebben sebeztek felebarátod szívére, mint most e kövek a te lábaidat.

— Erre nem gondoltam! — mondotta a lélek.

— Ne ítélj, hogy ne ítéltesél! — zugott át a légen.

— Mindnyájan vétkeztünk! — szólt a lélek és újra fölemelkedett. Megtartottam a törvényt és az evangéliumot, megtettem, ami tőlem telt, nem vagyok olyan, mint a többi.

A menny küszöbéhez értek s a kapuálló angyal ezt kérdezte: Ki vagy? Nevezd meg a hitedet és mutasd meg nékem cselekedeteidben.

— Pontosán betöltöttem minden parancsot! Porig alázkodtam a világ szemeláttára, gyűlöltem és üldöztem a gonoszt és a gonoszokat, azokat akik a kárhozat széles útján járnak s még ezután is fogom őket üldözni tüzzel-vassal, ahogy módom lesz benne.

— Így hát te Mohammed hitvallója vagy? — szólt az angyal.

— Én? Soha!

— Aki fegyvert ragad, fegyver által vész el, — mondotta a Fiu; te nem az ő hitén vagy. Talán Izrael fiaihoz tartozol, aki azt mondja Mózesrel: szemet szemért, fogat fogért, — Izrael fia vagy, kinek buzgó Istene csakis a te néped Istene.

— Keresztény vagytok!

— Ez nem ismerszik meg hitedről és cselekedeteidről. Krisztus igéje az engesztelődés, a szeretet és az irgalom.

— Irgalom! — hangzott át a terek végtelenjén, a mennyország kapuja föltárult s a lélek belebegett a kinyílt káprázat felé.

De a kiáradó világosság oly metsző volt és oly vakító, hogy a lélek visszadöbbsent, mint kivont kard előtt; és a hangok oly lágyak és szivetindítóak voltak, ahogy földi ajakról soha nem szállhatnak, a lélek remegett és egyre mélyebben és mélyebben hajolt meg, de a mennyei

világosság át meg átjárta és ekkor megérezte és megértette, amit soha azelőtt így nem érzett: kevélységének és keménységének, bűnösségének nyomasztó terhét. És megvilágosított.

— Ami jót műveltem a világon, azért tettem, mert mást nem tehettem, de a rossz . . . az bennem gyökerezett!

És a lélek káprázott a tiszta, mennyei fénytől, úgy látszott, hogy aléltan roskad össze, lesujtva, magába rejtőzködve, mint aki még nem érett meg a mennyországra és a szigorú, igazságos égi bíróra gondolva nem merte eldadogni azt a szót, hogy: irgalom.

De az irgalom ott volt, a nem várt irgalom.

Az egész, végtelen térség Isten mennyországa volt, kimerithetetlen bőséggel áradt el rajta az isteni szeretet.

— Oh, te emberi lélek, légy szentséges, szeretettel teljes, fénylő és örökkéig tartó! — és zengett-kongott mindenfelé. És földi életünk utolsó napján mindnyájan, de mindnyájan össze fogunk döbenni a mennyország fényétől és pompájától, mint ez az árva lélek, mélyen meghajolunk, alázasan leborulunk, de azért mégis fölmagasít és fenhordoz bennünket az Ő szeretete, az Ő irgalma, új utakon fogunk lebegni, tisztulva, jobbulva, nemesedve, egyre közelebb jutva a drágalátos égi világossághoz; és Ő benne erősödve föl is szárnyalhatunk az örök fényességbe.

Való igaz!

— Szörnyüses egy história! — kodácsolta egy jérce, még pedig abban a városnegyedben, ahol a história *nem* esett meg. Szörnyüses história a tyukólban! Ma éjszaka nem tudnék egymagamban hálni. Jó szerencse, hogy sokan gubbasztunk fenn az ülön. Aztán még olyanokat mesélt, hogy a többi tyuknak mind fölborzolódott a tolla s a kakasnak leesett a taréja. Való igaz!

De mi az elején akarjuk kezdeni s az elejét egy másik tyukólban s más városrészben kell keresni. A nap leáldozott, a tyukok fölrepültek; egy fehértollu, kurtalábu jérce szabályszerűen tojt s mint jérce minden tekintetben tiszteletreméltónak mutatkozott; miközben fölrepült az ülőre, csőrével csipdeste magát s egy apró tolla kihullott.

— Ott száll! — mondotta, — mennél többet tépek ki, annál szebb leszek! Ezt csak tréfából mondotta, mert a tyukok között ő volt az ugynevezett humorista, különben, mint mondottam, igen tiszteletreméltó személyiség; akkor aztán elaludt.

Sötétség fogott be mindent köröskörül, a tyukok egymás mellett szorongtak, de az ő tőszomszédja nem aludt; hallotta meg nem is hallotta, ahogy kell ezen a világon, ha az ember békességben akar élni; de azért a tuloldali szomszédnőjének mégis meg kellett hogy mondja: Hallottad, mit mondtak itt az imént? Nem akarok néven nevezni

senkit, de van itt egy tyuk, aki a tollát tépi ki, hogy szebb lehessen. Én a kakas helyében rá se néznék.

De épen a tyukok fölött ült a bagoly, az apabagollyal és az apró baglyokkal; ennek a családnak jó füle van, föl is kaptak minden szót, amit a tyuk mondott, forgatták a sanda szemüket, bagoly mama a szárnyaival legyezte magát és így szólt: Ne hallgassatok oda, de persze ugyis meghallottátok, amit ott mondtak? Én saját fülemmel hallottam, sokat hall az ember, amíg leesik a füle. Van itt a tyukok között egy, aki annyira elfelejtkezett arról, hogy mi illik egy tyukhoz és mi nem, hogy ott ül, kitépi minden tollát s úgy mutogatja magát a kakasnak.

— Prenez garde aux enfants! — mondotta az apabagoly, — csak ne a gyerekek előtt.

— Én bizony elmondom a szomszéd bagoly-nak; a társas érintkezésben igen tiszteletreméltó személyiség! s ezzel a bagoly mama elröpült.

— Hu, hu, uhuhu! — huhogták mindaketten a szomszéd galambducba, az összes galambokhoz. Hallottátok? Hallottátok? Uhu! Van itt egy tyuk, aki a kakas kedvéért minden tollát kitépte! meg fog fagyni, vagy talán már meg is fagyott. Uhuhu!

— Hol? Hol? — sugták-bugták a galambok.

— A szomszéd udvaron! Mondhatnám, hogy a saját szememmel láttam! Szinte illetlenség tovább adni a dolgot. De hát való igaz!

— Szóról-szóra így van, szóról-szóra így van! — mondották a galambok és leturbékoltak a saját tyukójukba. Van itt egy tyuk, némelyek szerint két tyuk, akik minden tollukat kitépték, hogy másnyenek legyenek, mint a többi s ily módon magukra vonják a kakas figyelmét. Nagyon kockázatos játék, mert az ember meghülhet, látat kaphat; már meg is haltak mindaketten.

— Talpra! Talpra! — kukorékolta a kakas és fölropült a palánkra; álom vesztegelt még a szemén, de azért mégis kukorékolt: Három tyuk meghalt, mert reménytelenül szeretett egy kakast! Mindahárman kitépték összes tollaikat! Csunya história, nem akarom titokban tartani, csak hadd menjen tovább.

— Hadd menjen tovább! — rikoltozták a denevérek s a tyukok azt kodácsolták, a kakasok azt kukorékolták: Hadd menjen tovább! — És így adta tovább a történetet egyik tyukól a másiknak, amíg végre visszajutott oda, ahonnan eredetileg kiindult.

— Öt tyukkal esett meg — így beszélték —, hogy minden tollukat kitépték, mert meg akarták mutatni, hogy a kakas miatt való szerelmi bánatukban melyik soványodott meg legjobban, aztán kölcsönösen véresre vagdosták egymást és halva rogytak össze, családjuk szégyenére és gyalázatára, gazdájuk nagy károsodására.

A tyuk, aki azt a laza kis tollat elveszítette, persze hogy nem ösmert rá a saját történetére s minthogy derék, böcsületes tyuk volt, így szólott: Megvetem azokat a tyukokat; de van ilyen több is. Az ilyesmit ne hallgassa el az ember és én el is fogok követni mindent, hogy a dolog bekerüljön az ujságba, mert akkor hire futamodik az egész országban; és ezt azok a tyukok meg a családjaik is megérdemlik.

Bele is került az ujságba, ki is nyomtatták és hát való igaz, hogy egy kis pehelyből öt tyuk is könnyen lehet.

A hattyufészek.

A Keleti és az Éjszaki tenger között van egy hattyufészek, Dánország a neve, ott születtek és születnek olyan hattyuk, akiket sohasem felejt el a világ.

Az ősi időkben egy sereg hattyu az Alpokon át Milano zöld sikságaira vonult, ahol gyönyörűség volt tanyázni, ezt a hattyusereget pedig longobardoknak nevezték.

Egy másik raj, fénylő tollazatu, hűséges szemű, Bizáncig lendült, ott körülülte a császár trónusát s kiterítette nagy, fehér szárnyait, mint ótalmazó pajzsot. Ezeket waringeknek hívták.

Frankhon partjairól rettegő kiáltás hangzott föl, amikor éjszokról megjelentek a véres hattyuk, akik tüzet hordtak a szárnyaik alatt és a nép így imádkozott: Isten, szabadíts meg bennünket a vad normannoktól.

Anglia viruló zöld gyepén, a nyílt parton állt a dán hattyu, hármas királyi koronával a fején s aranyjogarát kiterjesztette az ország fölé.

A hősök meghajtották térdüket Pommeránia partján s jöttek a dán hattyuk kivont karddal, keresztes lobogóval.

Azt mondod, hogy így volt ez az ősidőkben.

De még újabb időkben is hatalmas hattyuk szálltak ki a fészekből.

Fény hasította meg a levegőt, messzire tündökölt a világ minden országa felett, a hattyu erős szárny-

csapással elverte a homályos ködöt, szemnek jobban láthatóvá lett a csillagos égbolt, mintha csak a föld jött volna közelebb; Tycho Brahe volt ez a hattyu.

— Hja, akkor! — mondd, — de hát a mi napjainkban!

Hattyut hattyu mellett láttunk evezni a levegő-égben. Az egyik végiglebbentette szárnyát az aranyhárfa hurjain s az betöltötte hangjával Éjszakot, Norvégia hegyei magasabbra emelkedtek a hajdankor verőfényében; zúgtak a fenyők és a nyírfák; Éjszak istenei, hősei és nemes asszonyai tüntek föl az erdők sötétlő mélyén.

S láttunk egy hattyut, mely szárnyával a márványsziklára csapott, hogy az meghasadts a kőbe igazott szépséges alakok kiléptek a nappali verőfénybe s köröskörül minden országban fölszegték fejüket az emberek, hogy e hatalmas alakokat láthassák.

Láttunk egy harmadik hattyut, mely beszötte az egész földet a gondolat drótfonalával, mely most országról országra vonul, úgy hogy a szó villám sebességével röpül át az országokon.

Az Ur szereti az öreg hattyufészket a Keleti és Éjszaki tenger között. Jöjjenek ám hatalmas madarak a levegőn át, hogy szétilálják: Annak nem szabad megtörténnie. Még a tollatlan fiókák is körülörzik a fészket, s ahogy láttuk, nekivetik fiatal mellüket a tusának, hogy a vérük kicsordul, s csőrükkel, körmükkel verekszenek.

Évszázadok fognak még enyészni, hattyuk fognak kiszállani a fészekből, látni, hallani fogja őket mind a nagy világ, amíg eljön az idő, amikor bizony elmondhatjuk majd: Ez az utolsó hattyu, a hattyufészek végső éneke.

Egy jókedvű ember.

Apámtól a legnagyobb kincset örököltem, tudniillik jó kedvet. És ki volt az apám? Hát bizony, ennek már semmi köze a humorhoz. Jó husban levő, élénk ember volt, kövér és gömbölyű, külső és belső hábitusa sehogysem vágott a hivatalához. S mi volt hivatala és társadalmi állása? Igen ám, de ha mindjárt a könyv elején leírjuk vagy ki-nyomtatjuk, akkor nem kelthet csodálkozást, ha sokan, akik kézbe veszik a könyvet, félre is teszik s azt mondják: ez olyan nyugtalanitónak látszik, nem szeretem az effajta dolgokat. Pedig hát az apám se hóhér, se gyepmester nem volt, ellenkezőleg, hivatalával a város legtisztesebb urait megelőzte és helyén is volt ott, és az a hely teljes joggal megillette; neki kellett legelől lennie, előbbre, mint a püspöknek, mint a vérbeli hercegeknek . . . Ő volt mindig legelől — a halottaskocsi kocsisa.

Most már kiböktem! És mondhatom, hogy ha apámat látta valaki ott fönn, a halál-omnibusz bakján, hosszú, bő, fekete kántusában, fekete-fátyolos, háromszögű kalappal a fején s jól meg-nézte az arcát, amely szakasztott olyan volt, mint ahogy a napot szokták rajzolni, az ember nem igen gondolhatott gyászra meg sirgödörré; apám arca ezt mondta: nem tesz semmit, sokkal jobban fog kiütni, mint hiszik.

Látjátok, tőle örököltem jó kedvemet meg azt a szokásomat, hogy sűrűn járok ki a temetőbe, s ez nagyon mulatságos dolog, ha az embernek megvan hozzá a kellő jó humora, meg aztán jára-

tom a Hírek és Hirdetések lapját, mint az apám tette.

Nem vagyok egészen ifju, se feleségem, se gyermekem, se könyvtáram, de mint mondtam, előfizetek a Hírek és Hirdetések lapjára, én beérem vele, s legkedvesebb ujságom, ahogy az apámé is volt: igazán nagy hasznát látom, mindent közöl, amit egy embernek tudnia kell: ki szónokol a templomokban és ki az új könyvek lapjain, hol lehet házakat, cselédeket, ruhákat és élelmiszereket kapni, hol van „végeladás“, ki mond csődöt, aztán meg annyi jótékonyági cselekedetet, annyi ártatlan, jámbor verset talál benne az ember, amelyek senkinek sem ártanak; házassági ajánlatokat, légyottokat, amelyekbe az ember belebocsátkozik vagy nem bocsátkozik bele. Minden olyan egyszerű és természetes! Az ember igazán boldogan élhet s eltemettetheti magát, ha járhatja ezt az ujságot s élete végén annyi szép papirosa van, hogy igazán puha ágyat vethet belőle, ha nem fekszik örömeztőbb gyaluforgácson.

A Hírek és Hirdetések meg a temető volt mindig a két legkedvesebb, legjobb szellemébresztő sétám, ez volt a két kedvenc fürdőm, ahol a jó humorom fölfrissült.

A Hírek és Hirdetéseket mindenki átlapozhatja maga is, de a temetőbe én velem jöjjetek; akkor menjünk oda, amikor süt a nap és zöldelnek a fák, járjunk a sirok között. Mindegyik sir bezárt könyv, fölül van a háta, el lehet olvasni a címét, amely megmondja a könyv tartalmát, és mégse mond semmit, csak hogy én azért mégis tudok mindent, tudom az apámtól meg a magam esztől. Megvan az én temetői naplóm, az olyan könyv, amelyet a magam hasznára és multságára szerkesztettem; ott együtt fekszenek valamennyien, sőt még annál is többen.

Künn is vagyunk már a temetőben.

Itt, a fehérre füstött pálcikás rács mögött, ahol valamikor egy rózsabokor állott (most már elhalt, de a szomszéd sirnak az örökzöldje átnyujtogatja zöld karjait, hogy mégis legyen ott egy kis siri pompa): egy nagyon boldogtalan ember nyugszik, aki pedig, ahogy mondani szokás, jól bírta magát, míg a földön élt, szépen megtudott élni, sőt még azon fölül is költhetett, de nagyon is szívére vette a világot, azaz hogy a művészetet. Ha valamelyik este a színházban ült, hogy szíve szerint élvezzen, mindjárt kijött a türelméből, ha a színpadmester nagyon is sok fényt bocsátott a hold tányérjába, vagy ha a levegő-szuffiták a kulisszák előtt lógtak, amikor a kulisszák mögött kellett volna lógniok, vagy ha Amagar szigetén pálmafa nőtt, a tiroli tájképbe kaktuszt festettek és bükkfákat a norvégiai diszletbe. Mintha bizony nem volna mindegy! Hát ki törődik az ilyesmivel! Hiszen csak komédia s az ember mulasson rajta. Aztán meg néha keveselte, néha meg sokallta a közönség tapsait. — Nedves fa! — mondotta, ma este nem akar meggyulladni, — aztán megfordult, hogy lássa, miféle emberek vannak ott s úgy vette észre, hogy rossz helyen nevetnek, ott ahol nem lett volna szabad nevetni, ezen fölbosszankodott, gyötrődött, boldogtalan embernek érezte magát és most sirjában nyugszik.

Emitt meg egy nagyon boldog ember szendereg, vagyis egy nagyon női származású, nagyon előkelő ember, ami nagyon szerencse volt rá nézve, mert különben sohasem vitte volna semmire, de a természetben minden oly bölcsen van eligazítva, hogy az embernek repes a szíve, ha rágondol. Hogy lépkedett, elől-hátul himesen-szinesen s úgy helyezték el a teremben, mint a gyöngygyel himzett, drágalátos csengettyűhuzót, amely

mögött mindig van egy jó vastag zsinór s ez látja el a szolgálatot; neki is volt egy ilyen jó vastag zsinórja, helyette, aki ellátta az ő dolgát, s ez még most is ugyanigy működik egy új, himzett csengettyűhuzó mögött. Hiszen minden olyan bölcsen van eligazítva, hogy az ember igazán szívből örülhet.

Itt nyugszik, hát persze ez nagyon szomorú! Itt nyugszik egy ember, aki hatvanhét esztendeig azon kotlott, hogy egy jó ötletet hozzon világra, végre az ő legjobb meggyőződése szerint meg is szülte ezt az ötletet, de annyira megörült neki, hogy belehalt, belehalt a nagy örömbé, hogy neki ilyen ötlete született; semmi hasznát nem vette, mert senkinek sem mondhatta el a kitűnő ötletet. Gondolom is, hogy ez a jó ötlete nem hagyja a sirjában pihenni, mert, föltéve, hogy ezzel az ötlettel csakis reggelizésnél lehet hatást elérni s hogy neki, mint halottnak, a közvélemény szerint azt éjfél körül lehet megjelennie: az ötlete nem talál az illő ponthoz, senkit meg nem nevette s a szegény ember a jó ötletét visszaviheti megint a sirba. Hát ez nagyon szomorú sirhalom.

Itt nyugszik egy nagyon zsugori asszony, amíg élt, éjszakánként fölkelt és nyávogott, mert el akarta hitetni a szomszédjaival, hogy macskákat tart a háznál; s olyan zsugori volt!

Itt egy jó családból való kisasszony pihen; ha társaság volt, mindig énekelnie kellett s azt énekelte, hogy: *Mi manca la voce!* — ez volt az egyetlen igazság egész életében.

Emitt már egy más fából faragott hajadon nyugszik! Ha a szív kanárimadara csattogni kezd, akkor az ész az ujjával dugja be a fülét. A szép szüzcseke a házaselet glóriájában állott! Mindennapi história, de szépen van mondva! Hagyjuk pihenni a holtakat!

Itt nyugszik egy özvegyasszony, akinek hattyudai volt a száján és bagolyirigység a szívében. A családokban mindig felebarátja hibáit kereste, amelyeket nem lehetett föllelni.

Itt egy családi sírbolt; e nemzetség minden tagja annyira egy hitben élt s úgy összetartott, hogy ha az egész világ s ráadásul az ujság is azt mondta valamire: így van! aztán a kis fiu hazajött az iskolából és azt mondta: én meg így hallottam! — akkor csakis úgy volt helyesen, ahogy ő hallotta, mert ő a családhoz tartozott. És az is bizonyos, hogy ha a család udvari kakasa történetesen éjfélkor kukorékolta el magát, akkor reggel volt, ámbár a bakter és a város minden órája arról tett bizonyosságot, hogy éjfél van.

A nagy Goethe ezzel zárta Faustját: Folytatása következhetik, — mi is ezzel végezhetjük temetői sétánkat. Sokszor járok ki, ha egyik-másik barátom vagy nem barátom nagyon is bolondul csinálja a dolgát; kimegyek, egy kis pázsitos helyet szemelek ki magamnak, annak a férfinak vagy nőnek szánom, akit el akarok temetni s mindjárt el is temetem őket és ott fekszenek holtan és tehetetlenül, amíg mint megújodott és megtisztult emberek jönnek vissza. Életüket és viselt dolgaikat az én szempontomból tekintve beleírom a siri-naplómba és jó volna, ha mindenki ezt tenné, ne bősziüljön föl, ha valaki nagyon fölbőszíti, hanem temesse el az illetőt, vigyázzon a jó kedvére, meg a hirdetési ujságra, erre a lapra, melyet a nép ir tele, miközben gyakorta „vezetik a kezét“.

S ha eljön az ideje, amikor velem együtt az én élettörténetemet is bekötik a sirok könyvébe, a födelére csak ezt írják:

„Egy jókedvű ember.“

Mert ez az én élettörténetem.

Szivfájdalom.

A történet, amelyet itt hozok, voltaképen két külön részből áll; az első el is maradhatna, de vannak előismeretek, amelyek hasznosak.

Falun vagyunk, egy uri birtokon 's épen ugy esett, hogy az uraság egy napra elutazott. S épen ekkor állított be a szomszéd városkából egy asszonyság, vele volt a mopszlija is, s azért jött, mint mondotta, hogy részvényeket adjon el timárműhelyére. A papirokat is elhozta s mi azt tanácsoltuk neki, hogy tegye be őket egy boritékba s írja rá a földbirtokos címét: Méltóságos főhadbiztos, lovag stb., stb.

Meghallgatott bennünket, fogta a tollat s kérte, hogy lassubb tempóban ismételjük a címet. Megtettük és ő írni kezdett; de a „főhad“ után megakadt, fölnyögött és így szólt: én csak asszony vagyok! Miálatt irt, a mopszlija letelepedett a padlón és morgott, mert hiszen a kutya is szórakozásból és egészségi okokból jött falura s így igazán nem érhetette be a padlóval. Különbén alig volt egyéb, mint egy zsiros hát és egy pisze orr.

— Nem harap! — mondotta az asszonyság, — nincsenek fogai. Ugyszólván a családhoz tartozik és hűséges; dörmögős, de csak az unokáim miatt lett ilyen mogorva; lakodalmat játszanak s azt akarják, hogy ő legyen a nyoszolyóleány, ami nagyon megviselte a kis öreget.

Atadta a papirokat s karjára vette a mopszlit. Ez az első rész, amely el is maradhatna.

A mopszli kimult! — ez a második rész.

Körülbelül egy héttel később történt; bementünk a városkába s betértünk a nagyszállóba. Ablakaink az udvarra nyitak, amelyet egy deszkafal kettéválasztott; az egyikben lenyuzott állatbőrök és szörmék lógtak, nyers és kicserzett állapotban; egy timárműhely egész anyaga együtt volt itt, s a műhelyt az özvegy birta. A mopszli aznap reggel halt meg s az udvaron temették el; az özvegynek, már tudniillik az özvegy timárnének az unokái takarították be a sirt, mert a mopszli nem volt házas; igazán szép sirja volt, s öröm lehetett benne feküdni.

A sirt egy fazék cserepeivel kerítették körül és beszórták homokkal; a tetején egy fél vörös palackot helyeztek el, fölfelé fordított nyakkal, ami igazán nem mondható allegórikusnak.

A gyerekek körüláncolták a sirt s a legidősebb fiu, egy gyakorlati szellemű, hétéves tacskó azt indítványozta, hogy a mopszli sirját belépti díj mellett mutogassák az összes utcabélieknek; a belépti díj pedig egy nadrággomb legyen, mert nadrággombja mindegyik fiunak van s mindegyik fiu befizethet egy kis leányt is; az indítványt egyhangulag elfogadták.

A kis utca, sőt még a hozzátartozó sikátor összes gyermekei eljöttek s lefizették a nadrággombot; aznap délután sok fiunak lógott a nadrágtartója, de legalább látták a kis mopszli sirját s ez megért egy nadrággombot.

De künn az özvegy timárné udvara előtt, szorosán a bejárat mellett egy rongyokba öltözött kis leány állott, gyönyörű kis alakja volt, fűrtös haja, olyan fényes, kék szeme, hogy öröm volt nézni rája; nem szólt egy szót sem, nem is sirt, de valahányszor megnyílt a kis kapu, bekandikált az udvarra. Tudta, hogy nincs nadrággombja s

ezért maradt künn olyan szomorú képpel, amíg a többiek mind megnézték a mopszli sirját s el is mentek; akkor aztán leült, eltakarta szemét kis, barna kezeivel és sirva fakadt; mert ő volt az egyetlen, aki nem láthatta a mopszli sirját. Nagy szívfájdalom volt ez, felnőtt embert sem érhet ennél nagyobb.

Mi ezt az emeletről láttuk, s az emeletről nézve ez is, mint akárhányszor a magunk vagy a mások szívfájdalma, bizony olyan, hogy mosolyogni tudunk rajta! Ennyiből áll a történet s aki nem érti, vegyen egy részvényt az özvegy timárnénál.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Minden a helyén legyen!

Több, mint száz esztendeje már annak! Az erdőn túl a nagy tó mentén állott egy régi uriház; mély árkok szegték körül, amelyekben sás és káka nőtt. A kapuhoz vivő hid mellett öreg fűzfa hajolt a sás fölé.

A mélyut felől kürtszó meg lódobogás hallatszott, s a kis libapásztorleány sietve terelte le a ludakat a hidról, hogy a fölvtágtató vadásztársaság ott ne érje őket; a vadászok olyan iramban jöttek, hogy a kis leány kénytelen volt fölugorni egy magas sarokköre. Félig gyermek volt még, gyöngéd, finom alkatu, de két szép fényes szeme olyan édesen sugározta be az arcát; de a nagyságos ur nem nézett erre. Mialatt szilajul vágatva elrobogott előtte, ostorát megfordította a kezében s nyers jókedvében olyat ütött nyelével a leányka mellére, hogy szegényke hanyatt zuhant le az árokba.

— Minden legyen a helyén! — kiáltotta, — a pocsolyába veled! — és aztán föl kacagott, mert ez elmésség akart lenni s a többiek vele kacagtak; az egész társaság kiabált és lármázott, a vadász-ebek csaholtak, hiszen a példaszó is azt tartja: Gazdag madarak zajjal szállanak! — A jó Isten a tudója, hogy milyen gazdag lehetett.

A szegény kis lány esése közben kapkodott a karjával s megragadta az egyik lecsüngő fűzfaágat; belefogózva függött az iszap fölött s mihelyest az

uraság, meg a kutyák a kastély kapuján át eltűntek, próbált fölvergődni, csakhogy az ág letört és a libapásztorleány hanyatt zuhant volna a sás közé, ha abban a szempillantásban egy erőteljes kéz fölülről meg nem ragadja. Egy vándor-házaló volt, aki a közelből nézte a dolgot s most odasietett a kis leány segítségére.

— Minden legyen a helyén! — mondotta a nagyságos urat csufoló hangon s kihuzta a leányt a szárazra; a letörött ágat is vissza akarta illeszteni a régi helyére, de nem lehet mindig minden a maga helyén, így hát betűzte az ágat a puha földbe. — Eressz gyökeret és növekedjél, ha tudsz és a kastélybeliek tilinkót messenek belőled. Szívében a nagyságos urnak és egész pereputtyjának azt kívánta, hogy vesszőt fussanak; aztán bement a kastélyba, de nem ám a diszterembe, mert sokkal csekélyebb ember volt. Csak a cselédházba lépett be, azok megnézték a portékáit és alkudoztak rájuk; de az emeletről, ahol az urasági asztal állott, lárma és rikácsolás hallatszott, ami éneklés akart lenni; de hát több nem telt tőlük. Hangos kacagás és ebugatás keveredett össze; lakmároztak és dorbézoltak odafönn; bor és régi, erős sör habzott a kelyhekben és a korsókban és a házi-ebek az uraságokkal együtt falatoztak; hébe-korba egyik vagy másik bestiát megcsókolták az urfiak, úgy hogy a pofáját megtörölték előbb hosszú fülcimpáival. A házalót is fölrendelték a portékájával, de csak azért, hogy csufot üzzenek belőle. A bor fölszállt a fejbe, a józanész kiszállt belőle. A házalónak egy harisnyába töltöttek sört, hogy velük ihassék, de sietnie kellett! Ez nagyon mulatságos volt és nevetni való. Egész marhacsordákat, parasztokat és majorságot tettek föl egy kártyára és eljátszották.

— Minden legyen a helyén! — mondotta a

házaló, amikor végre épen és sértetlenül került ki Sodoma és Gomorrából, ahogy ő nevezte. Az én igazi helyem a szabad országot, odafönn igazán kényelmetlenül éreztem magamat. — És a kis libapásztorleány barátságosan intett neki.

Multak a napok és multak a hetek és kiderült, hogy a letört fűzfavessző, amelyet a házaló a víziárok mellett a földbe tűzött, megmaradt azon frissen és zölden, sőt új ágakat hajtott; a kis libapásztorleány látta, hogy a vessző megeredt és gyökeret eresztett és szivből örült rajta, mert úgy rémlett neki, hogy az ő fácskája.

Bizony, a fa szépen gyarapodott, de minden egyéb nagyon megfogyatkozott az úri házban a kártyajáték és a dőzsölés miatt; ez olyan két henger, amelyeken nem jó állás esik.

Nem telt bele hat esztendő s a nagyságos ur tarisznyával meg koldusbottal, mint szegény ember hagyta ott a házát és az udvarát; most szakasztott olyan volt, mint az, a kit ott kicsufoltak és kinevettek és akinek sört eresztettek a harisnyájába, . . de becsületesség és szorgalom jó hajtószél és most a házaló volt az uri jószág gazdája; de attól az órától fogva egy pakli kártya sem került a házba! — Nem jó azt forgatni! — mondotta, — s ez onnan van, hogy amikor az ördög először meglátta a bibliát, szembe akarta állítani vele a torzmasát és így találta ki a kártyajátékot.

Az új földesur feleséget hozott a házhoz és ki volt az? A kis libapásztorleány, aki derék, jó és jámbor maradt és új ruháiban olyan szépséges és olyan finom volt, mintha csak uri kisasszonynak született volna. Hogy-mint történt a dolog? Bizony, a mi elfoglalt korunkban nagyon is hozszadalmas történet, de hát igazán megtörtént s a legjava még csak most következik.

Pompás, jó életük volt a régi kastélyban; a

háztartást maga az anya vitte, a gazdaságot az apa; mintha csak ömlött volna rájuk az áldás és ahol jólét van, oda betér a jólét! Az öreg kastélyt kitatarozták és kifestették, az árkokat kitisztították és gyümölcsfákat ültettek; minden szép volt és barátságos a padló olyan fényes, mint a husvágó deszka. A hosszú téli estéken az aszszony összes szolgálóival a nagyteremben ült és vásznat meg gyapjút szőttek; minden vasárnap este fenszóval olvastak a bibliából, még pedig maga az igazságügyi tanácsos, mert a házalóból igazságügyi tanácsos lett, bár csak öreg napjaira. Fölnöttek a gyermekeik (mert gyermekeik is lettek) és mindegyik jó oktatást kapott, de nem volt mindegyik jófejü, ahogy már ez a családokban szokott lenni.

De künn a fűzfavessző gyönyörűen terebélyesedett, ott állott szabadon és nyezetlenül. — Ez a mi családfánk! — mondták az öreg emberek és tisztelet-becsület illeti meg ezt a fát, — mondtotta a gyermekeinek, azoknak is, akiknek nem volt jó fejük.

És eltelt száz esztendő.

A mi korunkba fordult az idő; a tó ingovánnyá romlott, az öreg uri kastélyt, mintha kitörölték volna; volt ott egy pocsolya, egy pár düledékfal, ez maradt meg a régi vizárkokból s ott állt még egy pompás, öreg fa, lecsüngő ágakkal, ez volt a családfa; ott állt mint élő tanuja, hogy milyen szép lehet egy fűzfa, ha békében hagyják. Persze a törzse közepén végig volt hasadva, gyökerétől a koronájáig, a viharok is meggörbítették egy kissé, de azért állta a sarat s minden repedéséből és hasadékából, amelybe a szél meg a zivatar földet hordott, fűszálak és virágok sarjadzottak elő; nevezetesen fölül, ahol a nagyágak széjjelhajoltak, egész kis függő kert volt málnával meg

madársalátával, sőt egy parányi kis vadberkenyefa is ott eresztett gyökeret s karcsu, finom formájával ott állott a füzfa közepiben, amely visszatükröződött a sötét vízben, ha néha-néha a szél a békanyálat a pocsolya sarkába sodorta. A mezőn keresztül a kis ösvény épen a fa tövében húzódott.

Fönt a dombon, az erdő mellett, állott az új ur kastély, nagy és pompás épület, ahonnan remek kilátás nyílt s üveglablakai olyan fényesek voltak, hogy az ember csakis a fényt látta, az ablakokat pedig észre sem vehette. A bejárathoz emelkedő nagy lépcső olyan volt, mint egy rózsalugas, amelyet nagylevelű növények fontak körül. A pázsitos tér olyan fényes zöld volt, mintha reggel és este minden fűszálat külön takarítottak volna. Bent a teremben értékes festmények lógtak, selyem, meg bársony székek és pamlagok állottak, amelyek szinte a maguk lábán tudtak járni, fényes márványtetejű asztalok, szattyánbőrbe kötött arany metszésű könyvek . . . hát persze, gazdag emberek voltak, akik ott laktak, előkelő emberek, mert hát ott lakott a családjával a báró ur.

Minden talált egymáshoz a kastélyban. A jelszó itt is az volt: Minden legyen a helyén, miért is azok a festmények, amelyek egykor a régi kastélyban voltak tisztesség és diszítés okáért, most mind a cselédházba szolgáló folyosó falain lógtak; persze igazi ócska lim-lom volt, kivált két régi arckép, az egyik egy parókás férfialak, rózsaszínű kabátban, a másik egy hölgy, hajporozott, bodros frizurával, piros rózsával a kezében; de mindakettőt egyformán füzfaágakból font nagy koszoru övezte körül. Sok kerek lyuk volt a két képen s azok úgy lettek, hogy a kis báró urfiak a két öreg embert használták céltáblának, amikor kézijjal lövöldöztek. Az igazságügyi tanácsos és az igazságügyi tanácsosné volt, akiktől az egész család származott.

— De hisz nem is tartoznak igazán a családhoz! — mondotta az egyik kis bárófiu. A férfi házaló volt, az asszony libapásztorleány. Nem olyanok voltak, mint a papa, meg a mama.

A két festmény rossz, ócska mázolmány és „Minden legyen a helyén,” — mondották és így a dédapa, meg a dédanya a cselédházba vivő folyosóra került.

A községi lelkész fia házitanító volt az uribirtokon; egy napon sétálni vitte a kis bárókat és legöregebb nénjüket, akit csak nemrég bér-máltak s áthaladtak a mezei ösvényen, amely a vén fűzfa mellett vitt el és sétaközben a bárókisszony mezei virágokból bokrétát kötött. Minden a maga helyén legyen — és a csokor szép egésszé formálódott. De azért a baronesz minden szót hallott, amit mondtak s nagy örömmel hallgatta, amit a lelkész fia a természeti erőkről és a történelem nagy férfiairól és asszonyairól beszélt; kitünő, egészséges leány volt, nemes lélek és fenkölt szellem és szive szeretettel ölelt át mindent, amit Isten teremtett.

A vén fűzfánál megálltak; a legkisebb báró mindenáron tilinkót akart a fűzfából, mert neki már volt egyszer olyan tilinkója, amelyet fűzfáról metszettek és a lelkész fia le is tört egy ágat.

— Oh, ne tegye! — mondotta az ifju bárókisasszony, de hát már megtörtént. Hiszen ez a mi hires, öreg fűzfánk. Én nagyon szeretem! Bizony, otthon is ezért nevetnek rajtam, de hát az nem baj. Rege is szól erről az öreg fáról.

És elmesélt mindent, amit mi is tudunk az öreg kastélyról, a házalóról, meg a libapásztorleányról, akik a fa mellett találkoztak először, s ősei lettek az előkelő családnak és az ifju baronesznek.

— Nem akartak nemességet szerezni, a jó öregek! — mondotta a bárókisasszony. Ahhoz a

példaszóhoz szabták magukat, hogy „legyen minden a helyén“! s úgy gondolták, hogy nem volna helyénvaló, ha pénzért vásárolnának nemeslevelet. Nagypám, aki báróságot kapott, az ő fiuk volt, amint mondják, nagyon tudós ember, nagyra-tartották és szerették a hercegek és a hercegnők s belevonták minden udvari ünnepségekbe. A többiek otthon őt szeretik legjobban, de én magam sem tudom, abban az öreg párban van valami, ami a szívemet hozzájuk vonzza. Milyen meleg, milyen patriárkális lehetett az a régi kastély, ahol a háziasszony együtt szőtt-font az összes cseléd-lányokkal s a házigazda fenszóval olvasott a Bibliából.

— Kitünő emberek voltak, okos emberek! — mondotta a lelkész fia, — és ez a kijelentés szinte magával hozta, hogy rátérjenek a nemesek és polgárok kérdésére; és a lelkész fia oly módon beszélt a nemesség jelentőségéről, mintha nem is a polgári rendhez tartozott volna.

— Szerencse olyan családba születni, amely kitüntette magát, mert ez szinte sarkantyuzza az embert, hogy minden derekas dolognál elől haladjon. Nagyszerű dolog olyan nevet viselni, amely belépő jegy a legmagasabb körökbe. A nemesség nemes-séget jelent, aranypénz, amelyre rá van verve az értéke. A kor divatja s a költők természetesen a divathoz igazodva hirdetik, hogy a nemesség rossz és ostoba, s hogy a szegények között mennél alább szállunk, annál több fényre akadunk. De nekem nem ez a nézetem, mert ez a nézet fonák és teljesen hamis. Az uri körökben megragadóan szép vonásokat lelünk, anyám beszélt el nekem egyszer egy dolgot, de én több mást is közölhetnék. Látogatóban volt a város egyik előkelő házában; ha jól tudom, az illető nagyságos asszonyt a nagyanyám szoptatta. Anyám

és az öreg főur egyedül voltak a szobában; s ekkor látta az ur, hogy lenn az udvaron egy öreg asszony tipeg a mankóján, aki minden vasárnap megjelent s egy-pár shillinget kapott. — Ez a szegény öreg asszony! — mondotta az ur, — nagyon keservesen tud járni, s mielőtt még anyám fölfogta volna, hogy mit mondott, már künn termett s lesietett a lépcsőn; a hetvenesztendős kegyelmes ur maga ment le a szegény asszonyhoz, hogy átadja neki a pénzt, amely miatt föl kellett volna erőlködnie az emeletre. Ez csak egy kis adat, de mint a bibliai özvegy fillérjéből, kihallatszik belőle az igazi jó sziv zöngése, az emberi lélek mélységes muzsikája; és erre mutasson rá a költő s kivált a mi korunkban erről énekeljen; ez jól esik, enyhet ad és megbékít! De ahol egy emberke, csak azért mert vérbeli származás és törzsfája van, mint az arabs paripáknak, a hátsó lábán áll, nyerit az utcán és azt mondja a szobában: Az utcáról voltak itt emberek, — amikor egy polgári ember volt nála: ott a nemességet megfogta az enyészet, ott álarccá lett, olyan álarccá, amilyeneket Thespis teremtett s mulatunk az illetőkön, akik a guny prédájául esnek.

Ez volt a lelkész fiának a beszédje, kissé hosszúra nyult, de közben furulyát metszettek a fűzfából.

Az udvaron nagy társaság volt; sok vendég a környékről meg a székvárosból; sok izlésesen és izléstelenül öltözött hölgy; a nagy terem zsufo-lásig megtelt. A környékbeli lelkészek csupa tisztességtudásból a fal mellett szorongtak, úgy festett az egész, mint egy temetés, pedig hát örömmű-nep volt, csak ép hogy az öröm még nem fogta el az embereket.

Nagy hangversenyt adtak s a kis báró azért hozta be fűzfafurulyáját, de egy hangot sem tudott

kicsalni belőle, és a papája sem, azért hát a furulya nem is ért semmit.

Volt zene meg ének, abból a fajtából, amelyen azok mulatnak a legjobban, akik előadják; más-különben nagyon kedves volt.

— Ön is virtuóz? — kérdezte egy lovag, aki nagyon a szüleire ütött. Ön fujja a tilinkót és maga metszi. A lángész mindenütt uralkodik — őt illeti meg a jobboldali hely! Isten őrizz! Én mindig haladok az idővel; ez szükséges. Ugy-e bár el fog bájolni mindnyájunkat ezzel a kis hangszerrel? — És e szavakkal átnyujtotta a lelkész fiának a kis tilinkót, melyet a pocsolya mellett a fűzfáról metszettek, és hangosan és érthetően jelentette ki, hogy a házitanító adjon elő egy magánszámot a furulyán.

Csufot akartak üzni belőle, ezt mindenki észre-vehetette és a házitanító épen ezért nem is akart belefujni, ámbár tudott hozzá; de addig kérlelték, addig ostromolták, hogy végre fogta a tilinkót és ajkához emelte.

Csodálatos tilinkó volt; fölzendült a hangja hosszan, kitartón, mint a gőzlokomotiv, de még annál is erősebben; betöltötte az egész udvart, a kertet, az erdőt, köröskörül mérföldekre az egész vidéket s amíg a hang szólott, szélvihar kerekedett, amely ezt zugta: Minden legyen a helyén! — s a papa, mintha csak a szél emelte volna ki a tereméből, egyenesen a birkapásztor kunyhójába repült, a birkapásztor pedig — nem a terembe repült, mert oda be nem juthatott, hanem a szolgaszemélyzet szobájába, a finom inasok közé, akik ott selyemharisnyában feszítettek; és a gőgös inasokat mintha csak a köszvény bénította volna meg, hogy egy ilyen személy merészkedik ő velük egy asztalhoz ülni.

De a diszteremben a fiatal bárókisasszony

egyenesen az asztalfőre repült, arra a helyre, amely őt méltán megillette és a lelkész fia mellette kapott helyet s úgy ültek ott ők ketten, mintha menyasszony és vőlegény lettek volna. Egy öreg gróf, aki az ország egyik legrégebbi családjának tagja volt, meg se mozdult az ő diszhelyéről; mert a furulya igazságos volt és ez szükséges is. Az elmés lovag, aki okozója volt a tilinkójátéknak s aki csak szülőinek a gyermeke volt, fejest röpült a tyukóiba, de nem egyedül.

Köröskörül egy mérföldnyire hangzott a tilinkó s nagy események híre járt szájról-fülre. Egy gazdag bankárcsalád, amely négyes fogaton utazott, mindenestől kirepült a hintóból s még a hátsó ülésre sem tudtak följutni. Két gazdag paraszt, akik a gabonaföldjükről fölkapaszzkodtak az ugorkafára, az árokba fuvódtak: veszedelmes egy tilinkó volt. Szerencsére már az első hang után kettérepedt, ami jó is volt, mert aztán visszakerült a zsebbe: Minden legyen a helyén.

Másnap szót sem ejtett senki erről az eseményről, innen a szállóige: Zsebredugni a furulyát! Minden visszazökkent a régi rendjébe, épen csak a két festmény, a házalónak meg a libapásztorleánynak a képmása lógott még a diszteremben, mert a szél annak a falára fujta be őket s mint-hogy egy valódi műértő azt állította, hogy mesteri alkotások, ott is maradtak a falon és restaurálták őket. Hiszen azelőtt nem tudták, hogy mit érnek s hogyan is tudták volna. Most aztán a diszhelyen lógtak: „Minden legyen a helyén“, — lesz is egyszer minden a helyén! Az örökkévalóság sokáig tart, tovább tart, mint ez a történet!

A kobold a hentesnél.

Volt a világon egy igazi diák, a padláson lakott s nem volt semmije; s volt a világon egy igazi hentes, aki szép szobákban lakott, övé volt az egész ház s hozzája huzott a kobold, mert minden karácsonyestén kapott egy tál darát, benne egy nagy darab vajjal; könnyen adhatta neki a hentes; és a kobold a boltban maradt, és ebből nagy lesz a tanulság.

Egy este a hátsó ajtón bejött a boltba a diák, hogy gyertyát meg sajtot vásároljon; nem volt kit küldjön, így hát maga jött le; megkapta, amit kért, fizetett, s aztán a hentes meg a hentesné asszonyosság jóestét kívántak neki egy fejbiccentéssel, bár az asszony nemcsak biccenteni tudott, hanem beszélni is úgy, mint kevesen. A diák visszabiccentett s megállt, mert a szeme rátapadt a papirosra, amelybe a sajt volt göngyölve. Egy régi könyv kiszakított levele volt, amelyet kár volt darabokra tépni, mert az a régi könyv telis-tele volt költészettel.

— Van itt ebből több is! — mondotta a hentes, — egy öreg asszonytól vettem néhány szem kávéért; nyolc shillingért odaadom az egész maradékot.

— Köszönöm! — mondotta a diák, — sajt helyett inkább azt veszem; a vajaskenyeret meg-ehetem sajt nélkül is, de bűn volna, ha ezt az egész könyvet darabokra és rongyokra tépnék.

Maga igen kitűnő ember, praktikus ember, de a költészethez csak annyit ért, mint ez a tengeri hal itt.

Hát ez bizony neveletlen beszéd volt, kivált a tengeri hallal szemben, de a hentes nevetett, a diák is nevetett, mert hiszen csak tréfából mondta, amit mondott. De a kobold bosszankodott, hogy ilyet mer mondani valaki egy hentesnek, aki mellesleg háziur is és a legkitűnőbb vajat tartja a boltjában.

Ejszakára bezárták a boltot, mindenki lefeküdt, a diákot kivéve, a kobold ekkor besurrant a szobába, kivette az asszonyság kereplőjét (aludtában nem volt rá szüksége) és ha ezt a kereplőt akármi más tárgyra kapcsolta a szobába, az mindjárt meg tudott szólalni s gondolatait és érzéseit ép oly bőségesen tudta kifejezni, mint az asszonyság; de egyszerre csak egyre kapcsolhatta a kereplőt, ami nagyon üdvös volt, mert különben egymás szavába estek volna.

És a kobold a kereplőt arra a csöbörre kapcsolta, amelyben a régi ujságok heverték: — Csakugyan igaz? — kérdezte — maga nem tudja, hogy mi a költészet?

— Már hogyan tudnám, — felelte a csöbör, — olyasféle az, ami vonal alatt van az ujságokban és amit ki szoktak vágni; én azt hiszem, hogy bennem több van abból, mint a diákban, pedig csak szerény csöbör vagyok egy hentesboltban.

A kobold aztán a kávémasinára kapcsolta a kereplőt, hej, hogy zörgött-forgott, aztán a vajasládára tette meg a pénzszekrényre; ezek mind egy véleményen voltak a csöbörrel, már pedig tisztelet-becsület annak, amiben a legtöbbben meg-egyeznek.

— Most aztán hadd kapja meg a diák! — s a kobold a hátsó lépcsőn csöndesen föllopozott a

padlásra, ahol a diák lakott. Bent égett a világ, a kobold bekandikált a kulcslyukon s látta, hogy a diák az aluról hozott rongyos könyvet forgatja. De milyen világos volt odabenn! Fénysugár szök- kent föl a könyvből, sudár törzs lett belőle, hatalmas fa, amely fölnyult a magasba s ágait szélesen kiterjesztette a diák fölé. Minden levele üde-friss volt, minden virága egy-egy bájos leányfej, némelyike sötét, égőszemű, másika fényes kékszemű. Minden gyümölcse egy-egy tündöklő csillag volt, amely csodaédesen csengett-bongott.

Nem, ilyen gyönyörüségről a kis kobold még sohasem is álmodott, nem hogy látott avagy hallott volna ehhez hasonlót; így hát veszteg állt ott lábujjhegyen és csak nézelődött, nézelődött, amíg kialudt a világ; a diák nyilván elfujta a lámpást és lefeküdt, de a kis kobold még mindig ott állt; mert még egyre szólt az ének, lágyan és puhán, mint édes altatódal a diák fülébe, aki nyugodni tért.

— Ennek nincs párja a világon! — mondotta a kis kobold, — ezt nem vártam volna. Mégis azt hiszem, hogy a diák mellett maradok! — de aztán gondolkozni kezdett, okosan gondolkozni és föl-nyögött: — A diák nem adhat darát! — és ezzel elment, visszament a henteshez, ami jó is volt, mert a csöbör már majdnem teljesen elkoptatta az asszonyság kereplőjét, hogy egyik oldalán mindent kimondjon, amit magában hordott s épen abban fáradozott, hogy megforduljon s a másik oldalán is kitaláljon mindent, amikor a kobold odaérkezett, levette a kereplőt s visszavitte az asszonyságnak; de az egész boltban a pénzszekevényektől kezdve a lucfáig azontul mindenki a csöbör véleményét tette a magáévá s úgy fölbecsülték, hogy ha a hentes azóta az estilapnak a „színházi és művészi rovat“-át olvasta, azt is valamennyien a csöbörnek tulajdonították.

De a kis kobold azóta nem érezte jól magát, nem is hallgatta ott lenni a sok bölcsességet és okosságot, de mihelyest a padláskamrában föl-tetszett a világosság, úgy rémlett neki, mintha a fénysugarak erős horgonykötelek volnának, amelyek fölfelé vonják őt; mennie kellett, bekandikálnia a kulcslyukon s körülzugta ott az a nagyszerűség, amelyet mi a háborgó tenger mellett érzünk, amikor Isten szélvihar képében elrobog fölötte; a kis kobold sirva fakadt, maga sem tudta, hogy miért, de ez valami üdvösséges sirás volt. Milyen csodagyönyörű lehetne együtt ülni a diákkal a fa alatt, de hát erre nem volt mód s a kis kobold boldog volt a maga kulcslyukával. Még ott állt künn, a hideg folyosón, amikor az őszi szél besüvitett a padlás hasadékán s egyre hidegebb lett, egyre hidegebb, amit azonban a kis kobold már csak akkor érzett, amikor kialudt a fény a padláskamrában s elhaltak a hangok a szélben. Huh! annyira fázott, hogy megint visszabujt a meleg zugolyba, ahol kényelmes, jó helye volt. S ha jött a karácsonyi dara, a nagy darab vajjal, hja, a hentes akkor igazán mester volt.

De éjszaka derekán a kis kobold arra serkent föl, hogy szörnyen csapkodják az ablaktáblákat, odakünn emberek ordítottak, a bakter sipolt, nagy tűz ütött ki; lángban állott az egész utca. Az ő házuk gyuladt-e ki vagy a szomszédé? Hol? Micsoda ijedelem volt. A hentesné asszonyosság úgy megzavarodott, hogy az aranyfüggőit kiszedte a füléből s bedugta a zsebébe, hogy megmentsen valamit, a hentes az állampapirjai után kapdosott, a szolgáló meg a selyemruhája után, amelyet a saját pénzén vásárolt; mindenki a legértékesebb holmiját akarta menteni s a kis koboldnak is ez volt a szándéka, pár szökkenéssel föltermett a lépcsőn, beugrott a diák szobájába, aki nyugodtan állt az

ablakban s nézte a tüzet, amely a szomszédház udvarán ütött ki. A kis kobold fölragadta az asztalról a csodálatos könyvet, piros sapkájába rejtette, szorosan fogta mind a két kezével, s miután így megmentette a ház legnagyobb kincsét, elrobogott, fölkuszott a tetőre, föl a kémény ormára, ott ült az átellenben égő ház tűzpiros fényében s két kezében piros sapkáját szorongatta, amelyben a kincs volt. Most már tisztába jutott szívének igazi ösztönével, hogy ő kihez tartozik voltaképen; de amikor a tüzet eloltották s ő megint gondolkozni kezdett, így szólott: Igen, megosztom magamat kettejük között, nem mondhatok le végképen a hentesmesterről, a dara miatt.

És igazán emberileg okoskodott. Mi többiek is a dara miatt a henteshez megyünk.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Évezredek múlva.

Bizony évezredek múlva jönni fognak a gőznek szárnyán, a levegőn keresztül, át az óceán fölött! Amerika ifju lakói meglátogatják az öreg Európát. Eljönnek ide a műemlékekhez, a majd roskadozó helyekre, mint ahogy a mi korunkban az emberek elzarándokolnak Déli-Ázsia lemorzsolódó nagyszerűségeihez.

Évezredek múltán el fognak jönni.

Még zajlik a Themze, a Duna, a Rajna, áll még a Montblanc havas orma, az éjszaki fény beragyogja az éjszaki országokat, de nemzedék nemzedék nyomán omlott porrá-hamuvá, a pillanat hatalmas urainak egész sora tünt feledésbe, úgy, mint azok, akik már most nyugosznak a domb alatt, ahol a jómódu lisztkereskedő, akinek telkén áll a domb, padot ácsoltatott, hogy ott ülhessen s kinézegethessen a hullámzó sík gabonaföldekre.

— El Európába! — ezt hangoztatja Amerika ifju nemzedéke . . . atyáink országába, a képzelet és emlékezés dicső tartományába, el Európába! —

Jön a léghajó; telistele van utassal, mert a légi utazás rövidebb, mint a tengeri ut; az óceán alatt huzott elektromágneses huzal már jelentette, hogy mekkora a légi karaván. Már az éghatáron fölbukkan Európa, Írország partjait lehet látni, de az utasok még alusznak; csak akkor ébresztik föl őket, saját kívánságukra, ha majd Anglia fölött lesznek; ott lépnek európai földre, Shakespeare hazájában, ahogy a szellem harcosai mond-

ják, a politika és a gépek hazájában, ahogy a többiek állítják.

Teljes egy napig maradnak ott, ez a nagyon elfoglalt nemzedék ennyi időt szánhat a nagy Angliára és Skótorszagra.

Az utazást folytatják a csatorna alatti alaguton keresztül Franciaországba, Nagy Károly és Napoleon országába. Emlitik Molièret, a tudósok egy hajdankori klasszikus és romantikus iskoláról beszélnek, de diadallal köszöntenek hősokeket, költöket és tudósokat, akiket a mi korunk még nem ismer, s akik Európa kráterén, Párisban fognak megszületni.

Élszáll a léghajó az ország fölött, ahonnan Kolumbusz kiindult, ahol Cortez született s ahol Calderon zajló ritmusokban írta drámáit; fekete-szemű, bájos asszonyok élnek és laknak még a virágzó völgyekben s ősrégi dalok Cidet és az Alhambrát dicsőítik.

S a levegőn át s a tenger fölött Itáliába érnek, ahol a régi, örök Róma állott; a város eltűnt, a Campagna sivó homok, a Péter templomából egy magányosan rombadőlt falat mutogatnak, de két-ségbevonják valódiságát.

El Görögországba, ahol egy éjszakát alusznak át a fényes szállóban, fönt az Olymposz ormán, hogy elmondhassák: itt is voltunk. S tovább utaznak a Boszporushoz, hogy ott pár órát pihenjenek s lássák az egykori Bizánc helyét; szegény halászok feszítik ki hálóikat, ott hol a törökidők háremi kertjeiről szól a rege.

A hömpölygő Duna mellett rombadőlt hatalmas városok fölött (amelyeket a mi korunk még nem is ösmert) csak repül-repül a léghajó; itt-ott (dicső emlékezetű helyeken, amelyek még csak ezután fognak támadni az idők méhéből) a légi karaván leereszkedik s aztán ujból fölszáll.

Odalenn terül el Németország (amelyet egykor vasutak és csatornák sűrű hálózata szőtt be), azok az országok, ahol Luther szónokolt, Goethe énekelt s Mozart a maga idejében a zene jogarát tartotta kezében! Tudományában és művészetében nagy nevek ragyognak, olyan nevek, amelyeket mi nem ösmerünk. Egy napi tartózkodás Németországban, egy nap Éjszakon, Örsted és Linné hazájában s Norvégiában, az öreg hősök és az ifju normannok országában. Izlandot visszafelé tekintik meg; a gejzer már nem szökik, a Hekla kialudt, de a kemény sziklasziget úgy áll ki a zugó tengerből, mint a Monda öreg kőtáblája.

— Európában sok a látnivaló! — így szól az ifju amerikai, — mi nyolc nap alatt mindent megnézhattünk, mert a nagy utazóhoz igazodtunk (itt egy kortársuk nevét mondja), aki megírta azt a híres könyvet: Hogyan lehet megnézni egész Európát nyolc nap alatt!

A fűzfa alatt.

Kjöge környéke szerfölött kopár; a városka ugyan a tengerparton áll, s az mindig szép dolog, de ott még szebb lehetne, mint amilyen; köröskörül mindenütt sík mező s az erdő nagyon távol esik; de ha az ember otthonának érez egy helyet, mégis csak talál benne valami szépet, valamit, ami után később, a világ leggyönyörűbb helyén is vágyódás támad benne. És igazán azt kell mondanunk, hogy Kjöge legszélső zugában, ahol egy pár szegényes kertecske huzódik a patak mentében, mely azután a tengerbe torkollik, a nyár néha szépséges volt s kivált annak találta Knud meg Johanna, két szomszéd gyerek, akik ott játszogattak s a pöszmétebokrok között egymáshoz mászkáltak. Az egyik kertben bodzafa állott, a másikban egy öreg fűzfa s a gyerekek ennek az ágai alatt játszogattak legszivesebben, s ez szabad is volt nekik, ámbár a fűzfa a patak szélén állott s könnyen bele is bukhattak volna a vízbe; de hiszen Isten szeme függ a gyermekeken, mert különben nagy bajok lehetnének; de a gyermekek maguk is vigyáztak, kivált a fiu annyira félt a víztől, hogy nyaratszaka sem lehetett őt kicsalni a tengerbe, ahol pedig a többi gyermek vígan paskolt a vízben; e miatt ingerkedtek is vele, csufot üztek belőle s ezt túrnie kellett; de aztán a szomszédék kis Johannája egyszer azt álmodta, hogy ladikon evez a Kjöge-öbölben s Knud a

a vizet gázolta, hogy hozzá juthasson, s a víz először a nyakáig ért, de aztán összezapott a feje fölött s attól a pillanattól fogva, hogy a kis Knud tudomást szerzett erről az álmról, nem tűrte többé, hogy a viziszonyát emlegessék, hanem hivatkozott Johanna álmára; ez volt a büszkesége, de azért nem akart bemenni a vízbe.

A szegény szülők gyakran jöttek össze s Knud meg Johanna a kertekben játszottak meg az országuton, amelyet az árkok mentén egy sor fűzfa szegélyezett, amelyek ugyan megnyesett koronájukkal nem valami szépen festettek, de nem is parádé, hanem hasznosság okából állottak ottan; szebb volt az öreg fűzfa a kertben s alatta ült a két gyermek, sok kedves órán, ahogy mondani szokás.

Kjőgeben van egy nagy piactér s az országos vásár idején egész utcasorok állnak ott sátrakból meg bódékból, ahol selyemszalagot, csizmát és minden egyebet árulnak; nagy zsibongás-tolongás volt mindig s rendszerint esett az eső s olyankor megcsapta az embert a parasztsubák gőze, de a mézeskalács kellemes illata is, amely egy tele bódéból áradt s ez volt a legszebb; a mézeskalácsos ember a vásár ideje alatt mindig a kis Knud szülőinél volt kvártélyon, így hát Knud számára volt persze egy kis mézeskalácsa, amelyből Johannának is jutott egy darab, de ami szinte még szebb volt, a mézeskalácsos ember majdnem minden dologról tudott egy történetet, még a mézeslepényről is; s épen erről mondott el egy este egy történetet, amely olyan mélységes hatást tett a két gyermekre, hogy utóbb se feledték el soha és így talán legjobb, ha meghalljuk, már csak azért is, hogy olyan rövid.

— A bolti asztalon, — mondotta, — két mézesbáb állott, az egyik férfiembert ábrázolt, kalap-

pal, a másik hajadont, kalap nélkül, de fején poca volt aranyfüstből; arcukat oldalukon hordták, amely fölfelé volt fordítva s így is kellett őket nézni, nem pedig a másik oldalukról, egy embert sohase nézzünk a másik oldaláról. A férfi baloldalán egy szem keserű mandulát viselt s ez volt a szive, de a hajadon mézes-báb volt tetőtől-talpig. Mintának feküdtek ott az asztalon, sokáig feküdtek ott, és úgy szerették egymást, de egyik sem szólt a másiknak, pedig hát szólni kell, ha azt akarja az ember, hogy nőjön a dologból valami.

— Ő a férfi, neki kell először szólni, — gondolta a szüzecke, aki pedig nagyon örömet hallotta volna azt, hogy szerelmét viszonozzák.

A férfi gondolatai sokkal sóvárabbak, mert az mindig úgy szokott lenni a férfiaknál; azt álmodta magáról, hogy eleven utcagyerek, van négy shillingje, megveszi a hajadont és megeszi.

És így feküdtek napokon és heteken át a bolti asztalon és kiasztak s a szüzecke gondolatai egyre gyöngédebbek és nőiesebbek lettek: Én már azzal is beérem, hogy egy asztalon feküdtem vele! — gondolta magában s a közepében végigrepedt.

— Ha tudta volna hozzá való szerelmemet tovább állotta volna, — gondolta magában a férfi.

— Ennyiben van a történet s itt fekszik mindakettő, — mondotta a mézeskalácsos. Igen kitüntek a többiek közül életük folyása és szóval szerelmük által, mely sohasem viszen semmire. — Imhol a két mézesbáb, — s ezzel odaadta Johannának a férfibábot s Knud megkapta az elhasadozott szüzet, de nagyon meghatotta őket a történet s nem fért lelkükre, hogy megegyék a két szerelmezt.

Másnap elmentek velök a kjögei temetőbe, ahol a templomfalát sűrűn befutotta a repkény s ahol a tél meg a nyár, mint buja szőnyeg függ a falról,

s a mézesbábokat a zöld gallyak közé tették a napfénybe s egész raj gyermeknek elmesélték azt a szótalan szerelem történetét mely semmitől sem jó, már tudniillik a szerelem, mert ami a történetet illeti, azt mindnyájan igen kedvesnek találták s amikor szemük odabotlott a mézeskalácspárra, — hát bizony, egy nagy siheder, csupamerő gonosz-ságból megette a hasadozott szüzet; a gyerekek nagyon sirtak rajta s azután (nyilván csak azért, hogy a szegény szerelmes ne álljon egyedül a világban) megették a férfi-bábot is, de a történetet nem felejtették el soha.

A gyerekek mindig együtt mulattak a bodzabokrok enyhében és a fűzfa alatt; a kis leány harangcsöngésű, ezüstös hangján csodaszép dalokat énekelt; Knudnak egy hang sem volt a tor-kában, de tudta a szöveget és ez is csak valami. A kjögeiek meg a vaskereskedőné is megállott és úgy hallgatta, ha Johanna énekelt. — Milyen édes hangja van a kicsikének! — mondotta.

Gyönyörű szép napok voltak, de egyszer csak végük szakadt. A szomszédok elváltak; a kisleány anyja meghalt, az apja újra készült házasodni Kopenhágában, új életpálya nyílt meg számára, valami küldönci állást találtak neki, amely állítólag jövedelmezőnek ígérkezett. És a szomszédok könnyek között váltak el s kivált a gyermekek erősen sirtak, de az öregek megigérték, hogy minden esztendőben legalább egyszer irnak egymásnak. Knudot egy cipészhez adták inasnak, hiszen csak nem türhették, hogy az a hórihorgas fiu elcsavarogja az idejét. Aztán a bérnél is átesett.

Oh milyen örömet ment volna azon az ünnepi reggelen Kopenhágába, meglátogatni a kis Johannát, de nem jutott oda és nem is járt ott soha, ámbár Kopenhága csak öt mérföldnyire esik Kjöge-

től; de tiszta időjáráskor az öblön túl látta a toronyokat s a bérmlás napján világosan látta Boldogasszony templomának aranyos keresztjét, amely csillogott a napfényben.

Oh, hogy visszagondolt Johannára! Vajjon Johanna is gondolt-e ő reája? Karácsonykor jött egy levél Knud szüleihez Johanna apjától, nagyon jó soruk volt Kopenhágában és Johannára nagy szerencse várt a szép hangjánál fogva; alkalmazást kapott egy színháznál, ahol énekes darabokat adnak; valami kis pénzt is keres már és a régi kedves szomszédoknak a keresményéből egy birodalmi tallért küldött a vidám karácsonyi ünnepekre; hogy igyanak az ő egészségére s az utóiratban sajátkezüleg biggyesztette oda: Szivből üdvözlöm Knudot!

Valamennyien sirtak, pedig hát örvendetes volt a dolog, de hát hiszen örömben sirtak. Johanna mindennap megfordult Knud gondolataiban s most láthatta, hogy Johanna is gondol rája s mennél közelebb ért fölszabadulásának az időpontja, annál világosabbá vált előtte, hogy nagyon is szereti Johannát és hogy feleségül kell őt vennie s míg erre gondolt, mosoly játszott az ajkán s még sebesebben vont a drótot s lábát még jobban nekifeszítette a térdszijnak; mélyen beleszúrt az egyik ujjába, de hát baj is volt az! Igazán nem akarta a szótalant játszani, ahogy a két mézesbáb cselekedte; a történetből kihuzta a tanulságot.

Aztán fölszabadult, legény lett, batyuja is össze volt kötve nagyvégre valahára, először életében jutott odáig, hogy elmehessen Kopenhágába, ahol már mestert is találtak számára. Ej, hogy fogja meglepni és megörvendeztetni Johannát! A leány most tizenhét esztendő volt, ő meg tizenkilenc.

Már Kjögeben aranygyűrűt akart vásárolni Johannának, de aztán észbe kapott, hogy efféle

portékát mégis csak szebbet-jobbat vehet az ember Kopenhágában; bucsut mondott szüleinek s késő ősszel, szélben, esőben, gyalogszerrel nekivágott az útnak, a fákról peregtek a levelek, bőrig ázva érkezett meg Kopenhágába, az új mesteréhez.

Következő vasárnap akart látogatóba menni Johanna apjához. Előszedte az új rend ruhát, amelyet a legényavatáshoz szabatott, fejébe nyomta a kjögei új kalapot, amely nagyon jól illett neki; azelőtt ugyanis csak sipkában járt. Ráakadt a házra, amelyet keresett, fölhatolt a sok garádicson, már szédülni is kezdett, hogy az emberek itt a nagy városban mind egymás fejetetején laknak.

A szoba igazán jó módra vallott, Johanna apja igen barátságosan fogadta, az asszony előtt idegen volt, de ő is kezét nyújtott neki s megkínálta kávéval.

— Örülni fog Johanna, ha meglát, — mondotta az apa, — nagyon csinos ember vált belőled. No majd meglátod mindjárt Johannát. Olyan leány, kiben örömem telik, s akiben Isten segedelmével még nagyobb örömem fog telni! — És az apa sajátkezüleg, udvariasan kopogott Johanna ajtaján, mintha idegen lett volna s aztán beléptek. Istenem, milyen kedves, szép volt ott minden; ilyen szobát egész Kjögében sem lehetett látni, még a királyné sem lakhatott volna takarosabban. Voltak benne szőnyegek, padlóig érő függönyök, egy igazvalódi bársonyszék, köröskörül virágok meg festmények, s egy tükör, amelybe majdnem belelépett az ember, mert akkora volt, mint egy ajtó. Knud mindezt egy pillantással befutotta, de azért csakis Johannát látta; fölserdült leány volt, másforma, mint amilyennek Knud képzelte, de sokkalta szebb; egész Kjögében egy leány sem volt ilyen s milyen finom volt azonfölül! Idegenül nézte Knudot, de csak egy pillanatig, aztán hozzárohant, mintha meg

akarta volna csókolni; nem tette meg, de csak nagyon kicsibe mult. Igaz szivéből örült, hogy gyermekkori barátját viszontláthatta. Könny futotta be a szemét s annyi kérdezni, meg mondanivalója volt, kezdve Knud szülőin a bodzabokorig, meg a füzfaig s bodza-anyónak és füzfa-apónak nevezte őket, mintha eleven emberek lettek volna, és hát ép ugy emberszámba is mehettek, mint a mézesbábok; ezekről is beszélt és szótalán szerelmükről, ahogy a boltiasztalon feküdtek s darabokra töredeztek s Johanna ezen olyan jóízüen kacagott, de Knud arcát előntötte a vér s szive erősebben vert, mint máskor. Nem, Johanna igazán nem lett kevély! Ő csinálta ki (Knud észrevette), hogy a szülők egész estére ott fogták őt, Johanna maga töltött neki teát, ő nyujtotta neki a findzsát, később aztán könyvet vett elő s fõnszóval olvasott föl belőle s Knudnak ugy rémlett, hogy az, amit olvas, épen az ő szerelméről szól, annyira talált minden gondolatához; Johanna azután egy egyszerü dalocskát énekelt, de ajkán a dal egész történetté kerekedett, mintha teljesen beleáradt volna a szive. Igen, igen, bizonyos, hogy szereti Knudot. Könnyek gördültek le a fiu arcán, nem tudott magán erõt venni, nem tudott egy szócskát kinyögni, nagyon-nagyon ostobának érezte magát, de Johanna mégis megszorította a kezét és így szólt hozzá: Jó szived van, Knud. Légy is mindig ilyen!

Páratlanul szép este volt, olyan, hogy utána nem lehetett aludni és Knud nem is hunyta le a szemét. Bucsuzáskor Johanna apja így szólt hozzá: „No most már aztán nem fogsz rólunk teljesen megfeledkezni s még a tél folyamán vagy egyszer fölkeressz bennünket!“ — így hát a következő vasárnap is bizvást elmehet hozzájuk és ezt föl is tette magában. De minden este, ha letelt a munkaidő (s ők világ mellett dolgoztak), Knud a városba

ment; keresztülhaladt az utcán, ahol Johanna lakott, fölvizsgálódott az ablakára, amely mindig fénylett s egy este világosan látta arca árnyékát az ablakfüggönyön s ez már szép este volt. A majsztterné nem szerette, hogy este mindig elcsavargott a háztól, ahogy ő nevezte s csóválta is nagyon a fejét, de a majszter csak nevetett és ennyit mondott: Ifju a legény.

— Jövő vasárnap látjuk egymást, én megmondom neki, hogy ő székel gondolataimban s hogy feleségül kell jönnie hozzám; én ugyan csak szegény cipészlegény vagyok, de még mester lehetek, ha nem is ép céhbeli, dolgos leszek és serény; igen, megmondom neki, a szóvalan szerelem nem visz semmire, ezt megtanultam a mézesbáboktól.

Megjött a vasárnap a Knud beállított Johannához, de nagyon rosszkor jött! Mind elkészültek hazulról és ezt meg is mondták neki. Johanna megszorította a kezét és azt kérdezte tőle: Voltál már a színházban? Egyszer el kell oda menned! Szerdán énekelek, s ha ráérsz, küldök neked egy jegyet; apa tudja, hol lakik a mestered.

Igazán kedves volt, hogy ezt mondta. Szerdán délben kapott is Knud egy lepecsételt papirost, amelyen nem volt irás, de benne volt a színházi jegy. S aznap este Knud először életében színházba ment; és mit látott, — bizony, Johannát látta s milyen szép volt a leány, milyen bájos; persze egy idegen alakhoz ment feleségül, de hát ez csak komédia volt, alakos játék s Knud ezt tudta, hogy is fért volna máskülönben Johanna lelkére, hogy jegyet küldjön neki s tanunak hívja hozzá; és az emberek mind tapsoltak a tenyerükkel s Knud hangosan éljenzett.

Még a király is lemosolygott Johannára, mintha neki is öröme telt volna benne. Istenem, milyen

kicsinek érezte magát Knud, milyen jelentéktelennek; de hát szívből szerette Johannát, Johanna is szerette őt és a férfinak kell először szólnia, így gondolkozott a mézesbáb-kisasszony is; mennyi igazság volt abban a történetben.

Hogy megint vasárnap lett, Knud csak beállított hozzájuk; olyan áhitat fogta el, mintha az Ur asztalához járult volna. Johanna egyedül volt, fogadta őt, szerencsésebben már nem is fordulhatott volna a dolog.

— Jó, hogy eljöttél! — mondotta Johanna, — már apámat akartam hozzád küldeni; de sejtetem, hogy ma este eljössz; közölnöm kell veled, hogy pénteken Franciaországba utazom; muszáj, ha igazán vinni akarom valamire.

Knudnak úgy rémlett, hogy forogni kezd vele a szoba, hogy a szíve meg akar hasadni, de nem jött könny a szemébe, bár azért látszott rajta, hogy nagyon elszomorodott. Johanna is látta rajta s maga is majdnem sirva fakadt. — Derék, jó lélek! — mondotta neki, — s ez a szó megoldotta Knud nyelvét, a fiu elmondta neki, mily igazán szereti, s hogy jöjjön hozzá feleségül, de amig beszélt, észrevette, hogy Johanna elsápad; elbocsátotta a legény kezét és komolyan és bánatosan mondotta neki: Knud, ne akard, hogy te is, én is, boldogtalanná legyünk! Én mindig jó testvéred leszek, akire számíthatsz; de ennél több nem lehetek! s puha kezével végigsimitotta a fiu égő homlokát. Isten mindenhez ád erőt nekünk, ha mi is úgy akarjuk.

E pillanatban betoppant Johanna mostoha-
anyja.

— Knud magánkívül van, merthogy utazom! — mondotta Johanna, kezét a legény vállára tette, s úgy viselkedett, mintha csak az utazásról beszéltek volna, semmi egyébről. — Knud, — folytatta

Johanna — most már csak légy jó és okos, mint az öreg fűzfa alatt voltál, ahol mint gyermekek játszottunk.

Knud úgy érezte, hogy letörött a világnak egy darabja, gondolata lebegő fonál volt, melyet a szél erre-arra cibált. Ott maradt, bár nem is tudta, hogy marasztalják-e, de jók és nyájasak voltak hozzá, Johanna teát töltött és énekelt neki, dala nem úgy csengett, mint egykor régen, de azért csodaszép volt, szivrepesztően szép s utána elbucsztak; Knud nem nyujtott neki kezét, de Johanna megfogta a kezét s így szólt: — Régi játszópajtásom, bucsuzóul csak kezét nyujtasz a hugocskádnak! — s mosolygott, míg a szeme megtelt könnyel, a könnyek aláperegtek arcán s ő csak ezt hajtogatta: Pajtás! — Hát ez persze nem sokat használt. S ennyiből állt a bucsuzás.

Johanna Franciaországba utazott, Knud pedig Kopenhága piszkos utcáit róttá. A műhelyben a többi legény mind tudakolta tőle, miért jár-kelet, hogy s mit morfondíroz magában; jöjjön el velük mulatni egyet, hiszen benne is fiatal vér buzog.

És elmentek valamennyien egy tánchelyiségbe; sok szép leány volt ott, persze egy sem vetekedhetett Johannával; Knud azt remélte, hogy itt el fogja felejteni a leányt s épen ezen a helyen elevenült meg legerősebben a gondolatában; — Isten mindenhez ád erőt nekünk, ha mi is úgy akarjuk! — mondotta volt Johanna és Knudot áhítat szállta meg, összekulcsolta két kezét s szóltak a hegedük, körben táncoltak a leányok; Knud szinte megdöbbsent, úgy rémlett neki, mintha olyan helyen volna, ahová nem lett volna szabad Johannát elhoznia, mert hiszen Johanna ott volt vele a szívében; így hát kilopózott, átrohant az utcákon és elhaladt a ház előtt, ahol Johanna lakott, de most sötét volt ott és mindenütt sötét volt, el-

hagyatott és üres volt minden; a világ ment a maga útján és Knud is a magáén.

Ősze fordult az idő, beállottak a vizek, mintha csak minden temetéshez készülődött volna.

De mikor kinyílt a tavasz s megindult az első gőzhajó, Knudot elfogta a vágy, hogy kimenjen a messzi világba, csak nem Franciaországba.

Összekötötte bugyrát s behaladt messzire Németországba, városról-városra vándorolt, szünet nélkül, pihenés nélkül; csak amikor beért a régi, szép Nürnberg városába, akkor érzett először talajt a lába alatt, s rátökélte magát, hogy ott marad.

Nürnberg csodálatos, furcsa, öreg város, mintha csak képes krónikából metszették volna ki. Az utcák úgy huzódnak, ahogy kedvük tartja, a házak nem szeretnek sort állani; erkélyek ugranak ki a gyalogjáró fölött, apró tornyokkal, szobrocskákkal, cirádákkal s a csodálatosan feltornyozott tetőkről az esőcsatornák lehuzódnak az utca közepéig s olyan a formájuk, mint a sárkányoké s megnyult testü kutyáké.

És a város piacterén állott Knud, bugyorral a hátán; az egyik régi szökőkút tövében állott, ahol remek bibliai és történelmi bronzalakok emelkednek a széthulló vizugarak között. Egy szép cselédleány épen vizet mert s Knudot megittatta és fölűdítette; s mert a keze tele volt rózsával, egy rózsát is adott neki és Knud ezt jó jelnek tekintette.

A szomszédos templomból kizengett hozzá az orgona; olyan otthoniasan szólt, mint a kjögei templom harangja s Knud belépett a nagy dómba, a festett üvegablakokon át besugárzott a nap a magas, karcsu oszlopok közeibe; áhitatba merültek gondolatai és elméje belemerült a csöndbe.

Keresett és talált is jó mestert Nürnbergben, megmaradt nála és megtanulta a német nyelvet.

A várost körülfogó nagy árkok mind zöldeges kertekké vannak alakítva, de állanak még a magas falak, nehéz tornyaikkal; a kötélverő kötelét a városfalak belső részeire gerendázott karzatokra csavarja s itt köröskörül e lyukakból és résekből bodzabokrok sarjadnak, ágaitak ráfüggeszti az apró, alacsony házakra, amelyek alatt állanak s egy ilyen házcskában lakott a mester, akinél Knud dolgozott; s ahol aludt, a padlásablak fölé a bodzabokor sátorozta föl ágait.

Itt lakott egy nyáron meg egy télen át, de mikor beállt a tavasz, nem volt maradása többé, a bodza virágba borult s olyan hazai illatot árasztott, úgy érezte, megint a kjögei kertben van, — és Knud megvált a mesterétől, másik mesterhez állott, el, beljebb a városba, ahol nem voltak bodzabokrok.

Új műhelye az egyik, öreg, falazott, híd tőszomszédságában volt, alacsony, örökké zugó vizimalom fölött; künn csak a rohanó folyó hasított, házak közé szoritva, amelyeken régi, korhadt erkélyek függöttek; úgy álltak ott a házak, mintha ezeket a függelékeket mind a folyóba akarták volna rázni. Itt nem nőtt bodza, még virágcserepet sem lehetett látni, beültetett vékonyka zölddel, de a műhellyel épen szemközt állott egy nagy, öreg fűzfa, amely szintén belefogózott a házba, hogy a folyó el ne sodorja; ágai épen úgy átnyultak a folyón, mint a kjögei kerti fűz ágai a patak vizén.

Bizony, Knud Bodza-anyótól Fűzfa-apóhoz költözött; és ebben a fában volt valami, kivált holdvilágos estéken, hogy Knud ezt érezte:

„Fölbuzog dán szivem
A holdnak fényiben!“ —

pedig hát a holdvilágnak nem volt ebben semmi része, nem, nem, csakis az öreg fűzfának.

Nem birt ott megmaradni és miért nem? Kérdezd a fűzfától, a viruló bodzától! Így hát bucsut mondott a mesternek, meg Nürnbergnek és odább állott.

Senkinek sem szólott Johannáról, elbujtatta szívébe bánatát és igen mély értelmet gondolt bele a két mézesbáb históriájába; most már rájött, hogy a mézeskalácsférfi mért hordott keserü mandulát a baloldalán, hiszen ő maga is megérezte keserü ízét; és Johanna, aki mindig oly szelidnek és mosolygónak mutatkozott, igazi mézeslepény volt. Ugy érezte, hogy hátizsákjának a szija szoritja, már a lélekzete is csaknem beállott; megoldotta a szijat, de az sem használt. A világnak csak a fele volt körülötte, a másik fele beleszorult a szívébe, — ez volt az ő sora.

S a világ csak akkor kezdett megint nagyobbodni körülötte, amikor megpillantotta a magas bérceket s gondolatai kifelé fordultak; könny futotta el a szemét. Az alpesek mintha csak a földnek összehajtogatott szárnyai lettek volna; mi lenne, ha a föld fölemelkednék s kiterjesztené fekete erdőknek, zuhogó vizeknek, hőtömegeknek és felhőknek képeivel tarkított hatalmas szárnyait! — Az ítélet napján nagy szárnyait emeli a föld, Istenhez lebben és mint szappanbuborék fényes sugárokban pattan széjjel. Oh, bár itt volna már az ítélet napja! — így sóhajtozott.

Csöndesen vándorolt végig az országon, amely pázsittal fődött gyümölcsöskertnek tűnt föl előtte, a házak faragott erkélyeiről csipkeverő leányok intettek feléje s amikor meglátta a zöld tavat a sötétlő fák között, a kjögei öböl partjára gondolt; bánat fogta be a szívét, de nem fájdalom.

Ott, ahol mint hosszú hullám hengeredik a Rajna, tovább rohan, széjjelporzik és hófehér, fényes felhőgomolyagokká változik, mintha csak ott történnék a felhők megteremtése s mint lebegő

pántlika repked fölötte a szivárvány, — ő a kjögei malomra gondolt, ahol dübörg és porzik a víz.

Szivesen maradt volna ott, a csöndes rajnaparti városban, de nagyon sok volt ott a bodzafa, meg a füzfa, azért hát tovább vonult, át a magas, hatalmas bérceken, meghasadt sziklafalak közt s olyan utakon, amelyek mint fecskefészkek voltak hozzáragasztva a hegyoldalakhoz. Vizek zugtak a mélységben s alatta usztak a felhők; a havon járt, fénylő bogáncs s alpesi rózsa között, a meleg nyári napban, s aztán bucsut mondott az éjszaki országoknak s leért a gesztenyefák alá, a tengeriföldek és szőlőskertek közé. A hegyek falat álltak közte és minden emléke között és ez így is volt rendjén.

Nagy, pompás város terült előtte, Milanonak hívták az emberek, s egy német mesterre akadt, aki munkát adott neki; öreg, jámbor házaspár volt, akiknek a műhelyében dolgozott. Megszerették a csöndes legényt, aki ritkán szólt, de annál serényebben dolgozott s jámbor keresztény ember volt. Ő maga is úgy érezte, hogy Isten levette szivéről a súlyos terhet.

Legjobb mulatsága az volt, ha néha-néha föl-hágott a hatalmas márványtemplomra, amelyet mintha csak szülőföldjének havából építettek volna, képekké, hegyes tornyokká, virággal ékes nyílt csarnokokká formálva; minden sarokból, minden csucsról, minden boltivról rámosolyogtak a fehér faragott képek. Fölötte volt a kék égbolt, alatta a város, a messzenyuló, zöld lombardiai sikság, észak felé a magas hegyek, örökös hóval, — és ekkor a kjögei templomra gondolt, a repkénnyel futtatott vörös falakra; de vágyódás nem volt benne; itt akart sirba térni, a hegyek mögött.

Egy esztendő telt itt, három esztendő telt el azóta, hogy elhagyta hazáját. Mestere egy nap elvitte a városba, nem a cirkuszba, mülovasokat

nézni, nem, hanem a nagy Operába, ez nagy terem volt, melyet érdemes volt látni. Hét sorban lógtak selyem függönyök s a padlótól föl a szédítően magas tetőig a leguribb dámák ültek, virágcsokorral a kézben, mintha csak bálba jöttek volna, az urak pedig teljes diszben voltak, és soknak a ruháján ezüst meg arany csillogott; olyan világos volt, mintha fényesen sütött volna a nap, a zene harsogva és olyan pompásan szólt, sokkal nagyobb szerűbb volt, mint a kopenhágai komédiaház, csakhogy Kopenhágában ott volt Johanna is, és itt — igen, mintha bűbájosság történt volna, a függöny fölment és itt is Johanna jelent meg, aranyban és selyemben, aranykoronával a fején; úgy énekelt, ahogy csak Isten angyala énekelhet; előlépett a színpadon, amennyire csak lehetett, mosolygott, ahogy csak Johanna tudott mosolyogni; és egyenesen Knudra nézett.

A szegény Knud megragadta mestere kezét s hangosan fölkiáltott: Johanna! — de megsem halotta senki, mert a zene hangosan szólt; a mestere rábólintott: Igen, Johannának hívják! — s elővont egy nyomtatott cédulát s mutatta Knudnak, hogy rajta áll a neve, a teljes neve.

Nem, ez nem volt álom! Az emberek mind ujjongtak, virágokat és koszorukat dobáltak neki, és valahányszor távozott a színről, mindig visszaszólították; bejött, kiment és mindig újra be kellett jönnie.

Az utcán az emberek körülözönlötték a kocsiját, odább vonták, Knud volt a legelső és a legvidámabb s amikor Johanna pompásan megvilágított háza elé értek, Knud közvetlenül a kocsi ajtaja mellett állott, ez kinyilt, Johanna kilépett, a fénysugarak kedves arcára hullottak, mosolygott s meghatottságában barátságosan köszönetet jobbra-balra. Knud egyenesen a szemébe nézett,

Johanna is szemébe nézett Knudnak, csak hogy nem ösmert rá. Egy ur, akinek a mellén csillag tündökölt, karját nyújtotta neki. Azt mondták, hogy az a vőlegénye.

Knud azután hazatért, összeszedte cókókját; a hazájába akart menni, kellett mennie, a bodzához, a fűzfához, igen, a fűzfa alá.

Kérték, maradjon, de nem lehetett őt szóval tartóztatni. Mondták neki, hogy tél van, a hegyekben már lehull a hó. Azt felelte, hogy a lassu szekerek nyomában, amelyek számára okvetlenül vágnak utat, bugyorral a hátán, botjára támaszkodva csak elballaghat.

Nekivágott a hegyeknek, fölkapaszkodott a magasba, lebotorkált a völgybe; már alig volt jártányi ereje s nem látott se várost, se házikót. De csak törtetett tovább éjszaknak. Tündökölték fölötte a csillagok, lábai roskadoztak, agya szédült. Mélyen lent a völgyben is csillagok ragyogtak, mintha lába alatt is égbolt huzódott volna. Azt érezte, hogy beteg. Odalenn a csillagok egyre fénylőbbek és fénylőbbek lettek s ide-oda mozogtak. Egy kicsi város volt az, amelynek fényei lobogtak s amikor Knud ráeszmélt erre, összeszedte végső erejét s el is vergődött egy szegényes vendégfogadóig.

Ott maradt éjszaka s a rákövetkező nap, mert testének kelendő volt a nyugalom és az ápolás. Hóolvadás és esőzés volt a völgyben. Egy reggel odabotlott egy kintornás, hazai dallamot játszott, dánországit és most már Knudnak nem lehetett maradása. Sok-sok napot átgyalogolt, olyan sietve, mintha csak arról lett volna szó, hogy eljusson hazájába, mielőtt mindenki odahalna. De vágyódásáról senki előtt nem ejtett szót, senkisé hitte volna el, hogy szívbeli gyötrelmet hordoz; a legmélyebb szívbeli gyötrelmet, amely embert érhet;

ez nem a világ számára való, nem mulattat senkit, még a jóbarátoknak nem való s Knudnak nem is voltak barátai. Idegen szívvvel haladt át az idegen országon éjszaki hazája felé. A hazuról kapott egyetlen levélben, amelyet ép egy esztendeje irtak neki a szülei, ez állott: Te nem vagy igazi dán, mint mi többiek itt, mi oly nagyon azok vagyunk! Te csak az idegen országokat szereted! — A szülei irhattak neki ilyet, igen, pedig hát jól ismerték.

Este volt; a nyílt országuton járt. — Fagyini kezdett. A vidék egészen sík volt, mindenféle szántóföldek és rétek; az ut szélén nagy fűzfa állott. Olyan hazai, olyan dán volt minden. Leült a fűzfa alá, letörte a fáradság, feje aláhanyatlott, szeme álomra csukódott, de azért érezte, hogy a fűzfa reáteríti ágait; úgy rémlett neki, hogy a fa hatalmas öreg ember, igen, maga Fűzfa apó volt, aki karjára emelte, s a fáradt fiut elvitte a dán hazába, a szabad, fakó tengerpartra, Kjögebe, a gyermekkori kertbe. Igen, igen, a kjögei fűzfa volt, amely világgá vándorolt, hogy megkeresse és megtalálja Knudot. Most megtalálta és visszavitte a patak mentén álló kis kertbe, s ott állt Johanna teljes ragyogásában, aranyos koronájával, ahogy Knud utóljára látta, s ezt kiáltotta feléje: Isten hozott!

És két különös alak állott előtte, sokkal embe-ribb formájuk volt, mint Knud gyermekkorában; ők is nagyon elváltoztak; a két mézesbáb volt, a férfi meg a nő, jobb oldalukat fordították feléje és nagyon jó színben voltak.

— Köszönjük! — így szóltak mindketten Knudhoz. Te megoldottad nyelvünket, megtanítottál bennünket arra, hogy az ember mondja ki szabadon gondolatait, mert különben semmisen lehet a dologból, így pedig lett valami a dologból, jegyesek vagyunk!

És aztán kéz a kézben haladtak át Kjöge utcáin s hátulról is igen tisztességes formájuk volt, nem lehetett kivetőt találni bennök. És egyenesen a kjögei templom felé tartottak s Knud és Johanna követték őket; ők is kéz a kézben mentek, a templom, a zöld repkény, a piros falak épen olyanok voltak, mint régen, a templom nagy kapuja kétfelé tárult, az orgona zúgott s a férfi meg az asszony végighaladtak a hosszú középhajón: „Előbb az uraságok!” — mondotta a mézesbáb vőlegény és menyasszony, helyet adtak Knudnak és Johannának, ezek az oltár elé térdepeltek, Johanna Knud arcára hajtotta fejét, jéghideg könnycseppek görögtek szeméből, szive körül a jeget megolvasztotta Knud erős szerelme, a könnyek a fiu égő arcára hullottak; fölserkent álmából s téli, hideg estén, idegen országban, az öreg fűzfa alatt találta magát; a felhők jégesőt ráztak, s az verte arcát.

— Ez volt életemnek legszebb órája! — mondotta — és álmom volt. Oh Istenem, hadd álmodhassak így még egyszer! — Lehunyta szemét, elaludt, tovább álmodott.

Reggel felé hó esett, a szél keresztülsöpörte rajta a havat. Falusiak mentek a templomba; ott ült egy mesterlegény, megfagyva, élettelenül a fűzfa alatt!

Öten egy hüvelyből.

Volt egy hüvelyben öt borsószem; zöldek voltak, a hüvely is zöld volt, s így azt hitték, hogy az egész világ zöld, ami rendjén való is volt! Nőtt a hüvely és nőttek a borsószemek, persze a körülményekhez alkalmazkodva, és mind az öten egy sorban ültek. Odakünn sütött a nap s melegítette a hüvelyt, az eső pedig áttetszővé tette; ez így kellemes és jó volt, nappal világos, éjszaka sötét, ahogy dukál és a borsószemek egyre nagyobbak lettek és egyre tanakodóbbak, ahogy ott ültek, mert valamit csak kellett tenniök.

— Hát csak mindig veszteg ülünk itten? — mondták, — csak meg ne keményedjünk a hosszas üldögélésben. Ugy rémlik, hogy odakünn is van valami; úgy érzi ezt az ember.

És hetek teltek, a borsószemek megsárgultak és a hüvely is sárga lett. Megsárgul az egész világ! — mondták a borsószemek, és volt joguk ehhez a kijelentéshez.

Egyszerre lökést éreztek a hüvelyen keresztül; a hüvelyt leszakították, emberi kézbe került, aztán egy zubbonyzsebbe, más teli borsóhüvelyekkel. — No most mindjárt nyitának! — mondták a borsószemek és várták a nyitást.

— Csak arra vagyok kíváncsi, melyikünk viszi legtöbbre! — mondtotta a legkisebb borsószem. No, megvállik nemsokára.

— Történjék, aminek történnie kell! — mondotta a legnagyobbik.

— Ripsz-rapsz! — megpattant a hüvely, ki-gördült az öt borsószem a ragyogó napfénybe; egy gyermek tenyerén feküdtek, egy kis fiu fogta őket s azt mondta, hogy igazán durranó-puskába való borsószemek; az egyik szemet mindjárt bele is nyomta a puskába és kilőtte.

— Most kiröpülök a nagy világba! Fogj meg, ha tudsz! — és ezzel eltűnt.

— Én, — mondotta a második, — egyenest beleröpülök a napba, az még csak az igazi borsó-hüvely, és ép nekem való.

Ez is eltűnt.

— Akárhová jutok is, én alszom! — mondotta a következő kettő, — de azért csak gördülünk előre! — És először legördültek a padlóra, de azután mégis csak belekerültek a puskába. — Mi visszük legtöbbre.

— Történjék, aminek történnie kell! — mondotta az utolsó, akit a levegőbe lőttek s a padlás-szoba ablakának öreg deszkájához csapódott, egyenesen bele egy hasadékba, mely puha földdel és mohával volt kitöltve és a moha összezáródott fölötte; ott feküdt, rejtve, de a jó Istentől el nem felejtve.

— Történjék, aminek történnie kell.

Bent a kis padláskamrában egy szegény asszony lakott, aki nappal kijárogatott kályhákat takarítani, bizony, meg fát fűrészelni, nehéz munkákat végezni, mert erős asszony volt és nagyon szorgalmas; de azért *csak* szegény maradt s otthon a kis kamrában volt féligserdült, egyetlen leánya, aki nagyon finom, gyöngé teremtés volt; teljes egy esztendeig az ágyat nyomta s már úgy látszott, hogy se élni, se halni nem tud.

— Elmegy a kis testvérkéje után! — mondotta

a szegény asszony; két gyermekem volt, elég nehéz gondom volt kettőre keresni, így hát a jó Isten osztozott velem s az egyiket magához vette; de ezt a másikat, aki maradt, szeretném megtartani, de hát a jó Isten nem akarja a két gyermeket elválasztani egymástól s most ez is fölmegy a kis testvérkéjéhez.

De a beteg leány megmaradt; türelmesen és csöndesen feküdt naphosszat, amíg az anyja künnjárt, hogy keressen valamit.

Tavaszi volt, kora reggel, szegény asszony épen munkába akart menni, a nap fényesen sütött be a kis ablakon keresztül a padlóra s a beteg leány odatekintett a legelső ablaküvegre.

— Micsoda zöld az, ami ott kikandikál az üveg alatt? Mozog a szélben!

Az anya az ablakhoz lépett és félig kinyitotta. — Ah! — mondotta, hiszen ez egy kis borsószem, amely ilyen szép zölden kihajtott. Hogy kerülhetett ebbe a hasadékba?. Hiszen egész kertescskéd van itt, amelyben gyönyörködhetel.

A beteg leány ágyát közelebb tolták az ablakhoz, hogy láthassa a sarjadzó borsószemet s a szegény asszony elment munkába.

— Anya, én azt hiszem, hogy meggyógyulok! — mondotta este a kis leány. A nap ma olyan melegen sütött be hozzám. A kis borsószem kitünően gyarapszik, én is gyarapszom, nemsokára fölkelek és kiállok a napfénybe.

— Ha Isten is úgy akarja! — mondotta az anya, de nem hitte, hogy úgy lesz; ám azért a fakadó zöld leveleket, amelyek a gyermeknek olyan életrekeltő, melegítő gondolatokat sugalltak, megtámasztotta egy botocskával, hogy a szél le ne törhesse; a fonál egyik végét az ablakdeszkához kötötte s az ablakráma felső részéhez, hogy a borsóindának legyen mire támaszkodni és

csavarodni, ha majd magas szárba szökken és ez így is lett; látnivaló volt, hogy a borsó napról-napra gyarapszik.

— Nézd csak, milyen virága van! — mondotta az asszony egy reggel s most már benne is megfakadt a remény és a hit, hogy beteg kis leánya meg fog gyógyulni; ráemlékezett, hogy utolsó időben a gyermek élénkebben beszélt, hogy az utolsó napok alatt magától ült föl az ágyában s ragyogó szemmel nézegette kis borsó-kertjét, amely egyetlen borsószemből nőtt ki. Egy héttel utóbb a beteg leány először töltött teljes egy órát ágyon kívül. Boldogan ült a meleg napfényben; az ablak nyitva volt s az ablak előtt teljes virágjában állott a fehér-piros borsóvirág. A kis leány ráhajtotta a fejét s gyöngéden megcsókolta a lágy szirmokat. Ez a nap szinte ünnepszámba ment.

— Maga a jó Isten ültette és növesztette, hogy neked, áldott jó gyermekem s nekem is reményt és örömet adjon! — mondotta vidáman az anya s rámosolygott a virágra, mintha Isten jóságos angyala lett volna.

De hát a többi borsószem! Igen, az, amelyik a nagyvilágba röpült, ezzel a szóval: „Fogj meg, ha tudsz“, — belehullott az ereszcatornába és egy galambnak a begyébe került, ahol úgy feküdt, mint Jónás a cethal gyomrában. A két lusta is ennyire vitte, őket is galambok nyelték el s ez annyit jelent, hogy jó hasznukat vette a világ; de a negyedik, aki a napba akart följutni, a csatornába hullott, napokig és hetekig a bűzhödt vízben állott, ahol ugyancsak megduzzadt.

— Szép kövér leszek! — mondotta a borsószem. Szét fogok repedni s többre azt hiszem, egy borsószem sem viheti és nem is vitte még soha. Öten vagyunk egy hüvelyből, de valamennyi között én vagyok a legcsodálatosabb.

És a csatorna ráhagyta, hogy úgy van.

De a padlásszoba ablakában ragyogó szemmel állott a fiatal leány, arcán az egészség hamva fénylett, finom kezeit összekulcsolta a borsóvirág fölött s megköszönte Istennek.

— Én a magam borsószemét többre becsülöm,
— mondotta a csatorna.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy levél az égből.

Fönn, a fénylő, ritka levegőben egy angyal röpült a mennyei kertből szakitott virággal s amikor csókot lehelt a virágra, levált egy parányi szírom s lehullott az erdő puha talajára, ott mindjárt gyökeret eresztett és kihajtott a többi növény között.

— Ejnye, be furcsa hajtás! — mondták és nem akarta őt elismerni senki, sem a bogáncsok, sem a csalánok.

— Bizonyosan valami kerti növény, — mondták és vigyorogtak hozzá, s mint kerti növényből csufot üztek belőle; de ő csak nőttön-nőtt, különben, mint a többi s ágait mint hosszú indákat eresztette ki magából.

— Hova akarsz nőni? — kérdezte a magas bogáncs, amelynek tövises volt minden levele, — kissé félszegül viseled magadat. Mi igazán nem azért állunk itt, hogy tégedet hordozzunk.

Eljött a tél, hó borította a növényt, de a hótakaró is úgy fénylett rajta, mintha alulról nap sugarak átvilágították volna. Tavaszra viruló növény lett belőle s hozzáfogható szép nem volt az erdőn.

Odajött a botanika professzora, akinek nagy pecsétes írása volt arról, hogy ő kicsoda-micsoda, megvizsgálta a növényt, beleharapott, csak hogy az ő növénytanában nem állott benne; nem is tudta kisütni, hogy a növényeknek melyik osztályába tartozik.

— Ez valami korcsfaj! — mondotta! — nem ismerem, nincs fölvéve a rendszerbe.

— Nincs fölvéve a rendszerbe! — zörögtek a bogáncsok és a csalánok.

Köröskörül a nagy fák hallották e beszédet, ők is látták, hogy nem a fajtájukból való fa, de nem mondtak semmit, se jót, se rosszat s mindig ez a legbiztosabb, ha valaki ostoba.

És ekkor egy szegény, ártatlan leányka jött keresztül az erdön; szive tiszta volt, értelmét magasra emelte a hite, minden földi öröksége egy öreg biblia volt, de ennek leveleiről Isten hangja szólott hozzá: Ha rosszakaróid az emberek, gondolj József történetére: „Rosszat forralának az ő szivőkben, de Isten akarata azt jóra fordítá.“ Ha igazságtalanságot szenvedsz, ha félreismernek és kigunyolnak, gondolj őreá, a legjobbra és legtisztábbra, akit kigunyoltak és keresztfára feszítették, ahol így imádkozott: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek!“

Megállott a csodálatos növény előtt, amelynek zöld levelei olyan édes és üdítő illatot árasztottak és amelynek virágai a fénylő napsugárban mint színes tűzijáték ragyogtak, s minden kehely úgy csengett, mintha a dallamoknak mélységes kuféje lakoznék benne, amely ki nem apad évezredek végéig. Jámbor áhitattal nézte Isten e drága csodáját, magához hajlitotta az egyik ágat, hogy jobban megnézhesse a virágot s beszívhatta illatát, értelme egyszerre megvilágosodott, szívét elégedettség öntötte el; szeretett volna egy ilyen virágot, de nem fért a lelkére, hogy leszakítsa, hiszen a virág nála hamar elfonnyadna s csak egyetlen zöld levelet tépett le, hazavitte, bele-tette a bibliába s ott feküdt a levél üdén, mindig üdén és hervadatlanul.

A biblia levelei között őrizte a leányka; a bibliával együtt tették a fiatal leány feje alá, amikor ez pár hét múlva koporsójában feküdt, áhitatos arccán a halál szentséges komolyságával, mintha csak a földi porhüvelyen kivésődött volna, hogy most Isten széke előtt áll.

De künn az erdőn virágjában állott a csodálatos növény, már egész fa lett belőle s a vándormadarak mind odaszálltak, bókoltak neki, kivált a fecske és a gólya.

— Ez külföldieskedés! — mondták a bogáncsok és a bojtorjánok, — idehaza minálunk mégsem lehet így viselkedni.

És a fekete erdei csigák leköpdösték a fát.

Jött aztán a kondás, összeszedegette a bogáncsokat meg a gallyakat, hogy hamut égessen belőlük; az egész csodálatos fa, minden gyökérével együtt kiszaggatva, belekerült a csomóba. — Ennek is hadd vegyem hasznát, — mondotta a kondás, — és úgy is történt.

Csakhogy az ország királyát már több, mint egy esztendeje nagy mélabu fogta el; szorgalmas volt, dolgos, nem használt; mélyértelmű írásokat olvastak föl neki, aztán meg a legkönnyebb, legszórakoztatóbb műveket, amelyeket csak föl lehetett hajszolni, és az sem használt. És ekkor üzenet jött a világ legbölcsebb emberétől; hozzája fordult tanácsért s ő azt felelte, hogy van biztos orvosság, mely enyhítést szerez a betegnek és meghozza a gyógyulást. — „A király tulajdon országában, erdőn tenyészik egy égi eredetű növény, ilyen meg ilyen, nem lehet eltéveszteni,“ — s itt következett azután a növény pontos rajza, könnyű volt ráismerni. — Télen-nyáron nyílik, minden este szedjenek róla friss levelet, tegyék a király homlokára, ez megvilágosítja gondolatait, éjszaka gyönyörű álma lesz s az másnap reggelre erőt ad neki.

Ez elég világos volt és az összes doktorok és botanikai professzorok kivonultak az erdőbe. Igen, de hol volt az a növény?

— Bizony meglehet, hogy belegyűrtem a csomóba, — mondotta a kondás. Már rég hamuvá lett, de hát én nem tudtam fölgondolni.

— Nem tudta fölgondolni! — kiáltották mind.

— Tudatlanság! Tudatlanság! Mily nagy vagy te! — és a kondás igazán szívére vehette e szavakat, mert csak neki szóltak és nem másnak.

Egy árva levelet sem találtak, az egyetlen a halott koporsójában feküdt, de erről nem tudott senki.

És a király bosszuságában maga ment ki az erdőbe, a fa egykori helyére. — Itt állott a fa! — mondotta, — ez szent hely.

A helyet aranyos ráccsal körítették s éjjel-nappal ott állott az őrszem.

A botanika tanára értekezést irt az égi növényről s a tanárt megaranyozták, ami nagy örömet szerzett neki; az aranyozás nagyon jól illett neki, meg a családjának, és az egész történetben ez a legörvendetesebb; mert a növényt nem találták, a király boszus volt és szomoru, de hát azelőtt is csak szomoru volt, — mondotta az őrszem.

„Haszontalan asszony volt.“

A polgármester a nyitott ablakban állott; finom, kézelős ing volt rajta, ékköves tű a mellbodrásban s tükörsimára volt borotválva a képe, sajátkezüleg; de egy kicsit mégis megvágta magát, csakhogy beragasztotta egy csik ujságpapirossal. — Hallod-e gyerek! — ezt kiáltotta.

A gyerek nem volt más, mint a mosóné kis fia, aki épen arra haladt és tisztelettudóan kapta le a sipkáját; az ernyője törött volt, az egész sipka a zsebredugáshoz igazítva. Szegényes, de tiszta és rendezes foltozott ruhájában állt ott a fiu, olyan tisztelettudóan, mintha csak a király előtt állott volna.

— Jó fiu vagy, — mondotta a polgármester, — udvarias fiu vagy! Anyád ruhát mos odalenn a pataknál; s oda kell vigyed, ami a zsebedben van. Hát bizony, az anyád rosszul teszi! Mennyi az ott?

— Félmesszely! — felelte a fiu, félig csöndes, ijedt hangon.

— Ma reggel már megivott egy félmesszellyel? — folytatta a polgármester.

— Nem, az tegnap volt! — felelte a fiu.

— Két fél az egy egész. Az anyád haszontalan asszony! Ez a néposztály elszomorítja az embert. Mondd meg anyádnak, hogy szégyelje magát. Csak belőled ne váljék pálinkás ember, pedig hát mégis csak az lesz belőled. Szegény gyerek! No eredj!

S a fiu elment! Sapkáját a kezében felejtette

s a szél belekapott szőke hajába, amely hosszú csomókban égnek röpült. A sarkon befordult a kis utcába, amely levitt a patakhoz, ahol az anyja a vízben állott, mosószéke mellett és sulyokkal paskolta a nehéz fehérruhát. A víz erősen hullámozott, mert a malom zsilipjei nyitva voltak, a lepedőt sodorta az ár s a mosószéket is majdnem fölborította; a mosónénak ugyancsak neki kellett feszülnie.

* — No most csaknem elvitorláztam! — mondta, — jó, hogy jössz, szükségem van egy kis erősítésre! Hideg van ám itt a vízben; már hat óra hosszat állok benne. Hoztál-e valamit a számomra.

A fiu elővonta a palackot, az anyja a szájához illesztette és huzott egyet belőle.

— Ej, be jól esik! Fölmelegíti az embert. Csak olyan jó, mint a meleg étel, és nem olyan drága. Igyál, fiam. Sápadt az arcod, fázol ebben a vékony ruhában! Hiszen már ősz van. Hu! Nagyon hideg a víz! Csak meg ne betegedjek! No már azt csak nem teszem! Adj még egy kortyot és igyál te is, de csak egy csöppet, nehogy hozzá találj kapni, szegény, jó gyerekem.

Megkerülte a hidat, amelyen a fiu állott és kilépett a partra; csurgott a víz a szalmagyékénnyről, amely a derekára volt csavarva s csurgott a víz a szoknyájáról.

— Nyuzom, meg töröm magamat, hogy a vér is kiserked a körmöm alatt! de hát azt se bánom, csak te boldogulhass becsülettel, édes jó fiam! E pillanatban egy idős asszony jött oda, szegényesen öltözve; az egyik lábára béna volt s nagy, hatalmas vendégfürt volt az egyik szeme fölött; takarnia kellett volna a szemet, de csak jobban kiemelte a vakságát. Barátnéja volt a mosónőnek. „A fürtőshaju, béna Maren“-nek hívták a szomszédok.

— Szegény, hogy töröd és nyuzod magadat s folyton a hideg vízben állasz! Bizony rád fér, hogy egy kicsit bemelegítsd magadat és a rossz nyelvek mégis folyton kiabálnak, pár csöpp miatt, amit benyelsz! — És erre rögtön töviről-hegyére elmesélte a mosónénak, hogy mit mondott a polgármester, mert Maren mindent hallott s nagyon bosszantotta, hogy a polgármester olyan hangon beszélt a gyerekek a tulajdon anyjáról és arról a pár csöpp pálinkáról, amit az asszony megivott, épen akkor, amikor a polgármester ur nagy ebédet csapott, ahol palackszámra fogytak a borok: „finom borok, erős borok!“ Amiket sokan nemcsak azért ittak, hogy szomjukat oltsák! Csakhogy ezt nem hívják ivásnak. Ezek derék emberek, de te haszontalan asszony vagy!

— Te gyerek, így beszélt veled a polgármester? — kérdezte a mosóné s reszketve járt az ajka. A te anyád haszontalan asszony! Talán igaza van. De azért a gyerek előtt nem kéne mondani! Abból a házból már sok baj kelt a nyakamra!

— Hiszen ott szolgáltál, mikor a polgármester szülei még éltek és ott laktak; annak már sok esztendeje! Azóta töméntelen só fogyott el a házban, hát meg is szomjazhattak! — És Maren nevetett. A polgármesternél ma nagy ebéd van; le akarták fujni, de késő volt s már megfőzték az ételeket. A háziszolgától hallottam, levél jött hozzájuk, hogy a polgármester ur öccse Kopenhágában meghalt.

— Meghalt! — kiáltotta a mosónő s halál-sápadt lett.

— Meg az! — mondotta Maren. Így a szivedre veszed? Hát persze, még abból az időből ismered, amikor ott szolgáltál a házban.

— Meghalt! A legjobb szívü, legjobb lelkü ember! Az Uristennek nincs sok ilyen terem-

ménye! — s arcán végigcsorogtak a könnyei. — Oh Istenem, minden forog velem. Mert fenéig üritettem az üveget. Nem bírja a természetem. Olyan rosszul vagyok! — S a deszkához támaszkodott.

— Uristen! Te beteg vagy! — mondotta Maren. Láss hozzá, hogy elmuljon rólad. Bizony Isten, beteg vagy. Legjobb lesz, ha én hazatámogatlak.

— De hát a mosásom?

— Azt én magamra vállalom! No gyere, nyujtsd ide a karodat. A gyerek itt maradhat s vigyázhat addig, amíg én visszajövök s kimosom, ami még kimosatlan; az már ugyis kevés.

A mosóné lábai roskadoztak.

— Nagyon is sokáig állottam a hideg vízben; reggel óta se ételt, se italt nem láttam! Láz dulja a testemet. Oh Uram Jézus, segélj hazáig! Szegény gyermekem! — És sirt!

A gyerek is sirt s nemsokára egymagában ült a pataknál, a nedves ruha mellett. A két asszony lassan haladt, a mosóné ingadozva is, végig a kis utcán, a sarkon befordultak a főutcába s elmentek a polgármester háza előtt. A mosóné épen ott roskadt le az utca kövezetére. Az emberek odagyültek.

A béna Maren beszaladt a házba segítségért. A polgármester meg a vendégei az ablakból nézték.

— Ez a mosóné! — mondotta a polgármester ur. Egy kicsit többet ivott a kelleténél; haszontalan asszony! Kár a szép kis fiáért. Igazán szeretem azt a gyereket. De az anyja haszontalan asszony.

Magához térítették, nyomoruságos lakásába vezették, ott ágyba fektették. A jó Maren egy csésze meleg sört főzött neki vajjal meg cukorral; ezt az orvosságot találta legjobbnak, aztán visszasántikált a patakhoz, nagyon rosszul öblögette a ruhát, de

nagyon jó szándékkal, tulajdonképen csak a nedves ruhát vonta ki a szárazra s berakta egy kosárba.

Este a mosóné nyomoruságos szobácskájában ült Maren; a polgármesterné szakácsnéja zsirban kisült burgonyát s egy szép darab kövér sonkát adott a beteg számára: Maren és a gyerek jól-laktak belőle; a beteg asszony örvendett a szagának, azt mondta róla, hogy tápláló.

A fiut lefektették, ugyanabba az ágyba, amelyben anyja feküdt; az ő helye keresztben volt az anyja lábainál, s egy ócska lábszőnyeggel takarózott, amely kék és piros csikokból volt összetoldva.

A mosóné kicsit jobban lett; a meleg sörtől erőre kapott, a finom étel szagától fölfrissült.

— Köszönöm, te jó lélek! — így szólt Marenhez. Majd megmondok mindent, ha a gyerek elaludt, azt hiszem már alszik is. Milyen édes, jámbor kis arca van, amikor le vannak csukva a szemei. Nem tudja hányadán áll a dolog az anyjával, adja Isten, hogy ne is tudja meg soha! A kamaráséknál szolgáltam, a polgármester ur szüleinél s ugy esett, hogy a fiuk között a legfiatalabbik, a deák hazajött; akkoriban fiatal voltam, szilaj és pajkos, de tisztességes, azt Isten előtt is merem állítani! — mondotta a mosóné. — A diák jókedvű volt, vidám és olyan jóságos. Izig-vérig jó és becsületes fiú volt; nálánál jobb ember nem járt a földön. Ő a család fia volt, én meg csak a cselédjük, de szerettük egymást becsülettel, illendőséggel. Egy csók még nem vétek, ha két ember nagyon szereti egymást. És ő megmondta az anyjának; olyan becsben tartotta az anyját, mintha ő lett volna az Uristene itt a földön; okos, szeretőszívű és kedves asszony volt. A fiu elutazott, de aranygyűrűjét az ujjamra huzta. Alig tette ki lábát a házból, az asszonyom behivatott és úgy szólt hozzám, ahogy talán az Isten szólhatott volna; kimutatta, hogy

mekkora távolság van kettőnk között, igazság és tudomány szerint. — Most csak arra tekint, hogy csinos vagy, de hát a testi szépség mulandó. Téged nem úgy neveltek, mint őt, tudásban nem vagytok egymáshoz illők és ebben áll a nagy baj. Én tiszteltem a szegény embert, — mondotta, — Isten előtt magasabb helyet is foglalhat el, mint némely gazdag; de itt a földön vigyáznunk kell, hogy rossz kerékvágásba ne kerüljünk, ha tovább akarunk haladni, mert fölborul ám a kocsis is ti mindaketten fölborulnátok! Tudom, egy derék ember, mesterséget folytató ember megkérte a kezedet; Erik, a keztyüs; özvegyember, gyereke nincsen, jól bírja magát. Gondold meg! — Minden kimondott szava úgy hasogatta a szívemet, mint az éles kés, de annak az asszonymnak igaza volt! És ez nyomta és nehezítette az én lelkemet. Kezet csókoltam neki, keserves könnyeket hullattam és még keservesebben sirtam, amikor a kamrába értem és lefeküdtem az ágyamba. Nehéz éjszaka várt rám, Isten a tanum, mennyit szenvedtem és tusakodtam. Vasárnap az Ur asztalához járultam, hogy világosítson meg. Olyan volt, mint az égijel; amikor kiléptem a templomból, szembejött velem Erik, a keztyüs. Most már semmi kétség nem maradt a lelkemben; egymáshoz illtünk, a helyzetünk, a körülményeink is hasonlóak voltak, sőt Erik jó módu ember volt. Odaléptem hozzá, megfogtam a kezét és így szóltam hozzá: Még mindig hozzám érzel? — Hozzád, mindig és örökké! — felelte ő. — Elvennéd az olyan leányt, aki tisztel és becsül téged, de nem szeret, bár utóbb az is megjöhet? — Megjön! — mondotta ő s erre kezet fogtunk egymással. Én hazamentem az asszonyomhoz; az aranygyűrűt, amelyet a fia adott, idebenn hordtam, a mellemen, nappal nem hordhattam, csak este huzhattam az ujjamra, amikor lefeküdtem.

Megcsókoltam a gyűrűt, hogy véres lett bele a szájam, azután odaadtam az asszonyomnak s megmondtam neki, hogy rákövetkező héten kihirdetnek bennünket, engem, meg a keztyűst. Az asszonyom a karjaiba ölelt, megcsókolt, nem mondta, hogy haszontalan nő vagyok, de talán akkor még én is jobb voltam, ámbár a világi szükség még nem látogatott úgy, mint most, megvolt az esküvő; első évben jól is folyt a dolgunk, volt egy legényünk, egy inasunk s te, Maren, minálunk szolgáltál.

Oh, bizony jóságos asszonyom voltál! — mondotta Maren, — sohasem felejttem el, hogy te meg az urad milyen szépen bántatok velem.

— Hát azok jó esztendőök is voltak. Gyerekünk még nem volt akkor. A diákot soha többé nem láttam. Azaz, hogy én láttam, csak ő nem látott engem. Itt volt, mikor az édesanyját temették. Láttam a sirnál, halálsápadt volt és szomorú, de csak az anyja miatt. Utóbb, mikor az apja meghalt, ő külső országokban járt, nem is jöhetett haza, később se jött soha. Azt tudom, hogy nem házasodott meg . . . Bizonyosan prokurátor lett belőle! . . . engem elfelejtett, de ha lát, sem ismert volna rám, úgy megcsunyultam. És ez nagyon jól van így.

Beszélt a megpróbáltatás nehéz napjairól, elmondta, hogy a szerencsétlenség szinte lecsapott rája. Volt ötszáz tallérjuk és mert az utcájukban éppen akkor kétszáz tallérért eladó volt egy ház s érdemesnek látszott azt lebontani s helyére ujat építeni, hát meg is vették. A kőműves, meg az ácsmester olyan költségvetést csináltak, hogy ezerkétszázba fog kerülni. Erik keztyűsnek volt hitele, Kopenhágában vette föl, de a hajós, akinek el kellett volna hoznia az összeget, zátonyra került, a pénzzel együtt.

— Ebben az időben hoztam világra az én drága

gyerekeket, aki ott alszik. Az apja nehéz, hosszadalmas betegségbe esett, háromfertály esztendeig én vetköztettem-öltöztettem. Lefelé csusztunk, mindig kölcsön kértünk; ami kis vagyonunk volt, azt mind megette az adósság s az uram meghalt. Törtem, gyötörtem magamat, küzdöttem és iparkodtam, a gyerek miatt; lépcsőt suroltam, fehér ruhát mostam, durvát meg finomat, de nem lehetett jobb dolgom, ez volt Isten akarata. De majd megvált engemet s a fiut sem fogja elhagyni.

És azután elaludt.

Reggel felé frissnek érezte magát s azt hitte elég ereje van ahhoz, hogy újra munkába álljon. De alig, hogy belépett a hideg vízbe, reszketés fogta el, ájulás; görcsösen kapott a levegőbe, egyet lépett előre és elbukott. Feje a parton feküdt, látni künn a patak vizében, facipőit, amelyek a lábai voltak, s amelyekben szalmacsomó volt (mindig úgy állott a patak medrében), elvitte az ár; így találta őt Maren, aki odavitte neki a kávéját.

Közben a lakásába jött a polgármester egy embere, hogy rögtön menjen a polgármester ur elé, akinek valami mondanivalója van a számára. Késő volt! Borbélyt hoztak, hogy eret vágjon rajta. A mosóné halva volt.

— Agyonitta magát! — mondotta a polgármester.

A levél, amely öccsének a halálhírért hozta, említést tett a végrendeletéről is, amelyben az állott, hogy hatszáz tallért hágy az özvegy keztyüsnének, aki valamikor a szüleinél szolgált. A pénzt legjobb belátás szerint, kisebb vagy nagyobb összegekben juttassák az asszonynak meg a gyerekeinek.

— Ő meg az öcsém egy kicsit egyetértettek! — mondotta a polgármester; jó, hogy az asszony

elment az utból; a fiu most megkapja az egész összeget, majd elhelyezem derék embereknél, jó mesterember válhatik belőle. — És Isten e szakba áldását helyezte.

A polgármester ur maga elé hivatta a fiut, megígérte, hogy gondoskodik róla, s azt mondta neki, milyen jó, hogy az anyja meghalt, mert haszontalan asszony volt.

A mosónét kivitték a temetőbe, a szegény sírok közé, Maren kis rózsafát ültetett a sirra, a fiu mellette állott.

— Édes jó anyám! — mondotta a gyerek s omlottak a könnyei. — Igaz, hogy haszontalan asszony volt?

— Derék asszony volt! — felelte az öreg Maren s föltekintett az égre. Tudom, sok esztendő óta és tegnap éjjel óta. En mondom neked, hogy derék asszony volt, az Uristen az égben is ezt mondja. Csak hadd mondja a világ, hogy „haszontalan asszony volt!”

„Az utolsó gyöngy“.

Pazar hajlék volt, boldog hajlék; és benne mindenki vidám és boldog volt: az uraság, a cselédség, még a barátok is. És a háznak örököse született, fiugyermek s anya és csecsemő jól érezték magukat.

A kényelmes hálósobában a lámpa félig le volt takarva, az ablakok előtt szorosan összevonták a nehéz selyemfüggönyöket. A szőnyeg vastag és puha volt, mint a moha, minden arra való volt, hogy szenderegni, aludni lehessen, remekül pihenni és a gyermekágyas asszony ezt meg is tette; tudott aludni és aludt; minden olyan jó volt és olyan áldott. A ház őrangyala az ágy fejénél állott; az anya keblén nyugvó gyermek fölé mintha a ragyogó csillagokból szőtt háló borult volna, s mindegyik csillag a boldogságnak egy-egy gyöngye volt. Az élet jó tündérei mind elhozták ajándéukat az ujszülöttnek; tündöklött itt az egészség, gazdagság, boldogság, szerelem, szóval minden, amit az ember e földön kívánhat.

— Mindent idehoztak és ideajándékoztak! — mondotta az őrangyal.

— Nem! — szólalt meg egy hang mellette; a gyermek jó anygala volt. Egy tündér még nem hozta el adományát, de elhozza még, elhozza valamikor, ha esztendőök telnek is el addig. Az utolsó gyöngy hiányzik.

— Hiányzik! Itt semminek sem szabad hiányozni,

és ha csakugyan hiányzik, hát keressük föl azt a hatalmas tündért. Menjünk el hozzá!

— Eljön ő, eljön valamikor! Kell az ő gyöngye ide, hogy teljessé fonhassuk a koszorút!

— De hol az a tündér? Hol a hajléka? Elmegyek és elhozom a gyöngyöt.

— Te akarod! — mondotta a gyermek jó anyaga, elvezetlek hozzá s megleljük őt, akárhol van is. Nincs állandó tanyája, elmegy a császár palotájába s a paraszt viskójába, egy ember mellett sem halad el nyomtalanul, mindenkihez elviszi adományát, vagy egy világot, vagy egy játékszert! Ehhez a gyermekhez is el kell jönnie! Te azt hiszed, hogy az idő egyformán hosszú, de nem egyformán hasznos, elmegyünk a gyöngyért, e garmada kincs utolsó gyöngyéért.

És kéz a kézben lebegtek a hely felé, amely ez órában a tündér tanyája volt.

Nagy ház volt az, vak folyósókkal, üres szobákkal és csodálatosan csöndes; egész sor ablak nyitva állott, úgy, hogy a kemény levegő behatolhatott; a hosszú, fehér, lelógó függönyök lebegtek a léghuzatban.

A padló közepén nyitott koporsó állott s ebben pihent egy javakorbéli asszony teteme; gyönyörű, friss rózsák borították a halottat, úgy, hogy csak összekulcsolt, finom kezei látszottak a rózsalepel alatt s a haláltól átszellemített, nemes arca, amelyen eláradt az isteni malaszt, fenkölt, nemes komolysága.

A koporsónál állott a férj a gyermekekkel, egész sereg gyermekkel; a legifjabbik az apa karján ült, elhozták anyjukhoz az utolsó Istenhozzádot; a férfi megcsókolta a halott kezét, amely olyan volt, mint a hervadt levél s nagy nehéz könnycsepjei hullottak a padlóra; de egy szó sem hangzott el s a hallgatás itt a fájdalmak egész világa volt belezárva. És szótlantul, zokogva mentek el.

Egy gyertya állt ott, lángját csavargatta a szél, úgy, hogy kimeredt hosszú, piros bele. Idegen emberek léptek be, ráborították a halottra a födelet, bevették a szögeket s a kalapácsütések keresztülverődtek a ház szobáin és folyosóin, s odaverődtek a vérző szivekhez.

— Hová vezetsz te engem? — kérdezte az őrangyal; itt nincs az a tündér, akinek gyöngye az élet egyik legvalódibb adománya.

— Itt e helyen van most, ebben a szentséges órában! — mondotta a jó angyal és a sarokba mutatott; s ott, ahol az anya virágok és képek között ült, amíg életben volt, ahol, mint a ház jó tündére szerető szívvvel integetett a férjnek, a gyermekeknek és a jóbarátoknak; ahol, mint a ház verőfénye örömet árasztott, s magva és szive volt az egész életnek: itt most egy idegen asszony ült, hosszú, bő lebernyegben s ez a Szenvedés volt, most a ház úrnője, anya a holt asszony helyén. Égő köny gördült le az ölébe, gyönggyé vált, ez a szívárvány minden színében tündökölt, az angyal felragadta és a köny úgy ragyogott, mint a csillag, hétszinü fényben.

A szenvedés gyöngye, az utolsó gyöngy, amely nem hiányozhatik! Növeli a többi fényét és erejét. Látod itt a fénylő szívárványt, amely összeköti a földet az éggel. Minden kedvesünk helyén, aki elhal mellőlünk, egy barátunkkal több támad az égben, hogy ott vágyódjanak utánunk. A földi élet éjszakájában szemünk a csillagok után fut, a tökéletesség után; tekints a szenvedés gyönggyére, benne nyugosznak a Pszihé-szárnyak, amelyek fölvisznek innen bennünket.

Két szüz.

Láttál-e már valaha szüzet? Azaz, hogy amit a járdakövezők szüznek mondanak, azt a szerszámot, amellyel a köveket szorosan egymáshoz verik. Véges-végig fából van, de alul egész széltében vasveretű, fönt keskeny és keresztben fogóval van ellátva s ez a két karja.

Egy udvaron két ilyen „szüz“ állott, ásók, ölmértékek és talyigák között és egyszerre hire futott, hogy a szüzeket ezután már nem szüzeknek fogják hívni, hanem „kölyü“-nek, ami a kövezők nyelvén a legujabb és egyetlen helyes elnevezése annak a szerszámnak, amelyet régebben „szüznek“ hvtak.

Csakhogy az emberek között van egy fajta, amelyet emancipált nőnek neveznek, ehhez számítják az intézeti előljárónőket, a bábaasszonyokat, táncosnőket, akik hivatalból meg tudnak állani a féllábukon, divatárusnőket és betegápolónőket s az emancipált nők e rájához csatlakozott az udvaron álló két szüz is: az utépitési hivatal szüzei voltak, nem akartak régi jó nevükről lemondani s tiltakoztak a „kölyü“ ellen.

— Szüz az emberi nevezet! — mondották ők, de a köverő csak szerszám s mi nem engedjük magunkat szerszámnak csufoltatni, ez meggyalázna bennünket.

— A vőlegényem arra is képes volna, hogy emiatt fölbontsa az eljegyzésünket, — szolt az

ifjabbik, aki egy ütökoshoz ígérkezett; ez egy nagy masina, amellyel oszlopokat vernek a földre, amely tehát ugyanazt csinálja durvábban, amit a szüzek finoman csinálnak. Ő, mint szüzet kívánt el magának, nem pedig, mint kölyüt s tehát nem is engedhetem magamat elkereszteltetni.

— Inkább letöretem mind a két karomat, — mondotta az idősebbik.

— A talyiga azonban más nézetten volt, pedig hát a talyiga is volt valaki, ő magamagát egy fertály hintónak tekintette, merthogy egy kereken járt.

— Mondhatom önnek, hogy a „szüz“ név meglehetősen közönséges és korántsem olyan finom, mint a „kölyü“, mert ha ezt a nevet kapja, belekerül a bélyegzők rendjébe s gondoljon csak az állami főbélyegzőre, minden törvényre az üti rá a pecsétet. Az ön helyében lemondanék a „szüz“ nevééről.

— Soha! Ahhoz már nagyon is öreg vagyok! — mondotta az idősebbik.

— Bizonyára van tudomása arról, amit európai kényszerhelyzetnek neveznek! — mondotta a derék, öreg ölmérték. Az ember behuzza magát, alárendeli magát, alkalmazkodik időhöz és szükséghez s ha egyszer törvény van arról, hogy a szüzet kölyűnek hívják, akkor kölyűnek kell hívni. Minden dolognak megvan a maga ölmértéke.

— Ha már változásnak kell lenni, — mondotta az ifjabbik, — akkor inkább kisasszonynak hívatnám magamat, a kisasszonyban mégis csak emlékeztet egy kissé a szüze.

— Én inkább forgácsá aprítottam magamat, — mondotta az idősebbik szüz.

Aztán megkezdődött a munka; a szüzeket a talyigára ültették s úgy vitték el őket, ami elég finom bánásmód, de azért csak kölyü volt a nevük.

— Szszszsz, — mondták, mialatt a kövezetet

taposták, — s Szszszsz — s már épen ki akarták mondani, az egész nevet: szüz! — de aztán mégis csak elharapták, lenyelték, mert úgy találták, hogy nekik felelniök sem szabad. De négyszem között mindig csak szüznek szólították egymást, dicsérték a régi, jó időt, amikor minden dolgot a maga nevéen neveztek az emberek és ha valaki szüz volt, hát szüznek hívták; és szüzek is maradtak mindketten, mert az ütőkos, a nagy masina csakugyan fölbontotta eljegyzését az ifjabbikkal, nem akarta összeadni magát egy kölyűvel.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A tengerek szélein.

Egy pár nagy hajót fölbocsátottak az északi sarkra, hogy ott a szárazföld legszélső határát megkeressék a tenger felől és megkísértsék, milyen messzire hatolhat el az ember. Már teljes egy esztendő óta haladtak ködön és jégen keresztül és sok viszontagságot állottak ki; beköszöntött a tél, a nap leáldozott; sok-sok hét itt most egyetlen hosszú éjszakává lesz; s köröskörül minden egyetlen darab jég volt; és mindegyik hajó szorosan hozzáfagyott, a hó magasan feküdt és a hótömegből méhkasszerű házakat, vágtak, egynémelyik akkora volt, mint a mi Óriás-sirjaink, némelyik meg csak akkora, hogy két vagy négy ember férhetett el benne; de azért nem volt sötét, pirosan és kéken lobogtak az északi fények, örökös, nagyszerű tűzijáték volt és a hó világított, az éjszaka itt egyetlen, hosszú, lángoló alkonyat volt; a legvilágosabb órákban seregestül jöttek a bennszülöttek, akik csodálatos látványt nyújtottak szőrös prémkődmönükben s szánkóikon, amelyeket jégdarabokból róttak össze, bőrt hoztak nagy kötegekben és a hóházak ebből nyerték a meleg lábszőnyeget, a bőrök szolgáltak derékaljul és takaróul, a matrózok a hókupola alatt vetettek ágyat, mialatt odakünn olyan fagy volt, hogy csak úgy csikorgott, s amilyen még a legkeményebb télben sincs mi nálunk. Idelenn akkor még őszutó volt s erre

gondoltak ők odafönn; eszükbe jutott a hazai napfény, a sárga-piros levél, amely a fákon függ. Az óra az estét jelezte, az alvás idejét s az egyik hókunyhóban ketten ki is nyujtózkodtak pihenőre; az ifjabbikkal vele volt hazájából a legértékesebb, legdrágább kincse, amelyet a nagyanyja ajándékozott neki, elutazás előtt; a biblia volt. Minden éjszaka a párnája alatt volt és még gyerekeiből tudta, hogy mi van megírva a bibliában; mindennap forgatta s amint a fekvőhelyén elnyujtózkodott sokszor vigasztaló erővel jutottak eszébe ezek a szent ígék: „Ha venném a hajnal szárnyait s a tenger szélein maradnék, ott is a te kezed igazitna, te jobbod tartana!” — és az igazság és hit igéi között csukta le szemét s eljött hozzá az álom, a léleknek Istenben való nyilatkozása; a lélek élt és működött, mialatt a test nyugodott; és ő érezte, olyan volt, mint kedves, ismert, öreg dalok melódiája; olyan szeliden, napsugaras meleggel lebegett körülötte, fekvőhelyéről látta feje fölött tündökölni, mintha külső fény sugározna át a hókupolán; fölszegte fejét, a sugárzó, fehér fény nem a falakból áradott, nem is a menyezetről, két nagy fehér szárnya volt az egy angyal vállán, s ő fölnezt az angyal szeliden fénylő arcára. Mint a liliom kelyhéből, úgy szállt ki az angyal a Biblia levelei közül, szélesen kiterjesztette szárnyait és a hókunyhó falai lesülyedtek köröskörül, mintha csak légies, könnyű ködfátyolok lettek volna; az otthoni halmok, zöld rétek, vörösbarna erdők álltak köröskörül egy szép őszi nap csöndes verőfényében; a gólyafészek üres volt, de a vadalmafán még lógott egy pár alma, ámbár a levelei már elhullottak; égőn piroslott a csipkebogyó, kicsiny, zöld kalitkában füttyült a seregély a parasztház ablaka fölött, a hazai otthon fölött; a seregély úgy füttyült, ahogy tanulta, nagy-

anya zöld madárabrakkal ágyalta be a kalitkát, ahogy az unokája szokta mindig; s a falu kovácsának a leánya, aki oly szép és oly ifju, ott állott a kutnál, vizet mert s integetett nagyanyjának és nagyapja is integetett s levelet mutatott neki, amely nagyon messziről jött; épen ma reggel jött meg, a hideg tartományokból, egyenesen az északi sarkról, ahol az unokáját tudta, — Isten kezében. És nevettek meg sirtak és az unoka jég és hó alatt, a lélek világában, az angyal szárnyai alatt látta és hallotta mindezt, és velök nevetett és velök sirt. A levelet hangosan fölolvasták, az Irás igéjét is: A tenger szélein is a te jobbod fog tartani. Nagyszerű zsoldárának zendült föl köröskörül s az angyal szárnyait, mint fátylat terítette az alvóra, az álomkép elenyészett, sötét lett a hókunyhóban, de feje alatt volt a biblia és szívében a hit és a remény. Vele volt Isten és velé volt az otthona, „a tengerek szélein“.

A takarékdísznő.

A gyermekszobában sok játékszer volt; a szekrény legtetején állott a takarékpersely, agyagból volt s dísznőalakú; persze, hogy rés volt a hátán s ezt a részt késsel tágitották, úgy hogy az ezüsttallér is becsuszhatott és két ezüsttallér már be is csuszott rajta, azonkívül sok shilling. A takarékdísznő úgy meg volt tömve, hogy már csörögni sem tudott, pedig ennél többre már nem viheti egy takarékdísznő. Ott állott tehát a szekrény legtetején és mindenre lenézett a szobában; tudta jól, hogy azzal a pénzzel, ami az ő gyomrában van, megveheti az egész szobát mindenestől, és erről el lehet mondani, hogy fölemelő tudat.

A többiek is gondoltak erre, bár nem mondták ki; hiszen volt egyéb megbeszélni valójuk. A fiókos szekrény félig nyitva állott és egy nagy bábu volt benne látható, kissé már öregecske, javított nyakkal: kinézett és így szólt: hát most tegyünk úgy, mintha emberek volnánk, ami mégis valami! — Erre minden fölfordult, még a fal képek is megfordultak, mert tudták, hogy van másik felük is, de az nem azért történt, hogy ellentmondjanak.

Éjszaka derekán volt, a holdfény betüzött az ablakon és ingyen világot nyújtott. Most kellett volna a játéknak kezdődnie, mindenki meg volt hiva, még a gyerekkocsi is, pedig hát az a durvább játékszerekhez tartozott. Mindenki jó a maga

módja szerint! — mondotta. Nem lehetünk mind nemesemberek! Némelyikünknek, ahogy mondják, hasznosnak kell lennie.

A takarékdiszónó volt az egyetlen, aki írásos meghívót kapott; nagyon is magasan állott s azt hitték, hogy nem fogadja el a szóbeli meghívást, s nem is felelt, hogy eljön-e mert nem jött el; rája csak úgy számíthatnak, hogyha hazuról élvezheti a játékot, ehhez igazodhatnak és ezt meg is tették.

A kis bábuszínházat mindjárt úgy állították föl, hogy egyenesen beléje nézhetett; színjátékkal akarták kezdeni, azután tea és szellemi gyakorlat következett volna s ezzel kezdték is mindjárt; a hintaló idomitásról és telivérekről beszélt, a gyermekkocsi vasutról és gőzerőről, ez ugyan olyan dolog volt, ami a szakmájukba vágott s amiről beszélhettek. Az álló-óra politikáról beszélt, tik-tak! — ő tudta, hogy hányat ütött az óra, de azt mondták róla, hogy nem jár jól. A nádpálca feszesen állt ott, büszke volt rézhegyére és ezüstgombjára, hiszen fölül is alul is, veret volt rajta; a pamlagon két himzett párna volt, helyesek és ostobák voltak; kezdődhetett hát a komédia.

Mind ott ültek, nézték a játékot s fölkérték őket, hogy durranjanak, tapsoljanak, lármázzanak, ahogy kedvük tartja. De a lovagló-ostor azt mondta, hogy ő sohasem csattan az öregekért, mindig csak azokért, akik nincsenek eljegyezve. — Én mindenkinek durranok, — mondotta a durranópuska. — „Valahol csak kell lenni az embernek!“ — vélte a köpöcsésze, ilyenfajta gondolatok támadtak mindenkiben, mialatt a komédiát nézték. A darab nem ért semmit, de jól játszották; a játékosok mind a befestett oldalukkal fordultak a közönség felé, csak előlről volt szabad őket nézni, a visszájukról nem; és mind kitűnően játszottak, a

rivaldán tul is, a drót hosszabb volt a kelletténél, de annál jobban szabadjára eresztették a tehetőségüket. A kijavított bábu annyira meg volt hatva, hogy a javított nyaka leesett, a takarékdísznő nagy megindulásában elhatározta, hogy tenni fog valamit az egyik játszóért s végrendeletében meg fogja nevezni az illetőt, hogy az ő sirboltjába temethessék, ha majd elérkezik az ideje.

Igazi műélvezet volt, úgy hogy aztán fölhoradták a teát és megkezdték a szellemi gyakorlatot, amelyet úgy neveztek, hogy „embereket játszanak“, és ebben nem volt semmi rosszság, mert hiszen csak játszottak és mindenki magára gondolt, meg arra, amire a takarékdísznő s a takarékdísznő gondolata járt legmesszebbre, hiszen ő végrendeletre meg halálra gondolt, hogy mikor fog az bekövetkezni, mert mindig hamarabb következik be, mint várná az ember. Zsupsz! Ott feküdt a padlón, a szekrény aljában, dirib-darabra zúzva, mialatt a shillingek táncoltak és szökelltek; a legapróbbak zörögtek, a nagyobbak görögtek, kivált egy ezüsttaller mindenáron kiakart gördülni a világba. És ki is jutott s a többiek is mind kijutottak; a takarékdísznő cserepei pedig a szemetesládába kerültek: de a szekrény tetején már másnap új takarékdísznő állott, szintén agyagból, még csak egy shilling sem volt benne, azért is nem tudott csörögni, de a másik ugyanilyen volt, amikor elkezdte a dolgot és mi ezzel végezzük.

Ib és Krisztinka.

Gudenaához közel, a Silkeborg-erdőben földgerinc emelkedik, olyan, mint egy nagy sánc, Aasen a neve és ennek az aljában nyugatnak feküdt, sőt ma is ott fekszik még az a sovány szántóföld, amely egy kis parasztházat vett körül; a homokos talajból kifénylenek a ritkás rozs-, meg árpaszálak, amelyek itt nőnek. Még csak pár esztendeje annak; az emberek, akik itt laknak, művelték egy kissé a földet, s azonfölül három juhot tartottak, egy disznót, meg egy pár ökröt; szóval egészen jól megélhettek, ha a takarójuknál tovább nem nyújtózkodtak, sőt még arra is futotta volna, hogy egy pár lovat tartsanak, de ők is úgy beszéltek, mint a környékbeli parasztok: A ló magamagát eszi meg. — Megzabálja, ami hasznot hajt. Jeppe-Jäns nyáron át a földjét mívelte, télen pedig serényen gyártotta a facipőket. Ehhez a munkához segédje is volt, egy béres, aki tudta, hogyan kell a facipőt faragni, hogy erős és mégis könnyű legyen, amellet jóformájú; facipőket és fakanalakat készítették, ami hozott a konyhára, úgy, hogy Jeppe-Jäns-éket nem lehetett szegény embereknek mondani.

A kis Ib, a hétéves fiu, egyetlen gyermeke a családnak, mindig ott ült és nézte őket, egy forgácsot farigcsált, az ujjába is belemetszett; de egy napon két darab fácskát úgy faragott meg, hogy apró facipőkhöz hasonlítottak s azt mondta, hogy

ezeket Krisztinkának szánta; Krisztinka pedig a tutajos kis leánya volt s olyan helyes és finomka volt, mint valami uri csemete; ha olyan szép ruhái lettek volna, mint amilyen szép és formás volt a termete, senkiséem hihette volna, hogy a seispusztai erdei viskóból való. Ott lakott az apja, aki özvegyember volt s abból tartotta fönn magát, hogy az tűzifát szállított a tutaján Silkeborgba, sőt sokszor még azon jóval tul, egészen Ranversig. Nem volt senkije, aki Krisztinkára vigyázhatott volna, aki egy évvel volt fiatalabb Ibnél és ezért a kis leány majdnem mindig apja mellett volt a tutajon, vagy ott maradt az avarfű s az áfonyabokrok között; ha a tutajos Ranversig vitte a fát, akkor Krisztinka átkerült egy időre a Jeppe-Jäns-ék házába.

Ib és Krisztinka játéknál és evésnél nagyon jól megfértek egymással, áskáltak és vájkáltak a földben, járkáltak és mászkáltak a földön és egy napon csak ők kettesben fölbátorkodtak az Aasenre s behatoltak egy darabon az erdőbe; egy izben néhány szalonkatoját letek ottan, ami nagy esemény volt.

Ha még sohasem volt Seis-pusztán, sohasem hajókázott a gudenaai tavakon, de most ez előtt az utazás előtt állott; a tutajos meghívta s előtte való este hazakisérte a tutajost a pusztán keresztül.

A tutajon magasra volt rakva a tűzifa, a farakáson ült reggel korán a két gyermek s kenyeret, meg málnát ettek. A tutajos meg a legénye rudakkal taszitották előre a tutajt, amely az árral gyors menetben siklott végig a tavakon s ha ezeket az erdők és a nádasok szinte elrekesztették is, mindig volt egy átjáró, bár az öreg fák is a víz felé hajoltak, a tölgyek is kinyujtották lehámozott ágait, mintha csak fölgyürték volna a kabátujjait, s izmos, meztelen karjaikat akarták volna mutogatni; öreg égerfák, amelyeket az ár a partról lemosott, gyökereikkel belefogóztak a parti talajba s úgy festettek,

mint apró erdei szigetek; vízi liliomok ringatóztak az áron; remek utazás volt! És azután elérték a nagy angolna-gátat, ahol zsilipeken keresztül zugott a víz; ez már lbnek és Krisztinkának való volt.

Akkoriban még nem állt ott se gyár, se városka, csak az öreg major s ott se volt nagy sürgés-forgás, az élet egyetlen hallható megnyilatkozása a víz lezuhanása volt a zsilipen át s a vadrucák kiáltóása. Miután a tűzifát lehordták a tutajról, Krisztinka apja vett egy nagy csomag angolnát s egy levágott malacot, azt mind egy kosárba rakta s a kosarat hátul a tutajra tették. Most aztán visszaindultak víz ellen, de kedvező szél járt s miután a vitorlákat is fölventék, épen olyan jó volt, mintha egy pár lovat fogtak volna a tutaj elébe.

Amikor az ár ellen olyan messzire hatoltak be az erdőségbe, hogy az embernek, aki a tutajozásnál segített, már csak rövid utja volt hazáig, ő, meg Krisztinka apja kiszálltak a partra, a gyermekeknek pedig meghagyták, hogy maradjanak nyugodtan s vigyázzanak magukra, csakhogy az intésnek nem sokáig volt foganatja, bele kellett kukucskálniok a kosárba, amelyben a malac, meg az angolnák voltak, ki kellett emeljék a malacot, hogy a kezükben tarthassák, s mivelhogy mindketten tartani akarták, hát elejtették és pedig bele a vízbe, ott aztán az ár magával sodorta, hát ez rettentő dolog volt.

Ib kiugrott a szárazra és ott szaladt egy darabig; de Krisztinka is utána eredt; „vigy magaddal!“ — ezt kiáltotta, csakhamar mélyen jártak a cserjésben, már nem látták sem a tutajt, sem a folyót; még egy darabig szaladtak, aztán Krisztinka elesett és sirt; lb talpra segítette.

— Gyere velem! — mondotta a fiu. — Odaát áll a ház! — Csakhogy nem állt ott. Mentek,

egyre csak mentek az avaron, lehullott, száraz-ágakat tapodva, amelyek recsegték apró lábaik alatt, egyszerre hangos vijjogást hallottak; megálltak és figyeltek; egy saskeselyű vijjogott, csunya hangon, s a gyermekek megijedtek, de szemük előtt az erdőben a legszebb kökénybokrok álltak, hihetetlen mennyiségben; olyan csábító volt ez, hogy ott kellett maradni és ott is maradtak, ettek és a szájuk, meg az arcuk is kék lett. Megint hangot hallottak.

— Verést kapunk ám a malacért! — mondotta Krisztinka.

— Gyere, menjünk haza mihozzánk! — mondotta Ib; a mi házuk itt áll az erdőben. És mentek; kiértek egy kocsiutra, de az nem vitt haza; az erdőt már befogta a sötétség s a gyerekek félni kezdtek. Köröskörül a csodamély csöndet a nagy fülesbagolyoknak s egyéb égi madaraknak huhogása hasította meg, amelyeket nem is ismertek; végre mindaketten egy bokor alá szorultak; Krisztinka sirt, Ib is sirt s miután egy darabig sirtak, lefeküdtek az avarba és elaludtak.

A nap magasan állt fönn az égen, amikor fölédretek; dideregtek, de fönt a mellettük lévő halmon, ahol a nap keresztültűzött a fákon, igazán meglehetett melegedni és onnan — így vélte Ib — okvetlenül meglátják szülőinek a házat; csak-hogy nagyon messzire voltak onnan az erdőnek egészen más részében. Fölkapaszkodtak a magaslatra s akkor látták, hogy alul tiszta, átlátszó tó terül el, amelyben a halak egész seregét világítja meg a napfény; olyan váratlan volt, amit láttak és szorosán mellettük nagy mogyoróbokor állott, tele mogyoróval, hét mogyoró is volt egy csomóban s a gyerekek leszedték, föltörték, s megették finom belét, amely csak most kezdett képződni . . . s aztán még egy meglepetés, még egy ijedelem várta

öket. A bokorból kilépett egy magastermetű, öreg-asszony, akinek az arca nagyon barna volt s a haja fénylőn fekete; szemének fehérje úgy ragyogott, mint a szerecseneké; bugyor volt a hátán, görcsös bot a kezében; cigányasszony volt. A gyermekek nem értették meg mindjárt, hogy mit mond; három nagy diót huzott ki a zsebéből s elbeszélte, hogy mindegyik dióban a leggyönyörűbb dolgok rejlenek, merthogy ezek bűvös diók.

Ib ránézett az asszonyra, ez olyan nyájas volt, hogy Ib összeszedte magát, s megkérdezte tőle, nem ajándékozná-e neki a diókat? Az asszony odaadta neki a diókat, aztán a mogyoróbokorról megtöltötte a maga zsebét.

És Ib, meg Krisztinka álmélkodva nézték a három bűvös diót.

— Van ebben a dióban egy kocsi, meg egy pár ló? — kérdezte Ib.

— Aranyhintó van benne, meg aranylovak! — mondotta az asszony.

— Akkor add nekem! — mondotta Krisztinka, Ib neki adta s az asszony a kendőcskéjébe kötötte a diót.

— Hát ebben a dióban, itt van-e olyan szép, helyes kendőcske, mint a Krisztinkáé? — kérdezte Ib.

— Tíz kendőcske van benne! — felelte az asszony, — finom ruhák vannak benne, harisnyák, meg kalapok.

— Akkor azt a diót is akarom! — mondotta Krisztinka s Ib a második diót is odaadta neki; a harmadik kicsiny, fekete jószág volt.

— Ez a tied legyen! — mondotta Krisztinka — ez is szép dió.

— És mi van benne? — kérdezte Ib.

— A legjobb, ami érhet! — felelte a cigány-asszony.

És Ib szorosán fogta kezében a diót. Az asszony megígérte, hogy hazavezeti őket a jó uton, s mentek vele, persze épen ellenkező irányban, mint menniök kellett volna, de azért mégsem szabad azt állítanunk a cigányasszonyról, hogy el akarta lopni a gyermekeket.

A vad erdőségben találkoztak az erdőkerülővel, aki ismerte Ibet, s Ib és Krisztinka vele mentek haza, ahol már nagyon aggódtak értük s meg is bocsátottak nekik, ámbár mindaketten megérdemelték volna jó sor ütleget, először mert vízbe ejtették a malacot s másodsor, mert megszöktek a tutajról.

Krisztinka hazament a pusztai kunyhóba, Ib pedig otthon maradt a kis erdei házban; este a legelső dolga az volt, hogy előszedte a diót, amelyben benne rejtett „a legjobb, ami őt érheti“; a diót óvatosan az ajtó és az ajtókeret közé tette, összeszorította, a dió kettétört, de nem volt semmi magva, mintha csak burnóttal vagy fekete erdei földdel lett volna megtöltve; férges volt, ahogy mondani szokták.

— Hát ezt bizony gondolhattam volna! — mondotta Ib, — hogy is férhetne el ebben a csöpp dióban a legjobb, ami engem érhet. Krisztinka sem fog az ő két diójából finom ruhákat kihuzni, se aranyos hintót.

Megjött a tél és megjött az ujesztendő.

Teltek-multak az esztendőök. Ib a konfirmációjára leckéket vett s a tiszteletes ur nagyon messze lakott. Ez időtájt a tutajos egy napon meglátogatta Ib szüleit s elbeszélte, hogy Krisztinkát kiadja a házból, hadd keresse meg a kenyerét; milyen szerencse a lányra nézve, hogy olyan jó kezekbe kerül s olyan derék emberekhez szegődhetik el; képzeljék csak, nyugatra megy a herning-strandi gazdag korcsmárosékhoz, az asszony mel-

lett lesz, hogy mindenben a kezére járjon s később, ha beválik s ott konfirmálták, azok maguknál akarják tartani.

Ib és Krisztinka tehát bucsut vettek egymástól; „Mátkapár“-nak hívták őket s Krisztinka bucsuzáskor megmutatta Ibnek, hogy megvan még az a két diója, melyet akkor kapott tőle, amikor eltévedtek az erdőben s azt is mondta, hogy még ládájában tartogatja a kis facipőket, amelyeket Ib, mint gyermek faragott és neki ajándékozott. Aztán elváltak egymástól.

Ibet konfirmálták, de továbbra is anyja házában maradt, szorgalmas facipő-készítő vált belőle s nyaranta derekasan művelte kicsiny földjét; anyjának nem is volt senkije a szántás-vetéshez, mert Ib apja már meghalt.

Nagyritkán és akkor is csak a postakocsis vagy egy pisztrángos paraszt révén jött hír Krisztinkáról; jól folyt dolga a gazdag korcsmáros házában s konfirmáció után levelet írt apjának, tiszteltette benne Ibet és Ib édesanyját; beszámolt a levél hat uj ingről és egy uj ruháról is, amelyet Krisztinka a gazdától kapott. Ezek persze jó hírek voltak.

Rákövetkező tavasszal, egy szép napon kopogtattak Ibnek és anyjának az ajtaján: a tutajos volt meg Krisztinka; egy napra jöttek, látogatóba; egy véletlen alkalmatosság adódott és Krisztinka fölhasználta. Olyan szép volt, mint egy uri kisasszony, jó ruhái voltak, rendesen varrva és nagyon illettek rája. Ott állott teljes diszben, Ib pedig csak a hétköznapi ruhájában volt. A száján alig is jött ki egy szó; megfogta ugyan a leány kezét, szorongatta és nagy szívbeli örömet érzett, de a nyelve csak nem akart megindulni; a Krisztinkáé annál szaporább volt; beszélt, el tudott beszélni mindenfélét s szájon csókolta Ibet.

— Ismersz-e még Ib? — kérdezte a leány; de

amikor már magukra maradtak s Ib még ott állott s a leány kezét fogta, csak ennyit tudott motyogni: Belőled egész uri dáma lett, én meg olyan lompos vagyok. Mennyit gondoltam rád, Krisztinka, meg a régi időkre.

És kéz a kézben elmentek az Aasenre s a Gudenu fölött átnéztek a seisi pusztára, amelynek oldalai kecskekóróval voltak benőve; Ib nem szólt semmit, de amikor elváltak, világossá lett előtte, hogy Krisztinkát feleségül kell vennie, hiszen kicsikoruk óta „mátkapárnak“ nevezték őket, neki ugy rémlett, hogy ők ketten el vannak jegyezve egymással, habár egyikük sem mondta ki soha.

Még csak pár órát tölthettek együtt, mert Krisztinkának vissza kellett térnie a szomszéd faluba, ahonnan másnap reggel korán indult a kocsni nyugat felé. Apja meg Ib elkísérték a faluig, fényes holdvilág volt s amikor odaértek és Ib még Krisztinka kezét fogta, nem tudta elbocsátani, szemei olyan beszédesen fénylettek, de szó csak elvétele hagyta el az ajakát s mindegyik a szivéből szakadt: „Ha nem kényeztetett el tulságosan a jó mód, — így szólt — s beletalálhatnád magad abba, hogy az anyám házában együtt élj velem, mint a feleségem, akkor mi férj meg feleség leszünk... de hiszen egy darabig még elvárhatunk!

— Igen, várjuk ki az idejét, Ib! — mondotta Krisztinka; Ib aztán megszorította a kezét és megcsókolta a száján. — Bizom benned, Ib! — mondotta Krisztinka, — én azt hiszem, hogy szeretlek, de hadd aludjak még rá.

Azután elváltak. Ib megmondta a tutajosnak, hogy ő meg Krisztinka ugyszólván jegyesek s a tutajos felelte, hogy ő mindig is így gondolta a dolgot; este hazament lbbel s éjszaka náluk aludt; azután nem is beszéltek többet a jegyváltásról.

Eltelt egy esztendő; Ib meg Krisztinka két levelet váltottak egymással. „Hiven mindhalálig!” — így hangzott az aláírás: Egy napon megjelent Ibnél a tutajos és üdvözetet hozott neki Krisztinkától; ami egyéb mondanivalója volt még, azt igen nehezen tudta kipakolni, de a veleje az volt, hogy Krisztinkának jól megy a sora, sőt még annál is jobban, mert hiszen szép leány, szeretik és becsülik. A korcsmáros fia látogatásban volt odahaza, egy kopenhágai nagy vállalat irodájában dolgozott, Krisztinka megtetszett neki, Krisztinka is magához valónak találta, a fiu szülei sem huzódoztak a dologtól, de Krisztinának mégis a szívére nehezült, hogy Ib bizonyosan csak ő rá gondol, így aztán elhatározta, hogy elutasítja szerencséjét. — Így mondotta a tutajos.

— Irj neki pár szót ebben a dologban! — szólt a tutajos.

Ib aztán irt is, de csak nem tudta úgy rakni a szókat, ahogy szerette volna, sokat törölt, el is tépte, amit irt, de másnap reggelre mégis készen volt a levél Krisztinka számára és így szólt:

„Olvastam leveledet, melyet atyádnak irtál s olvastam belőle, hogy minden tekintetben jól megy a dolgod, és hogy még jobban is mehet. Kérdezd meg szivedet, Krisztinka s jól fontold meg, mi vár reád, ha az én feleségem leszel: amim van, az vajmi kevés. Ne gondoldj te én reám, s hogy én, hogyan leszek, hanem csakis a te javadat tekintsed! En hozzám nem köt téged semmi ígélet és ha szivedben nekem ígérted is magadat, én föloldalak. Adja meg neked az élet minden örömét, Krisztinka! A jó Isten majd gondoskodik vigasztalásról az én számomra.

Örökké hű barátod

Ib.“

A levelet elküldték s Krisztinka megkapta.

November hó folyamán meg volt a kihirdetés a pusztai templomban, meg odaát Kopenhágában, ahol a vőlegény lakott s Krisztinka odautazott az anyósával, mert a vőlegény bokros dolgai miatt nem jöhetett el olyan messzire, Jütlandba. Krisztinka megbeszélés szerint Funder vidéki városkában találkozott az apjával, mert ez a városka az utvonalon feküdt s a tutajos könnyen elérhette; itt bucsuztak el egymástól. Erről alkalmilag szó is esett otthon, de Ib nem mondott semmit; nagyon töprenkedő lett, — mondta róla öreg édesanyja; igen, töprengő lett, s így jutott eszébe megint a három dió, amelyeket gyerekkorában kapott a cigányasszonytól s amelyekből kettőt Krisztinkának adott volt; bűvös diók voltak, az egyikben aranyhintó volt aranyparipákkal, a másikban a legpompásabb ruhák; ez bevált. Mindezt a sok nagyszerű dolgot megkapta ő Kopenhágában; neki teljesedésbe ment a cigányasszony jós-lata! Ib számára csak fekete föld volt a dióban. „A legjobb, ami őt érheti“, — mondotta a cigányasszony, igen, ez is teljesedésbe ment, legjobb a fekete föld. Most aztán igazán fölfogta, mire gondolhatott a cigányasszony; a fekete föld a sötét sir; ez a legjobb, ami őt érheti.

És évek teltek el, nem sok év, de Ibnek ugy rémlett, hogy nagyon hosszú évek voltak; a korcs-máros meg a felesége rövid időn belül elhaltak, az egész vagyon, sok ezer tallér, a fiokra szállott. Krisztinka most igazán megkaphatta az aranyhintót meg a sok finom ruhát.

Á következő két hosszú esztendő alatt egy levél se jött Krisztinkától s mikor az apja végre levelet kapott, ebben se jólétről, se örömről nem volt szó. Szegény Krisztinka! Sem ő, sem az ura nem tudtak a vagyonnal gazdálkodni, ahogyan jött, el-

ment, nem volt benne áldás, mert ők maguk sem úgy akarták.

És a puszta megint virágba borult, aztán megint elhullatta virágát; sok télen át söpörte a szél a havat a Seis-pusztán, meg az Aasenén át, ahol Ib szelektől védett, jó helyen tanyázott; sütött a tavaszi nap, Ib az ekével járta a földjét, amikor azt hitte, hogy az eke tüzkőhöz ütődik, amely mint nagy fekete gyaluforgács fordult ki a rögök alól s amikor Ib fölvette, látta, hogy ércdarab s az a része, amelybe az eke belevágott, ragyogóan fénylett feléje. Nagy, nehéz arany karkötő volt az ó-korból; ekéje egy Óriás-sirt bontott meg és legdrágább kincsét hozta napvilágra. Ib megmutatta a tiszteletes urnak, aki megmondta neki, hogy milyen értékes jószág, mire Ib elvitte a kerületi bíróhoz, aki tudósítást küldött róla Kopenhágába s azt a tanácsot adta Ibnek, hogy a drága leletet ő maga vigye el a székvárosba.

— A legjobbat találtad meg a földben, amit csak találhattál.

— A legjobbat! — gondolta magában Ib. — A legjobbat, ami érhetett. Akkor a cigányasszony nálam is eltalálta az igazat, ha csakugyan ez a legjobb.

Ib az aarhusi tutajon Kopenhágába utazott s rá nézve, aki csak egy párszor volt a hazai folyamtulsó partján, ez valóságos oceáni utazás volt. Megérkezett Kopenhágába.

A talált arany értékét kifizették neki; nagy összeg volt; hatszáz birodalmi tallér. A nagy, kábitó Kopenhágában járt-kelt Ib.

Épen azon az estén, amikor Ib vissza akart menni az aarhusi hajóssal: eltévedt a nagy utcákon, s egészen más irányt vett, mint amerre iparkodott. Christianshavenbe jutott, ahelyett, hogy a sáncon lefelé elérte volna a nyugoti kaput. Igen helyesen

nyugotnak fordult, csak nem azon az uton, amerre kellett volna. Senkisémet járt az utcán. Egy szegényes házból egészen kicsi leányka jött elő; Ib tőle tudakolta az utat; a kis leány megállott, fölnézett rája és görcsösen sirt. Ib megkérdezte, mi baja, a gyermek felelt is valamit, de ő nem értette meg, s amikor mindaketten egy utcai lámpás alá jutottak, amelynek fénye egyenesen a kislány arcába hullott, Ib valami nagyon furcsát érzett, mert testestől-lelkestől Krisztinkát látta maga előtt, s szakasztott olyan volt, amilyenek gyerekkorában ismerte.

Elment a kisleánnyal a szegényes házba, föl a keskeny, roskatag lépcsőn, még magasabbra föl, a kis, ferdetetejű padlásszobába. Fojtó, párás levegő volt odabenn, világ nem égett, a sarokban valaki ziháló mellett sóhajtozott. Ib meggyújtott egy gyufát. A szegényes ágyon a gyermek anyja feküdt.

— Segíthetném valamivel? — kérdezte Ib. — A kicsike fölvezetett ideig, de én magam idegen vagyok a városban. Nincsenek szomszédjai, vagy valakije, akit idehivhatnék? — És fölemelte a beteg fejét.

Krisztinka volt a seisi erdőségből.

Odahaza Jütlandban már esztendőök óta nem ejtette ki senki a nevét, mert háborította volna Ib csöndes élete folyását, meg amit a kósza hir beszélt s ami igaz is volt, egy csöppet sem volt jó, tudniillik, hogy a sok pénz, amit Krisztinka ura a szüleitől örökölt, megbolondította, vakmerővé tette; lemondott biztos állásáról, félesztendeig külső országokban utazgatott, visszatérve adósságokat csinált, mindamellettt tovább is nagy lábon élt; a kocsí egyre jobban félrehajlott s végre fölborult. Sok jókedvű barátja és asztali cimborája azt mondta róla, hogy megérdemelte sorsát, mert eszeveszettül szórta a pénzét. Egy reggel a palotakert csatornájában találták meg a hulláját.

Krisztinka már a halált hordozta szívében, legifjabb gyermeke, aki csak pár hetes volt, akit jólétben hordozott, s nyomorban hozott világra: már a sirban feküdt s Krisztinka most már odáig jutott, hogy halálos betegen, elhagyatva feküdt egy nyomoruságos kamrában; szükségben volt, amit el tudott volna szenvedni fiatal korában a seisi erdő-ségben, de most már hozzászokott a jobb élethez és rettentően kinlódott. Legidősebb gyermeke, aki szintén Krisztinka volt, aki lbet fölvezette hozzá s aki vele együtt szenvedte az éhséget és szükségét.

— Attól félek, hogy elhalok a szegény gyermek mellől, — nyögte, — s aztán hová legyen e világon! — többet nem tudott mondani.

Ib meggyújtott még egy gyujtót, talált egy gyertyavéget, amely aztán égett és világított a nyomorult kamrában.

S lb nézte a kisleányt, visszagondolt az egykori Krisztinkára s az ő kedvéért szeretetet érzett e gyermek iránt, akit nem ösmert. A haldokló rávetette szemét, s szeme mind tágabbra nyílt — vajjon megismerte-e? Ib nem tudhatta, mert egy szó sem hagyta el a haldokló ajkát.

A Gudena folyam mellett volt az erdőben, közel a Seis-pusztához; a levegő szürke volt, az avarfű nem virágzott, nyugati szélviharok az erdő sárga lombjait lesodorták a folyamba s keresztülhajtották a pusztán, ahol a tutajos kunyhója állott, amelyben most idegen emberek tanyáztak; de az Aasen alatt, magas fák enyhében, vakító fehérre meszelve állott a kis ház, bent a kandallóban a pusztai turfa lángolt; s napfény ragyogott odabenn, két gyermekszemből tavaszi pacsirtaszó csendült meg a nevető, üde szájon, élet és vidámság uralkodott odabenn: Krisztinka! Ib térdén ült; Ib volt apja, anyja, apja s anyja helyett, akik elenyésztek, mint a gyermeknek s a felnőttnek álma. Ib mint

jómódu ember lakozott a szép, helyes házban, a leányka anyja pedig a kopenhágai temetőben pihent, ingyenes sirban.

Ibnek pénze volt a ládában, annyi pénze, mint a polyva — így mondták — s Krisztinka is az övé volt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Fajankó.

Künn a vidéken állott egy öreg udvarház; abban élt egy öreg földesur, akinek két fia volt, s ezekben annyi volt az elmésség, hogy a fele is bőven elég lett volna; ezek a királykisasszony kezére pályáztak és ez módjukban is volt, mert a királykisasszony országgá hirdette, hogy azt választja férjéül, aki legjobban tud magáért beszélni.

Egy hétig készült a kettő, mert ennél hosszabb határidőt nem engedélyezett a királykisasszony, de ez elegendő is volt, mert voltak előismereteik, amelyek nagyon hasznosak. Az egyik betéve tudta az egész latin szótárt s a városi ujság három évfolyamát, még pedig akár előlről, akár visszafelé. A másik jártas volt az összes céhtörvényekben és mindenben, amit egy céhmesternek tudnia kell, így hát hozzászólhatott a nagy politikához, legalább ő azt hitte; azonkívül nadrágtartókat is tudott himezni, mert nagyon ügyes ujjai voltak.

— Enyém lesz a királyleány! — mondták mind a ketten, ennél fogva az apjuk mindegyik alá adott egy szép paripát. Amelyik betéve tudta a szótárt, meg az egész ujságot, szénfekete lovat kapott, aki úgy tudott a céhekhez és olyan szépen himezett, hófehéret; aztán megkenték a szájuk szélét csukamájolajjal, hogy jobban csusszék ki rajta a szó. A cselédek mind az udvarban álltak, látni őket, amint nyeregbe pattannak s abban a pillanatban

botlott oda a harmadik fiu, mert hárman voltak testvérek, csakhogy ezt a harmadikat senkisémm számította közējük, mert nem volt annyi tudománya, mint a másik kettőnek s őt mindenki csak Fajankónak hívta.

— Hova készültök, hogy így kicsiptétek magatokat? — kérdezte Fajankó.

— Az udvarhoz, hogy magunkhoz beszéljük a királykisasszonyt. Nem hallottad, amit országszerte kidoboltak? — és elmondtak neki mindent.

— Ezer villám, én is veletek tartok! — mondotta Fajankó, mire azok kinevették és elnyargaltak.

— Apám, adj én alám is paripát! — kiáltotta Fajankó. Kedvem érkezett a házasodásra. Ha elvesz, elvesz, ha nem vész, azért mégis veszem.

— Bolond beszéd! — mondotta az apa. Te alád bizony nem adok lovat. Nem tudsz te beszélni! A bátyáid, azok igazán remek fickók.

— Ha nem kapok paripát, — mondotta Fajankó, akkor fölülök a bakkecskémre, az az enyém s elhordoz engem! — ezzel fölkapott a kecskebakra, oldalába vágta a két sarkát és elnyargalt vele az országuton végig! Hü, hogy vágatott! — Itt vagyok! — mondotta Fajankó s rágyújtott egy nótára, hogy csak úgy visszhangzott bele a környék.

Két bátyja csendesen járt előtte; egyikük sem szólt egy szót sem, mert a jó ötleteket forgatták magukban, amelyekkel majd elő fognak állani, mert hát azokat nagyon finoman kellett kieszelni.

— Hahó! Hahó! — kiáltott Fajankó, — én is itt vagyok, nézzétek, mit leltem az országuton! — s egy döglött varjut mutatott nekik, amelyet utközben talált.

— Jankó! — mondták azok, — mitől jó ez?

— Odaajándékozom a királykisasszonynak.

— Igen, igen, az nagyon jó lesz! — mondták; nevettek és tovább nyargaltak.

— Hahó! Hahó! Itt vagyok! Nézzétek csak most mit találtam. Ilyesmit nem mindennap talál az ember az országuton.

A két bátyja megint megfordult, hogy lássák mi az. — Jankó! — mondták azután, hiszen ez egy ócska facipő, amelynek a felsőrésze levált. Ezt is a királykisasszonynak szántad?

— Bizony neki! — felelte Fajankó; a két bátyja nevetett, tovább nyargalt s jó előre jutott.

— Hahó! Itt vagyok! — kiáltotta Fajankó; no hát, ez egyre cifrább lesz! Hahó! Ilyen még nem volt a világon.

— Hát már mit találtál megint? — kérdezték a bátyjai.

— Oh! — felelte Fajankó, — meg se lehet azt mondani. Hogy fog örülni a királykisasszony!

— Uh! — hiszen ez utcai mocsok, amit kiszórtak az árokból.

— Az hát, — mondotta Fajankó; a legfinomabb fajta, nem is lehet kézbefogni, — s megtöltötte vele a zsebét.

De két bátyja vágatni kezdett, ahogy csak birta a lovuk, teljes órával megelőzték Fajankót, megálltak a város kapuja előtt, ott a kérők sorszámot kaptak, amily rendben érkeztek és sorba állították őket, hatot-hatot egy sorba, de olyan szorosán, hogy a karjukat se lendithették és ez nagyon jó volt így, mert különben úgy lökdösték-taszigálták volna egymást, hogy még a ruhájuk is lemaradt volna a testükről.

Az ország többi lakosa mind körülállotta a palotát, föl egészen az ablakokig, hogy láthassák, miképen fogadja kérőit a királykisasszony, de mihelyt valamelyikük belépett a szobába, mintha lekapcsolták volna a nyelvét.

— Nem ér semmit! — mondta a királykisasszony.
— El vele!

Most a szótárismerő bátyára került a sor, de amig sort állt, minden tudományát elfelejtette; s a padló csikorgott, a mennyezet tükörüveg volt, úgy hogy fejtetön állva látta saját magát s minden ablakban három irnok állott, meg egy előljáró, akik minden hallott szót följegyeztek, hogy minél hamarább bekerülhessen az ujságba s két shillingért árusítható legyen az utcasarkon. Rettentő volt s azonfölül úgy befütöttek a kályhába, hogy a csöve vörösen izzott.

— Iszonyu hőség van idebenn! — mondotta a kérő.

— Mert az apám ma kis csirkéket süttet, — felelte a királykisasszony.

Bee! Ott állt, mert ilyen feleletre nem volt elkészülve, egy szót sem tudott kinyögni, mert valami nagyon mulatságosat szeretett volna mondani. Bee!

— Nem ér semmit! — mondotta a királykisasszony. El vele. — S kitették. Most a másik került sorra.

— Szörnyü hőség van itt! — mondotta.

— Igen, fiatal csirkéket sütünk! — mondotta a királykisasszony.

— Mit pa — izé? — mondotta s az irnokok jegyezték: Mit pa — izé!

— Nem ér semmit! — mondotta a királykisasszony. El vele!

Most Fajankó érkezett meg, s a kecskebak hátán egyenest benyargalt a szobába. — Ejnye, be veszett hőség! — mondotta.

— Fiatal csirkét sütök! — felelte a királykisasszony.

— Remek! — mondotta Fajankó, — akkor talán az én varjumat is kisüthetik.

— Hát hogyne! — mondotta a királykisasszony.

De hozott-e edényt, amibe kisüthetik, mert nekem se tepsim, se fazekam nincsen.

— Van nekem! — mondotta Fajankó. Van itt egy cinszegélyü főzőedény, — elővonta az ócska facipőt s beletette a varjut.

— Hiszen ebből egész ebéd kerül! — mondotta a királykisasszony, — de honnan szerzünk mártást?

— Van a zsebemben! — mondotta Fajankó, — s annyi van, hogy meg ki is önthetek belőle s kirázott a zsebéből egy kis utcai mocskot.

— Ez tetszik nekem! — mondta a királykisasszony. — Te meg tudsz felelni az embernek, jól beszélsz s te leszel a férjem. De tudod-e, hogy minden szót, amit kimondunk vagy kimondtunk: följegyzik és holnapra beteszik az ujságba. Minden ablakban három irnokot láthatsz és egy öreg előljárót s ez az előljáró a legrosszabb, mert nagyot hall. — Ezt csak azért mondta, hogy megijessze Fajankót. Az irnokok mind röhögtek s pocát fröcscentettek a padlóra.

— Ez nyilván a nagyságos ur! — mondotta Fajankó; a java csak az előljáró urat illetheti! — erre kifordította zsebeit és a csatornapiszkot az arcába vágta.

— No ezt ügyesen csináltad! — mondotta a királykisasszony; én nem tudtam volna megcsinálni; de majd megtanulom.

És így lett király Fajankóból, így tett szert feleségre és koronára, így jutott a trónra, s mindezt éppen az előljáró ujságából tudjuk, amire persze nem lehet adni.

A dicsőség kálváriája.

Van egy régi mese: „Bryde vadász dicsőségének kálváriája, aki nagy tisztességre és méltóságra vergődött, de előbb sok viszontagságon és halálos veszedelmen kellett átesnie.“ Közülünk is bizonyosan sokan hallották gyermekkorukban, sokan olvasták felnőtt korukban s közben talán a saját figyelemre se méltatott kálváriájukra és „sok viszontagságukra“ gondoltak. A mese és valóság oly közel fekszenek egymáshoz, csak hogy a mesének megvan a maga harmonikus megoldása itt a földön, a valóság a megoldást kitolja, földi életünkön túl, az örökkévaló időbe.

A világtörténelem *Laterna magica*, amely a jelen sötét hátterére vetített fényfoltokban mutatja, miképen járnak az emberiség jóltevői, a lángelme vértanui a dicsőség tövises utját.

Minden időből, minden országból élénk tündökölnék e ragyogó képek, csak egy pillanatra, de egy egész életet tárnak föl, huzamos életet, küzdelmeivel és diadalaival; vegyünk szemügyre egyet vagy kettőt a mártírok e seregében, mely csak akkor lesz teljes számu, ha majd a földgolyó széjjelporlott.

Zsufolt amfiteátrumot látunk, „Arisztófanész Felhői“ a guny és jókedv árait zuditják a sokaságra; a szinpadról Athénnek testileg és lelkileg legjelentékenyebb emberét teszik nevetségessé, aki a harminc zsarnok ellenében pajzsa volt a népek.

Szokráteszt, aki a harc tülekedő hevében megmentette Alkibiadészt és Xenofont, s akinek szelleme az ókor istenei fölé lendült; ő maga is ott van a színházban. Fölemelkedett üléséről és kilépett, hogy a nevető athéniak láthassák, van-e hasonlatosság közte és szinpadai torzképe között; ott áll előttük és magasan mindegyikük fölött.

Oh zamatos, zöldszinü, gyilkos bürök, te légy itt Athéne jelképe s nem a szelid olajfa.

Hét város vetélkedett a dicsőségért, hogy melyikük a bölcsője Homérosznak, tudniillik, amikor a költő már sirjában pihent. De nézzétek őt életében! Bejárja e városokat s elmondja verseit, hogy megélhessen; a holnap gondja s gondolatja megőszíti haját. Ő, a leghatalmasabb látnok: világtalan és elhagyatott, metsző tövises ronggyá tépik a költőkirály köpenyét.

Dalai még élnek s csakis dalai által élnek az ókor istenei és hősei.

Kép kép után tör föl, hullámozva Napkelet és Napnyugat országaiból, amelyek térben és időben oly távol vannak egymástól, de valamennyit keresztülhasítja a dicsőség egyazon tövises utja, ahol a bogáncs csak akkor virul, amikor sirt kell vele diszíteni.

Pálmafák alatt tevék jönnek, dusan megrakodva indigóval és egyéb drága kincsekkel; az ország uralkodója küldi annak, akinek dala öröme a népnek és dicsősége a hazának; akit a hazugság és az irigység számkivetésbe rekesztett; és megtalálják őt, a karaván közeledik a városkához, ahol menedékre lelt a költő; egy szegény halottat visznek a város kapuján keresztül s a gyászmenet föltartóztatja a karavánt. Ép a halott az, akit keresnek: Firduszi! A dicsőség tövises utja lezárult.

Egy otromba képü, vastagajku, gyapjas haju,

fekete afrikai, a portugál főváros királyi palotájának márványlépcsőjén ül — és koldul. Camoens hű rabszolgája s nála nélkül, meg a rézpénzek nélkül, amelyeket odavetnek neki, a gazdája, a Lusidade dalnoka éhenhalna.

Most drága emlékmű áll Camoens sirján.

Más kép.

Vasrács mögött látszik egy ember; halálsápadt, hosszú, bozontos szakálla van. — Van egy találmányom, századok óta a legnagyobb emberi találmány! — így kiált föl, husz esztendőnél tovább tartottak itt bezárva. — Ki ez az ember? — Örült! — mondja az intézeti felügyelő; mi nem jut egy ember eszébe? Azt hiszi, hogy a gőznek hajtóereje van s előreviheti az embert! — Salomon de Caus ő, a gőzerő felfedezője, akinek sejtelmes, homályos szavait Richelieu nem tudta fölfogni; az örültek házába zárva hal el.

Itt áll Kolumbusz, kit egykor üldöztek és csufoltak az utcagyerekek, mert egy új világot akart fölfedezni; és fölfedezte: amikor diadallal hazatér, győzelmi harangok ujjonganak, de ezeket hamar tulharsogják az irigység harangjai; a világfölfedezőt, aki az amerikai kincses országot kiemelte az óceánból s odaajándékozta királyának: vasbilinecsekkel jutalmazták, amelyekről azt rendeli, hogy tegyék majd a koporsójába, ezek vallanak rá a világra és a kortársak ítéletére.

Egyik kép kiszorítja a másikat, sűrűn járt ut a dicsőség tövises útja.

Éjszakában és-sötétben ül, aki a holdbeli hegyek magasságát megmérte, aki az űrben fölhatolt a csillagokhoz és a plánétákhoz, ő, a hatalmas, aki látta és hallotta a természet lelkét és megérezte, hogy a föld forog alatta: Galilei. Megsiketülve, megvakulva gubbaszt vénkorában, átverte a szenvedések tövisét, gyötri-marja a visszavont igazság

s alig bírja lábát emelni, azt a lábát, amellyel egykor nagy lelki gyötrelmében, amikor az igazság igéjét kioltották, toporzékolt, így kiáltva föl: És mégis mozog!

Itt állt egy gyermeklelkű nő, szívében hit és lelkesedés, a küzdő sereg előtt emeli a zászlót, megmenti a hazát és diadallal koronázza. Diadalujjongás hangzik föl, nagyot lobban a máglya: D'Arc Johannát, a boszorkányt, megégetik; a következő évszázad leköpi a fehér liliumot; Voltaire a szellemi világ szatirja megéneкли „La pucelle“-t.

A viborgi thingen a dán nemesség elégeti a királyi törvényeket, fényes lángok csapnak föl, rávilágítanak a korra és a törvényhozókra, dicsfénybe vonják a sötét vastornyot, ahol megöszülve, meggörbülve, egyik ujját az asztal kőlapjának hasadékába vájva ül az az ember, aki valamikor három országnak fejedelme volt, a népszerű király, a polgárság és parasztság barátja: II. Keresztély. Kemény idők kemény lelkű embere. Ellenségei irták meg a történetét. S ha főbenjáró bünére gondolunk, jusson eszünkbe huszonhét évig tartó fogsága.

Egy hajó vitorláz el Dániából, a magas árboc-hoz egy ember támaszkodik, utoljára pillant Hveen felé: Tyho Brahe, aki Dánia nevét a csillagokig emelte és csupa bántalom és boszúság lett a jutalma. Most idegen országba költözik: Az égbolt mindenütt jelenvaló s nekem nem kell egyéb! — ez az ő jelmondata. Ott vitorlázik el Dánia leg-hiresebb fia, aki idegen országban, mint tisztelt és szabad ember élhet.

Amerika egyik legnagyobb folyamánál vagyunk, nagy sokaság gyült össze, arra a hirre, hogy egy hajó szél és vihar ellen fog járni s meg fog birkozni az elemekkel. — Fulton Róbertnek hívják az embert, aki azt hiszi magáról, hogy ezt véghez

tudja vinni. A hajó megindul a vizen, egyszerre csak megáll; a tömeg kacag, fűtül és püsszeg, annak az embernek az édesapja is velök fűtül: Nagyralátás! Örültség! Most aztán majd zár alá, lakat alá teszik a bolond fejét, ahogy rászolgált! — S ekkor eltörik egy piciny szög, mely egy pillanatra elgátolta a gépet, forogni kezdenek a kerekek, a lapátok megtörik a víz ellenállását, a hajó repül. A gőz fonalcsévéje perceké rövidíti az órákat a világ tartományai között.

Oh emberiség, felfogod-e az ily tudatteljes pillanatot üdvösségét, amikor a szellem teljesen át van hatva küldetésétől? Megérted-e a pillanatot, amelyben a dicsőség kálváriájának nagy lelki sebei (még azok is, amelyeket önmagunk ejtettünk magunkon) mind kiépülnek, erővé, fényességgé, lendületté válnak, amikor a zürzavar összhanggá olvad, az emberek látják az isteni kegyelem megnyilatkozását, mely osztályrészül jut egynek és egy révén a többieknek.

A dicsőség kálváriája ekkor úgy tűnik föl, mint a földi világ glóriája; boldog, akit vándornak ki-szemeltek s aki saját érdeme nélkül amaz építő-mesterek sorába kerül, akik az embernemtől Istenhez vernek hidat.

A történelem lelke hatalmas szárnyon lendül át az időkön és (hogyan bátorítson és vigasztaljon és jóságra eszméltesen) éjfékete alapon tárja elének ragyogó képekben a dicsőség kálváriáját, mely nem fényben és örömben zárul itt a földön, mint a mesékben, hanem mindezeket túl az időkbe és az örökkévalóságba mutat.

A zsidóleány.

A szegények iskolájában a többi gyerek között volt egy kis zsidóleány is, élénk eszű és jólelkű, az egész osztályban a legserényebb; de az egyik leckeórán mégsem vehetett részt, nevezetesen pedig a hittanórán: mert hiszen keresztény iskola volt.

Kitehette maga elé a földrajzkönyvét s olvasgathatott benne vagy megcsinálhatta a számtani példáját, de ezzel hamar elkészült s a leckét is hamarosan megtanulta; s akkor előtte feküdt a könyv fölülve, de ő bizony nem olvasta, hanem csöndben ülve figyelt s a tanító csakhamar észrevette, hogy sokkal jobban figyel, mint a többi gyermek.

— Olvasd a könyvedet! — mondotta a tanító ur komolyan és szeliden, de a lányka csak nézett rá sugárzó, fekete szemével s mikor a tanító ur kikérdezte, jobban felelt, mint a többi mind.

Figyelt a szóra, megértette és szívébe zárta.

Apja jóra való, szegény ember volt; amikor a gyermeket elvitte az iskolába, kikötötte, hogy a keresztény vallásra ne oktassák; a hittanóráról elküldeni mégsem akarták, mert ez a többi gyermekben boszuságot, kedvetlenséget, kíváncsiságot keltett volna, így hát ott maradt az órán, de ezt sem lehetett sokáig folytatni.

A tanító ur elment az apjához s megmondta neki, hogy vegye ki leányát az iskolából, vagy pedig engedje megkereszteltetni. — Én nem birom tovább nézni ezeket az égő szemeket, ezt az igaz

áhitatot, ezt a nagy lelkiszomjuságot az evangélium ígéje után, — mondotta a tanító.

Az apa könnyekbe tört ki.

— Én magam csak nagyon keveset tudok a mi vallásunkból, de Sára édesanyja, Izrael igazi leánya volt, hitében szilárd és erős, s megfogadtam neki halálos ágyán, hogy soha nem kereszteltetem meg a gyermeket; fogadalmamat meg kell tartanom; hiszen ez ugyyszólván Istennel való szövetség.

És a kis zsidóleányt kivették a keresztény iskolából.

És évek teltek el.

Odaát Jütland legkisebb városkájában, szerény polgári házban szolgált egy mózes vallásu, szegény leány; a szegény kis Sára. Haja fekete volt, mint az ébenfa, szeme sötét, mégis csupa fény és ragyogás, ami Kelet leányainak sajátjuk; de a már fölserdült leány arckifejezése szakasztott olyan volt, mint a gyermeké, aki az iskola padján ült és oly gondolkozóan figyelt.

Minden vasárnap kihallatszott a templomból az orgonaszó és a kórusban énekelt zsoltár; az utcán keresztül beszűrődtek a házba, ahol a zsidóleány, aki mindenben hűséges volt, szorgalmasan végezte a munkáját. „Emlékezzél a szombatra, hogy azt megszenteljed!” — így szólt a parancsolat, de az ő szombatja munkanap volt a keresztényeknél, Sára csak szívében szentelhetette meg ezt a napot, s ezt ő nem tartotta elegendőnek. De mik az órák és napok Isten előtt? Ez a gondolat támadt föl lelkében, és a keresztények vasárnapján zavar-talanabb lehetett az áhitat órája. S ha aztán, az orgonaszó s a község zsoltáréneke elhatolt a konyháig, ahol ő a mosóteknő mögött állott, még ezt a helyet is befogta a csönd és a szentség. Az ő népének kincsét és birtokát, az ó-testamentumot olvasta ilyenkor és csakis azt olvasta; mert amit

az apja mondott neki, meg a tanító urnak, amikor kivette őt az iskolából, a fogadalom, melyet apja a haldokló anyának tett, hogy Sárát nem fogják soha megkeresztelni és sohasem fog ősei hitéből kitérni: mindez mélyen vésődött a gondolatába. Az új testamentum bezárt könyv volt előtte, az is maradt, pedig hát nagyon sokat tudott már belőle, gyermekkori emlékeiben az tündökölt. Egy este a lakószoba zugában ült, amikor a gazdája fenszóval olvasott s neki is szabad volt odahallgatnia, mert nem az evangéliumból olvasott, hanem egy régi históriás könyvből s ez neki sem volt megtiltva. Egy magyar urról szólt a história, akit egy török basa elfogott s aztán befogatott az ekébe az ökrei mellé, ostorral hajtattott, szörnyű csúfot üzött belőle és hosszú senyvedésre kárhoztatta.

A magyar ur hű felesége eladta minden drágaságát, zálogba vetette várát és földjeit; barátjai nagy összegeket halmoztak föl, mert a basa szinte hihetetlenül nagy váltságpénzt követelt, de végre összekaparták a pénzt s az urat kiszabadították a szolgaságból és a székelyből. Betegen, kinlódva ért hazájába. De nemsokára hadba hívták az egész országot a kereszténység nagy támadója ellen; a beteg lovag is hallotta a hívó szózatot s többé nem volt se békessége, se maradása. Harci paripájára ült, arca kipirult, mintha visszatért volna ereje és így vonult ki a győzelemre. És ugyanaz a basa, aki őt eke elé fogatta, aki gunyolta és kinozta, most az ő fogságába esett s ő haza is vitette, várának tömlőcébe. De már fogságának első órájában megjelent előtte a magyar ur és ezt kérdezte: Mit gondolsz, mi vár itt reád?

— Tudom, — felelte a török. — Visszatorlás!

— Igen, a keresztényi visszatorlás! — válaszolta a lovag. — Krisztus hite azt rendeli nekünk, hogy bocsássunk meg ellenségünknek s hogy sze-

ressük felebarátunkat. Isten a szeretet! Menj vissza békén hazádba kedveseidhez, de légy szelid és jó azokhoz, akik szenvednek.

A fogoly török könnyekbe tört ki: — Hogyan is gondolhattam volna ezt? Én bizonyosra vettem, hogy kinezni és sanyargatni fogsz engem s mérget vettem, amely pár óra alatt végez velem. Meg kell halnom, itt nincs segítség! De mielőtt meghalok, taníts meg e vallásra, mely ennyi szeretetet és irgalmat ölel föl, mert ez a vallás nagy és isteni. Hadd haljak meg ebben a hitben, mint keresztény! — És kívánsága teljesült.

Ez volt a legenda, a história, amelyet fölolvastak; mindenki figyelemmel hallgatta és kísérté az elbeszélést, de legjobban lángolt az, aki a szoba sarkában ült, Sára, a zsidó cselédleány; nagy, nehéz könnyecseppek ültek tündöklő, fekete szemében; ép oly gyermeki lélekkel figyelt, mint valamikor az iskola padján s lelkébe fogadta az Evangélium nagyszerűségét.

A könnyek végigperegtek arcán.

— Ne engedd, hogy gyermekemből keresztény nő legyen! — ezek voltak anyjának utolsó szavai a halálos ágyon s ezek a szavak átjárták szivét és lelkét, a tiz parancsolat igéjével együtt: „Tiszteld atyádat és anyádat!“

— Hiszen nem lett keresztény nő belőlem! Zsidóleánynak hívnak, a szomszédunk gyerekei annak csufoltak mult vasárnap, amikor megállottam a kitért templomajtó előtt s benéztem oda, ahol égtek az oltári gyertyák és énekelt a község! Iskolai időmtől kezdve a mai napig valami hatalom volt és van a keresztényi hitben, amely, mint a napfény, akkor is belesugárzik a szivembe, ha a szememet erővel lecsukom; de azért, oh anyám, nem foglak sirodban megszorítani, nem leszek hűtelen apám fogadalmához! Nem olvasom a ke-

resztények bibliáját, hiszen él még apáim istene és én ragaszkodom hozzá . . .

És évek teltek el megint.

Gazdája meghalt, asszonya nehéz viszonyok közé jutott, a cselédet el kellett volna bocsátani, de Sára nem ment el, ő volt a nagy szükségben a közeli segély, ő fogta össze az egész házat; késő éjfélig dolgozott, keze munkájával szerzett kenyeret mindenki számára; nem volt közeli rokonuk, aki támogatta volna a családot, amikor az özvegyasszony napról-napra gyöngült és hónapokig volt a betegágyához láncolva. Sára dolgozott, virrasztott, ápolt, szelid és jámbor szívvel és igazi áldása volt a szegény családnak.

— Ott van a Biblia! — mondotta a beteg asszony. — Olvass föl belőle egy kicsit, az éjszaka olyan hosszú és én úgy szomjuhozom Isten igéje után.

És Sára lehajtott fejt; két keze közé fogta a bibliát, aztán fölütötte s olvasott a betegnek; sokszor könnyekre fakadt, de szemei egyre világosabban láttak, szive egyre világosabban érzett: „Anyám, a te gyermekedet nem fogják megkeresztelni, nem fogják fölvenni a hivek közösségébe, te kívántad ezt és én tisztelem a te akaratodat, ebben egyik vagyunk itt a földön; de ezen a földön túl van egy magasabb isteni egység, amely kísér bennünket a halálon túl! — „Isten leszáll a földre és kiket szomjuságra vetett, elhalmozza őket kincsekkel!“ — én értem ezt! Magam sem tudom, hogyan történt! — Ő általa és benne lett így: Krisztus által.

Megremegett amikor e szent nevet kiejtette, a tüzlángok keresztsége erősebben járta át, semhogy a teste kibirhatta volna s erőtlenebbül hajlott le, mint a betegé, aki mellett virrasztott.

— Szegény Sára! — mondták az emberek, — tuleröltette a sok munka meg a virrasztás.

Elvitték a szegényházba, ott is halt meg, onnan temették, de nem a keresztények temetőjébe, mert ahhoz nem volt jussa a zsidóleánynak, hanem a temetőfalon túl ástak neki sirt.

És a jó Isten napja, amely rásütött a keresztények sírjaira, odasugárzott a zsidóleány sírjára is, a zsoltárének, mely fölhangzott a keresztények temetőjében, odahullámzott az ő sírjához is; ott is fölhangzott az égi jelentés: Vagyon pedig föl-támadás Krisztusban! Ő benne, az Urban, aki ilyen szól vala tanítványaihoz: János pedig keresztelt vízzel, de én keresztellek titeket a Szentlélekkel.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A palacknyak.

A görbe, szük utcában sok szegényes ház között állott egy nagy, keskeny, magas favázas épület, amelynek már minden része és minden oldala kiment a formájából; szegény emberek laktak benne s legnyomorúságosabban a tetőzete festett, ahol a kis ablak előtt ócska, korhadt kalitka lógott, melynek még rendes vályucskája sem volt, hanem csak egy fölfordított palacknyak állt benne, alul eldugaszolva s abba töltöttek mindig vizet. Egy vén kisasszony állt a nyitott ablakban, épen torokgyikfüvel diszitette a kalitkát, amelyben egy kis kenderice ugrándozott egyik hágcsó-fokról a másikra s énekelt, hogy csak úgy harsogott.

— Hát bizony, te tudsz énekelni! — mondotta a palacknyak, persze nem úgy mondta, ahogy mi mondjuk, mert a palacknyak nem tud beszélni, de magában mégis ilyenformán gondolta, mint ahogy mi emberek is beszélgetünk magunkban. — Bizony, te tudsz énekelni, mert ép mindnn tagod, de próbálnád meg, mi az, ha valaki úgy jár, mint én, ha elveszítjük alsó testünket, csak nyakunk meg száink marad s még abba is dűgöt tömnek; akkor bizony te sem tudnál énekelni. De mégis jó, hogy valaki ilyen jókedvű. Nekem nincs okom énekelni és nem is tudok. Tudtam én is, amikor még egész palack voltam, ha hozzám dörzsölték a dugót; azt mondták, hogy valóságos pacsirta vagyok, s úgy is hittak: a nagy pacsirtának! Amikor szücsékkal

kinn voltam az erdőn s a kisasszonyunk eljegyezte magát; bizony, úgy emlékszem rá, mintha csak tegnap történt volna; ha jól meggondolom, sok mindenfélén mentem keresztül; voltam tűzben és vízben, lent a fekete föld alatt, aztán meg fönt, magasabban, mint a legtöbb ember s most itt lebegek a kalitka előtt a napfényes levegőben; érdemes volna meghallgatni a történetemet, de nem beszélek róla hangosan, mert nem tudok.

Igy aztán a palacknyak magában mondta el vagy csak elgondolta a történetét, amely eléggé érdekes volt; a kis madár vigan csicseregte dalát, lenn az utcán jártak-keltek az emberek meg a kocsik, mindenki a saját dolgára gondolt, vagy nem gondolt semmit, de annál többet gondolt a palacknyak.

Eszébe jutott az izzó olvasztókemence a gyárban, ahol őt életre fujták; eszébe jutott, hogy egészen forró volt, hogy belenézett a sziszegő kemencébe, eredeti szülőhelyére s nagy kedve lett volna rögtön visszaugrani, de amint lassankint egyre jobban kihült, kezdte magát jól érezni, ott ahol volt, hiszen egy sorban állott egész sereg fi- és leánytestvérével, akik mind egyazon kemencéből születtek, de némelyiket pezsgőspalackká fujtak, másokat sörösüveggé és ez igen nagy különbség! Persze később, künn a világban a sörösüvegbe esetleg a legfinomabb Lacrimae Cristi-t töltenek, a pezsgőspalackba pedig suvikszot tesznek, de azért a formáján mégis csak megtetszik, hogy mire született s a nemesség akkor is csak nemesség, ha suviksz van a hasában.

* A palackokat hamar elcsomagolták, velük együtt a miénket is; ekkor még nem gondolt arra, hogy mint palacknyak végzi majd életét s madárványúvá fogja fölküzdeni magát, ami utóvégre is tiszteletreméltó hivatás, mert így legalább valami az ember!

Csak akkor látta meg újra a napvilágot, amikor többi társával egyetemben kirakták a borkereskedő pincéjében és először életében kiöblítették, ami nagyon furcsa érzés volt. Ott feküdt üresen, dugó nélkül, roppant bágyatagnak érezte magát, hiját érezte valaminek, de ő maga sem tudta, mi lehet az a valami. Azután megtöltötték igazi finom, jó borral, bedugaszolták, lepecsételték, ráragasztották, hogy „Első minőség“, mintha csak osztályzatot kapott volna az első vizsgáján, de hát a bor is jó volt, a palack is jó volt; ifju korában mindenki lírai költő, csengett-bongott benne sok mindenféle, amit nem is ösmert; napsütötte, zöld hegyoldalok, ahol a bor terem, ahol vidám leányok, jókedvű legények dalolnak és csókolóznak; oh igen, az élet igazán szép. És mindez úgy csengett-bongott a palackban, mint az ifju költőkben, akik sokszor maguk sem ismerik azt, ami bennök muzsikál.

Egy reggel aztán megvették. A szücs inasa egy palack legjobb minőségű bort kért s a palack az elemózsiás kosárba került, a sonka, sajt meg a kolbász mellé. Finom vaját és fehér kenyeret is raktak oda; maga a szücsék kisasszony lánya pakolt be mindent; nagyon ifju és nagyon szép volt; barna szeme nevetett, mosoly játszott a szája körül; finom, puha keze volt és nagyon fehér, de nyaka és keble még fehérebb volt; rögtön meglátszott rajta, hogy a város egyik legszebb leánya s mégsem volt még menyasszony.

Az elemózsiás kosár az ölében volt, amikor a család kikocsizott az erdőre; a fehér abrosz csücskei közül kikandikált a palack nyaka; a dugó, amelynek piros pecsétje volt, egyenesen az arcába nézett a leánynak; de ránézett a fiatal kormányosra is, aki a leány mellett ült. Ifjukori barátja volt a leánynak s egy arcképfestő fia; csak most tette

le a kormányosi vizsgát, nagyon gyorsan és sikeresen s már másnap indulnia kellett egy hajóval, messze-messze, idegen országokba; pakolás közben sok szó esett erről s amikor erről esett szó, bizony nem sok öröm volt a szép szücskisasszony szemében meg az ajka körül.

A fiatalok bementek a zöld erdőbe és beszélgettek, — vajjon miről is beszélgettek? A palack bizony nem hallotta, mert ő a kosárban vesztegelt. Különösképen sokáig tartott, amíg kivették a kosárból s amikor ez végre megtörtént, egyéb vidámságos dolgok is történtek, minden szem nevetett, a szücskisasszony is nevetett, de nem sokat beszélt s két arca úgy égett, mint két piros rózsa.

Az apa kezébe fogta a teli palackot meg a dugóhuzót. Hát bizony, különös dolog, amikor először huzzák ki a dugót. A palacknyak soha többé nem feledkezett meg erről az ünnepélyes pillanatról, nagyot loccsant belül, amikor a dugó kiszökkent, aztán meg kotyogott, amikor a bor a poharakba csordult.

— Éljen a jegyespár! — mondotta az apa, mire minden pohár fenéig ürült és a fiatal kormányos megcsókolta szép aráját.

— Áldás és szerencse! — mondotta a két öreg. A fiatal ember újra megtöltötte a poharakat. — Mához egy évre hazatérés meg lakodalom! — kiáltotta s miután a poharakat ismét kiürítették, fogta a palackot, magasra emelte és így szólt: Tanuja voltál életem legszebb napjának, ne szolgálhassál soha másnak.

Ezzel fölrepítette a levegőbe. A szücskisasszony akkor aligha gondolt arra, hogy még többször is fogja látni, hogyan repül a palack, pedig hát mégis úgy lett. A palack akkor a kis erdei tó sűrű nádasába pottyant; a palacknyak még nagyon

élénken emlékezett rá, hogyan feküdt ott elgondolkozva. — Én bort adtam nekik s ők pocsolyavizet adnak nekem, de hát jót akartak! — Már nem láthatta a jegyeseket és a boldog öregeket, de még sokáig hallotta ujjongásukat és éneklésüket. Aztán odajött két parasztsiheder, bekukucskáltak a nádasba, megpillantották a palackot, kiemelték és a palack jó helyre került.

Otthon, az erdei házban, ahol laktak, legidősebb bátyjuk, aki matróz volt, tegnap jött el bucsuzni, mert hosszú ut előtt állott; az anyjuk még csomagolt, berakott egyet-mást, amit az apa estére bevisz majd a városba, hogy még egyszer láthassa fiát s átadja neki a szülők utolsó üdvözlését. Egy kis üveg gyógyfű-pálinkát rakott be a csomagba, amikor hazaértek a fiuk egy nagyobb, izmosabb palackkal, azzal, amelyet a nádasban találtak; több fért bele, mint a kis üvegbe, s olyan jóféle pálinka volt, rossz gyomornak való; hyperummal volt elkészítve. Nem az előbbi vörös borral telt meg most a palack, hanem keserű csöppekkel, de ezek is jót tesznek a gyomornak. Az új palack került az uticsomagba s nem a kicsi; így hát a palack folytatta vándorlását; a földélzetre jutott Jensen Péterhez, ugyanarra a hajóra, amelyen a fiatal kormányos is utazott; de ő nem látta a palackot, s ha látja, sem ismeri meg; eszébe sem jutott volna, hogy ez ugyanaz a palack, amelyet eljegyzésének örömeire s szerencsés visszatérésére üritettek.

Most már persze nem volt benne bor, de ami benne volt, épen olyan jó volt; s valahányszor Jensen Péter elővette a palackot, a pajtásai ezt mindig csak „patikárus“-nak nevezték; a legjobb orvosságot szolgáltatta, amelytől megépült a gyomor és segített mindenkin, amig csak egy csöppnyi maradt benne. Boldog idő volt s a palack énekelte,

ha megforgatták benne a dugót s akkor nevezték el a nagy pacsirtának, Jensen Péter pacsirtájának.

Hosszu idő telt el, a palack üresen állott egy sarokban s ekkor történt (kihajózáskor vagy behajózáskor-e, nem igen tudta a palack, mert hiszen sohasem került ki a szárazra), hogy nagy vihar keletkezett; nagy, nehéz, fekete hullámok hömpölyögtek s hányták-vetették a hajót; a főárboc kettéhasadt, egy hullám benyomta az egyik bordát, a szivattyúk már nem segíthettek; koromfekete éjszaka volt; a hajó süllyedni kezdett. De az utolsó pillanatban a fiatal kormányos ezt írta egy szelet papírra: „Jézus nevében! Elsüllyedünk!” Odairta menyasszonya nevét, a magáét, meg a hajó nevét, a cédulát egy üres palackba dugta, amely ott állott, jó erősen bedugaszolta s aztán kivetette a palackot a háborgó tengerbe; nem tudta, hogy ugyanaz a palack volt, amelyből ő meg a menyasszonya megtöltötték az öröm és reménység poharát; most a palack utolsó üdvözléssel, halálüzenettel himbálódzott a vizeken.

A hajó elsüllyedt, a legénység elmerült, de a palack úgy hasított, mint a madár, hiszen a szive egy szerelmes levél volt. Fölkelt a nap és lenyugodott megint, a palacknak úgy rémlett, mintha az izzó, vörös kemencét látná, amelyet születése óta nem látott és szeretett volna visszarepülni beléje. Átélt szélcsöndeket és új viharokat, de nem ütközött zátonyba, cápa nem nyelte el, egy esztendőnél tovább hányódott a vizen, hol északnak, hol délnek, amerre az ár sodorta. Egyébként a maga ura volt, csakhogy erre is ráunhat ám az ember.

A teleirt papírlap, a vőlegény utolsó Istenhözjárja a menyasszonyához csak gyászt okozna, ha a címzett kezébe kerülne; de hol volt az a fehér kéz, mely úgy tündökölt mikor az eljegyzés

napján a zöld erdő friss pázsitján kibontotta az abroszt? Hol volt a szücskisasszony? Hol volt az az ország és melyik ország van most legközelebb? Mindezt nem tudta a palack; csak uszott az árral, egyre tovább uszott, már bele is unt az örökös vándorlásba, mert hiszen nem ez volt a hivatása, de azért rendületlenül uszott tovább, míg végre partra ért, ismeretlen ország partjára. Egy szót sem értett abból, amit ott beszéltek, nem az volt a nyelvük, amelyet ő hajdanában hallott s az embernek sok elmegy a füle mellett, ha nem érti a beszélők nyelvét.

A palackot kihalászták és megvizsgálták; észrevették, hogy papiros van benne, ezt kivették, ide-oda forgatták, de az emberek nem értették, hogy mi van ráírva; azt belátták, hogy a palackot valaki egy hajó fődéltéréről vetette a tengerbe s hogy a papirra rótt írás is erről szólhat, de hogy mit mond az írás, azt nem tudták megfejteni; a papiroszeletet visszadugták a palackba s a palackot bedugták egy nagy almáriomba, amely egy nagy épületnek egyik nagy termében állott.

Valahányszor idegenek érkeztek, előkerült a cédula is, amelyet ide-oda forgattak, úgy hogy a sorok, amelyek plajbásszal voltak írva, egyre olvashatatlanabbá lettek, végre már annyit sem lehetett látni, hogy ott betűk voltak. A palack még egy esztendeig az almáriomban állott, aztán fölkerült a padlásra, ahol belepte a por meg a pókháló; ekkor visszagondolt azokra a szebb időkre, mikor a zöld erdőben piros bort csorgatott, amikor a tenger hullámain ringatózott s hordozta a titkot, a levelet, a bucsusóhajt.

Husz esztendeig fönn hevert a padláson; ott heverhetett volna még tovább is, ha történetesen át nem építik a házat. Lehordták a tetőt, ráakadtak a palackra, beszéltek róla, de a palack nem

értette a nyelvet; az ember nem tanulhat meg egy nyelvet a padláson, még husz év alatt sem. — Ha lent maradtam volna a lakásukban, — gondolta a palack, — igazán érteném már a nyelvéket.

Kimosták, kiöblítették, ami már nagyon is ráfért; tisztának és átlátszónak érezte magát, öregnapjaira újra megifjodott, csak hogy a cédula, amely mindig benne volt, a mosás alatt tönkrement.

A palackot megtöltötték veteményaggal; ezt a fajtát nem is ismerte; bedugaszolták, bepólyázták, se gyertya- se lámpafényt nem látott, napot, meg holdat még kevésbé, pedig hát mégis csak kéne látni valamit, ha az ember utazik! — gondolta magában a palack. De hát nem látott semmit, csak épen hogy utazott, ami mégis a legfontosabb volt, meg is érkezett rendeltetési helyére, ahol kocsomagolták.

— No ezzel a palackkal ugyancsak eleget vesződtek külföldön! — mondták ott, — de azért bizonyosan megrepedt! — de hát nem repedt meg. A palack minden kimondott szavukat megértette, mert ugyanaz a nyelv volt, amelyet az olvasztó kemence körül, borkereskedőnél, az erdőben, meg a hajón hallott, az egyedüli helyes, jó öreg nyelv, amelyet meglehetett érteni. Visszakerült a hazájába, hallotta a meleg „Isten hozott“-at. Örömeben majdnem kiugrott az emberek kezéből, alig vette észre, hogy kihúzták belőle a dugót, hogy őt magát kiürítették s levitték a pincébe, hogy ott őrizték és elfelejtsék; hiába, mégis csak legjobb otthon, habár a pincében is! Észébe sem jutott azon töprenkedni, mióta van már ott; jó helyen feküdt s ott feküdt év kig, mikor egy napon emberek jöttek le, akik elvittek minden palackot s a többivel együtt őt is.

Künn a kertben nagy ünnep volt; virágfüzérek

égő lámpások lógtak, a papirlámpások úgy fényltek, mint nagy, átvilágított tulipánok; gyönyörű este volt, csöndes és tiszta idő; a csillagok vakítóan ragyogtak, új hold volt s látszott a teljes, kerek hold, mint aranyos szegélyű, kékszürke golyó; akinek jó szeme volt, annak szép látványban volt része.

A kert félreeső utain is volt valami kivilágítás, legalább annyi, hogy a járókelők eligazodhattak; a bokrok alatt palackok állottak, mindegyikben égő gyertya, s ott állt a mi palack-ismerősünk is, akinek mint palacknyaknak, mint madárványunak kellett bevégeznie az életét; e pillanatban mindent csodaszépnek talált, megint a zöldben volt, kivette részét az örömből és az ünnepből, hallott éneket, meg zenét, hallotta a sok ember zümmögését és mormolását, kiváltképen a kertnek arról a tájékaról, ahol a lámpák égtek és a színes lámpionok tarkállottak. Ő maga ugyan egy félreeső uton állott, de éppen ezért volt módjában szemlélődni; ott állt a palack, mint világító test, mások hasznára és örömeére és ez a helyes; ilyen órában elfelejti az ember a padláson töltött husz esztendőt, s a felejtés jólesik.

Szorosan mellette haladt el egy magányos pár, karöltve, mint egykor az az erdei jegyespár, a kormányos, meg a szücskisasszony; a palacknak úgy rémlett, hogy most még egyszer átéli a mulatokat. Vendégek jártak-keltek a kertben, aztán meg olyanok is, akik csak nézni jöttek a vendégeket, meg a kerti pompát s ezek között volt egy vénkisasszony, aki minden rokonság nélkül állott a világon, de nem minden öröm nélkül; aki ugyanarra gondolt, amire a palack, a zöld erdőre, meg egy ifju mátkapárra; nagyon közel állt a szívéhez, része is volt benne, ő volt a mátkapár egyik fele. Az volt életének legboldogabb órája s azt nem

felejtí el az ember, akármilyen vénkisasszony válik is belőle. De nem ismerte meg a palackot s a palack nem ismerte meg a vénkisasszonyt. Így megy el egymás mellett az életben két régi ismerős, amíg újra nem találkozik, s ők ketten találkoztak is újra, hiszen mindketten egyazon városba kerültek.

A palack a kertből visszakerült a borkereskedőhöz; újra megtöltötték borral s eladták a léghajósna, aki a legközelebbi vasárnap készült föl szállni s léggömbjével. Nagy nézőközönség gyűlt össze, katonabanda játszott és sokféle előkészületek történtek. A palack mindent látott egy kosárból, ahol egy élő nyulacska mellett feküdt, amely nagyon meg volt hökkenve, mert tudta, hogy őt is fölviszik a levegőbe s aztán egy szálló-ernyővel visszabocsátják; a palack sem a föl- sem a le- szállásról nem tudott, csak látta, hogy a léggömb egyre jobban fölfúvódik, hogy mindig nagyobb és nagyobb lesz, s amikor már nem dagadhatott tovább, egyre jobban kezdett emelkedni s egyre nyugtalanabb lett. Aztán elválták a tartóköteleket, a léggömb a magasba szökkent, léghajóssal, kosárral, palackkal és nyulacskával, fölharsant a zene s az emberek mind éljeneztek.

— Furcsa utazás ez, így föl a levegőbe! — gondolta magában a palack. Ez valami újfajta vitorlázás; itt fönn nem lehet zátonyra jutni.

Ezer, meg ezer ember nézett föl a léggömb után, s a vénkisasszony is nézett utána; a padlásszoba nyitott ablakában állott, ahol a kalitka lógott a kis kendericével, amelynek akkor még nem volt külön vályuja s be kellett érnie egy findzával. Az ablakban egy tő mirtusz állott, kissé félretolva, hogy le ne essék, amikor az öreg kisasszony kihajolt az ablakból, hogy jobban láthasson; látta is a gömbben a léghajóst, aki a nyulacskát a

szálló-ernyővel lebocsájtotta, aztán ivott az emberek egészségére s végül a palackot fölrepítette a levegőbe; a vénkisasszony nem is sejtette, hogy ő már látta ezt a palackot a magasba lendülni az ő, meg a barátja tiszteletére, künn a zöld erdőben, azon a boldog délutánon.

A palack nem ért rá gondolkozni, oly váratlanul és oly hirtelen jutott föl életének csúcspontjára. Tornyok és tetők mélyen alatta voltak s az emberek csak parányoknak látszottak.

Aztán zuhanni kezdett, még pedig jóval sebesebben mint a nyulacska; bukfenceket hányt a levegőben, ifjunak érezte magát, zabolátlan kedve támadt, félig volt még borral, de ez nem maradt benne sokáig. Micsoda utazás! A nap rásütött a palackra, az emberek mind utána néztek, rázuhant egy háztetőre és kettétört, de még a széthullt darabok is úgy benne voltak a lendületben, hogy nem maradhattak nyugton, hanem tovább ugráltak és gurultak, amig leértek az udvarra s még apróbb darabokra törve ott maradtak, csakis a palacknyak maradt egészben, mintha csak gyémánttal metszették volna le a törzséről.

— Milyen pompás madárvályu volna! — mondták a pincelakók, — de se kalitkájuk, se madaruk nem volt, s madarat meg kalitkát szerezni mégsem lett volna érdemes, csak azért, mert volt egy palacknyakuk, amelyet madárvályunak használhattak volna; de a padlásszobában lakó vénkisasszony hasznát vehette s így a palacknyak fölkerült hozzá, dugót kapott, ami azelőtt felsőrésze volt, az most alsórésze lett, ami gyakran megesik változások alkalmával, megtöltötték friss vízzel, a kis madár kalitkájára függesztették, aki úgy énekelt, hogy csak úgy harsogott.

— Hát bizony, te tudsz énekelni! — ezt mondta a palacknyak, aki pedig nevezetes alak volt,

mert hiszen főnjárt a léghajóval; egyebet nem is tudtak az életéből. Most ott lógott, mint madár-vályu, hallotta a tülekedő emberek zajongását az utcán, hallotta a vén kisasszony beszédjét a padlásszobában; épen vendége volt egy öreg barátnőjének a személyében; de nem a palacknyakról beszéltek, hanem az ablakban álló mirtuszról.

— Kár volna két tallért adni a lányod menyasszonyi koszorujáért! — mondotta a vén kisasszony. Majd én adok neked egy szép virágos koszorut. Látod, milyen gyönyörűen virul a fa. Bizony, ez még annak a mirtusznak a hajtása, amelyet te ajándékoztál nekem, az eljegyzésem után való napon, hogy majd egy esztendőre rá abból fonjam a menyasszonyi koszorúmat; de hát az a nap nem jött el! Lezárultak azok a szemek, amelyek ez életben én nekem az öröm és áldás útjára világítottak volna! A tenger fenekén alussza édes álmát, — az a tiszta, jó lélek! Öreg fa lett a mirtusból, de én még jobban megöregedtem s amikor a fa végül kiaszott, én letörtem utolsó, friss ágát, a földbe ültettem, ebből az ágacskából nagy fa lett és végre mégis megéri a lakodalmat, koszoru lesz a leányod számára.

És köny futotta el a vén kisasszony szemét; beszélt ifjúkori barátjáról, az erdei jegyváltásról; visszaemlékezett a hangos köszöntőre, visszagondolt az első csókra, de ezt nem hozta szóba, hiszen vénkisasszony volt; de arra nem gondolt, hogy ott közel, az ablaka előtt van egy emléke abból az időből, a palacknyak, amikor a dugó nagyot durranva kipattant belőle. De a palacknyak sem ismert ő reá, mert nem hallgatta a történetet, főképen és mindenekelőtt azért, mert ő csak saját magára gondolt.

A bölcsek köve.

Ismered, ugy-e bár a dán Holger történetét; azt hát el se mondjuk neked, csak megkérdezzük, emlékszel-e még arra, hogy „Holger Danske Kelet felé a nagy indus birodalmat egészen a világ végéig meghódította, egészen a fáig, amelyet napsugárfának neveznek“, ahogy Pedersen Kriszten mondja; ismered Pedersen Krisztent? Az sem baj, ha nem ismered! Holger Danske Jon lelkésznek hatalmat és uralmat adott az indus birodalmon. Ismered Jon lelkészt? No, hiszen az sem baj, ha nem ismered, mert ebben a történetben elő sem fordul; itt a hinduországbeli napsugárfáról lesz szó, amelyik a világ keleti végében áll, ahogy az akkori emberek hitték, azok az emberek, akik nem tanultak földrajzot, nem úgy, mint mi; de hát ez sem baj.

A napsugárfa pompás egy fa volt, amelyet mi még sohasem láttunk és nem is fogunk látni soha; koronája sok mérföldet fogott be köröskörül, az az egy fa voltaképen egész erdőség volt s a legkisebb ágacskája maga is külön egész fa; pálmák, bükkök, fenyők, platánok voltak rajta, mindenféle fajta fák, amelyek csak nőnek szerteszét a világon, mint apró gallyak a nagyobbacska ágakon s a nagy ágak hajlásai és bütykei ugyszólván völgyeket és magaslatokat alkottak s bársonyosan puha zölddel voltak borítva, ahol csak egybetarkállott a sok virág; mindegyik galy olyan volt, mint egy

széles, virágzó rétság, vagy mint a legszebb ültetett kert; áldott sugarakkal tűzött le oda a nap; hiszen ez volt a napsugárfa, a világ minden sarkából odaszeglettek a madarak, Amerika távoli őserdőiből, Pamaszkasz rózsáligeteiből, belső Afrika sivatagjából, ahol az elefántok és oroszlánok azt hiszik, hogy ők az egyedüli urak; odajöttek a sarki madarak, persze a gólyák, meg a fecskék is, de nem a madarak voltak az egyedüli élőlények, amelyek odataláltak; a szarvas, a mókus, az antilop és száz más gyorslábu és szépséges állat úgy volt ott, mintha odahaza lett volna; hiszen a fa koronája nagy, illatos kert volt s ott, ahol a legnagyobb ágak úgy nyultak el, mint zöld halmok: kristálypalota állott, ahonnan kilátás nyílt a világ minden tartományára; minden torony úgy meredt föl, mint egy liliom s a szárában föl lehetett jutni, mert lépcső volt benne, hiszen érted, ki lehetett lépni a levelekre, amelyek egytől-egyig erkélyek voltak s legfölül a virágkehelyben remek, tündöklő körterem volt, amelynek nem volt más menyezete, mint a kék égbolt a nappal vagy a csillagokkal; és másmilyenek, de nem kevésbé gyönyörűek voltak lenn, a palota tágas, alsó termei; ezeknek a falán visszatükröződött az egész világ; ami a világon történt, az itt mind láthatóvá lett, úgy hogy ujságot sem kellett olvasni, persze, hogy ujság nem is volt ott. Élőképekben lehetett ott látni mindent, ha az ember rászánta magát, vagy kedve érkezett rá, hogy nézegessen, mert ami tulsok, az tulsok még a legbölcsebb ember számára is, pedig ott lakott a világ legbölcsebb embere. A nevét igen nehéz kimondani, te sem tudnál vele megbirkózni, így hát egyremegy, hogy mi volt a neve. Tudott mindent, amit egy ember tudhat és valaha is tudni fog e földön, ismert minden találmányt, amely valaha volt és valaha lesz, de többet aztán nem ismert,

mert hiszen mindennek van határa. Bölcs Salamon királynak csak félannyi esze volt, mint neki, pedig hát az is nagyon okos ember volt; uralkodott a természet erőin, hatalmas szellemeken, s a halálnak minden reggel meg kellett jelennie előtte, hogy hirt és számot adjon azokról, akik aznap megfognak halni; de azért Salamon királynak is meg kellett halnia és ez a gondolat gyakran sajátos izgalommal töltötte el a napsugarfa palotájának hatalmas urát. Akármily magasan áll is bölcsességben a többi ember fölött, egyszer neki is meg kell halnia s meg fognak halni a gyermekei és ő mindezt tudta; le fognak hullani, mint az erdő lombja és porrá fognak válni. S látta, hogy az egész ember nem úgy pereg le, mint fáról a levelek, amelyek helyébe újak jönnek; a lehullott levelek sohase nőttek ki újra, porrá omoltak vagy más növényi részekbe mentek által. Mi történik az emberekkel, ha eljön értük a Halál angyala? Mit jelent az, hogy meghalni? A test feloszlik és a lélek — igen, mi is az a lélek? Mivé lesz? Hová megy? Az örök életbe! — így szól a vallás vigasza, de milyen az az átmenet? Hol él a lélek és hogyan? „Fönt a menyben!” — mondják a jámborok, — odajutunk föl! — Oda föl! — ismételte a bölcs s föltekintett a napra és a csillagokra. — Oda föl! — és a kerekgömből azt látta, hogy a „fönt” és „lent” voltaképen egy és ugyanaz, aszerint, ahogy a lebegő gömbön állunk; és ha olyan magasra szállunk, mint a földgömb legmagasabb hegycsúcsai, akkor ugyanaz a levegő, amelyet mi itt alant „tisza égbolt”-nak nevezünk, merthogy olyan fényes és átlátszó, fölülről nézve olyan, mint egy kifeszített, koromfekete szemfedő, a nap maga sugarak nélkül izzó test, földünket pedig vörös köd futja be. A testi szem előtt minden határolt és korlátozott, sőt lelki szemünk előtt is csak az,

tudásunk vajmi csekély, a legbölcsebb is csak nagyon keveset tud arról, ami ránk nézve a legfontosabb.

A palota titkos kamarájában volt a föld legdrágább kincse: az igazság könyve. És ő forgatta minden lapját. Olyan könyv volt ez, amelyet minden ember tud olvasni, de csak apránkint, némelyiknek a szeme úgy káprázik az írástól, hogy nem bírja összeolvasni a betűket; egynémelyik lapon úgy elfakul, elhalaványodik az írás, hogy csak üres papírt látni; mennél bölcsebb valaki, annál többet olvashat ki, s a legbölcsebb legtöbbet olvas ki; ehhez ő egy gócpontba tudja gyűjteni a csillagfényt, a napvilágot, a rejtett erőknek és a szellemnek sugarait; ha ez a fölerősödött fény hull a lapokra, sokkal több jön elő a szövegből az ő számára, de annál a fejezetnél, melynek fölírása ez volt: „Az élet a halál után“, a címen kívül semmisen volt látható, ez elszomorította a bölcset; hát nem képes a földön rábukanni arra a világosságra, mely láthatóvá tenné előtte, hogy mi áll az igazság könyvében.

Mint bölcs Salamon király, ő is értette az állatok nyelvét, hallotta éneklésüket és beszédjüket, de arra a kérdésre nézve ettől sem lett okosabb; erőket fődözött föl a növényekben és az ércekben, olyan erőket, melyek leküzdik a betegséget, kitolják a halált, de megsemmisíteni nem tudják. Minden teremtett dologban, és amihez csak hozzáférhetett, azt a szikrát kereste, amely világosságot deríthetne az örök élet rejtélyére, de nem találta meg, előtte feküdt az igazság könyve, de beiratlan lapokkal. A kereszténység a bibliában vigasztaló ígéket nyújtott neki az örök életről, de ő a maga könyvében akart erről olvasni és ott nem láthott semmit.

Öt gyermeke volt, négy fia, akiket úgy oktatott,

ahogy csak a legbölcsebb apa oktathatja gyermekeit, s egy leánya, aki szép, szelid és okos volt, de vak, bár nem érezte szemevilágának a hiányát; apja és bátyjai voltak az ő szemei és belső érzése volt bizonyága mindennek.

A fiuk a palota termeiből sohasem távolodtak el messzibbre, mint a napsugárfa ágai, testvérük még olyan messzire se jutott, boldog gyermekek voltak, a gyermekségük otthonában, gyermekségük tartományában, a remekül illatozó napsugárfa koronájában. Mint minden gyermek, ők is nagyon szerettek meséket hallgatni, apjuk sok mindent beszélt el nekik, amit más gyermekek meg sem értettek volna, de ezek a gyermekek épen olyan okosak voltak, mint minálunk a legtöbb öreg ember; apjuk elmagyarázta nekik, amit a palota falain élőképekben láttak, az ember munkáját, az események menetét a föld összes országaiban s a fiuk sokszor maguk is szerettek volna künt lenni a világban, résztvenni a sok nagy dologban, de apjuk aztán megmondta nekik, hogy sulyos és keserves a világ sora, mert a világ nem egészen olyan, amilyennek a gyermekszobából látszik. Beszélt nekik a szépről, igazról és jóról, elmondta, hogy ez a három dolog tartja össze a világot s ennek a három dolognak a nyomása alatt válik a világ olyan drágakővé, amely a gyémántnál is fényesebb; fényének értéke van Isten előtt, tularagyo mindent s ez az voltaképen, amit „a bölcsek kővének“ mondanak. Elmondta nekik, hogy valamint a teremtés révén szerzünk bizonyosságot Istenről, úgy szerzünk az emberek által bizonyosságot arról, hogy van a világon ilyen drágakő; többet azonban nem tudott róla mondani, mert ő maga sem tudott többet. Ezt az elbeszélést más gyermekek alig bírták volna megérteni, de ezek megértették, idővel nyilván a többiek is megértik.

Faggatták apjukat a jóról, szépről és igazról, ő megmagyarázta nekik, nagyon sokat mondott róluk, azt is elmondta, hogy amikor Isten sárból megteremtette az embert, öt csókot adott neki, tűzcsókokat, szívcsókokat, bensőséges istencsókokat s ezeket nevezzük ma az ember öt érzékének; ezekkel látjuk, szemléljük s fogjuk fel a szépet, igazat és jót, ezek értékelik, óvják és fejlesztik; öt érzéke van az embernek belül és kívül, a gyökerének és a koronájának, a testének és a lelkének.

Ezen aztán a gyermekek sokat gondolkoztak; éjjel-nappal ez volt a gondolatukban; a legidősebb fiu ekkor gyönyörű álmot álmodott s csodálatosképen az öccse is ugyanezt álmodta, aztán a harmadik meg a negyedik, mind szóról-szóra ugyanezt álmodták: azt álmodta a legidősebb, hogy kiment a nagy világba s megtalálta a bölcsek követ: úgy ragyogott a homlokán, mint tündöklő láng, amikor a hajnali fényben nyilsebes lován visszanyargalt a hazai kertek bársonyos zöld rétségen át, be az apai kastélyba, a drágakő olyan égi fényt és világosságot árasztott a könyv lapjaira, hogy láthatóvá lett benne, ami ott megvagyon irva a sirontuli életről. Leánytestvérük nem álmodott arról, hogy kikerült a nagy világba, ez eszébe sem jutott; az ő világa az apai ház volt.

— Kinyargalok a nagy világba! — mondotta a legidősebb fivér; mégis csak látnom kell a világi életet, forgolódnom kell az emberek között; csakis a jót és igazat keresem s velük együtt a szépet. Sok minden megváltozik, ha én hozzá nyulok! Merészen és nagyszerűen gondolkozott, ahogy valamennyien tesszük, otthon a kemencezugban, mielőtt kikerülünk a világba s megismerjük a szeleket, viharokat meg a töviseket.

Öt külső és belső érzéke igazán kitűnő volt,

ép úgy, mint az öccseinek, de mindegyiknek volt az őt között egy olyan érzéke, mely erőben és fejlettségben tultett a többin; a legidősebbikben a látás volt az az érték, amelyre különösen támaszkodhatott. Volt szeme minden korszak számára, — mondotta, — minden néptörzs számára, olyan szeme volt, hogy le tudott hatolni a föld mélyébe, amely kincseket rejtett, s egyenest be az emberi szívbe, mintha csak üvegablakon nézett volna keresztül, ami annyit jelent, hogy többet látott, mint mi láthatunk az emberi arcokon, amelyek kipirulnak és elhalaványodnak, a szemekben, amelyek sirnak vagy nevetnek. A szarvas és az antilop elkísérték őt a nyugati határig, azután odajöttek a vad hattyuk és északnyugatnak szálltak, s ő utánuk vágatott, s így jutott ki messzire, a nagy világba, messze az apja országától, mely kelet felé húzódott a világ végéig.

Hej, hogy mekkorát nézett odakünn! Sok látnivaló volt és mégis csak más dolog magukat a helyeket és dolgokat látni, mint a festett képüket, akármilyen jók is azok a képek, mintahogy otthon, az apja palotájában igen kitűnő képek voltak. Majd megvakult mindakét szemén, úgy elkápráztatta a sok tarka lim-lom, farsangi cifraság, amit, mint „szép“-et állítottak ki, de azért mégis megőrizte a látását, mert hiszen egyébre kellett az neki.

Alapos és becsületes munkát akart végezni a szépnek, jónak és igaznak megismerésében, de hát hogyan is állott ez a dolog? Látta, hogy leggyakrabban a rutat koszorúzzák meg a szép helyett, a jót sokszor figyelemre se méltatják, a középszerűséget megtapsolják, ahelyett hogy megcsapatnák. Az emberek a nevet nézték és nem az érdemet, a ruhát és nem az embert, a hivatalt s nem a hivatottságot. És ez nem lehetett máskép.

— Ezt ugyan erősen kell megfognom! — gondolta magában, s meg is fogta; de mialatt az igazat kereste, megjelent az ördög, aki apja a hazugságnak, sőt maga a megtestesült hazugság; legszivesebben mindakét szemét kiütötte volna a látónak, de ez igazán nagy gorombaság lett volna; az ördög finomabb munkát szokott végezni, szabadjára engedte, hadd lássa és keresse az igazat meg a jót is, de amig az belemerült ebbe, az ördög szilánkot fujt a szemébe, egyik szilánkot fujta a másik után mindakét szemébe, ez pedig nem használ a látóérzéknek, még a legjobb látóérzéknek sem; az ördög úgy fölfujta a szilánkot, hogy gerenda lett belőle, ezzel aztán meghaltak a szemek, a látó, mint vak ember állott a nagy világban, amelyben nem tudott bizni; fölhagyott a világról és önmagáról való nagy gondolataival, ha pedig az ember mindakettőről letesz, a világról is, meg önmagáról is, akkor vége van.

— Vége van! — zengték a vad hattyuk, amelyek Keletnek repültek, a tengereken át. — Vége van! — csicseregtek a fecskék, amelyek Keletre szálltak a napsugárfához, s ezek nem voltak jó hírek az otthonvalók számára. — A mi látó fivérünk rosszul járt, — mondta a második fivér, — de azért a „halló“ szerencsésebb lehet. Neki a hallóérzéke volt különösen éles, s annyira vitte e téren, hogy hallotta a fű növést.

Melegen bucsuzott a többiektől s utra kelt tele dicséretes tehetséggel és dicséretes szándékkal. Követte a fecskéket, követte a hattyukat, messzire vetődött a hazájából s kiért a nagy világba.

De a jóból is juthat tulsok egy embernek, erre igen is hamar rá kellett jönnie, nagyon is finom volt a hallása, hiszen még a fű növést is hallotta, de aztán hallotta minden egyes ember-szivnek a verését, akár örömeiben, akár bánatában

vert s úgy rémlett neki, hogy az egész világ óriási órásműhely, ahol az órák mind tik-takra járnak, a toronyórák mind bing-bangot mondanak, nem, ezt igazán nem lehetett kibírni! De azért derekasan állta a füle, amíg csak lehetett; de aztán olyan lárma és zsinat lett, hogy az már sok volt egy ember fülének; jöttek hatvanesztendő utcagyerekek, mert nem a kor teszi ám, akik hangosan kiabáltak, ez nevetni való volt, de aztán következett a nagy traccs, amely keresztülzugott az összes házakon, utakon és utcákon, ki egészen az orszáig; torkaszakadtából szólt a hazugság s adta az urat, csörgött a bolond-sipka s azt mondta magáról, hogy templomi harang; ez már nagyon is vad volt a „halló“-nak, befogta mind a két fülét, de még mindig hallotta a hamis éneklést és csunya lármát. Pletyka és megszólás, sok makacs állítás (amely héringfarkát sem ért) röppent el a nyelvekről úgy, hogy recsegettropogott beléjük az egész társadalom. Volt ott külső meg belső lárma és zshivaj, nem lehetett már kibírni, bele kellett bolondulni. Még mélyebben nyomta ujjait a két fülébe, egyre mélyebben s ekkor megrepedt a dobhártyája, aztán már semmit sem hallott, a szépet, igazat és a jót sem, pedig a háromról való gondolataihoz a hallásának kellett volna hidat verni; szóvalan lett és bizalmatlan, senkinek sem hitt többé, végül már saját magának sem hitt, pedig ez nagyon rossz dolog; már nem is akarta a hatalmas drágakövet megtalálni és hazavinni, lemondott róla és önmagáról is, és ez volt a legislegrosszabb. A madarak, amelyek Keletre röpültek, hirt vittek róla, amikor eljutottak apja palotájához a napsugárfában; levél sem jutott el odáig, mert hiszen posta nem járt.

— No most majd megpróbálom én! — mon-

dotta a harmadik, — nekem finom orrom van. — Ez ugyan nem volt finoman mondva, de ő már csak így beszélt, el kellett őt fogadni olyannak, amilyen volt; maga volt a megtettesült jókedv, költő volt, igazi költő s amit ki nem tudott beszélni, azt elénekelte; sok minden jutott eszébe s jóval előbb, mint más embernek. — Érzem a sáfrány szagát! — szokta mondani s benne a szaglás érzéke volt nagyon kifejlődve, amelynek ő a szép birodalmában igen jelentős szerepet tulajdonított. — Az egyik ember az almaillatot szereti, a másik az istállószagot! — mondotta, — a szép országában, minden illat-körnek megvan a maga közönsége. Sokan a korcsma gőzében érzik magukat otthonosan, füstölő belü faggyugyertya mellett, ahol a pálinkabüz a komisz dohány füstjével keveredik össze, mások szivesebben ülnek nehéz jázminillatban, vagy pedig erős szegfűolajjal kenik be magukat, amelyet már messziről érezni. Némelyek a friss tengeri levegőt keresik, az egészséges hűvösséget, vagy fölkapaszkodnak magas hegycsúcokra s letekintenek a nyüzsgő mindennapi életre! — igen, ezt mondotta; mintha már régebben is künn lett volna a világban, együtt élt volna az emberekkel, ismerte volna őket, pedig hát ezt csak az okossága sugallta, a benne lakozó költői tehetsége, amelyet Isten ajándékol tett a bölcsejébe.

Bucsut vett a napsugárfában álló apai hajléktól, végigment gyönyörűséges hazáján, de oda-künt fölkapott a strucmadárra, mely sebesebb a futó paripánál s amikor később megpillantotta a vad hattyukat, a legerősebb hattyu hátára lendült; szerette a változatosságot s így a tengeren át idegen országokba szállott, ahol nagy erdőségek voltak, mély tavak, hatalmas hegyek és büszke városok s bárhová került, mintha csak

nap süttött volna ki a réten, minden virág és minden bokor erősebben illatozott, mert azt érezték, hogy barátjuk, védelmezőjük van a közelben, aki megéri és megbecsüli őket, igen, az elfonnyadt rózsabokor fölemelte ágait, kitarta szirmait s kinyílt rajta a legszebb rózsa; mindenki láthatta, még a nedves, fekete erdei csiga is észrevette szépségét.

— Rányomom bélyegemet a virágra! — mondotta a csiga; no hát, leköptem, egyebet nem tehetek.

— Ez a szépség sorsa a világban! — mondotta a költő, s dalt zengett róla, a maga módján, de senkisémet hallgatott rá; és ezért a dalosnak két shillinget adott és egy pávatollat, aztán a dalt átírta dobra és kidoboltatta a város minden utcáján; az emberek hallották, azt mondták, hogy értik s hogy olyan mély! Ezután a költő már több dalt is énekelhetett s énekelt is a szépről, igazról és a jóról, s meghallották a lebuszokban, ahol a faggyugyertya füstölgött, a lóherés réten, az erdőn és a nyílt tengeren; és megtörtént, hogy nagyobb hős vált ebből a fivérből, mint a másik kettőből; de ezt nem tűrhette az ördög, gyorsan odahozta a fejedelmi tömjént, meg a templomi tömjént, meg mind azt a sokféle tömjént, ami csak van a világon s amelynek a kisértését oly igen jól tudja az ördög; a legerősebb szereket alkalmazta, amelyek megfojthatják az embert s még egy angyalt is megszedíthetnek, mennyivel inkább egy szegény költőt; a sátán tudja, hogyan kell megkaparítani az embereket! A költőt tömjénezéssel kaparította meg, úgy hogy az egészen odalett, elfelejtkezett küldetéséről, apái otthonáról, mindenről, még önmagáról is; kábulatba esett a tömjéntől.

A kis madarak, amint hallották, mind gyászol-

ták és három napig nem énekeltek. A fekete erdei csiga még feketébb lett, de nem a gyásztól, hanem az irigységtől. — Én vagyok az, — mondotta, — akit a tömjén megilletett volna, én vagyok az, akitől leghíresebb dalának eszméjét vette, hogy dobszóval hirdesse a világ folyását; én vagyok az, aki leköpte a rózsát, erre tanukat is hívhatok.

De otthon az indus birodalomban nem zengett hir róla; mert hiszen három napon át az összes madarak gyászoltak és hallgattak s mikor a gyászidő letelt, olyan erős volt a gyászuk, hogy el is felejtették, kit gyászolnak. Így van ez!

— No most rajtam a sor, hogy kimenjek a világba s ott maradjak, mint a többiek, — mondotta a negyedik fivér. Épen olyan jókedvű legény volt mint az előtte való, de nem volt költő, így hát joggal lehetett jókedvű; ők ketten hoztak vigságot az apjuk házába; most hát végleg kiköltözött onnan a vigság. A látást és hallást az emberek mindenkor legfontosabb érzéküknek tartották, erősítésüket és élesztésüket fölöttéb kívánatosnak vélték, a másik három érzéket nem tekintették oly lényegesnek, de a negyedik fiu nem volt ezen a véleményen s ő különösen az izlését fejlesztette ki minden lehetséges irányban és értelemben, az izlésnek pedig nagy a hatalma és kiterjedt az uralma. Uralkodik azon, ami a szájon keresztül megy, de azon is, ami a szellemen megy keresztül; tudta, hogy mi van a serpenyőben meg a fazékban, a palackban meg a hordóban; ez csak a durvája az ő tisztének, — szokta mondani. Neki minden ember serpenyő volt, amelyben főtt valami, minden ország óriási konyha — szellemi értelemben, — s ez volt a munka finomja, már most ő kivágyott a világba, hogy kipróbálja ezt a finom munkát.

— Talán nekem jobban kedvez a szerencse,

mint bátyáimnak! — mondotta. — Elmegyek! De milyen alkalmatosságot válasszak? Föltalálták már a léghajót? — kérdezte apjától, aki minden találmányról tudott, amit valaha szerkesztettek vagy szerkeszteni fognak. De a léghajó még nem volt föltalálva, sőt még a gőzhajó s a vasut sem. — Akkor hát léghajón megyek! — mondotta, — apám tudja, hogyan csinálják és kormányozzák, azt könnyen megtanulom. Senkisé ismeri e találmányt és így azt fogják hinni, hogy valami légi tünemény; ha már hasznát vettem a léggömbnek, el fogom égetni és így adj nekem pár szálát abból a jövőbeli találmányból is, melynek kénesgyufa a neve!

Mindezt megkapta s azzal elrepült s a madarak messzibbre kísérték, mint a bátyáit, mert látni akarták, hogy mi lesz azzal a röpléssel; és egyre többen sereglettek oda, mert kíváncsiak voltak s azt hitték, hogy ami ott röpül, az valami újfajta madár; hát volt is kísérete, a levegő feketén rajzott a sok madártól, úgy jöttek, mint a fekete felhő, mint az egyiptomi sáskaraj s végre a negyedik fiu is künn volt a világban.

— Jó barátom és segítőm volt a keleti szél! — mondotta.

— Talán a keleti szél meg a nyugoti szél! — zugták a szelek, — ketten voltunk, akik felváltottuk egymást, különben nem jutottál volna el észak-nyugatra.

De ő nem hallotta, amit a szelek zugtak és hát az mindegy is lehet. A madarak sem kísérték már tovább; amikor legszámosabban voltak, egy páran ráuntak az utazásra. — Nagyon is fölfújtuk a dolgot, — mondták ők. — És ez a fiu nagyon sokat képzel magáról. — Mi az, hátul röpülni! Nem ér az semmit! Langyos dolog! — Így hát elmaradoztak, aztán mind visszamaradtak; hiszen az egész dologban nem volt semmi.

És a léggömb egy igen nagy város fölött leereszkedett, a léghajós megvetette lábát a város legmagasabb pontján, ez pedig a toronycsucsa volt. A léggömb megint fölszállt, amit nem akart; mi lett belőle, nehéz volna megmondani, de nem is fontos, mert ugysem volt még föltalálva.

Hát ott fönn ült a torony tetején s a madarak nem seregettek hozzá, mert már megunták és ő is megunta őket. A város összes kéményei füstölögtek és illatoztak.

— Ezek oltárok, amelyeket tenéked emeltek! — sugta a szél, aki valami kellemeset akart mondani neki. Igen hetykén ült ott s lenézett az utcán járó-kelő emberekre; az egyik büszke volt a pénzes zacskójára, a másik a kulcsaira, amelyeket hordott, ámbár semmit sem nyithatott föl velük; az egyik büszke volt köntösére, amelyet kikezdték a molyok, a másik büszke volt a testére, amelyen férgesek rágódtak.

— Hiuság! Igen, le kell szállanom mielőbb, hogy megforgassam a fazekat s megkóstoljam az ételt! — mondotta, de még itt ülök egy kicsit, a szél olyan kellemesen csiklandozza a hátamat, hiába, az ér valamit. Itt maradok ülve, amíg a szél fuj. Egy kis nyugalmat akarok élvezni; jó dolog reggelenként sokáig fekvé maradni, ha az embernek sok a dolga, — mondjuk a lusták; de a lustaság gyökere minden rossznak, már pedig a mi családunkban nincs semmi rosszság, mondom én és mondja minden fiu odalenn az utcán. Ülve maradok, amíg ez a szél fuj, ami igazán jólesik.

És ülve maradt, csak hogy a toronynak a szélkakasán ült, amely forgott és őt is forgatta, úgy hogy ő azt hitte, hogy mindig ugyanaz a szél fuj; ülve maradt s ott ugyan sokáig ülhetett és szaglászhatott.

De az indus birodalomban, a napsugárfa-palota

csöndes és üres lett, amint a fivérek egymásután kiszálltak belőle.

— Nem jól folyik a dolguk! — mondotta az apjuk; sohasem hozzák haza a tündöklő drágakövet, nem találják meg nekem, — elmentek, meghaltak! — És az igazság könyve fölé hajolt, rámeredt a lapra, ahol a halál után való életről akart olvasni, de ott nem volt az ő számára semmi.

Öröme és vigasza a vak leány volt; olyan meleg szívvvel ragaszkodott apjához; óhajtotta, bár megtalálnák és hazahoznák a kincset, hogy az apja örülhessen és boldog lehessen. Vágyódva és töprengve gondolt bátyaira. Vajjon hol lehetnek? Hol élnek? Szeretett volna álmodni róluk, de csodálatosképen még álmában sem tudott talákozni velök. Végre egy éjjel azt álmodta, hogy hallja hangjukat, hogy őt szólítják, hogy a nagy világból kiáltanak hozzá s ő kénytelen volt a hang után menni, messzire, nagyon messzire, de azért mégis mintha otthonmaradt volna az apjánál. Bátyáit nem találta meg, hanem a tenyerében úgy égett valami, mint a tűz, de nem fáj, mert a tündöklő drágakő volt, amelyet hazahozott apjának. Amikor fölébredt, első pillanatban azt hitte, hogy még kezében tartja; de csak az orsó volt, amit szorongatott. Hosszu éjszakákon át szakadatlanul font s a rokkán finomabb volt az ő fonala, mint a pók hálója, emberi szem meg sem láthatta; könnyeivel áztatta a fonalat s az olyan erős lett, mint a hajókötel. Fölkelt, eltökélve arra, hogy megvalósítja, amit álmodott. Éjszaka volt, apja aludt, ő megcsókolta a kezét, aztán vette az orsót, a fonal végét szorosan odacsomózta az apai házhoz, mert különben ő, a vak leány sohasem találhatna vissza; de így mindig foghatta a fonalat, s ő erre bizta magát s nem önmagára vagy más emberekre. Négy levelet szakított a napsugárfáról, hogy majd

átadhassa őket szélnek s viharoknak, hogy mint levél és üzenet szállhassanak el bátyáikhoz, ha künt a nagy világban nem akadna rájuk. De hogyan fog járni a világban, ő, a szegény vak gyermek? De meg volt neki a láthatatlan fonala, amelyben szorosan megfogózhatott és mindenki mással szemben volt egy adománya: szivbeli érzése, s ez olyan volt, mintha az ujjahegyén s a fülén is lett volna szeme, amely egyenesen a szívekbe hatol.

S azután kiment a zúgó, harsogó, csodálatos világba s bárhová ért, verőfényes lett az égbolt, érezhette a meleg sugarakat, szívérvány feszült ki a fekete felhő csucsától át a kék levegő égen; hallotta a madarak énekét s olyan erővel csapta meg őt a narancs- és almafaligetek illata, hogy szinte érezte az izüket. Édes hangok, gyönyörű dallamok reszkettek feléje, de üvöltést és kiáltozást is hallott; a gondolatok és ítéletek hangos pörben voltak egymással. A sziv legbelsőbb kamrájában fölváltva hangzott az emberi szívnek és az emberi gondolatnak dallama és kórusban harsogott:

Az életünk csak füst és pára
És égbe hull a könnyek árja! —

De fölcsendült ez az ének:

Dus rózsató az életünk
S mi fényben, üdvben élhetünk.

És keserűen hangzott föl:

Csak egy igazság dul és tombol:
Mindenki csak magára gondol!

Aztán jött a felelet:

E földi lét zaján keresztül
A szeretet suhanva rezdül.

S hallotta ezeket a szavakat:

E nagy egész csak kis parány
És soknak hiját érezed.

De ezt is hallotta:

Mi tiszta, nagy e föld sarán,
Gyakran nem látja meg szemed!

És köröskörül harsogva zengte a kar:

Ne vess ki és csufolj ki mindent,
Üvölts a farkasok hadával!

De a vak leány szívében ez zendült rája:

Becsüld meg önmagad, imádd az Istent,
Békülj meg szent akaratával!

És ahol megjelent, férfiak és asszonyok körében, öregek és ifjak között, föltündökölt a lélekben az igaznak, jónak és szépnek ösmerete; bárhova vetődött is, a művész műtermébe, a gazdag és ünnepi termékbe, vagy a gyárba, a zakatoló kerekek közé: mintha csak napsugarak rezdültek, hurok pengtek, virágok illatoztak volna, mintha csak üdítő harmatcseppek hullottak volna az eltikkadt levelekre.

De az ördög nem tudott belenyugodni, neki több esze van, mint tizezer embernek együttvéve és rájött a nyitjára, hogyan segíthetne a dolgon. Elment a mocsárhoz, buborékokat szedett a poshadt vizről s a hazugságnak hétszeres visszhangját zendítette meg, hogy annál erősebbé tegye; fizetett dicsénekeket és hazug gyászbeszédeket szedett össze, amennyit csak talált, ezeket porrá törte, megfőzte az irigység kiontott könnyeiben, arcfestéket szórt rá, melyet lehámlasz-

tott egy szerelem gyermekéről s ezekből alkotott egy fiatal leányt, aki alakra, mozgásra szakasztott mása volt az áldásszerző vak leánynak. A jóság szelid angyalának nevezték őt az emberek, az ördög így megindította a nagy játékot. A világ nem tudta, hogy kettejük között melyik az igazi és hogyan is tudhatta volna.

Becsüld meg önmagad, imádd az Istent,
Békülj meg szent akaratával, —

énekelte a vak leány, teljes bizalommal. S napsugárfa négy zöld levelét rábizta szélre és viharra, hogy mint levélbeli üzenetet vigyék el bátyjaihoz s bizonyos volt benne, hogy ez teljesezni fog, s teljesezni fog az is, hogy előkerül a drágakő, mely minden földi fényességet tulragyog; az emberiség homlokáról fog tündökölni az apai hajlékig.

— Az apám hajlékáig! — ismételte. Igen, az a drágakő itt van a földön s ezt nemcsak a meggyőződéselem sugallja; érzem a tüzét, érzem, hogyan nő és dagad összeszorított kezemben! Az igazságnak minden parányi magvát, a legparányibbat is, melyet a fuvó szél a hátán hordozott, én fölfogtam és megőriztem; és átíttam a szépnek illatával, mert a világ tele van szépséggel, még a vakok számára is; s vettem az emberi jószív dobbanó hangját és belezendíttettem; csak por az, amit viszek, de a keresett drágakőnek dus pora, tele van vele a kezem. És apja felé nyujtotta kezét. Odahaza volt, a gondolat szárnyán ért haza, mert sohasem ejtette el az apai háznak láthatatlan fonálát.

A gonosz hatalmak mint szélvihar zúgtak el a napsugárfa koronája fölött, fölszakították az ajtót s behatoltak a titkos kamrákba.

— Elfujja a szél! — kiáltotta az apa s a vak leány tenyere után kapott.

— Nem! — szolt a leány biztos öntudattal, — szél el nem fujhatja. Meleg sugarai égnek a lelkemben.

— És az apa tündöklő lángot látott, amikor a vakító por a leány kezéből a könyv fehér lapjaira áradt, amelyeken az örök élet bizonyosságát akarta olvasni; egyetlen szót láthatott csak, fényes lángbetűkkel írva; ezt az egy szót:

H i t.

A négy fivér is hazakerült megint; elfogta őket a honvágy s hazakalauzolta őket, amikor mellükre hullott a zöld levél; hazajöttek s nyomukat követték a vándormadarak, a szarvasok, az antilopok s az erdő valamennyi állatja; ők is részt akartak venni a nagy örömben s mért ne tegyék az állatok is, ha tehetik.

Gyakran láttuk mi is, ha az ajtó hasadékán keresztül betűz egy napsugár, a porlepte szobába, hogy egyszerre forogni kezd előttünk egy tündöklő oszlop csupa porszemből; de ez csak otromba és szegényes dolog s még a szivárvány is súlyos és nem eléggé színes ahhoz a jelenséghez képest, amely itt mutatkozott, a könyvnek lapjain, amikor a hit tündöklő szavából az igazságnak minden paránya a szépnek fényével, a jónak csengésével szállt ki s fénylőbben tündökölt, mint a tűz-oszlop az éjszakában, amikor Mózes és Izrael népe Kánaánba vonultak; a hit igéjétől visz a remény hidja a végtelenben való egyetemes szeretethez.

Leves hurkapecekből.

I.

*Leves hurkapecekből.**

— Kitünő ebéd volt az tegnap! — mondotta egy öreg egérrasszonyság egy másiknak, aki nem volt hivatalos a lakomára. — Én a huszonegyedik szám voltam az öreg királytól számítva, ami igazán nem mondható kevésnek. Soroljam föl az étlapot, amely igazán remekül volt összeállítva? Volt penészes kenyér, szalonnabőr, faggyugyertya és hurka, azután az egész újra visszafelé; mintha csak két ebédet ettünk volna végig; nagyszerű volt. Igen jól éreztük magunkat s olyan kedélyes társalgás folyt, mintha családi körben lettünk volna; nem maradt meg ott egyéb, mint a sok hurkapecek; így hát azokról beszélgettünk s szóba került a hurkapecek-leves; mindenki hallotta a hírét, de senkisev evett még ilyen levest, arról még sejtelve sem volt senkinek, hogyan kell elkészíteni. Szép fölköszöntőt mondtak a leves föltalálójára, aki megérdemelné, hogy a szegények gondviselője legyen. Hát nem elmés ez? Aztán szólásra emelkedett a vén egér-király s megígérte, hogy azt az ifju egérkisasszonyt, aki nevezett levest legizletesebben tudja elkészíteni: királynéjává fogja tenni; egy évi gondolkodási időt ad neki.

— Ez nem is volna olyan rossz! — mondotta

* Szólás-mondás, annyit jelent, mint „Sok hű-hó semmiért!”

a másik egér, — de hogyan kell ezt a levest elkészíteni?

— Bizony, bizony, hogyan kell elkészíteni? — ezt kérdezték az egérhölgyek valamennyien, az ifjak és a vének. Valamennyi szeretett volna királynévá lenni, de már a terhet nem szívesen vállalták, hogy kimenjenek tanulni a nagy világba, pedig hát erre szükség volt! Meg aztán nem mindenkinek olyan ám a természete, hogy el tudja hagyni a megszokott, zeg-zugos otthont; odakinn a nagy világban nem mindennap rágicsálhat sajt-hajat, szagolhat szalonnabőrt, nem bizony, sőt gyakran éhezni kell, s még az is megeshetik, hogy egy macska elevenen falja föl az embert.

Legtöbbjüket az ilyen gondolatok riasztották vissza attól, hogy tanulmányutra keljenek a nagy világba; mindössze is négy egér jelentkezett az utra, fiatalok és fürgék voltak, de szegények; mindegyikük vitt magával egy hurkapecket, amely figyelmeztesse őket, hogy miért is utaznak volta-képen; a hurkapecek jó volt vándorbotnak.

Május elején indultak utnak s csak a rákövetkező év májusában tértek vissza, de akkor is csak hárman, a negyedik nem került elő, hirt sem adott magáról, pedig már elérkezett a döntés napja.

— Bizony, a legnagyobb örömhöz is mindig tapad valami bánat! — mondta az egérkirály s parancsot adott, hogy négy mérföldnyi körzeten belül hívják meg az összes egereket; gyülekező-helyük a konyha volt, a három világjáró egér egy sorban állott; a hiányzó negyedik helyén föl-állítottak egy hurkapecket, fekete gyászfátyollal. Senkisé nem nyilváníthatta véleményét, csakis a három egér beszámolója után s csak miután a király is kijelentette, hogy mit lehet a tárgyhoz szólani.

No de halljuk a beszámolókat!

II.

Mit látott és mit tanult utján az első kis egér.

— Amikor nekivágtam a nagy világnak! — mondotta a kis egér, — én is azt hittem, amit a legtöbb velem egykoruak hisznek, hogy kanállal ettem a világ minden tudományát, pedig hát nem így van s egész esztendőbe telik, amig igazán megokosodik az ember. Mindjárt tengerre szálltam; olyan hajón utaztam, amely északnak tartott; hallottam ugyanis, hogy a hajó-szakácsnak mindig kell, hogy segíteni tudjon magán a nyílt tengeren, csakhogy könnyü dolog ez ott, ahol bőven van oldalas, s nagy tonnákban füstölt hal meg kukacos liszt; az ember finomul él a hajón, csak nem tanul semmi olyat, amiből hurkapecken levest főzhetne. Sok éjen és napon át vitorláztunk, megelégtünk a himbálódzást és a zátonyokat. Amikor elértünk a hajó rendeltetési helyére, én is partra szállottam; magasan fönt volt ez, északon.

Furcsa ám, amikor az ember kikerül a maga zegzugos otthonából s hajóra száll, amely szintén zegzugos alkotmány s aztán egyszerre száz mértföldnél is nagyobb távolságban találja magát, idegen ország földjén. Mozdulatlan erdők álltak ottan, fenyőkkel meg nyírfákkal, amelyek erősen illatoztak. Én nem szeretem az illatjukat! A vadfüveknek is olyan fűszeres szaguk volt, hogy tüsszentettem és hurkára gondoltam. Nagy erdei tavak is voltak ott, közelről fényes és átlátszó volt a vizük, de messziről nézve fekete tentának látszott; fehér hattyuk uszkáltak rajta, én vizi-tajtéknak néztem őket, de aztán láttam őket repülni meg járni s akkor rájuk ösmertem; a ludak nemzetségéhez tartoznak, ez látszik a járásukon, hiába, senkiséem hazudtolhatja meg a családját!

Én a magam fajtáját kerestem, az erdei és mezei egerekhez csatlakoztam, akik különben igen keveset tudnak, kivált étkezés dolgában, pedig hát én épen emiatt utaztam külföldre, hogy hurkapecken is lehet levest főzni, ezt olyan rendkívüli és merész dolognak tartották, hogy rögtön hire futott az egész erdőben, de a föladat megoldását a lehetetlenségek körébe utasították; így hát legkevesébé sem gondolhattam arra, hogy épen ott fognak beavatni a hurkapecek-leves készítésébe, s még hozzá aznap éjszaka. Napnyugta volt s mint ők mondták, azért olyan erős az erdő illata, azért oly fűszeresek a füvek, oly tiszták a tavak s mégis oly sötétek, hátukon a hattyukkal. Az erdő szélén, három vagy négy ház között olyan magas rud volt fölállítva, mint egy hajó főárboca, s a leg-tetején koszoruk és szalagok lógtak, — májusfa volt; béresek és szolgálók táncoltak a fa körül s versenyt énekeltek a zenész hegedűjével. Vigan voltak ott naplementekor és holdvilágnál, de én nem vettem részt a mulatságban, mi köze egy kis egernek az erdei tánchoz! A lány mohában ültem s a hurkapecket szorongattam. A hold különösen egy helyre sütött, ahol egy fa állott, olyan finom mohában, — igazán merem állítani, olyan finom volt, mint az egerkirály szőre, csakhogy zöldszinű volt, úgy hogy jót tett a szemnek. Egyszerre csak a legbájosabb kicsi lények vonultak föl, csak akkorák voltak, hogy a térdemig értek, olyanformák voltak, mint az emberek, csak arányosabbak, tündéreknek nevezték magukat s finom ruhájuk volt virágsziromból légy- és szunyogszárnybetéttel, ami nem is rosszul festett. Ugy tettek, mintha kerestek volna valamit, én nem tudtam, hogy mit, a legelőkelőbb köztük a nálam levő hurkapecekre mutatott és így szól: Ez épen jó volna minekünk. Van hegye, igazán kitűnő! — s

mennél tovább nézte a hurkapecket, annál nagyobb lett az elragadtatása.

— Igen, de csak kölcsön, nem ajándék! — mondottam én.

— Nem ajándék! — kiáltották valamennyien, megragadták a hurkapecket, amelyet én elbocsátottam s odatáncoltak vele a finom mohás helyre, ahol a hurkapecket a földbe verték. Nekik is májusfa kellett s amelyikhez hozzá jutottak, olyan volt, mintha csak hozzájuk szabták volna. Föl is diszitették mindjárt! Hej, micsoda látvány volt!

Kicsi pókok aranydrótot feszítettek ki körülötte, lebegő szalagokat, lobogó zászlókat aggattak rája, finom szöttesből, amelyet holdfényben halaványítottak hófehérré, hogy vakította a szememet; pillangószárnyakról szedegettek színeket, ezeket szórták a fehér lenre, virágok és gyémántok szikráztak rajta: nem ismertem rá a hurkapecekre; olyan májusfa vált belőle, hogy azt hiszem, széles világon hiába keresték volna párját. És csak azután érkezett meg az igazi, nagy tündértársaság, ezeken nem volt semmi ruha s ez volt a legfinomabb öltözködés, engem is meghívtak, hogy nézzem az ünnepélyt, de csak bizonyos távolságban, mert igenis, nagy voltam hozzájuk.

Aztán megzendült a muzsika! Mintha csak ezer üvegharang szólalt volna meg, olyan zengő, olyan teljes volt a hangja; én azt hittem, hogy a hattyuk énekelnek s úgy rémlett, hogy kakukszót is hallok meg rigóéneket, végül már mintha az egész erdő zengett volna, gyermekhangok is szóltak benne, harangok meg madarak, a legédesebb melódiák, s mindez a gyönyörűség a tündérek májusfájából zengett, amely valóságos harangjáték volt, pedig hát nem volt egyéb, mint az én hurkapeckem. Sohase hittem volna, hogy ennyit lehet kivenni belőle, de hát minden azon fordul meg, hogy

milyen kezekbe kerül. Nagyon meg voltam indulva; és örömben úgy sirtam, ahogy csak egy kis egér sirhat

Az éjszaka tulrövid volt, de hát odafönt északon ilyen időtájt sohasem hosszabb. Reggeli szürkületkor megmozdult a levegő, az erdei tó sima tükre fölborzolódott, a finom lebegő fátyolok és zászlók ide-oda lobogtak, a pókhálóból szótt, himbálózó kioszkok, a függőhidak és erkélyek, vagy aminek nevezik őket, amelyek levélről-levéltre huzódtak, most egyszerre légbe oszoltak, semmivé lettek; jött hat tündér, visszahozta nekem a hurkapeceket, aztán azt kérdezték tőlem, nincs-e valami kívánságom, amelyet teljesíthetnének; én azt kértem tőlük, mondják meg, hogyan lehet hurkapeckekből levest főzni?

— Hogy mi hogyan csináljuk, azt épen most láthattad! — felelte a legelőkelőbb tündér és nevetett. Alig ismerted meg a hurkapeceket!

— Igen, igen, önök így csinálják, — mondtam én s elmondtam nekik himezés-hámozás nélkül, miért utazom külföldön s mit várnak odahaza az én külföldi utamtól. — Mi haszna van az egérkirálynak s egész hatalmas birodalmunknak abból, hogy én tanuja lehettem ennek a gyönyörűségnek! — folytattam azután. Nem rázhatom ki a hurkapeckekből ezekkel a szavakkal: Lássátok, ez itt a pecek, ez meg a leves! Különben is ez csak a csemege lehetne, amikor már mindenki jóllakott.

A tündér ekkor kisujját egy kékszemű ibolya kelyhébe dugta és így szólt hozzám: Vigyázz, én megkenem a te vándorbotodat és amikor hazaérsz az egérkirály palotájába, e bottal érintsd meg királyod meleg keblét és akkor ibolyák fakadnak s beborítják az egész botot, még a leghidegebb télben is. Így mégis viszel valami emléket haza és még egyebet is! — De még mielőtt a kis egér

megmondta volna, mi az az egyéb, botját odaérintette a király kebléhez s csakugyan a legszebb ibolyacsokor fakadt ott ki s olyan erősen illatozott, hogy a király rögtön kiadta a parancsot, amely szerint azok az egerek, akik legközelebb állanak a kandallóhoz, dugják a farkukat azonnal a tűzbe, hogy egy kis kozmás levegőt lehessen szívni, mert az ibolyaillat elviselhetetlen volt, ezt a fajtáju illatot az egerek nem szerették.

— És mi az az egyéb, amit említettél? — kérdezte az egerek királya.

— Hja, — felelte a kis egér, — ez az, amit hatásnak szoktak nevezni! — Erre megfordította a hurkapecket s már egyetlenegy szál virágot sem lehetett látni, csak a kopasz pálcika volt a kezében, amelyet úgy emelt, mint egy karmesteri botot.

— Az ibolyák! — mondotta nekem a tündér, — csak a szemnek valók, szagolni és tapintani lehet őket, de kell valami a fülnek és az izlésnek is. — És a kis egér verni kezdte a taktust, csak-hogy az nem olyan zene volt, mint az erdei tündérek ünnepi muzsikája, nem bizony, hanem csak olyan, amelyet a konyhán szokott hallani az ember. Hogy micsoda forrás és sístergés volt ottan! És hirtelen jött, mintha a szél zugott volna minden kürtön keresztül; az üstökből és fazekakból minden kifutott, a tűzkaparó a rézüstön táncolt, aztán egyszerre minden lecsöndesült; csak a teáskanna tompa zümmögése hallatszott, de olyan furcsán, hogy az ember nem tudta, hogy kezdi-e vagy pedig végzi; rotyogott a kis fazék és rotyogott a nagy fazék, egyik nem törődött a másikkal, mintha minden ész kifőtt volna a fazekakból. És a kis egér egyre szilajabbul és szilajabbul verte botjával a taktust, a fazekak tajtékoztak, nagy buborékokat hánytak, minden kifutott, a szél zugott, a kürtő

sipolt, huh! Végül olyan szörnyű zsinat lett, hogy a kis egér még a taktusverőt is elvesztette.

— No hát nehezen készült ez a leves! — mondotta az egérkirály. — Mikor tálaljuk?

— Ez volt az egész! — mondotta a kis egér és meghajtotta magát.

— Az egész! — szólt a király. — Hadd halljuk akkor a második egér beszámolóját.

III.

Amit a második kis egér mesélt.

— Én a kastély könyvtárában születtem, — mondotta a második egér; — én és családom tagjai közül is többen, sohasem részesültünk abban a szerencsében, hogy bekerülhettünk volna az ebédlőbe, nem is szólva az éléskamráról; konyhát csakis utazásom alatt láttam és most itten. A könyvtárban sokszor igazán éhezünk, de sok ismeretre tettünk szert. Hozzánk is följutott a hire, hogy milyen királyi jutalmat tűztek ki annak a részére, aki hurkapecekből tud levest főzni és ekkor az én öreg nagyanyám egy kéziratot huzott elő; ő maga nem tudta elolvasni, de egy izben fölolvasták előtte és ez állott benne: Ha valaki költő, akkor hurkapecekből is tud levest főzni. — Nagyanyám megkérdezte tőlem, hogy költő vagyok-e? Tudtommal ment voltam minden efféléstől s nagyanyám azt mondta, hogy akkor okvetlenül menjek ki a világba s lássak hozzá, hogy költő legyen belőlem; én megkérdeztem tőle, hogy mi kell a költészethez; mert azt ép oly nehezen tudom kitalálni, mint hogy mi kell a hurkapecekleveshez; de nagyanyám, akinek egy izben fölolvasták a kéziratot, azt mondta, hogy a három

főkövetelmény: értelem, képzelet és érzés, ha ezt a hármat el tudom valahogyan sajátítani, akkor költő vagyok s majd a hurkapecek-levessel is meg fogok birkózni.

És aztán nyugatnak tartva nekivágtam a széles világnak, hogy költő legyem belőlem.

Annyit tudtam, hogy minden dologban legfontosabb az értelem, a másik kettő korántsem részesül olyan megbecsülésben! Így hát először is az értelem keresésére indultam; igen ám, de hol lakik az értelem? Eredj a hangyához s tőle tanulj bölcseséget! — mondotta a zsidóknak egyik nagy királya, — ezt tudtam még a könyvtárból s meg sem álltam, amíg el nem érkeztem az első nagy hangyabolyhoz, ahol jó kis leshelyet néztem ki magamnak, hogy bölccsé lehessenek.

A hangyák nagyon tiszteletreméltó népecske, minden hangya csupa-merő értelem s náluk minden olyan, mint a számtani példa, ahol nincsen maradék. Dolgozni és tojásokat rakni, — mondják ők, — annyi, mint élni a jelenben s gondoskodni a jövőről s ők úgy is cselekszenek. Két osztályba sorozhatók: a tiszta hangyák és a piszkos hangyák osztályába; a rangot mindig szám jelzi. A hangyakirálynőnek egyes a száma s az ő véleménye az egyedül helyes vélemény, nála áll a világ minden bölcsessége s ezt tudnom igen fontos volt rám nézve. Annyifélet mondott s olyan okosakat, hogy én előttem már csupa ostobaságnak tűnt föl. Azt mondta, hogy az ő hangyabolyuk a legnagyobb dolog a világon, csak hogy szorosan a hangyaboly mellett állott egy fa, amely magasabb volt, sokkal magasabb, ezt nem lehetett tagadni, így hát senkisémmel beszélt róla; valamelyik este egy hangya odabotlott a fához, fölkapaszkodott a törzsön, még csak nem is a koronáig, de mégis magasabbra, mint előtte

bármelyik hangyatársa s amikor visszafordult és hazatalált, elmesélte a hangyabolyban, hogy van kívül valami, ami sokkal magasabb, de ezt a hangyák egész társadalmukra sértőnek találták, miért is a megtévedt hangyát szájkosárra és élet-hossziglan való magányosságra kárhóztatták; de nemsokára rá egy másik hangya is eljutott ahhoz a fához, megtette ugyanazt az utazást és ugyanazt a fölfedezést, de mint mondták, óvatosan és határozatlanul nyilatkozott az egész dologról, s mert különben is nagyon tisztelt alak volt s a tiszta hangyák közül való, elhitték, amit mondott s halála után egy tojáshéjban emléket állítottak neki, mert a hangyák nagyratartják a tudományt. Láttam, — mondotta a kis egér, — hogy a hangyák mindig tojásaikkal a hátukon futkároznak; egyszer az egyik elejtette a tojást, nagy erőlködéssel fölakarta emelni, de sehogyse ment a dolog, mire odajött két másik hangya, akik tőlük telhetőleg segítettek neki, úgy hogy majdnem elejtették a saját tojásaikat, de abban a pillanatban föl is hagytak már minden segédkezéssel, mert mindenki saját magának legjobb barátja; s a hangyakirályné erre azt mondta, hogy ebben szív és értelem volt. — Ez a kettő az, — mondotta, — mely a hangyákat valamennyi észlény fölé emeli; az értelemnek kell hogy a döntő tényező legyen s a legnagyobb értelmesség bennem lakozik. — Fölágaskodott hátsó lábaira, úgy hogy szembetünőbb lett, igazán nem hibázhattam el a mozdulatot s lenyeltem őt. Eredj a hangyákhoz s tanulj tőlük bölcseséget. Hát én lenyeltem a királynő egész bölcseségét.

Aztán közelebb mentem a már említett nagy fához, tölgyfa volt, a törzse magas, a koronája hatalmas és ő maga nagyon öreg; tudtam, hogy egy eleven lény lakozik benne, egy asszony, akit

driádnak neveznek, aki a fával születik s vele együtt hal el; hallottam erről a könyvtárban; most hát láttam ilyen fát, láttam ilyen tölgyfakisasszonyt, aki rettentően sikoltozott, amikor engem a közelben látott; mint minden nő, ő is nagyon félt az egerektől, de neki mégis több oka volt rá, mint a többinek, mert én keresztülrághattam a fát, ez pedig ránézve élet-halál kérdése volt. Én nyájasan, barátságosan szóltam hozzá, bátorságot öntöttem beléje, ő puha kezébe fogott s mikor elmondtam neki, miért is vándoroltam ki a nagy világba, megigérte, hogy talán még aznap este megszerzi nekem a keresett két kincs közül az egyiket. Elmesélte, hogy Phantasus neki nagyon jó barátja, hogy olyan szép, mint a szerelem istene, hogy néha órákon át pihen a fa sűrű lombjátora alatt, amely még sokkal beszédesebben susog fölöttük; Phantasus őt a driádjának nevezi, a fát a maga fájának mondja, hogy az izmos, hatalmas szép tölgy mennyire kedvére való, hogy gyökerei, mélyen és erőteljesen ágaznak szét a talajban, hogy törzse és koronája fölegyenesedik a friss levegőbe, ismeri a hófuvást, az éles szelet és a meleg napfényt, ahogy ismerni kell őket. Bizony, a driád így beszélt: A madarak ott fönny dalolnak, idegen országokról mesélnek s az egyetlen száraz ágon a gólya épített fészket, ami disznek is szép, meg aztán az ember hall egy keveset a piramisok országáról. Mindez nagyon tetszik Phantasusnak, sőt még ezzel sem éri be, nekem is mesélnem kell az erdei életemről, mikor még kicsi gyermek voltam s a fa is olyan gyöngye csemete, hogy még egy bokor csalán is eltakarta, mindent el kell mesélnem a mai napig, hogyan lett a fa ilyen nagy és terebélyes. Ül csak oda, az erdei müge alá, s figyelj jól, ha Phantasus megjön, majd módját lelem, hogy megcsipjem a szárnyát s ki-

tépjek belőle egy tollat, mert ha azt neked adom, jobbat *egy* költő sem szerezhethet s azzal be is érheted.

Phantasus odajött, a tollát kitepték s én fölragadtam! — mondotta a kis egér, — a vízbe mártottam, amíg csak megpuhult. Nagyon nehezen emészthető jószág volt, de azért mégis csak megírtam. Nem olyan könnyű dolog az, amíg az ember keresztülrágja magát a költészetig, kell, hogy született tehetsége is legyen hozzá. Most aztán már megvolt a kettő, az értelem meg a fantázia, ezek révén tudtam, hogy a harmadik dolog a könyvtárban található meg, mert egy nagy ember mondotta és írta, hogy vannak regények, melyek egyedül és kizárólag arra valók, hogy megszabadítsák az embereket fölösleges könnyeiktől, vagyis ezek valami fajta szivacsok, amelyek fölszivják az érzéseket. Emlékeztem néhány ilyen könyvre, mindig is étvágygerjesztőnek találtam a külsejüket, olyan agyonolvasottak és zsirosak voltak, bizonyos, hogy egész könnyáradatot szivtak föl magukba.

Hazamentem a könyvtárba, mindjárt föl is faltam majdnem egy egész regényt, azaz hogy csak a puháját, a belét, mert a héját, a kötését bizony otthagytam. Amikor már megemésztettem, egy másodikkal együtt, éreztem, hogy valami megmozdul bensőmbem, még egy keveset ettem egy harmadikból, s így költő lettem, ezt mondtam én magamnak, s ezt mondtam aztán a többieknek is; fejfájásaim, derékfájásaim és még nem tudom miféle fájásaim voltak; azon kezdtem gondolkozni, hogy mely történeteket lehetne kapcsolatba hozni a hurkapecekkel és akkor annyi pecek, meg pálcika, meg szög jutott eszembe, hogy még; hiába, sok ész t nyeltem el a hangyakirálynéval; eszembe jutott az az ember, aki fehér szálkát vett a szájába s

aztán ő is, meg a szálka is láthatatlanná váltak; vesszőparipákra gondoltam, megrovási kalandokra, arra, hogy „valaki fölött pálcát törnek“ s egész gondolkozásom pecekben, forgácsokban és pálcikákban szóródott széjjel. És ezekről kell költeményt írnom, ha költő vagyok; pedig hát az vagyok, eleget nyuztam érte magamat. Így hát a hét minden napjára szolgálhatok regényes kis forgácsokkal, — igen, bizony, ez az én levesem.

— Halljuk a harmadikat! — mondotta az egerek királya.

— Cirp! Cirp! — hangzott föl a konyhaajtóban s egy kis egér surrant be sebesen, mint a nyíl; ez volt a negyedik, akit a többiek már holtak hittek; földöntötte a gyászfátyolos hurkapecket; szegény már napok óta mindig csak szaladt, egy tehervonaton is jött; amire kileste a jó alkalmat s mégis kis hija, hogy el nem késett. Előretolakodott, borzas és tépett volt, a hurkapeckét elvesztette, de nem a szavát, s elkezdett beszélni, mintha mindenki csak ő rá várt volna, csak őt akarta volna meghallgatni, mintha a világot ezen a világon semmi egyéb sem érdekelné; csak beszélt. amíg ki nem beszélte magát; olyan váratlanul rontott be, hogy az emberek nem is értek rá megütközni rajta vagy a beszédjén, mialatt beszélt. Majd meghalljuk, hogy mit mondott.

IV.

Mit tudott a negyedik egér, aki elmondta a maga mondókáját, mielőtt még a harmadik szóhoz juthatott volna.

— Én mindjárt a legnagyobb városba mentem, — mondotta, a nevét már elfelejtettem, — nevéket

nem tudok megjegyezni. A pályaudvarról sok el-
kobzott jószággal a városházára kerültem s ott
egyenesen a profószhoz szaladtam; ő beszélt a
foglyairól, legkivált egyről, aki megfontolatlan
szavakat ejtett el s újra, meg újra csak ezeket a
szavakat emlegették, leírták és belajstromozták őket.
— Az egész csak hurkapecekleves! — mondotta
a profósz, — de azért megtörténhetik, hogy bele-
fojtják egy kanál levesbe! — Ez fölkelte érdek-
lődésemet a fogoly iránt, — mondotta a kis egér,
— kilestem az alkalmas pillanatot s besurrantam
hozzá; egérlyuk akad minden zárt ajtó mögött!
Sápadt volt a fogoly, nagy szakállat viselt s nagy,
tündöklő szemei voltak. A lámpa füstölgött, de a
falak már megszozták s nem lettek feketébbek.
A fogoly rajzokat és verseket karcolt rájuk, fehérrel
a feketére, de azokat én nem olvastam. Azt hiszem,
hogy unatkozott; szívesen látott vendég voltam
ott. Kenyérmorzsákkal édesgetett magához, füttyen-
téssel, meg nyájas szóval s nagy öröme telt bennem.
Megosztotta velem, ami kenyeret és vizet kapott,
adott sajtot és hurkát; éltem világomat; de azért
mégis mondhatom, hogy engem főképen a társasága
vonzott. Kezén, karján sétáltatott, a kabátujja alatt,
a szakállában futkározhattam, kis barátjának neve-
zett; én igazán megszerettem, ez mindig kölcsönös
dolog. Már eszembe sem jutott, hogy milyen szán-
dékkal mentem ki a világba; a hurkapecket a
padló egy hasadékában felejtettem; még most is
ottan hever. Ott akartam maradni a börtönben,
mert hiszen nálam nélkül senkije sem lett volna a
szegény fogolynak, ez pedig vajmi kevés ezen a
világön! Én ott maradtam, de ő nem maradt ott!
Utolsó együttlétünk alkalmával igen szomorú hangon
szólt hozzám, kétszerannyi kenyeret, meg sajt-hajat
adott, mint máskor s azután csókokat dobált felém;
elment és nem jött vissza többé. Nem ismerem a

történetét. — Hurkapecekleves! — mondotta a profósz, akihez elmentem, pedig hát kár volt biznom benne; ugyan ő is kezébe vett, de bedugott egy kalitkába, egy taposó malomba; ez rettentő dolog. Az ember csak szalad, szalad és mégse mozdul a helyéből és még ki is nevetik.

A profósz unokája végtelenül bájos kis leány volt, aranyösszőke fürtjei voltak, csillogó szeme és nevető szája. — Szegény, kicsi egér! — mondotta, — bekukucsált az én csunya kalitkámba, kihuzta a vasrudat, én leugrottam az ablakdeszkára s aztán ki az ereszcatornába. Szabadság! Szabadság! Csakis erre gondoltam és nem utazásom céljára.

Sötét volt, leereszkedett az éjszaka, én egy öreg toronyban szálltam meg; egy őr lakott benne meg egy bagoly; ez a macskához hasonlít s az a nagy hibája van, hogy fölfalja az egereket; de hát az ember tévedhet és én is tévedtem; az a bagoly tiszteletreméltó és rendkívül művelt asszonyosság volt, többet tudott, mint az őr, annyit tudott, mint én; a kis baglyok nagy hű-hót csaptak mindenből. — Ugy látszik, hogy fő a hurkapecek-leves! — mondotta az öreg bagoly, — ennél gorombább szó nem jött ki a száján, merthogy nagyon szerette a familiáját. Bennem olyan bizalom támadt az öreg iránt, hogy a hasadékból, ahol ültem cirp-cirp-et kiáltottam feléje; ez a bizalom őt nagyon meghatotta, biztosított arról, hogy védelme alá vesz, semmiféle állatnak meg nem engedi, hogy bennem kárt tegyen, s még télire is vállalja ezt, amikor pedig nagy fogytéka van az élelemnek.

Okos volt és mindenben kiösmerte magát; bebizonyította nekem, hogy az őr csak azzal a kürttel tud rikoltozni, amely lazán függ az oldalán; borzasztó nagyot alapít magáról, azt hiszi, hogy ő a bagoly a toronyban. Igen nagy, amit képzél, s igen kicsi, amit tud! Hurkapecek-leves! — Kér-

tem tőle a hurkapecek-leves receptjét, mire a bagoly a következőt mondta: Hurkapecek-leves csak olyan emberi szólásmód, amelyet igen különbözőképen értelmeznek s mindenki azt hiszi, hogy ő értelmezi helyesen; de tulajdonképen nincs az egészben semmi!

— Semmi! — kiáltottom föl. Ez lesujtott! Az igazság nem mindig kellemes, de az igazság a legnagyobb dolog. Az öreg bagoly is ezt mondta. Gondolkoztam a dolgon és beláttam, hogy a legnagyobb dologgal térek haza, az sokkal több, mint akármilyen hurkapecek-leves. Erre aztán el-siettem, hogy még idejekorán jussak haza s meg-vigyem azt, ami a legnagyobb és a legjobb: az igazságot. Az egerek népe felvilágosult és az egerek királya köztük is a legfelvilágosultabb. Képes rá, hogy királynéjává tegyen, csak az igaz-ság kedvéért.

— Hazug a te igazságod! — mondotta az az egér, amelyiknek még nem adták meg a szót. Én tudok hurkapecek-levest főzni és meg is főzöm mindjárt.

V.

Hogyan főzték meg a levest?

— Én nem utaztam, — mondotta a harmadik egér, — itthon maradtam és ez a helyes. Minek utazzék az ember, amikor itthon is mindent megszereshet. Itthon maradtam; tudományomat nem természetfölötti lényektől nyertem, nem is faltam be a gyomromba, s nem is csaltam ki öreg baglyokból. Öngondolkodás révén jutottam hozzá. Tessék fölállítani az üstöt, megtölteni színig vízzel és tessék tüzet gerjeszteni alatta! Hadd égjen a tűz, hadd forrjon a víz, amíg kifut az üstből! Most aztán vessék bele a hurkapecket! Ő felsége pedig

legyen majd olyan kegyes, mártsa bele farkát a bugyborékoló vízbe s keverje meg benne; mennél tovább kavarja, annál erősebb lesz a leves; nem kerül pénzbe. Fűszerszám sem kell bele, — elég, ha kavarja.

— Nem kavarhatná más? — kérdezte a király.

— Nem! — felelte az egér. — Csakis az egérkirály farkában van meg a kellő erő.

És a víz felforrt, hogy csak úgy hömpölygött, az egérkirály odaállott az üsthöz, — szinte veszedelmes volt, — s kinyújtotta farkát, ahogy a tejeskamrában szokták az egerek, amikor lefölnöznek egy bögre tejet s aztán lenyalják a farkukat; de alig hogy a forró párába ért a farka, már le is ugrott mindjárt:

— Persze, hogy te vagy a királyném! — mondotta, — a levessel pedig várjunk az aranylakodalomig, így legalább a birodalom szegényeinek is lesz valami örömük, amire sokáig várhatnak.

Meg is ülték a lakodalmat, de az egerek közül többen így szóltak, amikor hazaértek: Mégse lehet ezt hurkapecek-levesnek mondani, talán inkább egérfark-levesnek.

Abból, amit a négy egér elbeszélt, egyik-másik dolog meglehetősen tetszett nekik, de az egész mégis csak másmilyen lehetett volna, — ahogy ők mondták. — Én ezt így meg így beszéltem volna el.

Ez volt a kritika és a kritika mindig nagyon okos — utólag.

A történet bejárta a világot. A vélemények nagyon megoszlottak róla, de a történet mégis megmaradt úgy, ahogy volt. És ez a leghelyesebb, akár nagy, akár kicsiny dolgokban, még a hurkapecek-levesre vonatkozólag is; csak köszönetre ne számítson érte az ember.

Az agglegény hálósipkája.

Kopenhágában van egy utca, igen furcsa a neve, úgy hívják, hogy: „Hyskenstraede.“ Miért hívják így és mit jelent a neve? Hysken annyi, mint házikók vagy kis házak. Valamikor, sok-sok esztendővel ezelőtt a házak ott jóformán még csak fabódék voltak, amelyeneket manapság nagy vásárokon láthatni. Talán nagyobbcskák lehettek, ablak is volt rajtuk szaruból vagy kifeszített marhahólyagból, mert annak idején az üveglablak még nagyon is drága portéka volt; de hát olyan régen is volt az, hogy a dédapám dédapja is már csak úgy beszélt róla, mint régmúlt időről; bizony, annak már több száz esztendeje.

A kopenhágai kereskedelem akkor gazdag brémai és lübecki kalmárok kezében volt; ők maguk nem mentek oda, csak a legényeiket küldték át, ezek a „kisház-utcai“ fabódékban laktak, sört, meg fűszerszámokat árultak. A német sör nagyon izlett mindenkinek, sokféle fajta is volt: brémai, prysingi, emsi, braunschweigi, aztán kapható volt mindenféle fűszerszám is, sáfrány, ánisz, gyömbér, de legkivált bors; a német legényeket Dániában „borsoslegényeknek“ hívták, ezekkel odahaza megfogadtatták, hogy dán földön meg nem házasodnak; sokan közülök meg is öregedtek; maguknak kellett kis háztartásukat ellátniok, ágyat vetni, tüzet rakni és így tovább. Némelyikből furcsa öreg legény vált, akinek megvoltak a maga különös gondolatai és különös szokásai; róluk aztán Dániában minden

nőtlen embert, aki már érett korban volt; borsoslegénynek hívtak, ami agglegényt jelent s ezt tudni kell, hogy megérthessük a következő történetet.

Az agglegénnyel csufolódni szoktak, azt mondják, hogy nyomjon hálósipkát a fejébe, huzza azt a szemére és feküdjék le.

Agglegény, agglegény
 Aggodalmas egy legény,
 Hálósipkát húz fejébe —
 Így tér ágyba a szegény!

Igen bizony, ezt éneklik róluk! Csufolják az agglegényt, meg a hálósipkáját, csak azért, mert oly keveset tudunk róla is, meg a hálósipkájáról is, de agglegény hálósipkáját ne is kívánja senki a fejébe, hogy miért nem? Ide hallgassatok.

A kisház-utcában hajdanta még nem volt kövezet, egyik lyuk a másikat érte, mint valami kocsijárta mély uton, azonfelül keskeny is volt az utca, a fabódék szorosán álltak egymás mellett s a szembenálló házak között is szűk volt az átjáró, úgy hogy nyári időben gyakran vitorlát feszítettek ki a házak között, úgy hogy a lefödött utcában megszorult a bors, sáfrány, meg a gyömbér átható szaga. A kiszolgáló asztalok mögött nem sok ifju ember állott, jobbára öreg legények voltak s nem is úgy voltak öltözve, ahogy mi képzeljük, parókával vagy hálósipkában, bőrnadrágban, mellényben, állig begombolt kabátban, nem, a dédapánk dédapja így járt és így is van lefestve, csak hogy a borsoslegényeknek nem volt pénzük arra, hogy lepingáltassák magukat, pedig hát manapság érne ám valamit, ha volna képünk egy ilyen agglegényről, amint a bolti asztal mögött áll, vagy ünnepnapon templomba ballag. A kalapjuk magas volt és széleskarimájú s a nagyon fiatal

segédek néha tollatt tüztek melléje; a gyapjuinget eltakarta a kihajtott vászongallér, a testhezálló ujjas szorosán be volt gombolva, a köpeny csak lazán csüngött rajta s a nadrág beleért a szélesorru cipőbe, mert harisnyát nem hordtak. Övükben hordtak kést, meg kanalat, sőt azonfelül egy nagy kést, hogy azzal védhessék magukat, mert azokban az időkben ilyesmire is gyakran rászorult az ember. Szakasztott így volt öltözve ünnepnapokon az öreg Antal, a kisházutca egyik legöregebb borsoslegénye, csakhogy nem volt a fején magas kalap, hanem kámzsa s alatta kötött sipka, valóságos hálósipka, mert úgy hozzászokott, hogy soha le nem vette a fejéről, sőt két ilyen sipkája is volt; igazán festeni való alak volt, szikár, mint a keszeg, a szája, meg a szeme tája csupa ránc, hosszú csontos ujjai voltak és szürke, bozontos szemöldökei; a bal szeme fölött hajcsimbók lógott, ami bizony nem volt szép, de nagyon jellegzetes; tudták róla, hogy Brémából való, de tulajdonképen nem volt brémai születés, csak a gazdája lakott ottan; ő maga Thüringiából szakadt fel, Eisenach városából, amely mindjárt a Wartburg alatt van; az öreg Antal nem beszélt erről sokat, de annál többet gondolt rá.

Az öreg legények az utcában nem igen jöttek össze, mindegyik a maga bódéjában maradt, amelyet estefelé korán zártak, úgy hogy a kisház-utca aztán nagyon komoran festett; a tetőn levő kis szaruablakokon csak bágyadtan szűrődött be a fény s az öreg legény ilyenkor legtöbbször az ágyán ült, zsoltóros könyvvel a kezében és az esti zsolozsmát énekelte, néha pedig éjnek-évadján is ide-oda járt, hol ezzel, hol azzal babrált, ami a kezeügyébe akadt; nem volt ez bizony egy csöppet se mulatságos; idegennek lenni idegen országban vajmi keserves állapot; akárkivel akad össze az ember, utjában van mindenkinek.

Sokszor, ha odakünn koromfekete éjszaka volt, esővel meg széllal, bent a bódében is Istentől és embertől elhagyottnak érezhette magát a szegény borsoslegény; az egész környéken egyetlen egy kicsiny lámpás volt, amely az egyik utcaszegleten lógott, a Szent Szűznek falrafestett képe előtt. Hallani lehetett, hogyan zugja és csapkodja körül a víz a deszkaalkotmányt, amely künn a hajógyárnál állott, ahová az utca másik vége torkollott. Magányosak és hosszúak voltak az ilyen esték, ha semmivel sem foglalkozott az ember; kicsomagolni, becsomagolni, papirtölcséreket csinálni, mérleget fényesíteni nem kell minden nap, de hát az ember keres magának egyéb dolgot, s ezt tette az öreg Antal, ő maga javította a fehérneműjét, foldozta a cipőjét, s amikor végre ágyába térhetett, csupa merő megszokásból fején hagyta a hálósipkáját, sőt még jobban lehuzta, aztán megint följebb huzta, hogy láthassa, jól oltotta-e ki a gyertyát, megtapintotta, a falhoz nyomkodta, aztán megint visszafeküdt, de most már a másik oldalára és lejjebb huzta a sipkáját; de gyakran épen ebben a pillanatban ötlött eszébe, hogy vajjon a kis melegítő-fazékban kialudt-e minden szem parázs, hogy jól lefojtotta-e, hátha még ott maradt egy kis eleven szikra, amely lángralobbanhat és nagy kárt csinálhat; ilyenkor aztán fölkel az ágyból, lemászott a létrán, mert azt ugyan nem lehetett lépcsőnek nevezni, s amikor leért a fazékhoz, egy szem parazsat sem talált benne s megint visszafordulhatott; de néha féluton újra megállott, mert nem volt bizonyos abban, hogy föltette-e a keresztvasat s bezárta-e az ablaktáblákat; bizony akkor vékony lábaival megint vissza kellett kocognia; fázott, a fogai vacogtak, amikor bebújt az ágyába, mert a fagy akkor legkeményebb, amikor tudja, hogy már lejár az ideje. Állára huzta az ágytaka-

rót, a hálósapkát pedig mélyen behuzta a szemébe, gondolatai elszálltak a napi gondoktól és bajoktól, de azért mégsem tudott megnyugodni, mert odarajzottak a régi emlékek, felvonták a multak függőnyeit, amelyekben néha annyi a gombostű, hogy megszurja magát az ember s fölszisszen, hogy: hu! Ha ezek a gombostűk behatolnak a vérvő husba s égető fájdalmat okoznak, néha könny futja el az ember szemét s ez történt gyakran az öreg Antallal is, forró könnyek, fényes gyöngyök peregettek a szeméből; az ágytakaróra hullottak, vagy a padlóra s olyan bensőséges hangot adtak, mintha a fájdalom hurjai pattantak volna meg; elpárologtak vagy lánggra lobbantak s ebben a fellobbanó fényben életének egyik olyan jelenetét látta, amely sohasem mosódott el a szívében; s ha aztán hálósipkájával megtörölte a szemét, igen akkor szétnyomta a könnyet és a képet, de forrásuk azért mégis megmaradt, mert az a szívében volt. A képek nem úgy tolultak egymásra, mint a valóságban, legsűrűbben bukkantak föl a fájdalmas képek, közben előtündököltek bánatosan-vidám jelenetek is, de éppen ezek vetették a legsötétebb árnyékot.

— Szép a dán bükkfaerdő! — ezt mondják róla, de az öreg Antal sokkal szebbnek látta a wartburgi bükkfaerdőt; hatalmasabbak és tiszteletreméltóbbak voltak az ő szemében a büszke lovagvárat környező tölgyfák, ahol a sziklák tömbjén lecsüngött a folyandár; ott édesebb illata volt az almafavirágnak, mint itt Dániában; szive-lelke úgy átérezte még, hogy lepergett, zengett s tündökölt a könnye; s ebben a könnycseppben két játszódozó gyermeket látott, egy fiut meg egy leányt; a fiunak piros arca volt, szőke, hullámos haja, nyílt, kék szeme; a gazdag szatócs fia volt, a kis Antal, ő maga; a kis leánynak barna szeme volt

és fekete haja, merész, okos arca, a polgármester kis leánya volt: Molly. A két gyermek egy almával játszott, azt rázták, aztán hallgatták, hogy zörög belül a magva; azután kettészelték az almát s mindegyikük kapott egy felet; a magokat is megfelezték s megették őket, egyet kivéve, amelyről a kis leány azt mondta, hogy el kell ültetni a földbe.

— Majd meglátod azután, hogy mi jön ki belőle, mert olyasvalami fog kijönni, amire te nem is gondolsz; egy egész almafa jön ki belőle, ha nem is mindjárt.

A magot elültették egy virágcserepbe, mindketten nagyon buzgólkodtak vele; a fiu az ujjával lyukat vájt a földbe, a kis leány beletette a magot, aztán mindketten betakarták földdel.

— De holnap még nem szabad ám kivenni s megnézni, hogy gyökeret eresztett-e, — mondotta Molly; azt nem szabad. Én így tettem a virágaimmal, kétszer is akartam látni, hogy nőnek-e, mert akkor még nem értettem hozzá s a szegény virágok meghaltak.

A virágcserep Antalnál maradt s egész télen át minden reggel utána nézett, de bizony ott nem látszott egyéb a fekete földnél; de aztán beköszöntött a tavasz, melegen sütött a nap s a virágcserepből kikandikált két kicsi zöld levél.

— Ez én vagyok, meg Molly! — mondotta Antal, — ez gyönyörű, csodaszép!

Nemsokára kibujt a harmadik levél is; hát ez kit jelent? Aztán megint jött egy és utána még egy! Minden nap és minden héten nőtt és gyarapodott, egész fácska lett belőle. És mind ez egyetlen könnyben tükröződött, amelyet az öreg Antal szétrnyomott és eltüntetett, de mindig új könny fakadhatott a forrásból, az öreg Antal szivéből.

Eisenach közelében hosszú sor sziklás hegy

huzódik, a többi közül egészen kigömbölyödik, se fa, se bokor, se fű nem zöldelt a hátán; Venus-hegy a neve; benne lakik Venus asszony, egy pogány korbéli istennő, akinek valamikor Holle asszony volt a neve, ezt tudta és még ma is tudja minden eisenachi gyerek; beédesgette magához Tannhäuser lovagot, a wartburgi dalos-céh szerelmi dalnokát.

A kis Molly és Antal gyakran állottak a hegyen és a kis leány egyszer így szólt hozzá: Mersz-e kopogtatni s így szólni: Holle asszony, Holle asszony! Nyiss ki, itt van Tannhäuser! — De Antalnak nem volt hozzá bátorsága; Mollynak volt; de ő is csak ennyit mondott hangosan és tisztán: Holle asszony! Holle asszony! — A többit már csak a szélnek suttogta, s Antal szentül hitte, hogy tulajdonképen semmit sem mondott; s olyan kihívó volt az arca, olyan kihívó, mint amikor néha más kis leányokkal együtt rábukkant Antalra a kertben s a leányok mind meg akarták Antalt csókolni, csak azért, mert ő nem engedte magát megcsókolni s kapálózott; csak Molly merte őt megcsókolni.

— Nekem szabad! — mondotta büszkén s átölelte a fiut; Mollynak ebben állt a hiusága s Antal belenyugodott, nem is igen tűnődött rajta. Milyen bájos volt a leány s milyen merész. A hegybeli Holle asszonyról is azt beszéltek, hogy szép, de azt is hozzátették, hogy szépsége a gonosznak csábító varázsa; a legigazibb szépség ellenben az, amelyet Szent Erzsébetben lehetett látni az ország védőszentjében, a jámborlelkű thüringiai fejedelemasszonyban, akinek jó cselekedetei a legenda és monda révén annyi helyet dicsőítettek meg; a kápolnában lógott a képe, ezüst lámpások között; de Molly egy csöppet sem hasonlított hozzá.

Az almafa, melyet a két gyermek elültetett, évről-évre nőtt; olyan nagy lett, hogy ki kellett ültetni a kertbe, a friss levegőre, ahol harmat hullott, melegen sütött a nap, olyan erőre kapott, hogy ellentállhatott a télnek és a télnek kemény nyüge után kikeletkor, mintha csak örömeben virult volna ki; őszre két almát termett, egyet Mollynak, egyet Antalnak; kevesebbet már nem nagyon hozhatott volna.

A fa nagyon sietett, Molly pedig lépést tartott a fával, olyan üde volt, mint az almafa virága; de már nem sokáig láthatta az almafa virulását. Minden folyik, minden változik. Molly apja elköltözött régi otthonából, Molly vele ment, messzire; persze, a mi időnkben ma gőzerővel csak néhány órai utazás, de akkoriban egy napnál és egy éjszakánál is több telt bele, amíg Eisenachtól oly messzire jutott az ember keletnek; Thüringia legszélső zugában volt az a város, amelyet azóta is Weimarnak neveznek.

És Molly sirt és Antal is sirt; és a könnyek mind egyetlenegy könnyé olvadtak össze s ez a könny az öröm szép rózsafényében ragyogott. Molly azt mondta Antalnak, hogy jobban szereti őt, mint Weimar minden nagyszerűségét.

Hányszor hallgatták együtt Tristán és Izolda történetét s Antal olyankor gyakran gondolt magára, meg Mollyra, ámbár Tristán neve annyit jelentett, hogy szomoruságra született, ami nem illett Antalra, s ő sohasem is tudna megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy „ő elfelejtett engem.“ De hiszen Izolda sem felejtette el szívének választottját s amikor mindketten meghaltak s mindkettejüket eltemették a templom két oldalán, sirjaikból hársfák nőttek a templom boltozatán túl s a magasban összehajolt a koronájuk; Antal ezt olyan szépnek találta s egyben olyan szomoru-

nak, — de hiszen őt meg Mollyt nem érhetette semmi szomorúság és így Walther von der Vogelweidenek, a híres szerelmi dalnoknak egy versét füttyörészte:

„Künn a pusztán a hárs alatt“

És különösen szép volt benne ez:

Csöndes völgynek zöld bogán

Hej, diridom,

Vert hozzá a csalogány.

Mindig ez a dal jött a nyelvére, ezt énekelte és füttyülte a holdvilágos éjszakában, amikor a sziklás mélyuton nyargalt lovon, hogy elérje Weimart és megláthassa Mollyt; váratlanul akart betoppanni és úgy is toppant oda.

Hangos Isten hozott fogadta, poharakban csillogó bor, vidám társaság, előkelő társaság, kényelmes szoba, jó ágy, s ő mégsem ilyennek képzelte, nem ilyennek álmodta a dolgot; nem értette magát, nem értette a többieket; de mi értjük. Az ember ott lehet egy házban, egy családban, anélkül, hogy gyökere volna ottan; az emberek beszélnek egymással, mint a postakocsiban, úgy ismerik egymást, mint a postakocsi utasai, utjában vannak egymásnak, szeretnék, ha nem volnának ott, vagy a kedves szomszédjuk nem volna ott. Igen, Antal is ilyesformát érzett.

— Én becsületes leány vagyok, — úgy szólt hozzá Molly, — s magam mondom meg neked. Sok megváltozott azóta, hogy együtt voltunk gyermekek, kívül is s belül is más lett minden, szokásnak és akaratnak nincs hatalma a szivünkön. Nem akarom, hogy barátságtalanul gondolj rám, ha majd messzire leszek innen; hidd el, hogy én mindig szívesen fogok rád emlékezni, de hogy

ugy szeresselek, amint most már tudom, hogy lehet valakit szeretni, — úgy én téged sohasem szerettelek. És ebbe bele kell nyugodnod! Isten veled, Antal!

És Antal is bucsut mondott neki; nem jött könny a szemébe, de érezte, hogy nem barátja többé Mollynak. Az izzó vasrud és a jéghideg vasrud egyformán leégeti ajkunkról a bőrt s ugyanazt az égő fájdalmat kelti bennünk, ha megcsókoljuk őket és Antal ép oly erősen nyomta ajkát a szeretetre, mint a gyülőletre.

Huszonnégy órára sem volt szüksége Antalnak, hogy megint visszakerüljön Eisenachba, az igaz, hogy a szegény lovat tönkrelovagolta.

— Baj is az! — mondotta, én is tönkre vagyok téve és tönkreteszek mindent, ami rája emlékeztet: Holle asszony, Venus asszony, te pogány néember! Megroppantom és összetöröm az almafát, kitépem gyökerét; többé ne viruljon s gyümölcsöt ne teremjen.

De a fa nem ment tönkre, csak maga Antal, akit a láz ágyba döntött. Mi segíthette megint talpra? Útban volt az orvosság, amelynek meg volt az az ereje, a világ legkeservesebb orvossága, amely fölrázza a beteg testet és a vonagló lelket: Antal apja nem volt már többé gazdag kereskedő. Nehéz napok, a megpróbáltatás nehéz napjai álltak küszöbön, berontott a szerencsétlenség, mintha hullámok öntötték volna el az egykor oly gazdag házat. Antal apjából szegény ember lett; a sok baj és gond megbénította; Antalnak most bizony egyébire kellett gondolnia, mint szerelmi bánatára s Mollyval szemben való nagy haragjára; az apa és anya szerepét kellett betöltenie a házban, neki kellett rendet tartania, mindenben segíteni, mindenhez hozzá nyulni, aztán nekivágni a nagy világnak s kenyerét megkeresni.

Brémába került, megismerte a szükségét, a nehéz napokat, amelyek vagy megpuhítják vagy megkeményítik a szívet, néha nagyon is megkeményítik. Milyen más volt is a világ s benne az emberek, mint ahogy ő gyermekkorában elgondolta. Minek tartotta most már a szerelmi dalnokok zöngelmeit: csengő-bongó, üres szóbeszédnek. Igen, néha ez volt róluk a véleménye, de máskor megint fölzendültek benne azok a dalok s a lelke megtelt áhitattal.

— Isten tudja legjobban! — mondotta ilyenkor s jó volt, Isten a Molly szívét nem kapcsolta hozzám, mire vezetett volna a dolog, minekután a szerencse úgy megfordult. Molly elpártolt tőlem, mielőtt tudta vagy sejtette volna, hogy a bőség napja rám nézve leáldozik. Isten kegyelmes volt hozzám s minden jól történt, ahogy történt. Bölcsen volt elrendezve! Molly semmiről sem tehetett s én olyan keserű haraggal voltam iránta.

És évek teltek el; Antal apja meghalt, idegenek lakták a szülői házat; és Antal viszontlátta a házat, mert gazdag főnöke utazni küldte s ő keresztülutazott szülővárosán, Eisenachon. Az öreg Wartburg változatlanul állott fenn a sziklán, a kőbaráttal és a kőapácával; a hatalmas tölgyfák az egésznek ugyanolyan formát adtak, mint Antal gyermekkorában. A Venushegy szürkén és kopáran csilámlott be a völgybe. Be szívesen mondta volna Antal: Holle asszony, Holle asszony, huzd föl a hegyet! Akkor mégis itthon maradok a hazai földön.

Ez bűnös gondolat volt és Antal keresztet vetett magára; egy kis madár szólalt meg a bokorban, eszébe jutott a régi szerelmi dal:

Csöndes völgynek zöld bogán,
Hej, diridom,
Vert hozzá a csalogány!

Annyi mindenre emlékezett vissza, itt gyermekkorának városában, amelyet könnyek fátyolán keresztül látott vizsont. Az apai ház úgy állt ott, mint régen, de a kerten nagy változás esett, mezei ut hasította át a régi kerti telek egyik sarkát s ott állt az almafa is, mely nem lett áldozata az átalakításnak, csak hogy most a kerten kívül volt, az ut másik oldalán; a nap ép úgy sütött rá, mint egykor, a harmat ép úgy hullott rá, mint egykor, bő termést hozott s ágai földig hajoltak.

— Ez virul! — mondotta, — tud virulni.

De egyik nagy ága mégis le volt törve, gonosz kezek cselekedték, de hisz a fa az országon állott.

— Letörik virágát köszönő szó nélkül, lopják a gyümölcsét, megroppantják ágait; itt igazán el lehet mondani, hogy a fának élete is csak olyan, mint az emberé; ennek a fának a bölcsejénél se hitte volna senki, hogy valamikor magányosan fog állani az utfélen. Olyan szépen kezdődött az élete s mi csavarodott belőle? Elhagyatva áll és elfeledve, kertifa az árokmentén, mező és országut között! Itt áll ótalom nélkül, megtépve, meggörbitve! Az igaz, hogy nem ezért szárad el, de az évekkel gyérülnek virágai, meddővé lesz és utoljára, no igen — vége lesz a történetnek.

Ezeket gondolta Antal a fa alatt, ezeket gondolta sok éjszakán az idegen országbeli fabódé kamrájában, a kopenhágai Kisház-utcában, ahová nagy gazdája, a brémai gazdag kereskedő küldötte fel, azzal a kikötéssel, hogy nem szabad megházasodnia.

— Megházasodni! Hahaha! — olyan különös és mély hangon nevetett.

Korán köszöntött be a tél; kemény fagy volt; künn hózivatar dühöngött s aki csak tehette, ott-hon maradt; így aztán Antal szomszédjai nem is

vehették észre, hogy fabódéja már két nap óta nem nyilt ki s ő maga egyáltalában nem mutatkozott. Ki is járt ki ebben az itéletidőben, ha nem volt muszáj?

Szürke, komor napok voltak, s a fabódé, melynek ablakai nem voltak üvegből, nappal homályos volt, éjjel koromsötét. Az öreg Antal már két napja nem bujt ki ágyából, nem volt ereje hozzá; a kemény időt tagjai már jóelőre megérezték. Elhagyatva feküdt az öreg agglegény, nem tudott magán segíteni, alig bírta a vizes korsót emelni, amelyet az ágya mellé állított, s amelyet már utolsó cseppig kiürített. Nem láz bénította, nem is betegség, hanem csakis az öregség. És ott fenn, ahol feküdt örökös éjszaka környezte. Egy kis pók, amelyet ő nem láthatott, vigan fonta hálóját és épen fölötte feszítette ki, mintha csak gyászfátyolról akart volna gondoskodni, ha majd az öreg lezárta szemeit.

Álmosan és hosszan telt az idő; könnye nem volt, fájdalmat sem érzett; Mollyra még csak nem is gondolt; csak azt érezte, hogy neki a világhoz, a világ dolgaihoz nincsen már köze, hogy ő kívül esik rajta s reája már nem gondol senki. Egy pillanatra mintha éhség, szomjuság bántotta volna, — igen, úgy volt, — de nem jött senki, hogy fölüditse és nem is fog jönni senki. Eszébe jutottak azok, akik így senyvedtek, eszébe jutott Szent Erzsébet, otthonának és gyermekkorának szent asszonya, a nemes thüringiai hercegnő, az előkelő, magasrangu hölgy, aki míg a földön járt, leszállott a legszegényebb pincezugokba, hogy reményt és üdülést vigyen a betegeknek. Az ő jámbor cselekedetei fénylettek emlékezetében, s elgondolta, hogy a hercegnő hogyan vigasztalta a szenvedőket, ápolta a betegeket, táplálta az éhezőket, ámbár szigoru férje nagyon haragudott rá emiatt. Eszébe

jutott a legenda, hogy mikor borral és étellel megrakott kosarát vitte, a férje, aki minden lépését őrizte, hirtelen előtte termett s dühösen kérdezte tőle, hogy mit visz? A hercegnő ijedtében azt felelte, hogy „rózsákat, amelyeket a kertben szakitottam“, a herceg lerántotta a kendőt és a jámbor asszony kedvéért csoda történt, mely bor és kenyér, minden, ami a kosárban volt, átváltozott rózsává.

Igy élt a szent asszony Antal gondolataiban, így látták őt testestől-lelkestől bágyadt szemei az ágya mellett a dániai szegényes fabódében. Levette a sipkát fejről, belenézett a szelid szemekbe és köröskörül minden csupa ragyogás volt és csupa rózsza, édesen illatozva terjedeztek a rózsza s valami különös finom almaillatot is érzett, viruló almafát látott, amely ágait terjesztette föléje, az a fa volt, amelynek magját ő ültette el Mollyval együtt.

A fa Antal forró homlokára pergette illatos szirmai és így hűsítette; szomjuhozó ajkára is hullottak a szirmok, olyanok voltak, mint üdítő bor meg kenyér; mellére hullottak és ő megkönnyebült is s érezte, hogy csöndes álom száll reá.

— Most alszom! — suttogta halkan; az álom jót tesz! Holnap megint friss leszek és fűrgé! Nagyszerű, nagyszerű! Virágjában látom az almafát, amelyet szerelmünk ültetett.

És aludt.

Rákövetkező nap (a bódé már harmadnapja nem nyílt ki) megszűnt a hóvihár, s a szomszéd kereste az öreg Antalt, akit már egyáltalán nem lehetett látni. Kinyújtózva feküdt, halva, két kezében öreg hálósipkája. Nem is ezt tették a fejére, amikor koporsóba fektették, mert volt egy másik sipkája is, tiszta és fehér.

Hol voltak a könnyek, amelyeket kiontott? Hol voltak a gyöngyök? A hálósipkákon maradtak (az igazi könnyek nem mennek ki a mosásban), elrejtődtek és elfelejtődtek a sipkával, a régi gondolatok meg a régi álmok, bizony azok mind ott maradtak az agglegény hálósipkájában. Sohse kívánjad magadnak! Nagyon is kitüzesíti a homlokodat, meggyorsítja az érveréseket, álmokat hoz, amelyek olyanok, mint a valóság; így járt az az első ember, aki ezt az agglegénysipkát a fejébe huzta, pedig hát ötven esztendővel alább történt; maga a polgármester ur volt, aki feleségével és tizenegy gyermekével nyugodtan és biztosan ült szobájának négy fala között; rögtön boldogtalan szerelemről, csódról és inséges viszonyokról álmodott.

— Hü, hogy melegít ez a hálósipka! — mondotta s letépte a fejről; s egymásután hullottak ki belőle a gyöngyök, amelyek csengtek és ragyogtak. — Ez a köszvény! — mondotta a polgármester ur, — úgy káprázik a szemem.

Azok a könnyek voltak, amelyek félszázaddal előbb omlottak, az Eisenachból való öreg Antal szeméből.

Aki persze idő telve fejére tette a sipkát, annak álomlátásai lettek, a saját élete átváltozott az öreg Antal életére, egész mese lett belőle, és sok ilyen mese lett a világon, de azokat már mesélik el mások, az elsőt mi meséltük el és ez az utolsó szavunk: Sohase kívánd fejedbe az agglegény hálósipkáját!

Valami.

— Akarok lenni valamivé, — mondotta öt fivér között a legidősebb; használni akarok a világnak; akármilyen csekély állásom lesz is, csak jót műveljek benne, az már valami, épületköveket akarok faragni, — azokra szükség van s legalább végeztem valamit.

— No hát nagyon is keveset, — mondotta a második fivér, — ez alig több a semminél; napszámos munka, amelyet egy gép jobban elvégezhet. Nem, akkor inkább legyen az ember kőműves, az mégis valami; én az leszek. Az ember akkor már valaki; beveszik a céhbe, polgár lesz, van saját zászlaja és saját korcsmája; sőt, ha beüt a dolog, legénynek tarthatok, majszter a nevem s majszterné a feleségem. Ez már valami.

— Bizony ez semmi! — mondta a harmadik. **Sőt** a rendű és rangu ember van a városban, aki mind különb a majszternél. Nagyon derék ember lehetsz, de amíg „majszter“ vagy, mégis csak közönséges ember maradsz. Már én ennél jobbat tudok! Építőmester leszek, művészember, gondolkozó ember, azokhoz akarok tartozni, akik magasan állanak szellemi téren, persze, hogy egészen alul kell kezdenem, ezt nyíltan és őszintén beösmérem; először ácsinas leszek, sipkában fogok járni, ámbár eddig mindig selyemkalapot hordtam, a közönséges legények számára kell pálinkát, meg sört hordanom s ezek tegezni fognak, ami igen súlyos dolog; de én azt fogom képzelni, hogy jelmezbálban vagyok és ott sok minden szabad! De már holnap, vagyis, mihelyt legény leszek, a magam utján fogok járni s nem lesz közöm a többiekhez! Akadémiára megyek, rajzolni tanulok,

építész lesz a nevem s az már valami! Az mások! Cimet kaphatok, nemességet kaphatok, elül is hátul is kaphatok valamit, és csak építeni fogok, építeni, ahogy mások építettek előttem. Ez mindenestre valami, amire az ember támaszkodhatik. Ez mind együttvéve mégis csak valami.

— No hát én semmit sem adok ezért a valamiért! — mondotta a negyedik. Nem akarok a többi nyomán haladni, nem akarok a tucatban lenni, lángész akarok lenni, többet akarok érni, mint a többiek mind. Új stílust teremtek, eszmét adok egy olyan épülethez, amely megfelel az ország éghajlatának és anyagának, a nemzeti szellemnek, korunk fejlődésének s építék rá egy külön emeletet, amely hirdetni fogja, hogy milyen lángész vagyok.

— De hátha az éghajlat meg az anyag nem semmit? — mondotta az ötödik. Ez nagy lenne, mert mindakettőnek van befolyása! A nemzeti szellemet is könnyű tulásba vinni, úgy a mesterkeltté válik, a kor fejlődése pedig gátra úgy balutra ragadhatja az embert, mint ...árhányszor a fiatalság. Már látom, hogy egyitekből sem lesz komolyan valami, akármit hisztek is magatokról. De tegyetek, amit akartok, én nem indulok utánatok, én kívül maradok a dolgokon, én majd elmélkedni fogok azon, amit ti végeztetek. Minden dolognak van valami fonákja, majd én azt kipécézem és kifejtem; ez már valami.

És így is tett s az emberek így beszéltek az ötödikről: — ha ebben az emberben okvetlenül van valami! Jó esze van! Csak nem csinál semmit. — És épen ezért lett belőle valami.

Látjátok, ez nagyon kicsi történet és még sincsen vége, míg csak a világ áll.

De aztán semmi egyéb nem lett az öt fivérből? Hiszen ez semmi, ez nem valami. Hallgassátok csak tovább, ez bizony egész mese.

A legidősebb fivér, aki csak téglákat gyártott, észrevette, hogy minden kész kőről leperereg egy pénzdarab, igaz, hogy csak rézpénz, de ha sok rézpénzt raknak egymás hegyébe, fényes tallér lesz belőle, s ahol tallérral kopogtat az ember, péknél, mézárósnál, szabónál, bizony mindenütt föl pattan az ajtó s az ember megkapja, ami kell neki; lám, mit hoztak a téglák, pedig hát egyik-másik darabokra tört, vagy kettérepedt, de azokat is föl lehetett használni.

Főnt a töltésen a szegény öreg Margit anyó szeretett volna egy kis házikót összeeskábálni magának, ő kapott meg minden téglát-törmelékét, aztán néhány egész téglát is, mert a legidősebb fivérnek nagyon jó szive volt, ha nem is vitte többre a téglagyártásnál. A szegény asszony maga építette meg a házikóját, bizony keskeny volt az nagyon, az egyik ablaka ferdén állott, ajtaja alacsony volt, meg a szalmatetőt is jobban lehetett volna rászerezni, de védelmet és födelet nyújtott, aztán meg messze lehetett kilátni a tengerre, amely harsogon tört meg a töltésen, úgy, hogy a sós-cseppek szétfröccsentek az egész házon, amely szilárdan állt, amikor az, aki a tégláit csinálta, már régen a sírjában porladott.

A második fivér már másképen tudott építeni, hiszen iskolában tanulta. Legényavatás után összekötötte a bugyrát s elénekelte a mesterlegények nótáját:

Ifju szívvél kelek utra
Építeni a világban.
Minden kincsem mesterségem,
Nekivágok, könnyen, bátran.
És ha újra hazatérhetsz,
Hol a mátkád hiven várt rád,
Az ily ügyes mesterember
Megépití boldogságát.

Meg is építette. Amikor visszatért és mester lett, a városban egyik házat építette a másik után, egész utca telt ki belőlük: amikor készen állt az utca s jól festett s tekintélyt adott a városnak, akkor, azok a házak neki is építettek egy házacskát, amelyet ő magának szánt. De hát hogyan tudnak házat építeni? — Hát csak kérdezd meg tőlük, ők nem felelnek, de felelnek helyettük az emberek, akik ezt mondják: Hát bizony, az utca építette neki a házat! — Kicsi volt, agyagpadlóju, de amikor végigtáncolt rajta a menyasszonyával, a padló fényes lett és sima, a falnak minden kövéből virág fakadt s ért annyit, mint a legdrágább tapéta. Csinos ház volt és boldog házaspár. A céh zászlaja lebegett a ház előtt, legények és inasok azt kiáltották, hogy: Éljen! — Ez már volt valami! Aztán meghalt és ez is volt valami.

Jött aztán az építész, a harmadik fivér, aki először ácsinas volt, sipkát hordott, kifutóskodott, de aztán az akadémiától följutott az építész rangig, nemesi címet kapott, nagyságos ur lett. És hogyha öccsének, a pallérnak az utcában álló házak egy házacskát építettek, erről meg elnevezték az utcát, amelynek legszebb háza az ő tulajdona volt, ez már igazán volt valami, ő is volt valami, hosszú címe volt elől-hátul, gyermekeit uri gyermekeknek tartották, amikor meghalt, özvegye előkelő özvegy lett és ez is valami. Neve mindig ott állt az utca-szögleten, s mint utcanév mindenkinek a nyelvén volt, — hát bizony ez már valami!

Aztán jött a lángész, a negyedik fivér, aki valami újat akart, valami különlegeset s mindennek a tetejébe még egy saját külön emeletet, csakhogy ez leszakadt, ő maga lebukott és nyakát törte; de gyönyörű temetést kapott, céhek zászlóival, szövirágokkal az ujságokban, eleven virágok-

kal az utcán a gyalogjárón végig, három gyászbeszédet, s egyik hosszabb volt, mint a másik; a gyászbeszédeknek nagyon megörült volna, mert szerette, ha róla beszéltek; emléket is állítottak a sirjára, igaz, hogy csak egy emelet volt, de hát az is valami.

Most már ő is halott volt, mint másik három bátyja, de az utolsó, aki csak elmélkedett, túlélte valamennyit és az rendjén is volt, mert így övé lehetett az utolsó szó, már pedig rája nézve nagyon fontos volt, hogy az utolsó szó az övé legyen. — Hiszen ő volt az eszes köztük! — mondták az emberek. De aztán az ő órája is ütött, meghalt és jelentkezett a mennyország kapuján. Ide mindig párosával jöttek az emberek. Ott állott egy másik lélekkel együtt, aki szintén be akart jutni, s aki nem volt más, mint az öreg Margaréta anyó a töltésről.

— Ugy látszik, csak az ellentét kedvéért van, hogy én, meg ez a nyomorult lélek egy időben kerülünk ide, — mondotta a filozófus. — Ki maga, asszonyosság? Maga is be akar kerülni? — kérdezte.

Az öreg asszony meghajolt, amennyire csak a tagjai engedték, azt hitte a jámbor, hogy maga Szent Péter szól hozzá. — Szegény, öreg asszony vagyok, egymagam álltam a világban, én vagyok az öreg Margaréta a töltésről.

— Hát aztán mit mivel, mi hasznosat végzett odalenn a világban?

— Én bizony semmi hasznosat sem végeztem a világban! Semmi olyat, hogy megnyissák itt nekem a kaput. Már az is nagy kegyelem lesz, ha megengedik, hogy meghuzzam magamat a kapualjban.

— És miképen hagyta el a világot? — kérdezősködött tovább a másik, csak azért, hogy beszéljen, mert nagyon untatta az ácsorgás a kapu előtt.

— Hát biz' én azt nem is igen tudom! Nyavalyás és nyomorult voltam én az utolsó esztendőök alatt, ki sem tudtam bujni az ágyból, egyszer se jártam künn a fagyban, meg a hidegben. Kemény ám ott a tél; de most már tuestem rajta. Egy pár napig szélcsönd volt, de annál keményebb hideg; hiszen a nagyságos ur bizonyosan tudja, ameddig csak ellátott az ember szeme a tengeren, jégtakaró volt mindenfelé; korcsolyáztak meg táncoltak a jégen, nagy lakzi volt, zenezóval, elhallatszott a szobácskámig, ahol feküdtem. Már esteledni kezdett, a hold is feljött, de még nem ragyogott ki egészen, én az ágyamból néztem ki a vízre, az ablakon keresztül és ott, ahol az ég a tengerrel összeért, egyszerre egy csodálatos fehér felhő tetszett föl; én csak feküdtem és néztem a felhőt, közepében a kis fekete pettyet, amely egyre nagyobb és nagyobb lett; mindjárt tudtam, hogy mit jelent; öreg vagyok és tapasztalt, ámbár ezt a jelet nem sokszor láthatja az ember, Én ismerem és szörnyü rettegés fogott el. Én már kétszer láttam azt a feketepettyes fehér felhőt és tudtam, hogy rettentő vihar lesz és áradás, amely rászakad azokra a szegény emberekre, akik most odakünn isznak, táncolnak és ujjonganak; künn vott az egész város, öregje és fiatalja, ki óvja őket, ha senkisé látja és tudja azt, amit én jól láttam és tudtam. A félelem úgy fölkevert, hogy már régóta nem éreztem magamat olyan erősnek. Kiszálltam az ágyból, odavánszorogtam az ablakhoz, de messzibbre nem birtak a lábaim; de az ablakot mégis ki tudtam nyitni, láttam az embereket a jégen futkározni és ugrálni, láttam a szép lobogókat, hallottam, amint a fiuk éljeneztek, a béresek és a szolgálók énekeltek, vigan állt a bál, de a feketepettyes fehér felhő is mindig magasabbra hágott; torkomszakadtából kezdtem kiabálni, de

nem hallotta meg senki, nagyon is messzire voltak tőlem. Pedig nemsokára kitör a vihar, darabokra reped a jég s mindnyájan elvesznek menthetetlenül. Az én hangomat nem hallották, én hozzájuk nem mehettek, — hogyan lehetne őket mégis kihozni a partra? És ekkor a jó Isten azt sugallta nékem, hogy meggyujtsam az ágyamat, főlegessem inkább az egész házat, semhogy annyi ember nyomoruságosan elpusztuljon. Végre gyertyát tudtam gyujtani, láttam a veres lángot, kívánszorogtam az ajtón, de messzebbre nem juthattam, ott maradtam fekve; a láng kicsapódott utánam, aztán kirepült az ablakon keresztül s felkuszott a tetőre; meglátták odakünn s mind a partra jöttek, hogy segítsenek rajtam, nyomorult férgen, akiről azt hitték, hogy bennégek a házikóban; egy se maradt a jégen; hallottam, hogy jönnek, de azt is hallottam, hogy egyszerre robogni kezd valami a levegőben, mintha nehéz ágyukat sütöttek volna el, a tenger árja felnyomta a jégburkot, amely kettérepedt; de az emberek akkor már a töltésen voltak, ahol égő szikrák susteregtek körülöttem; megmentettem valamennyit; de a hideg, meg az ijedtség úgy megártott, hogy most idekerültem a mennyország kapuja elé; azt hallottam, hogy az ilyen szegény embereknek kaput nyitnak itten. A töltésen már nincsen házikóm, de ez nem ok arra, hogy itt adjanak hajlékot.

E pillanatban megnyílt a kapu s az angyal bevezette az öregasszonyt, aki odakünn elejtett egy szalmaszálat az ágy szalmájából, amelyet meggyujtott volt, hogy megmentsen annyi emberéletet s ez a szalmaszál most szinarannyá változott, arannyá, amely egyre jobban terjedezett, gyönyörű arabeszkekbe fonódva.

— Látod, ezt hozta a szegény asszony! — szólt az angyal. S mit hoztál te? Tudom, hogy semmi

jót nem műveltél, még egy téglát sem csináltál; ha legalább visszamehetnél és egy téglát hozhatnál; igaz, hogy a te munkád akkor se érne semmit, de ha jó szándékkal csinálnád, az legalább valami volna; csak hogy nem mehetsz vissza és én semmit nem tehetek érted.

Ekkor a szegény öreg asszony lelke így könyörgött érette: Az ő bátyja csinálta s adta nekem a sok követ és törmeléket, amelyből az én nyomorúságos házikómat összeragasztottam; nekem, szegény féregnek az igazán nagyon sokat jelentett! Abból a sok darabból és törmelékből nem állna ki egy téglá az ő számára? Ez a kegyelem megnyilatkozása volna! Neki pedig szüksége volna a kegyelemre, amelynek itt a hazája.

— Bátyád, akit te a legsilányabbnak tartottál, — mondotta az angyal, — s akinek becsületes iparkodását annyira lebecsülted, közelebb segít téged a mennyországba. Nem küldünk el innen, megengedjük, hogy idekünn állhass és gondolkodjál azon, hogyan tudnád talpraállítani a te földi életedet, be azonban nem juthatsz, amíg valami jót nem cselekszel.

— Ezt én szebben tudtam volna megmondani, — gondolta magában az elmélkedő, — de legalább nem mondta hangosan és ez már valami.

A vén tölgy utolsó álma.

(*Karácsonyi mese.*)

Az erdőben, fönt a hegyoldalon, a nyílt part közelében állott egy vén tölgyfa; épen háromszázhatvanöt esztendő volt, de ez csak annyi, mintha egy emberről azt mondanák, hogy háromszázhatvanöt napos; mi nappal ébren vagyunk, éjjel alszunk és ilyenkor álmok látogatnak; a fa az másmilyen, három évszakot tölt ébren s csak télen jön meg az álma. A tél az ő pihenő-ideje, éjszakája a hosszú nappal után, amelynek tavasz, nyár és őszi a neve.

Sok meleg nyári napon táncolt, élt, keringett koronája körül a kérész s boldognak érezte magát s ha aztán a kis teremtmény nyugalmas boldogságában egy pillanatra egy nagy, friss tölgylevélre ült, a fa mindig így szólt: Szegény kicsike! Egész életed egy napig tart. Milyen szomorú dolog, hogy csak így rövid.

— Szomorú? — kérdezte ilyenkor a kérész. Hogy érted ezt? Hiszen minden oly hihetetlenül fényes, olyan szép és meleg és én oly vidám vagyok.

— De csak egy napig s aztán mindennek vége.

— Vége! — mondotta a kérész. Minek van vége? Neked is véged van.

— Nem, én sok ezer ily napot élek és egy napom évszakokon át tart! Az olyan hosszú, hogy te ki se bírnád számítani!

— Nem, mert én nem értelek téged! Te neked sok ezer napod van, de nekem sok ezer pillanatom, hogy boldog és vidám lehessen! Hát megszűnik a világ minden szépsége, ha te meghalsz?

— Nem! — mondotta a fa, az bizonyosan tovább tart, sokkal tovább, mint ahogy én elgondolhatnám.

— De hiszen akkor egyforma a sorsunk, csak a számításunk különböző.

És a kérész táncolt és a levegőbe lendült, örült szépmetszésű szárnyainak, a rajtok levő fátyolnak, meg bársonynak, örvendezett a meleg levegőben, amely szagos volt a szénától, meg a vadrózsától, az orgonától, meg a jerikói lonctól, a mügéről, kulcsvirágról, fodormentáról nem is szólva; olyan illat járt, hogy a kérész egy kissé szinte mámorosnak érezte magát. Szép és hosszú volt a nap s tele édes örömmel s amikor a nap hanyatlani kezdett, a kis bogarat a nagy vidámság után kellemes bágyadtság fogta el. Szárnya nem lebbent, szép lassan lesiklott a hullámzó, puha fűszálra, bölintott a fejével, már ahogy a kérész bölintani tud s aztán vidáman elaludt, — ez volt a halála.

— Szegény, kicsi kérész! — mondotta a tölgyfa, — mégis csak nagyon kurta volt az élete.

És minden nyári napon megisméltődött ez a tánc, ez a kérdezetés, felelgetés, meg ez az elszenderülés; megisméltődött a kérészek sok-sok nemzedékén át s mind boldogok voltak, egyformán boldogok. A tölgyfa ébren állott az ő tavaszi reggelén, nyári delén, őszi estéjén s már közelgett az ő álma, az ő éjszakája, a téli évszak.

Már zengtek a viharok: Jó éjszakát! jó éjszakát! Itt is, ott is lepergett egy levél. Mi csak tépjük, tépjük! Láss hozzá, hogy aludjál! Álomba dalolunk, álomba dajkálunk, de ugy-e ez jól esik az öreg gallyaknak! Csakugy recsegnek nagy örömben!

Aludj békén, aludj édesen! Ez a te háromszázhatvanötödik éjszakád; aludj édesen! Havat szór le rád a felhő, takaróvá nő az rajtad, meleg takaróvá a lábaidon! Aludj jól és álmodj szépeket!

Ott állt a fa, minden lombjától megfosztva, készen a hosszú, hosszú téli pihenőre, hogy álmodhasson álmokat, régi élményekből, csakugy, mint mikor az emberek álmodnak.

Ő is volt valamikor kicsiny, kis makk volt a bölcseje; emberi számítás szerint most negyedik évszázadját élte; a legszebb és legjobb fa volt az erdőn, koronája messze kimagaslott a többi közül, már a tengerről lehetett látni s a hajósok a jelhez igazodtak. A tölgyfának soha eszébe nem jutott, hogy őt hány szem keresi. Magasan fent, zöld koronája mélyén fészkeltek a vadgalambok, a kakuk ott hallatta szavát s ősszel, amikor olyanok voltak a levelei, mint kivert vörösrézlemezek, megjelentek a vándormadarak s ott tartották pihenőjüket, mielőtt tengeri utjokra keltek; de most tél volt, a fa kopaszon állott, látni lehetett összevissza hajló, izmos ágait; varjak és hollók váltokozva szállottak rá, beszéltek a beálló kemény időről s milyen nehéz télvíz idején élelmet találni. ^{Épen} Épen szentkarácsony estéje volt, amikor az öreg fa legszebb álmát álmodta; hallgassuk meg, hogy mit álmodott.

A fa határozottan érezte, hogy ünnepnap közeleg, mintha csak a környék összes harangjait hallotta volna s amellet mégis olyan volt az idő, mint szép nyári napokon; szelid és meleg. Zölden és frissen bontakozott széjjel hatalmas koronája, napsugarak játszottak a gallyak és lombok között, a levegő megtelt füvek és bokrok illatával; tarka pillangók bujócskát játszottak, a kérészek táncoltak, mintha minden csakis azért lett volna, hogy ők táncolhassanak és mulathassanak. Mindaz, amit

a fa esztendőkön keresztül átélt és maga körül látott, mintegy ünnepi menetben vonult el előtte. Látott régi korbelt lovagokat és asszonyokat lóháton, tollas kalapban, sólyommal a kezükön; így nyargaltak át az erdön; szólt a vadászkiáltás s az ebek csaholtak; látott ellenséges harcosokat, fénylő fegyverekkel, tarka öltönyökben, lándzsával meg dárdával; sátort ütöttek s megint fölszedték a sátrakat, lobogott az őrüz s az emberek daloltak és aludtak a fa terebélyes ágai alatt, látott szerelmes párokat, csöndes boldogokat, akik idejöttek a holdfényben s nevük kezdőbetűit vésték a szürkészöld kéregbe. Valamikor jókedvű vándorlegények citerát meg aeolhárfaát aggattak föl a faágakra, most megint ott csüngtek e hangszerek s oly édesen szóltak. Bugtak a vadgalambok, mintha el akarnák beszélni, hogy mit érzett a fa, s a kakuk kikiáltotta, hogy hány napot fog élni nyáron.

Mintha csak új életerő áradt volna szét a fában, le egészen a legalsó gyökérszálláig s fel egészen a legfelső galy csucsáig s végig, az összes leveleken; a fa érezte, hogy kinyújtózkodik, a gyökereivel is érezte, hogy lenn a földben is élet van és melegség; érezte, mint gyarapszik az ereje, magasabbra, egyre magasabbra nőtt, sudara felszökken, nem volt megállás, egyre jobban magasodott, koronája telibb lett, szélesebb, s egyre jobban emelkedett; s mennél jobban nőtt a fa, annál jobban érezte magát, valami üdvösséges vágy feszítette, hogy még tovább nőjön, föl egészen a tündöklő, tüzes napkorongig.

Már messze tulemelkedett a felhőkön, amelyek, mint vándormadarak sötét raja, vagy mint fehér hattyúk serege száguldottak el alatta.

És a fának minden egyes levele látott, mintha csak szeme lett volna; fényes nappal láthatóvá

lettek a csillagok; nagyok voltak és tündöklők; mindegyikük úgy ragyogott mint egy fényes, szelíd szempár; ismert, szerető szemekre emlékeztettek, gyermek-szemekre, menyasszony-szemekre, amelyek valamikor felragyogtak a fa tövében.

Üdvösséges, éltető pillanat volt, örömmel teljes! És a nagy öröm közepette a fa mégis vágyat és kívánságot érzett magában, hogy bár az erdő többi fái odalent, a bokrok, füvek és virágok mind vele együtt élhetnék át ezt a fényt és örömet. A hatalmas tölgy a maga nagyszerű álmában nem volt zavartalanul boldog, hogy a nagyok és kicsinyek nem lehettek mind vele s ez az érzés olyan hevesen és erősen rázta meg minden galyát és levelét, mintha emberi kebelből tört volna föl.

A fa koronája rengett, mintha keresne és nélkülözne valamit; visszatekintett és ekkor műgeillatot érzett, aztán a jerikói loncnak és ibolyáknak erősebb illatát s úgy rémlett neki, hogy hallja a kakukmadár feleletét.

Igen, a felhőkből kibukkantak az erdő zöld koronái és a tölgy látta maga alatt, hogy a többi fa is nő s emelkedni akar, mint ő: bokrok és füvek magasba szökkentek, sok a gyökerét is kitépte és nagy sebességgel repült. Leggyorsabb volt a nyirfa; karcsu törzse, mint fehér villám-sugár cikázott fel a magasba, ágai úgy libegtek, mint zöld fátyolok és zászlók; megmozdult az egész erdő még a pelyhes, barna nádszálak is megnöttek; növésüket a madarak dala kísérte s a fűszálon, amely, mint eloldott hosszú, zöld selyempántlika lebegett és repedezett a szélben, a sáska ült, s szárnyával a lábszárát kaparta; a cserebogarak donogtak, a méhek zümmögtek, minden madár énekelt, ahogy Isten tudnia adta; dal és öröm töltötte meg a levegőt föl az ég boltjáig.

— De az a vizparton nyíló kis piros virág is tartson velünk! — mondotta a tölgyfa, — meg a kék harangvirág, meg a pipitér. Igen, a tölgyfa mindenkit bele akart vonni a nagy örömbé.

— Mi is itt vagyunk! Mi is itt vagyunk! — csengett-bongott mindenfelől.

— De a tavalyi szép müge, meg a két év előtti gyöngyvirág, meg a vadalmafa, amely oly gyönyörűen virágzott, s az erdőnek annyi elvirult pompája, — ha mostanig éltek volna, ha megmaradtak volna, most ők is résztvehetnének a nagy ünnepben.

— Mi is itt vagyunk! Mi is itt vagyunk! — csengett-bongott még magasabbról, mintha ezek csak előrerepültek volna.

— No hát ez igazán hihetetlenül szép! — ujjongott a tölgyfa! — Velem vannak mind! A kicsinyek és a nagyok. Egyik se maradt ki! Hogyan is képzelhető, hogyan is lehetséges ennyi boldogság!

— Isten égében elképzelhető és lehetséges, — hangzott a levegőből.

És a fa, amely egyre nőtt, érezte, hogy gyökerei elszakadoznak a földtől!

— Hát ez a legdicsőbb! — mondotta a tölgy, — már nem láncol le semmi kötelék! Fölszállhatok a magasságos fénybe és világosságba! S velem vannak mind, akiket szerettek! Kicsinyek és nagyok! Mind!

— Mind!

Ez volt a tölgyfa álma, de miközben álmodott, hatalmas vihar száguldott át vizen és szárazon, éppen Szent Karácsony éjszakáján; a tenger nagy, erős hullámokat lökött a parthoz, a fa kettéhasadt, gyökere kifordult a földből, ugyanabban a pillanatban, amikor azt álmodta, hogy gyökerei eloldódnak. Eldőlt. Háromszázhatvanöt esztendeje csak

annyi volt, mint a kérészre nézve a maga egy napja.

Karácsony reggelén, amikor följött a nap, a vihar is elcsöndesedett; a harangok mind ünnepiesen szóltak, s minden kéményből, még a legszegényebb viskó kicsi kéményéből is kékes füst szállt föl, mint a druidák ünnepén a hálaadó istentisztelet áldozati füstje. A tenger is lassankint lecsillapodott s az egyik nagy hajón, amely az éjjeli vihart szerencsésen kiállotta, a födélzet tele volt szép, ünnepi zászlókkal.

Eltűnt a fa, a vén tölgyfa, ami szárazföldi iránymutatónk! — mondták a matrózok. Ez a viharos éjszaka földre terítette! Ki pótolhatná őt? — bizony senki.

Ilyen halotti beszédet, rövid, de jószándéku bucsuztatót kapott a tölgyfa, amely hófödte tengerparton feküdt elterülve; zsoldárának hangzott a hajóról, a karácsonyi örömnök, a Krisztusban való lelki megváltásnak, az örök életnek zsolozsmája.

Felszóval zengjed a nagy égre,
Igaz megváltásunk lőn végre,
Ránk száll az üdv, a végtelen,
Halleluja! Halleluja!

Igy szólt a régi zsoldár, és az ének és imádság fölemelte mindenki szívét, aki csak a hajón volt, mint ahogy a vén fa is fölemelkedett a maga végső, ragyogó, álmódott karácsony estéjén.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

TARTALOMJEGYZÉK.

A nagyanya	1
Tündérhalom	4
A piros cipők	13
A versenyugrók	21
A pásztorleány és a kéményseprő	24
Holger, a dán	31
A harang	37
Az öltögető-tű	44
A kis gyufaárus leány	49
Kép a sáncfalról	53
A menedékház ablakából	55
Az öreg utcai lámpás	57
A jeles szomszédok	65
A kis Tuk	78
Az árnyék	83
A régi ház	99
A vizcsöpp	109
A boldog család	112
Egy anya története	117
A gallér	124
A len	128
A fönixmadár	134
Egy kis történet	136
A néma könyv	142
„Van különbség“	145
A régi sirkő	150
A világ legszebb rózsája	154
Az év története	157
Az utolsó napon	168
Való igaz	173

A hattyfűszek	176
Egy jókedvű ember	178
Szívfájdalom	183
Minden a helyén legyen!	186
A kobold a hentesnél	196
Evezredek mulva	201
A fűzfa alatt	204
Öten egy hüvelyből	222
Egy levél az égből	227
„Haszontalan asszony volt“	231
„Az utolsó gyöngy“	240
Két szűz	243
A tengerek szélein	246
A takarékdiszónó	249
Ib és Krisztinka	252
Fajankó	266
A dicsőség kálváriája	271
A zsidóleány	276
A palacknyak	282
A bölcsek köve	294
Leves hurkapecekből	313
Az agglegény hálósipkája	330
Valami	345
A vén tölgyfa utolsó álma	353

~~Leles g~~
~~530 a~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

(R
2)

10. 753 / 1. 3 / 2

M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló
1921 év. 202 sz.

A Nagy Irók—Nagy írások első sorozatának e külön kötetét a Genius Könyvkiadó R. T. megbízásából, Hevesi Sándor fordításában és Végh Gusztáv iparművész cimlapjával és könyvdiszeivel, Prihoda István 8 eredeti litografiájával, Weiss L. és F. nyomdája Sorbonne-típusu betűivel összesen 1500 számozott példányban nyomtatta 1921 augusztusában. Ebből az első 300 példány meritett papíron készült, 1—L-ig amatőr könyvgyűjtők részére Végh Gusztáv tervei szerint egész pergament kötésben, az 51-től 300-ig számú példányokat fénylemez kötésben hozta forgalomba a kiadó. A kötésekot Gottermayer Nándor készítette.

Ez a példány

a

számu

*

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár